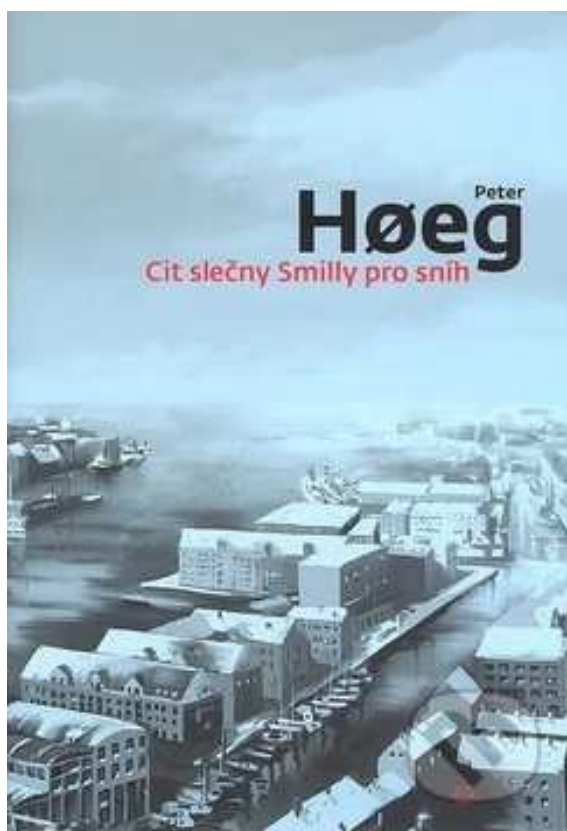

Peter HŘEG

Cit slečny Smilly pro sníh

Je neskutečných osmnáct stupňů mrazu a padá sníh, a v jazyce, který už není mým, je to qanik, velké, docela lehounké krystalky, jež po hromádkách pokrývají zemi vrstvou bílého mrazu v prášku.

Prosincová tma vychází z hrobu, bezedného snad jako nebe nad námi. V téhle tmě nám obličej je jen svítí jako bledé placky, ale přesto cítím farářovu a kostelníkovu nelibost nad mými černými síťovanými punčochami a Julianiným naříkáním, o to horším, že si ráno vzala antabus a stojí teď žalu tváří v tvář téměř střízlivá. Podle jejich názoru jsme nerespektovaly počasí ani tyto tragické okolnosti. Pravda je však taková, že mé nylonové punčochy i její tablety svým způsobem jsou holdem zimě i Izaiášovi.

Ženy kolem Juliany, farář i kostelník, všichni jsou z Grónska, a když zpíváme Guutiga, illimi, Ty můj Bože, a Julianě se podlomí nohy a ona se dá do pláče, jenž pomalu nabývá na síle, a farář ve své řeči v západogronštině vychází z oblíbeného místa ochranovských ve sv. Pavlovi o vykoupení krví, mohlo by se člověku při jen nepatrné nepozornosti zdát, že se ocitl v Upernaviku, Holsteinsborgu nebo Qaanaaqu.

Ale do tmy jako příd' lodi trčí zdi Západního vězení. Jsme v Kodani.

Grónský hřbitov je součástí Západního hřbitova. S Izaiášem v rakvi přišel průvod sestávající z Julianiných známých, kteří ji teď podpírají, faráře a kostelníka, mechanika a skupinky Dánů, z nichž poznávám jen poručníka a vyšetřovatele.

Farář teď něco říká a mě napadá, že se s Izaiášem skutečně musel setkat, přestože Juliana, pokud vím, nikdy nechodila do kostela.

Pak jeho hlas zaniká, protože s Julianou teď pláčou i ostatní ženy.

Přišlo jich hodně, snad dvacet, a teď sebou nechávají žal protékat jako černou řeku a noří se do něj a nechávají se strhnout způsobem, který nikdo jiný, nikdo, kdo nevyrostl v Grónsku, nemůže pochopit. A možná ani to nestačí. Protože i já teď zůstávám mimo.

Poprvé se na rakev opravdu dívám. Je šestiúhlá. Takový tvar mají v jistém okamžiku krystalky ledu.

Teď ho spouštějí do země. Rakev je z tmavého dřeva, zdá se tak malá, a už je na ní vrstva sněhu. Vločky jsou velké jako peříčka, a sníh takový je, nemusí nutně být studený. Nebesa v této chvíli pláčou nad Izaiášem a jejich slzy se na něho snášejí jako mrazivé peří. Sám vesmír ho tak přikrývá peřinou, aby mu už nikdy nebyla zima.

V okamžiku, kdy farář hodí na rakev hrst země a my bychom se měli otočit a odejít, se rozhostí ticho. Zdá se dlouhé. Ženy teď mlčí, nikdo se nehýbe, jako by ticho čekalo, že někde něco pukne. Při pohledu z místa, kde stojím já, se stanou dvě věci.

Za prvé Juliana padne na kolena a přitiskne obličej k zemi a ženy ji nechávají být.

A za druhé ve mně, v mém nitru, probleskne poznání.

Určitě jsem celou dobu s Izaiášem měla dalekosáhlou dohodu, že ho nenechám na holičkách, nikdy, ani teď.

Bydlíme v Pakárně.

Na pozemku, který dostal darem, poskládal bytový podnik prefabrikované krabice z bílého betonu a Spolek pro zvelebení hlavního města mu za to dal cenu.

Celé, včetně té ceny, to dělá laciný a nuzný dojem, ale činže nijak malicherné nejsou. Jsou tak vysoké, že tu mohou bydlet jen lidé jako Juliana, za kterou platí obecní úřad, mechanik, který musel vzít, co bylo, a pak takové okrajovější existence jako já.

Ta přezdívká tak nás, co tu bydlíme, sice uráží, ale přesto je víceméně na místě.

Jsou důvody, proč se člověk někam nastěhuje, a důvody, proč tam zůstane. Pro mě se časem stala důležitou voda. Pakárna je hned u kodaňského přístavu. Letos v zimě jsem se mohla dívat, jak se na vodě tvoří led.

Mrznout začalo v listopadu. Já mám před dánskou zimou respekt. Zima – ne ta, co se naměří na teploměru, ale ta, kterou člověk cítí – závisí víc na síle větru a vlhkosti vzduchu než na tom, jak je chladno. V Dánsku mi bylo víc zima, než co jsem kdy zažila v Thule. Když první sychravé přeháňky začnou mě a listopad mlátit po hlavě mokrým ručníkem, беру si na ně kožišinou podšívané kožené kotníčkové botky, černé alpakové kamaše, dlouhou skotskou sukni, svetr a plášť z černého goratexu.

Teplota tedy začne klesat. V jistém okamžiku se hladina moře ochladí na minus 1,8 stupňů Celsia a tvoří se první krystalky, křehoučká blanka, kterou vítr a vlny rozbijí na frazil ice, vnitrovodní led, jenž se rozmělní na mýdlovitou břečku zvanou grease ice, ledová kaše, z níž postupně vzniknou volně plovoucí ledové koláče, pancake ice, které pak za studeného nedělního poledne zmrznou v jednu souvislou vrstvu.

A ochlazuje se a já mám radost, protože vím, že mrazu nadešla jeho chvíle, teď už led výdrží, mezi krystalky se už vytvořily můstky a uzavřely mořskou vodu v kapsičkách, jež mají strukturu jako žilky stromu a tekutina jimi pomalu vzlíná. Na to myslí jen nemnozí z těch, kteří se dívají přes vodu k ostrůvku Holmen, ale lze tím argumentovat, proč led a život spolu vícero způsoby souvisejí.

Když vyjdu na most Knippelsbro, obvykle se nejdřív dívám po ledu. Ale toho prosincového dne si všimnu něčeho jiného. Vidím světlo.

Je žluté, jako většina světla v zimním městě, a sněžilo, takže i když je světlo jen slaboučké, silně se odráží. Svítí u jednoho ze skladišť, která ve slabé chvílce nechali stát, když stavěli naše bloky. U štítu směrem k Pobřežní ulici a Christianshavnu se otáčí modré světlo policejního vozu. Je vidět policistu a provizorní uzavírku z bíločervené pásky. To, co je páskou ohrazené, tuším na sněhu u štítu skladiště jako malý tmavý stín.

Protože běžím a je teprve něco po páté hodině a odpolední provoz ještě nepolevil, jsem tam o několik minut dřív než sanitka.

Izaiáš má nohy přitažené k tělu, leží s obličejem ve sněhu a ruce má kolem hlavy, jako by si stínil před malým reflektorem, který na něho svítí, jako kdyby sníh byl oknem, jímž zahlédl něco hluboko pod zemí.

Policista by se mě určitě měl zeptat, kdo jsem, a napsat si moje jméno a adresu a vůbec ulehčit život svým kolegům, kteří teď za chvilku začnou rozezvánět zvonky u domovních dveří. Ale je mladý a v očích má nemocný pohled. Přímo na Izaiáše se nepodívá. Když se ujistí, že nevstoupím do prostoru, který ohradil páskou, nechá mě být.

Mohl uzavřít větší prostor. Ale to by bylo jedno. Skladiště se zčásti přestavují. Lidé a stroje sníh tak udupali, že je tvrdý jako teracová podlaha.

I po smrti je na Izaiášovi cosi odmítavého, jako by nebyl zvědavý na ničí soucit.

Nahoře ve výšce, kam světlo reflektoru už nedosáhne, lze rozeznat hřeben střechy. Skladiště je vysoké, snad jako sedmi – či osmipatrový obytný dům. Vedlejší dům se přestavuje. U jeho štítu směrem k Pobřežní ulici je lešení. Jdu k němu a sanitka se zatím protlačí přes most a zajíždí mezi domy.

Lešení sahá až ke střeše. Poslední žebřík je odstavený. Čím výš lezu, tím se konstrukce zdá chatrnější.

Stavějí novou střechu. Nade mnou se zvedají trojhranné krokve potažené plachtami. Půlka střechy po délce budovy je zakrytá. Druhá půlka, směrem k přístavu, je zasněžená. Na té jsou Izaiášovy stopy.

U okraje sněhu sedí na bobku muž s rukama kolem kolen a pohupuje se.

I skrčený působí mechanik dojmem, že je velký. A i v této pozici naprosté rezignace se zdá být zdrženlivý.

Je tak světlo. Před několika lety měřili světlo u Siorapaluku, od prosince do února, tři měsíce, kdy slunce nesvítí. Člověk by si řekl, že je věčná noc. Ale svítí měsíc a hvězdy, a občas polární záře. A sníh. Naměřili stejně luxů jako v Dánsku u Skanderborgu. Tak si pamatuji své dětství. Že jsme si pořád hráli venku a že vždycky bylo světlo. Tehdy světlo bylo samozřejmostí. Pro dítě je samozřejmých tolik věcí. Časem se pak člověk začne divit.

V každém případě mě napadá, jak světlá střecha přede mnou je. Jako by světlo zimního dne po celou dobu vycházelo ze sněhu, jehož tu leží snad deset centimetrů, a stále ještě svítilo a třpytilo se jako žhnoucí šedé perličky.

U země sníh i za silného mrazu maličko taje, protože město vydává teplo. Ale tady nahoře je sypký, jak napadl. Chodil po něm jenom Izaiáš.

I když není žádné teplo, nepadá nový sníh a není vítr, i tehdy se sníh mění. Jako by dýchal, jako by houstnul a zvedal se a klesal a rozkládal se.

Chodil v kečkách, i v zimě, a jsou to jeho stopy, sešlapané podrážky jeho basketbalových bot se sotva znatelnou kresbou soustředných kruhů před klenutím nohy, na kterých basketbalista vytáčí piruety.

Vešel na sníh tady, kde stojíme. Stopy vedou šikmo k okraji střechy a pak podél něho, možná deset metrů, a zastavují se. Potom pokračují dál k rohu a ke štítu domu a táhnou se podél okraje ve vzdálenosti asi půl metru, k rohu proti druhému skladišti. Odtamtud se vrátil asi tři metry směrem ke středu střechy a rozběhl se. Stopa vede přímo k okraji, kde se odrazil.

Protější střecha je z černých glazovaných cihel, které se k okapu lomí v tak příkrém úhlu, že se tam neudržel sníh. Nebylo se tam čeho chytit. To mohl zrovna tak dobře skočit rovnou dolů do prázdna.

Jiné stopy než Izaiášovy tu nejsou. Na zasněžené ploše nebyl nikdo jiný než on.

– Našel jsem ho já, konstatuje mechanik.

Nikdy pro mě nebude lehké dívat se na muže, když pláče. Snad proto, že vím, jak zlý je pláč pro jejich sebeúctu. Možná proto, že je pro ně tak nezvyklý, je pokaždé odnese zpátky do dětství. Mechanik je ve stadiu, kdy už si přestal utírat slzy. Z obličeje má slizkou masku.

– Někdo sem jde, říkám.

Dva muži, kteří na střechu přicházejí, nemají radost, že nás tu vidí. Jeden vleče fotopřístroje a je zadýchaný. Ten druhý tak trochu připomíná zarostlý nehet. Je placatý, tvrdý a celý netrpělivý a podrážděný.

– Kdo jste?

– Paní seshora. A tohle je pán zezdola.

– Buďte tak laskavi a jděte dolů.

Pak si všimne stop a ignoruje nás.

Fotograf pořizuje první snímky, s bleskem a velkým polaroidem.

– Jen stopy zemřelého, říká Nehet. Mluví, jako kdyby si v duchu sepisoval zprávu. – Matka je alkoholická. A tak si hrál tady.

Znovu se na nás podívá.

– Ted' už ale budou muset jít.

V tuhle chvíli mi nic není jasné, jsem jen zmatená. Ale zmatku je zato ve mně tolik, že bych ho mohla rozdávat. A tak zůstávám stát.

– To je divné, takhle si hrát, že ano?

Jsou tací, kteří si řeknou, že jsem marnivá. To já tu ted' nebudu popírat. A taky k tomu přece mohu mít své důvody. V každém případě mě ted' Nehet poslouchá jen díky tomu, jak jsem oblečená. Mám kašmírový kabát, kožišinovou čepici a rukavice. On sice má chuť a právo poslat mě dolů. Ale vidí, že vypadám jako nóbl dáma. A nóbl dam on po kodaňských střechách zase tolik nepotkává.

A na okamžik zaváhá.

– Jak to?

– Když jsi byl takhle malý a táta s mámou ještě nebyli doma z dolů, kde kopali uhlí, a ty sis hrál sám a běhal po střechách baráků pro bezdomovce, tak jsi běhal rovné podél okraje?

Musí si to přebrat.

– Já jsem vyrůstal v Jutsku, řekne potom. Ale nespouští ze mě oči.

Pak se obrátí ke kolegovi.

– Budeme potřebovat několik lamp. A kdybys zároveň doprovodil tady dámu a pána dolů.

Pro mě je samota tím, čím pro jiné je požehnání v kostele. Je mi světlem milosti. Kdykoliv přijdu domů, zavírám za sebou dveře s vědomím, že vůči sobě konám skutek milosrdenství. Cantor ilustroval svým žákům pojem nekonečna na příběhu o muži, který měl hotel s nekonečným počtem pokojů. Hotel byl plně obsazený. Pak přišel ještě jeden host. A onen muž přestěhoval hosta z pokoje číslo jedna do pokoje číslo dvě, hosta z dvojky do trojky, hosta z trojky do čtyřky a tak dále. Číslo jedna se tak uvolnilo pro nově příchozího.

Na tomto příběhu mě těší, že všem, kterých se to týká, hostům i majiteli, se to zdá být docela v pořádku a provedou nekonečný počet operací, aby jeden jediný host dostal svůj vlastní pokoj a měl klid. Je to velký hold samotě.

Je mi ostatně jasné, že jsem si svůj domov zařídila jako hotelový pokoj. Nepodařilo se mi z bytu vystrnadit dojem, že ta, co tu bydlí, tudy jenom projíždí. Když si to potřebuji vysvětlit, řeknu si, že mámina rodina i ona sama byli svým způsobem kočovníci. Jako výmluva takové vysvětlení za moc nestojí.

Ale mám dvě velká okna směrem k vodě. Vidím na kostel Holmens Kirke a na budovu Námořní pojišťovny a Národní banku, jejíž mramorová fasáda má dnes večer stejnou barvu jako led v přístavu.

Říkala jsem si, že budu držet smutek. Mluvila jsem s policisty, pomohla jsem Julianě a doprovodila ji ke známým a vrátila jsem se domů a celou dobu jsem si žal držela od těla. Teď už bych snad mohla být nešťastná i já.

Ale ta chvíle ještě nenastala. Zármutek je dar, člověk si jej musí zasloužit. Uvařila jsem si šálek mátového čaje a stoupla si k oknu. Ale nic nepřichází. Snad chybí nějaká drobnost, možná nějaká nešikovnost brání citům ve volném průchodu.

Tak piji čaj a provoz přes most řídne a zůstávají z něj ojedinělé červené šmouhy světel táhnoucí se nocí. Snáší se na mé jakýsi klid. Nakonec to stačí, aby člověk usnul.

3

Poprvé jsem se s Izaiášem setkala jednoho srpnového dne půldruhého roku předtím. Jako olovo těžké a vlhké horko proměnilo Kodaň v líheň okamžitého šílenství. Seděla jsem v autobuse, kde si člověk obzvlášť připadá jako v tlakovém hrnci, v nových bílých plátěných šatech s hlubokým výstřihem na zádech a s lemem z valencienských krajek, které mi dalo takovou práci napařit, aby držely, a teď ve všeobecné depresi zase zplihly.

Jsou lidé, kteří v téhle roční době jezdí na jih, za teplem. Já osobně jsem nikdy nebyla jižněji než v Koge. A ani nikam nepojedu, dokud Evropu neochladí atomová zima.

Je jeden z těch dnů, kdy by člověk na otázku po smyslu života dostal odpověď, že život žádný smysl nemá. A na schodech o patro pode mnou se něco štrachá.

Když ve třicátých letech začaly do Dánska přicházet první větší zásilky Gróňanů, bylo jednou z prvních věcí, které psali domů, že Dánové jsou dobytek, že mají psy v domech. Na okamžik se mi zdá, že to tam na schodech je pes. Pak koukám, že to je dítě, a to ten den není o moc lepší.

– Padej, Hovňousku.

Izaiáš zvedne hlavu.

– Peerit, padej si sama.

Jen málo Dánů to na mně vidí. Myslí si, že na mně poznávají něco asijského, hlavně když si pod lícními kostmi namalují stíny. Ale ten kluk na schodech se dívá přímo na mě pohledem, který ve mně jde rovnou k tomu, co on a já máme společného. Takový pohled lze vidět u novorozenců. Potom zmizí a občas se zase objeví u hodně starých lidí. Může být, že jedním z důvodů, proč

jsem se nikdy v životě netrápila s dětmi, je, že jsem příliš přemýšlela nad tím, proč lidé ztrácejí odvahu podívat se jeden druhému přímo do očí.

– Budeš mi číst?

Držím v ruce knihu. To proto se ptá.

Dalo by se říct, že vypadá jako lesní skřet. Ale protože je špinavý a jenom v trenýrkách a leskne se potem, dá se také říct, že vypadá jako tuleň.

– Jdi do hajzlíčku.

– Ty nemáš ráda děti?

– Já děti žeru.

Ustoupí stranou.

– Salluvutit, lžeš, říká, když procházím kolem něho.

V tom okamžiku si na něm všimnu dvou věcí, které mě k němu svým způsobem připoutají. Vidím, že je sám. Jako člověk v exilu vždy sám bude. A vidím, že se samoty nebojí.

– Co je to za knihu? volá za mnou.

– Základy od Euklida, řeknu a prásknu za sebou dveřmi.

Nakonec na Euklidovy Základy opravdu došlo.

Právě ty večer vytáhnu, když zazvoní zvonek a za dveřmi stojí on, pořád ještě v trenýrkách, a jenom zírá přímo na mě a já ustoupím stranou a on vejde do bytu a do mého života, aby z něho vlastně už nikdy nevyšel, a já vezmu z poličky Euklidovy Základy. Jako abych ho vypudila. Jako abych mu hned dokázala, že já nemám knihy, které by mohly zajímat dítě, že on a já se nemůžeme sejít nad knihou ani jakkoliv jinak. Jako abych se něčeho zbavila.

Posadíme se do pohovky. On sedí se zkříženýma nohama a úplně až na kraji, jako v Thule sedávaly děti v létě u Inglefieldu na kraji saní, které ve stanu slouží jako pryčna.

– "Bod jest, co nemá dílu. Čára pak délka bez šířky."

Tuhle knihu nikdy nebude komentovat, a k ní se budeme vracet. Několikrát to zkusím s jinými. Jednou si půjčím Rasmuse Kuličku na pevninském ledovci. Procházíme první obrázky a on s moudrým klidem poslouchá. Pak ukáže prstem na Rasmuse Kuličku.

– Jak chutná?

– "Polokruh pak jest útvar omezený průměrem a částí obvodu jím usečeného."

Z mého pohledu prochází čtení tohoto prvního srpnového večera třemi fázemi.

Nejprve jsem jen podrážděná z celé té nepraktické situace. Potom se mě, stejně jako vždy, kdy na tuto knihu jen pomyslím, zmocní pocit posvátnosti. Jistota, že to je základ, mez, že když se člověk propracuje zpět, kolem Lobačevského a Newtona, a tak daleko, jak jen to jde, skončí u Euklida.

– "Dány-li dvě přímky nestejně, odejmi od větší..."

Pak už nevnímám, co čtu. V jednu chvíli je v pokoji jen můj hlas a světlo zapadajícího slunce od Jižního přístavu. A potom už není ani můj hlas, už jsem jen já a Izaiáš. Pak přestanu číst. A jen tak sedíme a díváme se před sebe, jako kdyby mně bylo patnáct a jemu šestnáct a došli jsme tak daleko, že už se nelze vrátit. On pak potichoučku vstane a jde si po svých. Dívám se na západ

slunce, který v téhle roční době trvá tři hodiny. Jako kdyby Slunce přece jen v poslední chvíli ve světě našlo kvality, kvůli kterým se teď loučí jen proti své vůli.

Samozřejmě že ho Euklides neodstrašil. Nebylo samozřejmě vůbec důležité, co čtu. Co se toho týče, mohla bych předčítat z telefonního seznamu. Nebo z Lewise a Carrisy, Detection and Classification of Ice. Stejně by přišel a seděl se mnou na pohovce.

Byla období, kdy chodil každý den. A pak jsem ho za čtrnáct dnů viděla jen jednou a z dálky. Ale když přišel, bylo to často, když se začínalo stmívat, den byl pryč a Juliana o sobě nevěděla.

Čas od času jsem ho vzala do koupelny. Teplá voda mu nebyla po chuti. Ale ve studené ho umýt nešlo. Postavila jsem ho do vany a pustila ruční sprchu. Ne protestoval. Už dávno se naučil smířovat s protivenstvími. Ale ani na okamžik z mého obličeje nespustil vyčítavý pohled svých očí.

4

Poznala jsem v životě hodně internátních škol. Dennodenně se snažím to v sobě potlačit a po dlouhá období se to daří. Jen na okamžik se ojedinělé vzpomínce tu a tam může povést prodrat se na světlo. Jako teď onomu zcela zvláštnímu pocitu, jaký člověk má na ložnici. Ve Stenhoji u Humlebců jsme měli ložnice. Jednu pro dívky, jednu pro chlapce. V noci otvírali okna. A my jsme měli tenké příkrývky.

V kodaňské městské márnici v suterénu pod Ústavem soudního lékařství ve Státní nemocnici spí mrtví na ložnicích zchlazených na teplotu těsně nad bodem mrazu svůj poslední studený spánek.

Všude je to tu čisté, moderní a definitivní, i v pitevně vymalované jako obývací pokoj. Je tady pár stojacích lamp a jakási zelená rostlina se tu snaží udržet dobrou náladu.

Izaiáš je přikrytý bílým prostěradlem. Někdo na ně položil malou kytici, jako kdyby chtěl podpořit rostlinu v květináči v jejím úsilí. Je zakrytý celý, ale podle toho tělíčka a velké hlavy je vidět, že to je on. Francouzští měřiči lebek měli v Grónsku vážné problémy. Vycházeli z teorie, že mezi inteligencí člověka a velikostí jeho lebky existuje přímá úměrnost. U Grónanů, které považovali za přechodnou formu mezi opicemi a člověkem, zjistili největší lebky na světě.

Muž v bílém plášti zvedá prostěradlo z jeho obličeje. Izaiáš vypadá tak netčený, jako kdyby z něho docela opatrně vypustili krev a barvu a uložili ho ke spánku.

Juliana stojí vedle mě. Je v černém a druhý den za sebou střízlivá.

Jdeme chodbou a bílý plášť jde s námi.

– Jste příbuzná? navrhuje. – Sestra?

Není vyšší než já, ale je široký a má postoj jako beran, který se chystá trknout.

– Jsem lékař, říká. Ukazuje na kapsu svého pláště a zjišťuje, že nemá jmenovku, jež by prokázala jeho totožnost.

– Do prdele.

Jdu chodbou dál. On jde hned za mnou.

– Já mám taky děti. Nevíte, jestli ten, co ho našel, byl lékař?

– Ne, mechanik.

Jede s námi výtahem nahoru. Pocítím najednou potřebu vědět, kdo se Izaiáše dotýkal.

– Ohledával jste ho vy?

Neodpovídá mi. Možná mě neslyšel. Kolébá se před námi. U prosklených dveří najednou vytáhne kousek kartonu, jako exhibicionista, který s trhnutím rozevře kabát.

– Tady je má vizitka. Jean Pierre, jako ten flétnista. Lagermann, jako ty pendreky.

Nepromluvíly jsme s Julianou ani slovo. Ale když se posadí do taxíku a já se chystám zavřít dveře, popadne mě za ruku.

– Smilla, říká, jako kdyby mluvila o někom nepřítomném, – to je fajnová ženská. To teda jo, do prdele.

Auto odjíždí a já se narovávám. Za chvíli je dvanáct. Mám schůzku.

"Státní prosekura pro Grónsko", stojí na prosklených dveřích, ke kterým se člověk dostane, když projde ulicí Frederika V. zpátky kolem Teilumovy budovy a Ústavu soudního lékařství k nové přístavbě Státní nemocnice a vyjede výtahem kolem poschodí označených na ovládacím panelu cedulkami Grónská lékařská společnost, Polární centrum a Ústav arktické medicíny až do podkroví do pátého patra.

Ráno jsem volala na policejní ředitelství. Přepojili mě na první oddělení, kde mi k telefonu dali Nehta.

– Můžete se na něho podívat v márnici.

– Chtěla bych také mluvit s lékařem.

– Zkuste Loyena. Můžete mluvit s Loyenem.

Krátká chodba za prosklenými dveřmi vede k cedulce, na které je napsáno Profesor a menšími písmenky J. Loyen. Za cedulkou jsou dveře a za nimi šatna a za tou pak je chladivá kancelář s dvěma sekretářkami pod velkoformátovými fotografiemi ledovců v modré vodě zalitých zářícím sluncem, a za ní začíná opravdová kancelář.

Tenisový kurt tu nepostavili. Ne, že by tu nebylo místo, ale on jich má jistě pár v zahradě za domem v Hellerupu a další dva mezi dunami na Skagenu. A ani by to nešlo dost dobře dohromady s důstojnou vznešeností místnosti.

Na podlaze je tlustý koberec, podél dvou stěn jsou až ke stropu knihy, z panoramatických oken je výhled na město a na Městský park, ve zdi je zabudovaná pokladna, jsou tu obrazy ve zlatých rámech, mikroskop, skleněná vitrína s pozlacenou maskou, která vypadá jako z egyptského sarkofágu, dvě sedací soupravy, dva stojany s vypnutými monitory, a pořád ještě je tu dost místa na proběhnutí, kdyby snad za psacím stolem na člověka přišla únava.

Psací stůl, to je velká mahagonová elipsa, zpoza níž on vstává a jde mi vstříc. Je dva metry vysoký a rovný v zádech, je mu kolem sedmdesáti, má bílý plášť, je opálený jako pouštní šejk a v tváři má přátelský výraz člověka, který sedí na velbloudu a shlíží shovívavě na zbytek světa hemžící se dole v písku.

– Loyen.

Titul je tam i presto, že si ho nechává pro sebe. Na ten nesmíme zapomínat, stejně jako na skutečnost, že ostatní obyvatelé tohoto světa jsou mu nejvýš po ramena, a tady má pod nohama

spousty dalších doktorů, kteří to nedotáhli na profesory, a nad hlavou jen bílý strop, modré nebe a Pánaboha, a možná ani to ne.

– Posad'te se, milostivá.

Vyzařuje z něj vstřícnost a dominance a já bych měla být šťastná. Jiné ženy přede mnou byly šťastné a mnoho dalších ještě bude, vždyť co je v těžkých chvílkách života lepšího, než když se člověk může opřít o dva metry nablýskaného a sebejistého doktora, a navíc v tak konejšivém prostředí jako je tohle.

Na stole stojí zarámovaná fotografie paní profesorové a erdelteriéra a tátových tří velkých kluků, kteří dozajista studují medicínu a všechny zkoušky včetně té z klinické sexuologie dělají za jedna s hvězdičkou.

Nikdy jsem neříkala, že jsem dokonalá. Před lidmi, kteří mají moc a jimž moc dělá dobře a používají ji, se ze mě stává někdo jiný, menší a zlejší.

Ale nedávám to najevo. Sedám si úplně na kraj židle a pokládám si tmavé rukavičky a klobouk s tmavým závojem na samý okraj mahagonové desky. Profesor Loyen má proti sobě, jako už tolikrát předtím, truchlíci, tázající se a nejistou ženu v černém.

– Vy jste z Grónska?

Pozná to, protože má odborné zkušenosti.

– Moje matka byla z Thule. To vy jste... ohledával Izaiáše?

On příkyvuje, jako že ano.

– Chtěla bych vědět, na co zemřel.

Ta otázka ho trochu překvapí.

– Na následky pádu.

– Ale co to znamená čistě fyzicky?

Okamžik se rozmyslí, není zvyklý, aby musel formulovat samozřejmosti.

– Spadl z výšky šestého patra. Organismus jako celek se docela jednoduše zhroutí.

– Ale vypadal, jako kdyby se vlastně vůbec nezranil.

– To je při pádech obvyklé, milá paní. Ale...

Vím, co chce říct. "Když je otevřeme, je to samá roztříštěná kost a vnitřní krvácení."

– Ale tak to není, doplňuje.

Narovnává se. Má na práci jiné věci. Rozhovor se blíží ke konci, aniž vůbec začal. Jako tolik rozhovorů před tímhle i po něm.

– Byly na těle stopy násilí?

Nepřekvapím ho. V jeho věku a v jeho oboru se člověk jen tak překvapit nenechá.

– Naprosto žádné.

Sedím úplně potichu. Je vždycky zajímavé ponechat Evropany v tichu. Pro ně je ticho prázdným prostorem, ve kterém napětí stoupá a stává se nesnesitelným.

– Co vás k té myšlence přivedlo?

"Milostivou" už škrtnul. Tuhle otázku přeslechnu.

– Jak je možné, že tohle místo a tahle funkce jsou tady, a ne v Grónsku?

– Ústav existuje teprve tři roky. Dříve žádná prosektura pro Grónsko nebyla. Státní zástupce v Godthlíbu dával vedět Ústavu soudního lékařství v Kodani, když bylo třeba. Tohle místo je nové a dočasné. Během příštího roku se všechno přestěhuje do Godthabu.

– A vy?

Není zvyklý, aby ho někdo vyslýchal, a za okamžik přestane odpovídat.

– Jsem ředitelem Ústavu arktické medicíny. Ale původně jsem patolog. V této zřizovací fázi působím jako prozatímní ředitel prosektury.

– Provádíte všechny soudně nařízené pitvy Gróňanů?

Udeřila jsem naslepo. Přesto to musel být tvrdý a plochý míč, protože on mrkne.

– Ne. Teď mluví pomalu. – Ale občas pomáhám dánské státní prosektuře. Mají každoročně tisíce případů z celé země.

Vzpomenu si na Jean Pierra Lagermanna.

– Prováděl jste pitvu sám?

– S výjimkou zcela zvláštních případů pracujeme podle stálého a zaběhnutého systému. Pitvu provádí jeden lékař a pomáhá mu zřízenec z laboratoře a někdy zdravotní sestra.

– Mohla bych nahlédnout do pitevního protokolu?

– Stejně byste tomu nerozuměla. A čemu byste rozuměla, to by se vám nelíbilo!

Na okamžik se přestal ovládat. Ale hned se zase opanuje.

– Tyto protokoly patří policii, která pitvy formálně objednává. A rozhoduje ostatně, kdy se může konat pohřeb, poněvadž podepisuje list o prohlídce zemřelého. Veřejný přístup ke státní správě se týká záležitostí civilních, nikoliv trestně právních.

Dal se do zápasu a jde na síť. Má teď konejšivý hlas.

– Abyste rozuměla, kdyby v případě jako tento existovala i ta nejmenší pochybnost o okolnostech neštěstí, bude policie i my mít zájem o tu nejdůkladnější zprávu, jakou si lze představit. Zkoumáme všechno. A na všechno přijdeme. V případě násilí je prakticky nemožné nezanechat stopy. Dojde k otisku prstů, roztrhne se oděv. Dítě se brání a za nehty mu zůstanou buňky z pokožky útočníka. Nic takového jsme nenašli. Nic.

To byl tedy setbol a mečbol. Vstávám a беру si rukavičky. On se opírá do židle.

– Díváme se samozřejmě do policejní zprávy. Ze stop jasně vyplynulo, že když se to stalo, byl na střeše sám.

Ujdu dlouhou cestu doprostřed místnosti a ohlédnu se na něho. Měla jsem něco v ruce a nevím, co to bylo. Ale on už zase sedí na velbloudu.

– Zavolejte zase někdy, milostivá.

Okamžik to trvá, než mě mdloby přejdou.

– Všichni máme své fobie, něco, čeho se opravdu bojíme. I já. A vy jistě taky, když svléknete tenhle neprůstředný plášť. Víte, jakou fobii měl Izaiáš? Výšky. Do prvního patra vyběhl. Ale dál už jen lezl, se zavřenýma očima a oběma rukama na zábradlí. Jen si to představte, každý den lézt do schodů v domě se zpoceným čelem a sulcem v kolenou, pět minut z prvního do třetího patra. Jeho matka žádala o byt v nižším patře, ještě než se nastěhovali. Ale to víte, když je člověk z Grónska a na sociální podpoře...

Trvá dlouho, než odpoví.

– Ale nicméně na té střeše byl.

– Ano, to byl. Ale abyste rozuměl, i kdybyste si přivezl zvedák, kdybyste přijel s Herkulem, tím plovoucím jeřábem, stejně byste ho na to lešení nedostal. To je mi divné a na to se za probdělých nocí sama sebe ptám, proč tam v tomhle případě vylezl.

Ještě mám před očima jeho postavičku, jak leží tam dole v suterénu. Ani se na Loyena nepodívám. Jdu prostě pryč.

5

Juliana Christiansenová, Izaiášova matka, je vřelým doporučením léčivých účinků alkoholu. Když je střízlivá, je toporná, zamlklá a samá zábrana. Když je opilá, září jako sluníčko a je jí do tance.

Poněvadž si ráno vzala antabus a teď po návratu z nemocnice se napila takříkajíc na něj, je samozřejmě její krásná proměna zastřena clonou celkové otravy organismu. Ale přesto jí je o poznání lépe.

– Smillo, já tě miluju.

Říká se, že v Grónsku se hodné pije. To je zcela nespravedlivé podceňování. V Grónsku se chlastá neskutečným způsobem. Proto je můj vztah k alkoholu takový, jaký je. Když dostanu chuť na něco silnějšího než bylinkový čaj, vzpomenu si pokaždé, co se v Thule dělo před zavedením dobrovolného přidělového systému na alkohol.

Už jsem u Juliany byla několikrát, ale seděly jsme vždy v kuchyni a pily jsme kávu. Hájemství ostatních má člověk respektovat. Obzvláště když je navíc jejich život obnažený jako otevřená rána. Ale teď mě žene nálehavý pocit, že před sebou mám úkol, že někdo něco přehlédl.

A tak slídím po bytě a Juliana mě nechá, abych si dělala, co chci. Jednak má jablečné víno z Irmy, a potom je na sociální podpoře a pod elektronovým mikroskopem úřadů tak dlouho, že už si přestala představovat, že si člověk může nechat něco pro sebe.

Všude tu je takové to domácí útulno, lakované podlahy jsou ošlapané od dřeváků, na stole už se pozapomínalo dost hořících cigaret a dost lidí už tu vyspávalo opici a jediné, co je nové a funguje, je televize, černá a velká jako koncertní křídlo.

Je tu o jednu místnost víc než v mém bytě, Izaiášův pokoj. Je v něm postel, nízký stůl a skříň. Na podlaze stojí lepenková krabice. Na stole leží dvě hole, kámen, do kterého se kope, když se skáče panák, něco jako gumový zvon a autíčko, všechno bezbarvé jako kámen z pláže v zásuvce.

Ve skříni je pláštěnka, holínky, dřeváky, trička, spodní prádlo, punčochy, všechno naházené jedno přes druhé. Sahám pod hromady oblečení a nahoru na skříň. Je tam jen prach od ložiska.

Na posteli leží v průhledném plastickém sáčku jeho věci z nemocnice, nepromokavé kalhoty, kecky, mikina, spodní prádlo, punčochy. A bílý měkký kámen, který nosil v kapse místo křídly.

Juliana stojí ve dveřích a pláče.

– Vyhodila jsem jenom pleny.

Jednou za měsíc, kdy rostl i jeho strach z výšek, nosil Izaiáš pár dní pleny. Jednou jsem mu je sama kupovala.

– Kde je jeho nůž?

To Juliana neví.

Na okně stojí jako drahocenný výkřik do mlčenlivosti pokoje model lodi. Na podstavci je napsáno: "Motorová loď Dánské kryolitové společnosti Johannes Thomsen."

Nikdy předtím jsem se nevrátila v tom, jak se Juliana dokázala udržet nad vodou.

Vezmu ji kolem ramen.

– Juliano, byla bys tak hodná a ukázala mi svoje papíry?

My ostatní máme zásuvku, aktovku, desky. Juliana uchovává tištěná svědectví o svém životě v sedmi umaštěných obálkách. Pro hodně Gróňanů je nejobtížnější stránkou Dánska ta písemná, státní byrokracie a její papírová fronta žádostí, formulářů a povinné korespondence s příslušným úřadem. Je v tom jemná a křehká ironie, že i téměř analfabetická existence jako Julianina zplodila takovou horu papíru.

Docházkové lístky z ambulance pro alkoholiky v Sundholmu, rodný list, padesát účtenek od pekaře na Christianshavnském náměstí, za které je při pěti stech korun věneček zadarmo. Návštěvní kartička z Nemocnice Rudolpha Berga pro kožní a pohlavní choroby, staré přehledy o hlavních a vedlejších příjmech, výpisy ze spořitelny Bikuben. Fotografie Juliany na sluníčku v Královské zahradě. Průkazka zdravotní pojišťovny, pas, faktury od energetických závodů. Dopisy od Úvěrové informační společnosti v Ribe. Hromádka papírů tenkých jako výplatní pásky, z nichž vyplývá, že Juliana měsíčně dostává 9400 korun důchodu. Úplně dole je svazek dopisů. Nikdy jsem se nedokázala přimět, abych četla cizí dopisy. Tak ty soukromé přeskočím. Dopisy docela vespuď jsou úřední, psané na stroji. Všimnu si jej, když je pokládám zpátky.

Je to podivný dopis. "Sděluje Vám tímto, že správní rada Dánské kryolitové společnosti na své poslední schůzi rozhodla přiznat Vám vdovský důchod po Norsaku Christiansenovi. Částka 9000 korun měsíčně bude průběžně valorizována podle indexu životních nákladů." Jménem správní rady jej podepsala "E. Lübingová, hlavní účetní".

Na tom asi nic divného není. Ale když byl dopis hotov, otočil jej někdo o devadesát stupňů. A plnicím perem dotyčná šikmo na okraj napsala: "Je mi to tak líto. Elsa Lübingová."

Člověk se doví něco o svých bližních podle toho, co píše na okraj. Hodně se spekulovalo o Fermatově ztraceném důkazu. Do knihy o nikdy nedokázaném postulátu, že i když často lze rozložit druhou mocninu na sumu dvou jiných druhých mocnin, u mocnin vyšších než druhých to pak možné není, Fermat na okraj připsal: "Našel jsem pro tuto větu opravdu zázračný důkaz. Bohužel se sem nevejde, protože okraj je moc úzký."

Před dvěma lety seděla v kanceláři Dánské kryolitové společnosti paní a diktovala nanejvýš korektní dopis, který dbá formálních náležitostí, je bez chyb, je, jak má být. Dají jí dopis přečíst a ona si jej přečte a podepíše. Pak chvíli zůstane sedět. A otočí papír a napíše: "Je mi to tak líto."

– Jak zemřel?

– Norsaq? Byl s nějakou expedicí na západním pobřeží. Byla to nehoda.

– Jaká nehoda?

– Snědl něco, co nesnesl. Myslím.

Juliana se na mě bezmocně podívá. Lidé umírají. Člověk nikam nedorazí, když bude přemýšlet jak nebo proč.

– Případ můžeme považovat za zcela uzavřený.

Mám na drátě Nehta. Ponechala jsem Julianu jejím vlastním myšlenkám, jež teď povlávají jako plankton v moři sladkého vína. Možná jsem u ní měla zůstat. Neumím pečovat o lidské duše. Sotva se dokážu postarat o sebe. Kromě toho mám svá vlastní nutkání. Proto jsem volala na policejní ředitelství. Dali mi první oddělení. Tam mi řekli, že pan komisař je ještě v práci. A podle jeho hlasu soudě už tam je až moc dlouho.

– Úmrtní list byl podepsán teď ve čtyři hodiny odpoledne.

– A ty stopy?

– Kdybyste viděla, co jsem už viděl já, nebo kdybyste měla děti, tak byste věděla, jak naprosto nevypočitatelné děti jsou a jak nepředvídatelné věci dělají.

Zavře do telefonu, když pomyslí na všechny ty starosti, které mu jeho neřádi nadělali.

– Vždyť taky samozřejmě jde jenom o posranýho Gróňana.

Ve sluchátku je ticho. Je to muž, který i po dlouhém pracovním dni ještě má rezervy a dokáže přepnout termostat na rychlé zmrazení.

– Teď vám ale sakra něco povím. My neděláme žádné rozdíly, že ano. I kdyby ze střechy spadnul pygmej nebo sedminásobný vrah a mravnostní delikvent, tak jdeme za vším. Za vším. Rozumíte mi? Sám jsem si byl u soudních lékařů pro posudek. Tohle podle všech známek byla jen nešťastná náhoda. Náhoda tragická, ale takových tu máme stopěťasedmdesát do roka.

– Hodlám si stěžovat.

– To myslím, že byste měla udělat.

Pak oba pokládáme sluchátko. Ve skutečnosti jsem si stěžovat nehodlala. Ale měla jsem přece taky těžký den.

Vím dobře, že policie má moc práce. Chápu ho. Chápala jsem všechno, co říkal.

Až na jednu věc. Když jsem předevčírem byla u výslechu, odpověděla jsem na hodně otázek. A na hodně jsem jich neodpověděla. Mimo jiné na tu o "rodinném stavu".

– Do toho vám nic není, řekla jsem policistovi. – Snad ledaže byste mě chtěl pozvat na schůzku.

Proto by tedy policie neměla vědět nic o mém soukromém životě. Jak to, ptám se sama sebe, že Nehet věděl, že nemám děti? Na tu otázku si nedokážu odpovědět.

Je to jen taková otázka. Ale svět kolem osamělé a bezbranné ženy si nedá pokoj a pořád by chtěl vědět, proč že v mém věku nemá manžela a pár roztomilých pacholíčků. Časem si člověk na tu otázku vypěstuje alergii.

Přinesu si několik archů papíru bez linek a obálku a sednu si k jídelnímu stolu. Nahoru píšu: "V Kodani, 19. prosince 1993. Státnímu zástupci. Jmenuji se Smilla Jaspersenová a chtěla bych tímto podat stížnost."

Vypadá, že mu táhne na padesát, ale je mu o dvacet let víc. Má na sobě černou termoteplákovou soupravu, tretry, americkou baseballovou čepičku a kožené rukavice bez prstů. Z náprsní kapsy vytáhne malou hnědou lékovku a nacvičeným, téměř diskrétním pohybem ji vyprázdní. Je to

propranolol, beta-blokátor, který zpomaluje srdeční tep. Otevře ruku a dívá se na ni. Je velká, bílá a pěstěná a úplně klidná. Rozhoduje se pro hůl číslo jedna, driver, taylormade, s leštěnou palisandrovou hlavou ve tvaru zvonku. Přikládá ji k míčku a napřahuje se. V okamžiku úderu soustředí všechnu sílu, všech svých pětasedesát kilo do bodu o velikosti poštovní známky a malý žlutý míček jako by se rozplynul a zmizel. Objeví se zase, teprve když přistane na trávníku až na kraji zahrady a poslušně si sedne nedaleko praporku.

– To jsou míčky Cayman. Od McGregora. Dřív jsem pořád měl problémy se sousedy. Tyhle létají jen do poloviční vzdálenosti.

Je to můj otec. Tohle představení bylo na mou počest a já až moc dobře vím, co to ve skutečnosti je. Prosba malého kluka o lásku. Ani na okamžik neuvažuji, že bych mu ji dala.

Z mého pohledu je celé Dánsko střední vrstva. Opravdu chudých a opravdu bohatých je tak málo, že jsou exotičtí.

Mám to štěstí, že znám hodně těch chudých, jelikož mnozí z nich jsou Gróňané.

Jedním z opravdu zámožných pak je můj otec.

V přístavu v Rungstedu má 67 stop dlouhou jachtu Swan se stálou tříčlennou posádkou. U vjezdu do Isefjordu má ostrůvek, kam se může stáhnout do ústraní své norské trámové chalupy a říct případným nevídaným turistům, tak, dejte si odchod, táhněte. Je jedním z mála, kdo v Dánsku má bugatku, a zaměstnává člověka, který ji pulíruje a dvakrát do roka, když se otec účastní jízdy veteránů Bugatti klubu, nahřívá vazelínu v ložiskách Bunsenovým kahanem. Po zbytek roku se otec spokojí s tím, že si občas pustí klubem vydanou gramofonovou desku a poslouchá, jak jedno z těch nádherných autíček startují klikou, hladí je po srsti a přidávají plyn.

Má tenhle dům, bílý jako sníh a vyzdobený do běla vycíděnými cementovými mušlemi, se střechou z pravé břídlíce a s vinutým schodištěm ke vchodu, se záhony růží v přední zahradě strmě se svažující k Pobřežní silnici a se zadní zahradou, na kterou se vešlo devítijamkové tréninkové hřiště, což je právě tak akorát, když teď má ty nové míčky.

Vydělal své peníze na injekcích.

Nikdy o sobě nic neprozrazoval. Ale kdo má zájem, může se podívat do Kdo je kdo a doví se, že ve třiceti byl primářem, dostal první dánskou profesuru anesteziologie, když ji zřídili, a pět roků nato odešel z nemocničního prostředí a zasvětil se – jak se tomu tak krásně říká – své soukromé praxi. Později se pak se svou slávou vydal do světa. Ne na zkušenu, ale soukromými letadly. Dával injekce velkým zvířatům. Měl na starost narkózu při prvních průkopnických operacích srdce v Jižní Africe. Byl s delegací amerických lékařů v Moskvě, když umíral Brežněv. Někde jsem slyšela, že právě můj otec tam poslední týdny mával svými dlouhými jehlami a oddaloval smrt.

Vypadá jako přístavní dělník a diskrétně si tuhle podobu pěstuje tak, že se občas neholí. Vousy už má šedivé, ale bývaly modročerné, a když mají vypadat pěstěně, potřebují ještě teď dvakrát denně břitvu.

Má neomylné ruce. Stopadesátimilimetrovou jehlou se za pobřišnicí dostane bůčkem a vnitřními zádonými svaly až k aortě. Lehce si na ni poklepe špičkou jehly, aby si byl jistý, že už je tam, a za ní pak podél velkého nervového svazku složí zásobu lidocainu. Centrální nervová soustava řídí

cévní tonus. Podle jeho teorie tahle blokáda pomáhá boháčům s nadváhou při nedostatečném krevním oběhu v nohou.

Soustředí se při tom, jak jen to jde. Na nic jiného nemyslí, než na ten účet na deset tisíc korun, který jeho sekretářka zrovna vypisuje a který je splatný do prvního ledna, a veselé Vánoce a šťastný nový rok, a další prosím.

Posledních pětadvacet let je mezi dvěma sty golfisty, kteří bojují o posledních padesát eurokaret. Žije s baletkou, která je o třináct let mladší než já a chodí po domě a dívá se na něho, jako kdyby žila jen očekáváním, že se na ni vrhne a serve z ní její tylovou sukýnku a baletní špičky.

Můj otec má tedy vše, co se dá vzít do ruky a osahat. A myslí si, že právě to mi taky tady na hřišti předvádí. Že má všechno, po čem srdíčko zatouží. I ty beta-blokátory, které posledních deset let bere, aby měl úplně klidné ruce, jsou víceméně bez vedlejších účinků.

Jdeme kolem domu po zametených a posypaných chodníčcích, kterým zahradník Sorensen v létě zastřihuje okraje holičskými nůžkami. Člověk by si O ně pořezal nohy, kdyby si nedal pozor. Mám tulení kožich a pod ním blůzu a svetr z vyšívané vlny se zipem. Navenek vypadáme jako táta a dcera, kteří mají energie na rozdávání. Při bližším pohledu jsme jen banální tragédie ve dvou generacích.

V obývacíku je podlaha ze slatinného dubu a stěnou z litého skla v rámech z nerez oceli je vidět na vaničku pro ptáky, růžové keře a sociální úpadek dole u Pobřežní silnice. U krbu stojí Benja v trikotu a tlustých vlněných ponožkách a protahuje si svaly v nohou a ignoruje mě. Na pohled je bledá a líbezná a necudná, jako víla, která se dala na striptýz.

– Brentan.

– Co jsi říkala?

Vyslovuje to pěkně celé, jak se to učili ve škole Královského divadla.

– Brentan. Na špatné nohy, drahoušku, na plíseň mezi prsty. Teď už je ve volném prodeji.

– To není plíseň, říká chladně. – Tu má člověk asi až v tvých letech.

– To mají i nezletilí, drahoušku. Zvlášť takoví, co moc trénujou. A rozlézá se to až do rozkroku.

Benja se s vrčením stáhne do přilehlých komnat. Má v sobě spousty hrubé síly, ale měla bezstarostné dětství a udělala rychlou kariéru. Nepoznala ještě protivenství, kterých je třeba, aby si vypěstovala povahu, která se jen tak nedá.

Señora Gonzalesová podává čaj na stolek, sedmdesát milimetrů tlustou skleněnou desku na bloku hladkého mramoru.

– Už jsme se dlouho neviděli, Smillo.

Otec chvíli mluví o svých nových obrazech, o vzpomínkách, které píše, a o tom, co cvičí na svém křídle. Protahuje to. Přípravuje se na tu ránu, až nadnesu téma, které s ním nemá co dělat. Je vděčný, že ho nechám mluvit. Ale ve skutečnosti si neděláme žádné iluze.

– Řekni mi něco o Johannesi Løyenovi.

Když otec přijel do Grónska a potkal moji mámu, bylo mu něco přes třicet.

Eskymák Aisivak vyprávěl Knudu Rasmussenovi, že na počátku byl svět obydlen jen dvěma muži, kteří oba byli velcí čarodějové. Poněvadž si přáli, aby jich bylo víc, přetvořil jeden své tělo tak, aby mohl rodit, a pak spolu zplodili spoustu dětí.

V 60. letech 19. století zaznamenal grónský katecheta Hanseeraq v Diarium Friedrichstal, deníku jednoty bratrské, několik případů žen, které lovily jako muži. Podobné zmínky jsou i v Rinkově sbírce pověstí a ve Sděleních z Grónska. Nikdy to asi nebylo běžné, ale stávalo se to. Vedl k tomu přebytek žen, úmrtí a nouze a v Grónsku samozřejmě vědomí, že obě pohlaví v sobě jako možnost mají i pohlaví opačné.

Ale zpravidla se pak tyto ženy musely oblékat jako muži, musely se zřeknout rodinného života. Změnu pohlaví kolektiv unesl, ale nejasný přechodný stav ne.

S mámou to bylo jinak. Smála se a rodila děti a pomlouvala přátele a čistila kůže jako žena. Ale střílela a jezdila na kajaku a tahala domů maso jako muž.

Když jí bylo asi dvanáct, šla v dubnu se svým otcem na led a on vystřelil na uuttoq, tuleně, který se na ledu slunil. A minul. U jiných mužů by si bylo lze představit různé důvody, proč chybili. U mého dědečka jen jeden. Že se brzy stane něco nenapravitelného. Bylo to zvápenatění zrakového nervu. Rok nato byl úplně slepý.

Máma onoho dubnového dne zůstala stát a její tatínek se šel podívat na šňůru s nástrahami. Mohla si tak přebrat různé možnosti, které do budoucna měla. Například brát sociální podporu, která v Grónsku ještě dnes je pod úrovní existenčního minima a tehdy byla něčím jako nechtěným vtipem. Nebo zemřít hladu, což nebylo neobvyklé, nebo žít v závislosti na příbuzných, kteří se také nemohli uživit.

Když se tuleň objevil znovu, zastřelila ho.

Dřív chytala na udici mořské štůry a platýse a střílela sněžné kury. Tímhle tuleněm počínaje se stala lovcem.

Myslím, že jen zřídka se na svou roli podívala z odstupu. Jednou jsme stanovali v letním táboře u Atikerluku, u hory, kterou v létě okupují alkouni malí, černí ptáci s bílou hrudí. Je jich tam tolik, že jen ten, kdo je viděl, si to množství dokáže představit. To přesahuje meze měřitelného.

Přišli jsme od severu, kde jsme na malých kutrech na naftový pohon lovili narvaly. Jednoho dne jsme jich chytili osm. Jednak proto, že je led uzavřel v omezeném prostoru. A také proto, že naše tři lodi ztratily kontakt. Osm narvalů je až moc masa, i pro psy. To je až příliš.

Jedna z velryb byla březí samice. Mléčná žláza je hned nad pohlavím. Když máma jedním řezem otevřela břišní dutinu, aby vyjmula vnitřnosti, vyklouzlo na led půldruhého metru dlouhé, andělsky bílé, zcela vyvinuté mládě.

Snad čtyři hodiny lovci stáli téměř mlčky a dívali se do půlnočního slunce, díky němuž je v té roční době nepřetržitě světlo, a jedli mattak, velrybí kůži. Já jsem nemohla pozřít ani sousto.

Týden nato stanujeme u té ptačí hory. Čtyřicet hodin jsme nejedli. Jde se na to tak, že člověk zapadne do krajiny, čeká a chytí ptáka do velké sítě. Na druhý pokus jsem měla tři.

Byly to samice, které letěly k mlád'atům. Hnízdí v dírách ve strmých svazích, kde mlád'ata dělají pekelný rámus. Samice schovávají červy, které najdou, v něčem jako vaku v zobáku. Zabíjejí se tak, že se jim stiskne srdce. Měla jsem tři.

Už to tak bylo tolikrát předtím, tolik ptáků, zabitých, upečených v hlíně a snědených, tolik, že si to nepamatuji. A přesto teď najednou vidím v jejich očích propasti a na dně propastí čekají mlád'ata, a v očičkách mlád'at jsou také propasti a na jejich dně je narvalí mládě, jehož pohled opět vede dál dolů a pryč. Pomaloučku sít' obracím a ptáci v krátké explozi hluku vzlétají.

Máma sedí docela tiše hned vedle mě. A dívá se na mě, jako kdyby něco na mně viděla poprvé.

Nevím, co mě zastavilo. Soucit v Arktidě nic neznamená, je to svým způsobem spíše necitlivost, nedostatek citu pro zvířata, okolí a pro to, co to je nutnost.

– Smillo, nosila jsem tě v amaate.

Je květen a její pleť má temně hnědý a hluboký lesk, jako tisíc vrstev fermeže. Má zlaté náušnice a kolem krku řetízky s dvěma křížky a kotvou. Vlasy má na šíji uvázané do drdolu a je velká a krásná. I teď, když na ni myslím, to pro mě je ta nejkrásnější žena, kterou jsem kdy viděla.

Je mi asi pět let. Nevím přesně, jak to myslí, ale poprvé chápou, že jsme Stejného pohlaví.

– Ale jsem silná jako muž.

Má červenočerně kostkovanou bavlněnou košili. Teď si vyhrnuje rukáv a ukazuje mi předloktí široké a tvrdé jako pádlo. Pak pomalu košili rozepíná. – Pojď, Smillo, říká potichu. Nikdy mě nelíbá a dotýká se mě málokdy. Ale v okamžicích velké důvěrnosti mi dává napít mléka, které pod její pleť pořád je, jako tam vždycky je krev. Roztahuje nohy, abych mohla až k ní. Jako ostatní lovci chodí v kalhotách z medvědí kůže vydělávané jen tolik, kolik je nutné. Miluje popel, občas jej jí rovnou z ohně, a pomazala se jím pod očima. V téhle vůni spáleného uhlí a medvědí kůže přicházím k zářivé bílému prsu s velkou, jemně růžovou aureolou. A piju immuk, mléko mé mámy.

Jen jednou se mi později pokusila vysvětlit, jak jeden měsíc je v jedné a té samé mělčině vřítí životem pohromadě tři tisíce narvalů. Další měsíc je tam uzavře led a zmrznou. Jak v květnu a v červnu je tolik alkounů, až je skála černá. Za měsíc jich půl milionu pojde hladem. Chtěla mi po svém ukázat, že za životem arktických zvířat se vždy skrývala extrémní fluktuace populací. A v těchto pohybech znamená to, co si bereme, méně než nic.

Rozuměla jsem jí každé slovo, tehdy i později. Ale nic se tím nezměnilo. Rok nato – to bylo rok předtím, než zmizela – se mi začalo dělat nevolno, když jsem chytala ryby. To mi bylo asi šest let. Nebyla jsem dost stará, abych přemýšlela proč, ale dost stará na to, abych pochopila, že se mi příroda odcizuje, že část přírody už mi není přístupná oním samozřejmým způsobem jako dřív. Snad už tehdy jsem si začala přát, abych rozuměla ledu. Chtít porozumět znamená pokusit se znovu dobýt něco, co jsme ztratili.

– Profesor Loyen...

Vyslovuje to jméno se zájmem a ozbrojeným respektem, s jakým vždy jedno zvíře pozoruje druhé.

– Velice schopný muž.

Přejede si bílou dlaní po tváři a po bradě. Je to přesně nastudovaný pohyb a zní to, jako když člověk hrubým pilníkem strouhá naplavené dříví.

– Ústav arktické medicíny vybudoval on.

– Proč ho zajímá soudní lékařství? Nechal se ustanovit prozatímním ředitelem prosektury pro Grónsko.

– Původně je patolog. Ale bere všechno, z čeho plynou zásluhy. Určitě si myslí, že tudy vede cesta vzhůru.

– Proč to dělá?

Tady nastává odmlka. Můj otec prochodil skoro celý život s klapkami na očích. Na stará kolena ho začaly velice zajímat motivy lidského konání.

– V mé generaci jsou tři druhy lékařů. Ti první skončí jako vedoucí oddělení nebo v soukromé praxi. Je mezi nimi hodně docela prima lidí. Další napíší dizertaci, což, jak víš, je ona na libovůli závislá a pošetilá a nedostatečná podmínka, aby člověka postrčili v systému výš. Tihle skončí jako primáři. Jsou to malí králové ve venkovských říších medicíny. A ti třetí, to jsme my, kteří systémem vystoupali až nahoru a dostali se nad něj.

Není v tom ani nejmenší náznak sebeironie. Můj otec by klidně s naprostou vážností prohlásil, že ze sebe nemá ani zpola takovou radost, jakou by mohl mít.

– Uplavat tahle poslední tempa vyžaduje obzvláštní sílu, mocnou touhu, ctižádost. Po penězích. Nebo po moci. Nebo možná po poznání. V dějinách medicíny vždy byl obrazem této snahy oheň, alchymistův věčný oheň pod křivulí.

Hledí před sebe, jako kdyby měl v ruce stříkačku, jako kdyby jehla už byla téměř na místě.

– Loyen už od studií toužil po jediném. Všechno ostatní je vedle toho nicotné. Chtěl být uznávaný za nejchytřejšího ve svém oboru, ne v takové zakopané prdeli jako Dánsko, ale v celém vesmíru. V něm je oním věčným ohněm ctižádost v oboru. A není to nějaký plynový plamínek. Je to oheň jako na čarodějnici.

Nevím, jak se máma a otec poznali. Vím jen, že on přijel do Grónska, protože tahle pohostinná země odjakživa byla dějištěm vědeckých experimentů. Vyvíjel novou metodu léčení neuralgie trojklanného nervu, zánětu senzitivního nervu v obličeji. Dříve jej utišovali tak, že nerv usmrtili injekcemi alkoholu, což mělo za následek částečné ochrnutí obličeje a ztrátu citu na jedné straně ústních svalů, takzvaný povislý koutek. To se může stát i v nejlepších a nejbohatších rodinách, což bylo důvodem, proč to otce zaujalo. Hodně případů této nemoci se vyskytovalo v severním Grónsku. Otec ji přijel léčit svou novou metodou – částečnou tepelnou denaturací bolestivého nervu.

Na fotografiích stojí v botách Kastinger a v péřovém oděvu, s cepínem a s ledovcovými brýlemi před domem, který mu dali k dispozici, s rukama kolem ramen dvou tmavých mužů, svých tlumočnicků.

Pro něho bylo severní Grónsko opravdu tou nejzazší Thule. Ani na okamžik ho nenapadlo, že by se ve větrem bičované ledové poušti, kde ani nebylo golfové hřiště, zdržel déle než jeden nezbytný měsíc.

Člověk si může udělat jakous takous představu o spalující vášni, která se mezi ním a mámou rozhořela, když si uvědomí, že tam zůstal tři roky. Přemlouval ji, aby se přestěhovala na základnu, ale ona odmítla. Jako pro každého, kdo se narodil v severním Grónsku, bylo pro ni i jen pomyšlení na uzavřený prostor nesnesitelné. A tak šel on za ní do baráku z překližky a vlnitého

plechu, které postavili, když Američané vyhnali Eskymáky z území, na němž základna stojí. Dodnes se sama sebe ptám, jak to dokázal. Odpověď samozřejmě je ta, že dokud máma žila, kdykoliv by své golfové hole a tašku nechal ležet a šel za ní i do nejčernějších pekel.

"Narodilo se jim," říká se o novopečených rodičích. V tomhle případě by to nebylo správné. Chci tím říct, že můj bratr a já jsme se narodili mámě. Mimo tuto scenerii, přítomen, aniž by se doopravdy mohl stát její součástí, nebezpečný jako lední medvěd, uvězněný v nenáviděné zemi láskou, které nerozuměl, ale jejíž kořistí byl, a na niž zřejmě nemohl mít nejmenší vliv, pak stál můj otec, muž s injekčními jehlami a jistýma rukama, golfista Moritz Jaspersen.

Když mi byly tři roky, odjel. Či přesněji: vyhnal se sám. V nitru každé slepé, bezhlavé lásky roste nenávist k milované bytosti, která teď jediná má klíč ke štěstí milujícího. Byly mi, jak řečeno, teprve tři roky, ale pamatuji si, jak odjížděl a přetékal potlačovaným, zažraným a proklínaným vztekem, který coby formu energie překonal jen stesk, který jím zase mrštil zpátky. Byl k mámě připoutaný gumičkou, pro svět neviditelnou, ale účinnou a skutečnou jako hnací řemen.

Nás děti se to moc netýkalo, když u nás byl. Ze svých prvních šesti roků si pamatuji jen stopy, jež po sobě nechával. Vůni latakijských tabáků, které kouřil, autokláv, v němž si vyvaroval nástroje, zájem, jaký budil, když si občas obul tretry a šel ven a rozhodil po novém ledě kbelík míčků. A pak náladu, kterou s sebou přinášel, což byl úhrn citů, jež choval k mámě, vřelých a konejšivých asi jako teplo v jaderném reaktoru.

Jakou roli v tom sehrála máma? To nevím a nikdy se to už nedovím. Kdo se v takových věcech vyzná, říká, že když má milostný vztah doopravdy ztroskotat a rozbít se na padrť, musí si vždy obě strany navzájem pomoci. To je možné. Jako všichni ostatní jsem si i já od svých sedmi let pomalovávala dětství spoustou falešného pozlátka a něco z něj asi zůstalo i na mámě. Ale v každém případě ona zůstala tam, kde byla, pokládala sítě na tuleně a pletla mi copy. Ona byla tam, velká a přítomná, zatímco Moritz se svými golfovými holemi a strništěm a injekčními jehlami pendloval mezi krajními póly své lásky, mezi dokonalým splynutím a celým severním Atlantikem mezi sebou a svou milovanou.

Kdo v Grónsku spadne do vody, už se neobjeví. Teplota moře je nižší než čtyři stupně a všechny hnilobné procesy se tak zastaví. Proto nedochází ke kvašení obsahu žaludku, díky kterému v Dánsku sebevrazi zase vyplavou a voda zanesе utopence ke břehu.

Ale našli zbytky jejího kajaku a podle nich usoudili, že to byl mrož. Mroži jsou nevypočitatelní. Někdy jsou přecitlivělí a plaší. Ale když se dostanou trochu dál na jih a je podzim a málo ryb, jsou to nejrychlejší a nejsvědomitější zabijáci oceánu. Svými dvěma kly prorazí železobetonový bok lodi. Viděla jsem jednou, jak lovci mroži, kterého chytili živého, podrželi u nosu tresku. Mrož našpulil rtůky jako k pusince a pak z ryby scucnul maso, že z ní zbyly jenom kosti.

– Bylo by fajn, kdybys přišla na Štědrý večer, Smillo.

– Vánoce mi nic neříkají.

– Chceš snad, aby tu tvůj táta seděl sám?

Tohle je jedna z Moritzových únavnějších stránek, které si s léty vypěstoval, směs perfidie a sentimentality.

– Nemohl bys to zkusit v mužských domovech?

Vstávám a on jde za mnou.

– Ty seš ale fakt bezcitná. A proto sis taky nedokázala udržet žádnýho chlapa.

Div se nerozpláče.

– Tati, napiš mi recept.

Jeho ukřivděnost se v okamžiku a bleskově promění ve starostlivost, jako když byl s mámou.

– Seš nemocná, Smillo?

– Moc. Ale tím kouskem papíru mi můžeš zachránit život a neporušíš lékařskou přísahu. Nejlepší by byl pětímístný.

Ošívá se, jde o krev jeho srdce, jsme u životně důležitých orgánů, u peněženky a šekové knížky.

Oblékám si kožich. Benja se rozloučit nepřišla. Ve dveřích mi Moritz podává šek. Ví, že tohle potrubí je jediné spojení s mým životem, které má. A má strach, že i o to by mohl přijít.

– Nemá tě Fernando odvézt domů?

Pak v něm něco uhodí.

– Smillo, křičí, – nejedeš pryč, že ne?

Mezi námi je zasněžený kus trávníku. Zrovna tak dobře by to mohl být pevninský ledovec.

– Něco mi tíží svědomí. Musím s tím něco udělat, a to bude stát peníze.

– V tom případě se obávám, říká si napůl pro sebe, – že ten šek zdaleka nebude stačit.

Poslední slovo tak má on. Pokaždé člověk vyhrát nemůže.

7

Možná to náhoda je, možná ne, že přijde, zrovna když dělníci jsou na obědě, takže na střeše nikdo není.

Je slunečno a jasno a trošičku teplo, modré nebe, bílí raccí, je vidět k loděnici v Limhamnu a není ani stopy po sněhu, který zavalil příčinu k tomu, že tu stojíme, já a pan Ravn, vyšetřovatel ze státního zastupitelství.

Je malý, ne větší než já, ale má velikánský šedivý kabát s takovou spoustou vaty v ramenou, že vypadá jako desetiletý kluk z muzikálu z doby prohibice. Obličej má temný a vyhořelý jako láva a tak hubený, že mu pleť přiléhá k lebce jako mumii. Ale oči má bdělé a pozorné.

– Říkal jsem si, že se zastavím.

– To je od vás moc hezké. Zastavujete se při stížnostech pokaždé?

– Jen výjimečně. Obvykle jde věc k místnímu úřadu. Řekněme, že to je z důvodu povahy případu a vaší pozoruhodné stížnosti.

Nic neříkám. Nechávám na něho trochu působit ticho. Žádný účinek není vidět. Jeho pískové oči na mně spočívají bez přelétání a bez pocitu trapnosti. Mohl by tu tak stát, jak dlouho bude potřeba. Už jen proto je to neobyčejný muž.

– Mluvil jsem s profesorem Løyenem. Říkal mi, že jste ho byla navštívit. Že si myslíte, že ten chlapec se bál výšek.

Vzhledem k postavení, které v tomhle světě má, k němu nemohu chovat opravdovou důvěru. Ale cítím nutkání vydat ze sebe něco z toho, co mě trápí.

– Ve sněhu byly jeho stopy.

Jen velice málo lidí umí naslouchat. Pospíchají a jsou nepozorní, nebo si v duchu situaci vylepšují, či přemýšlejí, jak vstoupí na scénu, až člověk sklapne a na řadě budou oni.

Ale muž naproti mně je jiný. Když mluvím, nerozptyluje se a poslouchá jen to, co říkám, a nic jiného.

– Četl jsem zprávu a viděl jsem snímky...

– Jde o něco jiného. A o víc.

Dostáváme se k tomu, co je třeba říct, ale co nelze vysvětlit.

– Byly to akcelerační stopy. Při odrazu ve sněhu nebo na ledě dochází k prohybu chodidla. Jako když člověk jde bos po písku.

Ukazuji mu onen lehce ven se vytáčeující pohyb na zápěstí.

– Jestliže je pohyb moc rychlý, nedostatečně procítěný, sklouzne noha maličko dozadu.

– Jako by se to stalo každému hrajícímu si dítěti...

– Když je člověk zvyklý hrát si ve sněhu, nezůstanou po něm takové stopy, protože takový pohyb je neekonomický, jako špatné přenášení váhy při stoupání na běžkách.

Sama slyším, jak nedostatečné se to musí zdát. Čekám výsměch. Ale žádný nepřichází.

Rozhlíží se po střeše. Nemá žádné tiky, žádné návyky s kloboukem, nezapaluje si dýmku, nepřenáší váhu z nohy na nohu. Nevytahuje žádný blok. Je to jen hodně malý muž, který naslouchá a důkladně se rozmýšlí.

– Zajímavé, říká nakonec. – Ale také poněkud... chatrné. Bylo by obtížné vysvětlovat to někomu nezasvěcenému. Těžko by se na tom dalo stavět.

Má pravdu. Čistý sníh je jako poslouchat hudbu. Popisovat, co z něj člověk vyčetl, je jako vysvětlovat hudbu písmem.

Když se to stane poprvé, tak jako by si člověk uvědomil, že bdí, zatímco všichni ostatní spí. Je to stejným dílem osamělost a všemohoucnost. Jedeme z Qinnissutu k Inglefieldské mělčině. Je to v zimě, fouká vítr a je strašný mráz. Když ženy potřebují čurat, musí si pod dekou zapálit petrolejový vaříč, aby si vůbec mohly stáhnout kalhoty a nedostaly okamžitě omrzliny.

Už chvíli jsme cítili, že bude mlha, ale když pak přijde, je to během okamžiku. Jako bychom všichni oslepli. Dokonce i psi se choulí. Ale pro mě vlastně žádná mlha není. Cítím divoké, zářivé vzrušení, protože s naprostou jistotou vím, kudy máme jít.

Máma poslechne mě a ostatní poslechnou ji. Posadí mě na první saně a já si vzpomínám na ten pocit, jako bychom jeli po stříbrné niti natažené mezi mnou a domem v Qaanaaqu. Minutu před tím, než štít domu vystoupí z noci, vím, že teď se objeví.

Možná to nebylo poprvé. Ale takhle si to pamatuji. Snad se mýlíme, když si vzpomínáme, že jsme sami sebe poznávali v jediných, jedinečných okamžicích. Možná, že zamilování se, pronikavá jistota, že jednou zemřeme, láska ke sněhu ve skutečnosti nepřicházejí náhle, možná je v sobě máme odjakživa. Možná ani nikdy neodumírají.

Ještě mám na mlhu jednu vzpomínku, možná to bylo téhož léta. Nikdy jsem moc na moři nebyla. Nevím, jaká je kde hloubka. Není mi jasné, proč mě s sebou vzali. Ale v každém okamžiku vím, v jaké jsme poloze k význačným bodům na břehu.

Potom už mě s sebou brali prakticky pokaždé.

V Coldwater Laboratory americké armády na Bylot Islandu zaměstnávali lidi, kteří zkoumali fenomén orientačního smyslu. Tam jsem viděla tlusté knihy a dlouhé seznamy článků o větrech, které vanou stále stejným směrem podél povrchu Země a ohýbají krystaly ledu do určitého úhlu, podle čehož prý i za nulové viditelnosti lze určit světové strany. O tom jak jiný, téměř nezatelný větřík trochu výše za mlhy určitým způsobem ochlazuje jednu stranu obličeje. Jak vědomí podprahově registruje i běžně nepostřehnutelné světlo. Podle jedné teorie prý lidský mozek v arktických oblastech registruje mohutnou elektromagnetickou turbulenci od magnetického severního pólu v blízkosti Buchá Felixů.

Jsou to ústní přednášky o zážitku z hudby.

Mým jediným duchovním bratrem je Newton. Byla jsem dojatá, když nás na univerzitě upozornili na ono místo v první knize Principia Mathematica, kde Newton houpe kbelíkem plným vody a na základě nakloněné hladiny vody tvrdí, že vevnitř a kolem rotující Země a otáčejícího se Slunce a potulujících se stálic, kvůli nimž nelze v životě najít pevné východisko a počáteční systém a opěrný bod, je absolute space, Absolutní prostor, který je nehybný a jehož se můžeme přidržet.

Byla bych Newtonovi dala pusu. Později jsem byla zoufalá z Ernsta Macha a jeho kritiky pokusu s kbelíkem, ze které ve svých pracích vycházel Einstein. Tehdy jsem byla mladší a méně odolná vůči pohnutí. Dnes vím, že jenom dokázali, že Newtonova argumentace je nedostatečná. Každé teoretické vysvětlení je redukcí intuice. Mou a Newtonovou jistotou, že Absolutní prostor existuje, nikdo neotrásl. S nosem v Einsteinových spisech nikdo cestu domů do Qaanaaqu nenajde.

– Co si vy představujete, že se stalo?

Nic tak neodzbrojuje jako pozornost.

– Nevím.

To je velice blízko pravdě.

– Co si přejete, abychom udělali?

Ted' za denního světla, kdy sníh roztál a život přes most jde dál a mluví na mě zdvořilý člověk, se mé námitky najednou zdají tak průhledné. Nevím, co bych mu odpověděla.

– Podívám se na celý případ znovu od začátku do konce a budu myslet na to, co jste mi povídala.

Když scházíme dolů, je to sestup dvojí. Dole na mě čeká deprese.

– Parkuji tamhle za rohem, říká.

A pak se dopustí velkého omylu.

– Než případ znovu prošetříme, navrhuji, abyste stížnost stáhla. Abychom měli při práci klid. A z toho samého důvodu: kdyby se snad na vás obrátily noviny, myslím, že byste měla odmítnout se k případu vyjadřovat. To znamená nezmiňovat se ani o tom, co jste říkala mně. Odkážte je na policii, řekněte, že se na případu ještě pracuje.

Cítím, jak rudnu. Ne rozpaky, nýbrž zlostí.

Nejsem dokonalá. Mám radši sníh a led než lásku. Spíš mě zajímá matematika, než abych měla ráda své bližní. Ale držím se v životě něčeho, co je neměnné. A člověk tomu může říkat

orientační smysl, ženská intuice, může si tomu říkat, jak ho napadne. Je to základ, na který se mohu spolehnout. Může být, že jsem si nedokázala život zařídit moc šikovně. Ale vždy se alespoň jedním prstem držím Absolutního prostoru.

Proto se svět může vykroutit z kloubů a může to s ním jít z kopce jen do určité míry, než si toho všimnu. Bez nejmenší pochyby teď vím, že něco není v pořádku.

Nemám řidičský průkaz. A když se člověk hezky oblékne a jede na kole a má se orientovat v provozu, zachovat si důstojnost a ještě si přidržovat lovecký klobouček od Vagna z Východní ulice, musí hlídat moc parametrů najednou. A tak zpravidla nakonec jdu pěšky nebo jedu autobusem.

Dnes jdu pěšky. Je čtvrtek 21. prosince a je zima a jasno. Nejdříve jdu do knihovny Geologického ústavu ve Východní hradební ulici.

Mám moc ráda jednu větu, Dedekindův postulát o lineární komprimaci. Ten říká, asi tak přibližně, že kdekoliv v číselné řadě, v jakémkoliv mizivě malém intervalu lze nalézt nekonečno. Když si na počítači v knihovně zadám heslo "Dánská kryolitová společnost", mám čtení na celý rok.

Vybírám si Bílé zlato. Je to kniha s jiskrou v oku. Dělníci v kryolitovém lomu mají jiskru v oku, průmysloví magnáti, kteří vydělávají balíky, mají jiskru v oku, grónské uklízečky mají jiskru v oku a modré grónské fjordy jsou plné reflexů a slunečních paprsků.

Pak jdu kolem Řsterportu a po Pobrežním bulváru k číslu 72 B, kde Dánská kryolitová společnost měla hned vedle konkurenta, Oresundské kryolitové společnosti, pět set zaměstnanců a dvě laboratorní budovy a halu na surový kryolit a třídící halu a jídelnu a dílny. Teď tu jsou jen železniční koleje, zbořeniště, několik bud s přístřeškem a velká vila z červených cihel. Dočetla jsem se, že dvě velká naleziště kryolitu u Saqqaqu byla definitivně vyčerpána v šedesátých letech a že společnost se v sedmdesátých letech přeorientovala na jiné aktivity.

Teď je tu jen uzavřený prostor, příjezdová cesta a skupinka řemeslníků v bílých pracovních oděvech, kteří v klidu vychutnávají vánoční pivko a připravují se na nadcházející sváteční čas.

Čilé a podnikavé děvče by šlo k nim a pozdravilo jako skaut a mluvilo žargonem a vytáhlo z nich, kdo to je paní Lübingová a kde jí je konec.

Taková přímočarost není nic pro mě. Nerada oslovuji cizí lidi. Nemám ráda dánské řemeslníky ve skupinkách. Nemám vlastně ráda žádné muže ve skupinkách.

Než jsem to domyslela až sem, obešla jsem celý blok a řemeslníci si mě všimli a mávají, abych šla blíž, a ukáže se, že to jsou zdvořilí džentlmeni, kteří tu byli zaměstnaní třicet let a teď to tu bohužel musí celé zlikvidovat a vědí, že paní Lübingová ještě žije a bydlí ve Frederiksbergu a je v telefonním seznamu, a proč že se zajímám?

– Prokázala mi jednu službu. Chci se jí na něco zeptat.

Oni přikyvuji a říkají, že paní Lübingová prokázala službu mnohým a že sami mají dceru v mém věku, a zastavte se zase někdy.

Když jdu po Pobrežním bulváru zpátky, říkám si, že v nitru i té nejparanoidnější podezřívavosti se skrývá láska k bližnímu a touha po kontaktu a čeká, až se bude moci vylihnout.

Kdo někdy žil v přírodě s volně se pohybujícími zvířaty, nemůže jít do zoologické zahrady. Ale jednou vezmu Izaiáše do Zoologického muzea a ukážu mu sál s tuleni.

Zdá se mu, že vypadají nemocně. Ale zaujme ho model zubra. Domů jdeme Městským parkem.

– Jakže byl starej?

– Čtyřicet tisíc let.

– Tak to už asi brzo umře.

– To asi jo.

– Smillo, směl bych dostat tvou kůži, až umřeš?

– Dobrý, tak jo.

Jdeme přes Triangl. Je teplý podzim a ve vzduchu je opar.

– Smillo, mohli bysme jet do Grónska?

Nevidím důvod, proč šetřit děti před nevyhnutelnými pravdami. Jednou přece taky vyrostou a budou muset snášet to samé, co my ostatní.

– Nemohli.

– Dobrý, tak jo.

Nikdy jsem mu nic neslibovala. Nic mu slibovat nemohu. Nikdo nikomu nemůže nic slibovat.

– Ale můžeme si o Grónsku číst.

Říká, že "my" si můžeme číst, vědom si toho, že jeho přítomnost znamená Zrovna tolik jako má.

– Ve které knize?

– V Euklidových Základech...

Když dojdu domů, je tma. Mechanik právě zajíždí s kolem do sklepa.

Je široký jako medvěd, a kdyby se v příkrčených ramenou narovnal, byl by – impozantní. Ale chodí s hlavou skloněnou, možná aby se tak omluvil za svou výšku, možná aby se v tomhle světě nepotkával s dveřními rámy.

Mám ho ráda. Mám slabost pro ztroskotance. Pro invalidy, cizince, třídního tlustocha, pro ty, se kterými nikdy nikdo netančí, pro ty bije mé srdce. Možná proto, že jsem odjakživa věděla, že svým způsobem vždy budu jedním z nich.

Izaiáš a mechanik byli přátelé, ještě než se Izaiáš naučil dánsky. Jistě nepotřebovali moc slov.

Jeden v druhém poznali řemeslníka, dva muži, kteří každý svým způsobem byli na světě sami.

Když sjíždí s kolem dolů, jdu s ním. Mám ve sklepě něco v úmyslu.

Mechanik dostal dvojitou místnost na dílnu. Je tu betonová podlaha, teplý a suchý vzduch a ostré žluté elektrické světlo. Omezený prostor je přeplněný. Podél dvou stěn je pracovní stůl. Na háčcích visí rámy a duše na kola. Je tu bedýnka z mlékárny s vadnými potenciometry. Plastikové přihrádky na hřebíky a šroubky. Deska s izolovanými kleštičkami na práci s elektronikou. Deska se šroubovými klíči. Devět čtverečních metrů překližky a na ní snad všechno nářadí na světě. Šik páječek. Čtyři poličky s klempířským materiálem, plechovkami s barvou, rozebranými stereověžemi, sadami nástrčkových klíčů, svářecími elektrodami a celou sérií elektrického nářadí Metabo. O stěnu jsou opřené dvě velké láhve na autogen a dvě malé k řezacímu hořáku. Dále rozebraná pračka. Kbelíky s prostředkem proti domovní plísni. Rám a pumpička na kolo.

Je tu shromážděných tolik předmětů, že se zdá, jako by čekaly na nejmenší záminku, aby vyvolaly chaos. Já čistě osobně bych věřila, že kdyby mě sem poslali jen rozsvítit, způsobila bych zmatek, ve kterém by nenašli ani vypínač. Ale takhle je všechno na svém místě, ovládané pronikavým a funkčním smyslem pro pořádek a člověkem, který si chce být jistý, že najde, co potřebuje.

Je to dvojí svět. Nahoře je pracovní stůl, nářadí, vysoká kancelářská židle. Dole pod deskou stolu se toto univerzum opakuje v poloviční velikosti. Je tu malá sololitová deska s lupenkovou pilkou, šroubovákem, dlátem. Malá stolička. Pracovní deska. Malý svěrák. Bedna od piva. Krabice na doutníky se snad třiceti plechovkami humbrolu. Izaiášovy věci. Byla jsem tu jednou, když pracovali. Mechanik seděl na židli, skloněný nad lupou ve stativu, Izaiáš na podlaze, ve slipech, ztracený pro celý svět. Ve vzduchu byla cítit spálená cínová pájka a epoxidové lepidlo. A ještě něco silnějšího: naprosté soustředění, kdy člověk zapomíná na sebe sama. Stála jsem tu snad deset minut. Jednou jedinkrát nezvedli hlavu.

Izaiáš nebyl vybavený na dánskou zimu. Jen občas se Juliana sebrala a pořádně ho oblékla. Když jsem ho znala půl roku, měl čtyři těžké záněty středního ucha během dvou měsíců. Když se probral z penicilinového opojení, byl nedoslýchavý. Od té doby jsem seděla před ním, když jsem mu četla, aby mi viděl na ústa. V mechanikovi našel člověka, se kterým mohl mluvit jinak než řečí.

Už několik dní něco nosím v kapse kabátu, protože jsem čekala, až se potkáme. Ted' mu to ukazuji.

– Co to je?

Je to gumový zvon, který jsem vzala z Izaiášova pokoje.

– Přísavka. Sklenáři s ní přenášejí velké tabule skla.

Vytahuji věci z bedny od piva. Je tam několik kusů vyřezávaného dřeva. Harpuna, sekyra. Člun umiaq z hustého dřeva s bílými skvrnami, snad z hrušňového. Zvenku je do hladká obroušený a vydlabaný dlátem. Je to dlouhá, namáhavá, pečlivě provedená práce. Pak je tu autíčko z ohýbaných a slepených hliníkových listů vyřezaných z desky tenké skoro jako fólie. Kousky barveného surového skla, nahříváné a vytahované nad plynovým plamenem. Několik obrouček na brýle. Walkman. Nemá kryt na kazetu, ale je umně opravený destičkou z plexiskla a malými našroubovanými klouby. Leží v ručně šité plastické taštičce. Celé to vypadá jako společný projekt pro dítě a dospělého. Je tu i hromádka magnetofonových kazet.

– Kde je jeho nůž?

Mechanik krčí rameny. Po chvilce se odšourá. Je to stokilový kamarád celého světa, a taky jedna ruka s topičem. Má klíč od sklepů a může si sem chodit, jak chce.

Beru si stoličku a sedám si ke dveřím, odkud vidím po celé dílně.

Na internátní škole jsme každý měli skříňku třicetkrát padesát centimetrů. Byla na zámek. Majitel měl klíč. Všichni ostatní skříňku otevřeli ocelovým hřebem.

Spousta lidí se domnívá, že děti jsou otevřené, že pravda o nejnějnější podstatě jejich bytosti z nich jen crčí. To není pravda. Nikdo není utajenější než děti a nikdo to nemá zapotřebí víc než ony. Je to odpověď světu, který za nimi pořád chodí s otvírákem, aby se podíval, co v nich je, a jestli by se to nemělo vyměnit za nějakou obyčejnější konzervu.

První potřebou, kterou člověk kromě permanentního, nikdy doopravdy utišeného hladu na internátní škole pocítil, byla potřeba klidu. Na ložnici žádný klid není. Tak se touha po klidu mění v potřebu skrýše, tajného místa.

Zkousím si představit Izaiášovu situaci, místa, kam chodil, byt, blok, školku, Valy. Ta místa nikdy nebudu moci prohledat úplně. Tak se budu držet místnosti, kterou mám před sebou.

Velice důkladně si ji prohlížím. Nic nenacházím, jen vzpomínky na Izaiáše. Pak si vybavuji, jak dílna vypadala, když jsem tu kdysi dávno dvakrát byla.

Sedím tu snad půl hodiny, než si vzpomenu. Před půl rokem prohlíželi dům kvůli plísni. Z pojišťovny přišli se cvičeným psem, který plíseň vyčenichal. Našel dvě menší podhoubí. Oklepali je a natřeli. Pracovali i tady. Rozkopali zeď metr nad podlahou. Zase otvor zazdili, ale ještě to není natřené vápnem jako zeď okolo. Pod pracovním stolem zůstal ve stínu čtverec šestkrát šest cihel.

Přesto jej málem nenajdu. Určitě čekal, až řemeslníci budou hotovi. Pak sem šel, dokud malta byla vlhká, a nepatrně jednu cihlu zastrčil dovnitř. A pak chvíli čekal a povytáhl ji zase zpátky. A tohle dělal, dokud malta nebyla suchá. Potichoučku se celý večer každou čtvrt hodinu coural do sklepa, aby o centimetr posunul cihlu. Tak si to představuji. Mezi cihlu a maltu se nevejde ani čepel nože. Ale když zatlačím, zajede cihla dovnitř. Zprvu nechápu, jak ji zase vytáhl, protože se nedá uchopit. Pak vytáhnu přísavku a prohlížím si ji. Nemohu strčit cihlu dozadu, protože by prostě spadla do volného prostoru v duté zdi. Ale když k cihle přiložím černý gumový kotouč a pomocí malé rukojeti se vytvoří podtlak, cihla s velkým odporem vyleze. Když ji vytáhnu, pochopím proč. Zezadu je do ní zatlučený hřebíček z modravého kovu. Kolem hřebíčku je omotaný tenký nylonový vlasec. Na hřebíčku a vlasci je velká kapka aralditu, teď tvrdého jako kámen. Vlasec vede do dutiny ve zdi. Visí na něm plochá krabice na doutníky s dvěma tlustými gumičkami. Celé to je jako báseň technické vynalézavosti.

Dávám si krabici do kapsy. Pak zasouvám cihlu zpátky.

Rytířskost je archetyp. Když jsem přijela do Dánska, dal kodaňský magistrát dohromady třídu dětí, které se měly učit dánsky ve škole v Rugmarken, u ubytoven sociální péče pro přistěhovalce v Sundby na Amageru. Seděla jsem vedle chlapce, který se jmenoval Baral. Bylo mi sedm a byla jsem nakrátko ostříhaná. O přestávkách jsem s kluky hrála fotbal. Možná po třech měsících byla lekce, ve které jsme měli říkat jména ostatních.

– A ta vedle tebe, Barale, jak se jmenuje?

– On se jmenuje Smilla.

– Ona se jmenuje Smilla. Ona. Smilla je děvče.

Baral se na mě s němým úžasem podíval. Když se probral z prvního šoku, došlo v jeho chování vůči mně po zbytek půlroku ve škole vlastně jen k jedné podstatné změně. Přibyla v něm příjemná, zdvořilá ochota.

Nacházela jsem ji i u Izaiáše. Přecházel zničehonic do dánštiny, aby mi mohl říct "vy", když pochopil, jaký respekt v tom výrazu je obsažený. Poslední tři měsíce, kdy Julianina sebedestrukce zesilovala a byla cílevědomější než předtím, večer někdy nechtěl odejít.

– Myslíte, že bych mohl spát tady?

Když jsem ho vykoupala, postavila jsem ho na sedátko záchodu a natírala ho krémem. Odtud viděl v zrcadle svůj obličej, jak podezřívavě větrí vůni růží z nočního krému Elizabeth Ardenové. Když byl vzhůru, nikdy se nestalo, že by se mě dotkl. Nikdy mě nebral za ruku, nikdy se nemazlil a nikdy se o mazlení neprosil. Ale v noci se občas v hlubokém spánku ke mně přikulil a několik minut tak zůstal ležet. Jak se mě dotýkal, dostával maličkatou erekci, která přicházela a odcházela, nahoru a dolů, jako kašpárek.

Ty noci jsem měla velice lehký spánek. Při sebemenší změně jeho rychlého dechu jsem se probouzela. Často jsem jen ležela a představovala si, že vzduch, který teď vdechuji, vydechl on.

8

Bertrand Russell napsal, že čistá matematika je obor, ve kterém nevíme, o čem mluvíme, nebo do jaké míry to, co říkáme, je pravda nebo ne.

Takhle já na tom jsem s vařením.

Jím ponejvíce maso. Tučné maso. Zelenina a chleba mě nezahřejí. Nikdy jsem si neudělala přehled o své kuchyni, o surovinách, o základní chemii vaření. Mám jen jednu zásadu. Dělam si vždy teplé jídlo. To je důležité, když Je člověk sám. Má to mentálně hygienický cíl. Drží to člověka nad vodou.

Dnes to má ještě jeden účel. Mohu tak odkládat dva telefonní hovory. Netelefonuji ráda. Chci vidět toho, s kým mluvím.

Pokládám Izaiášovu krabici od doutníků na stůl. A vytáčím první číslo.

Vlastně doufám, že už je pozdě, už jsou skoro Vánoce a lidé by měli odcházet z práce brzy.

Volám do Kryolitové společnosti. Ředitel je ještě v kanceláři. Nepředstavuje se, je to jen hlas, suchý, nepřístupný a odmítavý, jako písek protékající přesýpacími hodinami. Sděluje mi, že poněvadž stát měl zastoupení ve správní radě a poněvadž společnost nyní je v likvidaci a fond se reorganizuje, bylo rozhodnuto předat všechny listiny Státnímu archivu, který uchovává dokumenty týkající se rozhodnutí přijatých veřejnými institucemi, a některé z nich – on není s to mi sdělit které – budou spadat do kategorie "běžná ustanovení", která podléhají ochraně po dobu padesáti let, zatímco jiné – ani zde mi, jak musím chápat, nemůže sdělit které – bude nutno považovat za osobní údaje, které požívají ochrany po dobu osmdesáti let.

Ptám se ho, kde papíry jsou, papíry jako takové.

Fyzicky se všechny dokumenty ještě nacházejí v opatrování společnosti, ale formálně byly již převzaty Státním archivem, na který se proto musím obrátit, a může pro mě udělat ještě něco?

– Jo, seber se a zhebni.

Stahuji z Izaiášovy krabice gumičky.

Nože, které doma mám, jsou právě tak nebezpečné, aby se s nimi dala otevřít obálka. Ještě se s nimi jakžtakž dá uříznout krajíc černého chleba. Já je ostřejší nepotřebuji. Za špatných dnů mě totiž snadno napadne, že si člověk přece vždycky může stoupnout k zrcadlu v koupelně a podříznout si krk. Při takových příležitostech je fajn, když ještě má tu pojistku, že by nejdříve musel k sousedovi o patro níž a půjčit si pořádný nůž.

Ale lásku k lesklé čepeli chápu. Jednou jsem Izaiášovi koupila skinner Puma. Nepoděkoval mi. V jeho obličejí nebyl žádný výraz překvapení. Opatrně vyjmul krátkou dýku s širokou čepelí ze zelené plsti a za pět minut si šel po svých. Věděl, a já jsem věděla, a on věděl, že já vím, že se šel do sklepa pod mechanikův stůl schoulit kolem své nové akvizice a že mu bude trvat měsíce, než pochopí, že je jeho.

Ted' leží nůž v pochvě v krabici na doutníky přede mnou. Má širokou, pečlivě leštěnou rukojeť z jeleního rohu. V krabici jsou ještě čtyři věci. Hrot harpuny, jaké všechny grónské děti nacházejí na opuštěných sídlištích a které, jak vědí, tam mají nechat archeologům, ale stejně je sbírají a nosí je po kapsách. Medvědí dráp, a já jako vždy přemýšlím, že jenom tenhle nehet je tak tvrdý, těžký a ostrý. Kazeta bez krabičky, ale zabalená do vybledlého archu zeleného konceptního papíru popsaného čísly. Úplně nahoře je tiskacími písmeny napsané slovo "Niflheim".

A pak je tu jízdenka na autobus. Kupón je vytažený a jízdenka teď slouží jako pouzdro na fotografii. Je barevná, jistě pořízená automatickým fotoaparátem. Je z léta a určitě ze severního Grónska, protože na kameni sedící muž na snímku má džíny zastrčené do kamiků, bot z tulení kůže. Sedí na sluníčku. Je do půl těla nahý a na levé paži má velké černé potápěčské hodinky. Usměje se na fotografa, a v tom okamžiku to do posledního zubu a do poslední vrásky od smíchu je Izaiášův otec.

Je už pozdě. Ale zdá se, že to je čas, kdy my, co udržujeme mašinérii společnosti v chodu, ještě naposled před Vánocemi zabereme, abychom si zasloužili letošní mimořádnou odměnu, mraženou kachnu a pusinku za ouško od ředitele.

A tak listuji v telefonním seznamu. Státní zástupce pro Kodaň má kanceláře v ulici Jense Kofoda. Nevím přesně, co Ravnovi řeknu. Možná mu jenom moc potřebuji povědět, že jsem se nenechala přelstít, že jsem se nevzdala. Moc mu potřebuji říct, že víš, kočička, chtěla jsem ti jenom říct, že si na tebe dám pozor.

Jsem připravená na jakoukoli odpověď.

Jenom ne na tu, kterou dostanu.

– Tady, říká chladný dámský hlas, – nikdo takový nepracuje.

Sedám si. Nezbyvá než dýchat chvíli do sluchátka a natahovat čas.

– S kým hovořím?

Málem sluchátko položím. Ale v tom hlase je něco, proč ještě čekám. Je na něm něco komunálního, omezeného a zvědavého. Ta zvědavost mi zničehonic dodá inspiraci.

– Se Smillou, šeptám a mám se k membráně sluchátka jako cukrová vata. – Ze "Smillina Saunaklubu". Pan Ravn byl objednaný na masáž a chtěl přijít jindy...

– Ravn... Je malý a hubený?

– Jak od květinový stonek, drahoušku.

– A nosí velké kabáty?

– Jak od stanu plachty.

Slyším, jak se jí zrychluje dech. Vím, že se jí lesknou oči.

– To je ten od kriminálky.

Je teď svým způsobem šťastná. Dala jsem jí na zítra ráno ke káféčku a dortíkům s důvěrnými přítelkyněmi vánoční pohádku roku.

– Tys mi prostě zachránila den. Kdybys snad taky chtěla přijít na masáž...
Pokládá to.

Beru si čaj k oknu. Dánsko je skvělá země. A docela obzvlášť skvělá je policie. A dokáže překvapit. Doprovázejí královskou gardu do Amalienborgu. Pomáhají zbloudilým káčátkům přes ulici. A když malý chlapec spadne ze střechy, tak přijede nejdřív pořádková policie. A potom kriminálka. A nakonec pošle vyšetřovatele státní zástupce pro závažnou hospodářskou trestnou činnost. To člověka uklidní.

Vytahuji šňůru od telefonu ze zdi. Pro dnešek jsem se natelefonovala dost. Mechanik mi poopravil jeden banánek, takže mohu vypnout i zvonek u dveří.

Pak si sedám do pohovky. Nejprve se mi vracejí obrázky z uplynulého dne. Nechávám je být. Potom se mi vybavují vzpomínky z dětství, hned lehce depresivní, hned trošku veselé. Ty také pouštím z hlavy. Pak se dostaví klid. Pokládám na gramofon desku. A sedím a pláču. Ne nad něčím nebo někým. Svůj život jsem si svým způsobem zařídila sama a jiný bych jej nechtěla. Pláču proto, že je ve vesmíru něco tak krásného, jako když Kremer hraje Brahmsův houslový koncert.

9

Je vědecko-teoretickým stanoviskem, že při bližším pohledu se člověk může cítit jistý jen existencí toho, co sám zažil. V tom případě si určitě jen velice málo lidí může být úplně jisto, že Godthabská ulice existuje v pět hodin ráno. Okna jsou tu v každém případě temná a prázdná, ulice jsou prázdné a autobus číslo 2 je až na řidiče a mě také prázdný.

Na pěti hodinách ráno je cosi zvláštního. Spánek jako by teď dosáhl dna. Parabola cyklů fází spánku REM se obrací a začíná vynášet spáče k poznání, že dál už to nejde. Lidé jsou v těchto chvílích bezbranní jako kojenci. Právě tou dobou loví velcí dravci a policie vymáhá z neplatičů pokuty za parkování.

A já tou dobou jedu dvojkou do Brønshøje do Blatouchové ulice na okraji Utterslevské bažiny na návštěvu k soudnímu lékaři doktoru Lagermannovi, jako ty pendreky.

Poznal mě v telefonu podle hlasu, ještě než jsem se stačila představit, a vyhrkne, kdy mám přijet, – v půl sedmé, zvládnete to?

Tak jsem tam chvíli před šestou. Lidé drží svůj život pohromadě pomocí času. Když jej člověk nepatrně pozmění, stane se téměř vždy něco pozoruhodného.

V Blatouchové ulici je tma. Domy jsou setmělé. Bažina na konci ulice je temná. Mrzne, chodník je světle šedý od jinovatky, parkující auta jsou potažená třpytivou bílou kožišinkou. Jsem zvědavá na Lagermannův rozespálý obličej.

V jednom domě se svítí. Nejen to, dům celý září a za okny se pohybují postavy, jako by tu od večera byl dvorní bál a ještě neskončil. Zvoním. Smilla, dobrá víla, poslední host před ranním rozbřeskem.

Otevře jich pět najednou a namačkají se do dveří, pět dětí od nejmenší do střední velikosti. A vevnitř jsou další. Jsou oblečení k útoku, mají lyžáky a batohy na zádech, aby měli ruce volné a

mohli rozdávat facky, tváře mají bílé jako mléko, jsou pihovatí, zpod beranic jim koukají vlasy zrzavé jako měď a překypují hyperaktivním vandalismem.

Mezi nimi stojí žena s tváří a vlasy stejné barvy jako oni, ale je vysoká a má ramena a záda, že by mohla hrát americký fotbal. Za ní se objevuje Lagermann.

Je o půl metru menší než jeho žena. Je už oblečený a po ránu zarputile a s červenýma očima čilý.

Když mě spatří, nehne ani brvou. Skloní hlavu a prooráváme si cestu pokřiky a několika pokoji, kde to vypadá, jako kdyby se tudy přehnalo stěhování národů a divoké hordy a zastavily se i na zpáteční cestě, kuchyní, kde se mazaly chleby pro celá kasárna, a projdeme dveřmi, které se zavřou a je naprosté ticho, sucho a velmi teplo a vše hraje neonovými barvami.

Stojíme ve skleníku, přistavěném k vile zvenku jako jakási zimní zahrada, a až na pár úzkých chodníků a plošinku s bíle natřeným železným nábytkem a stolem jsou všude jen záhony a květináče s kaktusy všech výšek od jednoho milimetru do dvou metrů a s ostny od nejhebkších po nejpichlavější. Svítí na ně fialové a modré infralampy.

– V Dallasu se taková sbírka zakládá dobře. Jinak vážně nevím, jestli to můžu doporučit. V sobotu večer jsme někdy měli i padesát zabití. Často jsme museli pracovat hned vedle pohotovosti. Bylo to tak zařízené, že jsme mohli pitvat tam. To bylo praktické. Člověk se naučil něco o střelných a bodných ranách. Žena říkala, že děti už ani nevědí, jak vypadám. A to měla pravdu.

Když mluví, bez ustání si mě prohlíží.

– Že jste tu ale brzy. Ne, že by nám to vadilo, my jsme stejně vzhůru. Žena dala děti do školky do Allerodu. Aby se dostaly trochu do lesa. Vy jste toho chlapce znala?

– Byla jsem přítelkyní rodiny. Hlavně jeho.

Sedáme si proti sobě.

– Proč jste přišla?

– Dal jste mi vizitku.

To jednoduše přeslechne. Cítím, že to je člověk, který už viděl příliš mnoho, než aby se zdržoval okolky. Jestli má ze sebe něco dát, chce upřímnost.

Tak mu povídám o Izaiášově strachu z výšek. O stopách na střeše. O své návštěvě u profesora Loyena. O vyšetřovateli Ravnovi.

On si zapaluje doutník a prohlíží si své kaktusy. Možná nepochopil, co jsem mu povídala. Nejsem si jistá, jestli já sama to chápu.

– Jediný pořádný ústav je ten náš. V ostatních se plácají čtyři lidé a nemají peníze na pipety a na bílé myši, kterým by potřebovali očkovat vzorky buněk. My máme pro sebe celou budovu. Máme pathology a chemiky a soudní genetiky. A v suterénu všechno, co je potřeba. Vyučujeme studenty. Máme dvě stě zaměstnanců. A tři tisíce případů do roka. Když člověk dřepí v Odense, tak viděl možná čtyřicet zabití. Já jich tady v Kodani měl patnáct set. A zrovna tolik v Německu a ve Spojených státech. Jestli si v Dánsku někdo může říkat soudní lékař, tak nejvýš tři lidé. A dva z těch tří, to jsem já a Løyen.

Kaktus vedle jeho židle vypadá jako kvetoucí pařez. Ze zelené a pomalé stromovité rostliny se zvedá exploze purpurové a oranžové.

– Ráno poté, co toho chlapce přivezli, byl fofr. Slaví se Vánoce, lidi se ožerou a lezou za volant. Každé odpoledne ve čtyři hodiny si policie chodí pro zprávu. A tak se do něho v osm hodin pustím. Vy nejste citlivá, že ne? Máme takovou rutinu, že ano. Ohledáme tělo zvnějšku. Koukneme se za nehty po buněčné tkáni, do konečníku po spermatu, a pak tělo otevřeme a podíváme se na vnitřní orgány.

– Je u toho policie?

– Jen ve zvláštních případech, například při vážném podezření, že se jedná o zabití. Ale tohle byla standardní záležitost. Měl na sobě šustákové kalhoty. Vezmu je do ruky a říkám si, že v tomhle by se přece člověku skákat do dálky moc nechťelo. Mám takový malý trik, jaké si člověk vypěstuje v každém oboru. Rozsvítím žárovku a strčím ji do nohavice. Helly Hansen. To je solidní materiál. Taky je nosím, když dělám na zahradě. Ale na stehně je perforace. Podívám se na chlapce. To je čistá rutina. A vidím díрку. Měl jsem si jí všimnout, už když jsem prohlížel povrch těla, to vám říkám rovnou, ale co, k čertu, všichni jsme jenom lidi. A na čele mi naskočí vrásky. Protože nedošlo ke krvácení a tkáň se nestáhla. Víte, co to znamená?

– Ne.

– To znamená, že ať to bylo, co chtělo, tak se to stalo až poté, co jeho srdce přestalo bít. Tak se na ty šustáky kouknu zblízka. Kolem dírky je znamínko. To mi něco připomíná. Tak si dojdu pro bioptickou jehlu, to je něco jako hodné silná dutá jehla, kterou člověk nasadí na rukojeť a vrazí do tkáně a odebere vzorek. Tak jako geologové dělají vrtné vzorky. Sportovní fyziologové v Ústavu Augusta Krogha to používají ve velkém. Jehla padne. A hergot. Kolečko na šustákách se udělalo, protože někdo měl naspěch a vrazil do něho jehlu s pořádnou ranou.

Nakloní se ke mně.

– Sežeru svůj starej klobouk, jestli mu někdo neudělal biopsii svalů.

– Lékař v sanitce?

– To jsem si myslel taky. Bylo by to nevysvětlitelné, ale kdo jiný, sakra? Tak zvednu telefon a ptám se. Mluvím s řidičem. A s lékařem. A s našimi zřízenci, kteří byli na příjmu. Přisahají na svou duši, že nic takového nedělali.

– Proč mi tohle neřekl Løyen?

V jednom okamžiku mi to málem poví. Pak je s naší důvěrností konec.

– To hergot musí být nějaká náhoda.

Zhasíná infralampy. Seděli jsme ze všech čtyř stran obklopeni nocí. Teď začíná být znát, že prese všechno přece jen přijde něco jako denní světlo. Dům teď ztichl. Lape neslyšně po dechu, než nastane další Armageddon.

Procházím se chvilku po úzkých chodnících. Na kaktusech je něco vzpurného. Slunce a pouštní vítr je tlačí k zemi, stejné jako sucho a noční mráz. A přesto se rvou vzhůru. Čepýří se, zavírají se v tlusté slupce. A nedají se ani o milimetr. Jsou mi sympatické.

Lagermann je svým kaktusům podobný. Možná proto je sbírá. I když příběh jeho života neznám, vidím, že se musel prodrat několika kubíky šterku, než se dostal na světlo.

Stojíme u záhonu se zelenými ježovkami mořskými, které vypadají, jako by se přes ně přehnala bouře vaty.

– *Pilocereus Senilis*.

Vedle je řada květináčů s menšími zelenými a fialovými rostlinami.

– Obsahují meskalin. Ani na velkých místech, jako třeba v Botanické zahradě v Mexico City nebo v Muzeu kaktusů Césara Mandriquese na Lanza-

rote, jich nemají víc. Stačí pláteček a člověk je dál, než je zdrávo. Není o co stát. Já jsem člověk rozumu. Racionalista. My zkoumáme mozek. Vyřízneme si plátek. A zřízenec dá kost zpátky a přiklopí kůži. Nic není poznat. Viděl jsem tisíce mozků. Není na tom nic mystického. Je to jenom prachšprosta chemie. Stačí, když člověk má dost informací. Proč myslíte, že na tu střechnu lezl?

Poprvé mám chuť odpovědět upřímně.

– Myslím, že ho někdo pronásledoval.

On vrtí hlavou.

– To dětem není podobné, utíkat tak daleko. Moje si sednou na zem a ječí. Nebo ze sebe nedostanou ani slovo.

Mechanik jednou Izaiášovi opravil staré kolo. Izaiáš se v Grónsku nenaučil jezdit na kole. Pak vyrazil. Mechanik ho našel na desátém kilometru na staré silnici do Křge. Mel přídatná kolečka a na nosiči svačinu. Jel domů do Grónska. Jel tím směrem, protože Juliana jeden čas ležela s delíriem v nemocnici ve Hvidovre.

Od svých sedmi let, kdy jsem do Dánska přijela poprvé, do třinácti, kdy jsem to vzdala, jsem utekla víckrát, než bych si dokázala vzpomenout. Dvakrát jsem se dostala až do Grónska a jednou i do Thule. Jde o to přidat se k nějaké rodině a pak se tvářit, jako kdyby maminka seděla o pět sedadel dál v letadle nebo stála o kousek dál ve frontě. Svět je plný povídaček o ztracených papouscích a perských kočkách a francouzských buldočích, kteří se zázrakem vrátili domů k mamince a tatínkovi na Frydenholmskou třídu. To není nic proti tomu, kolik kilometrů ušly děti na cestě za pořádným životem.

To všechno jsem se mohla pokusit Lagermannovi vysvětlit. Ale nic neříkám.

Stojíme ve vchodu mezi střevíci, chrániči na brusle, zbytky proviantu a vůbec předměty, které tu zůstaly po ozbrojených silách.

– A co dál?

– Hledám logickou souvislost, o které jste prve mluvil. Dokud ji nenajdu, nebudu tak docela mít vánoční náladu.

– Vy nemusíte chodit do žádného zaměstnání?

Neodpovídám. On najednou sklopí všechny ostny. Když promluví, už nekleje.

– Viděl jsem už spousty příbuzných, kteří se pomátli žalem, spousty soukromých talentů, co to chtěli dělat lépe než my a policie. Díval jsem se na jejich nápady a zarputilost a říkal jsem si, že jim to vydrží tak pět minut. U vás si nejsem tak jistý...

Zkouším se na oplátku za jeho optimismus usmát. Ale je moc brzy po ránu, i na mé.

Místo toho si najednou uvědomím, že jsem se otočila a poslala mu pusu. Jako jedna pouštní rostlina druhé.

Ve značkách aut se moc nevyznám. Co se mě týče, mohli by všechna auta na světě protáhnout hydraulickým lisem a vystřelit je do stratosféry a navést na oběžnou dráhu kolem Marsu. Samozřejmě s výjimkou taxíků, které musí být k dispozici, když je potřebuju.

Ale mám představu, jak vypadá Volvo 840. Volvo poslední roky sponzorovalo golfový turnaj Europe Tour a udělali s mým otcem několik ze série reklam s muži a ženami, kterým se zadařilo v mezinárodním měřítku. Na jednom obrázku zrovna odpaloval míček před terasou Golfklubu v Sollerřdu a na dalším sedel v bílém plášti před táckem s přístroji a v očích měl výraz, jako kdyby chtěl říct, že jestli tedy potřebujete prásknout blokádu přímo do hypofýzy, tak zvládnou i to. Na obou se nechal vyfotografovat přesně z úhlu, ze kterého vypadá jako Picasso s toupé, a psalo se tam něco jako "Ti, kteří nikdy nepochybí". Tři měsíce mi ta reklama na autobusech a na stanicích městské dráhy připomínala, co bych eventuálně k textu dodala já. A cpala mi do hlavy hranatý a jakoby scvrklý profil Volva 840.

Když teplota před východem slunce stoupne, jako třeba dnes, udrží se jinovatka na autě nejdéle na střeše a nad střechami. Takové banality si všimne opravdu jen málokdo. To auto v Blatouchové ulici, na němž žádná jinovatka není, protože ji někdo otřel, nebo proto, že s ním nedávno někdo jel, je modré Volvo 840.

Jistě si lze představit hodně důvodů, proč tu někdo parkuje před půl osmou ráno. Ale zrovna mě žádný nenapadá. Tak jdu k autu, nakloním se nad kapotu a koukám tónovaným předním sklem dovnitř. Nejdřív skoro nic nevidím. Ale když si stoupnu na poklici kola, jsem na úrovni sedadla řidiče. Sedí tam nějaký muž a spí. Chvilí tak zůstanu stát, ale on se ani nepohne. Tak nakonec slezu a šourám se k Bronshřjskému náměstí.

Spánek je potřeba. Taky bych si teď po ránu ještě hodinku nebo dvě dala. Ale určitě bych si nesesla v Blatouchové ulici do volva.

– Jmenuji se Smilla Jaspersenová.

– Od kupce, Andersenova?

– Ne, Smilla Jaspersenová.

Není tak docela pravda, že nejhůř se člověk domluví telefonem. Domovní telefony jsou přece jen ještě o něco zoufalejší. Tenhle musí být na úrovni domu, vysokého, stříbrošedého a noblesního, a tak je z eloxovaného hliníku a ve tvaru lastury. Bohužel to v něm taky šumí jako ve velkých mořích, takže se teď skoro neslyšíme.

– Na úklid, Petersenová?

– Ne. A ani Jensenová z pedikúry. Chci se zeptat na něco o Kryolitové společnosti.

Elsa Lübingová se odmlčí. To si člověk může dovolit, když stojí na tom správném konci dorozumívacího zařízení, kde je teplo a tlačítko od bzučáku.

– Jdete opravdu velice nevhod. Budete muset napsat nebo přijít někdy jindy.

Zavěsila.

O krok poodejdu a dívám se nahoru. Dům stojí o samotě v Ptačí čtvrti ve Frederiksbergu, na konci Volavčí ulice. Je vysoký. Elsa Lübingová bydlí v šestém patře. Na balkóně pod jejím jsou litinová ozdobná kování plná truhlíků s květinami. Z plánku vyplývá, že tito milovníci květin jsou manželé Schouovi. Krátce a autoritativně stisknu zvonek.

– Ano?

Hlasu je nejméně osmdesát let.

– Tady poslíček z květinářství. Mám tu kytici pro Elsu Lübingovou nad vámi, ale není doma. Byla byste tak hodná a pustila mé dovnitř?

– Bohužel, máme přísně nařízeno, abychom cizím návštěvám neotvírali.

Lidé, kteří v osmdesáti letech ještě dbají přísných nařízení, mě fascinují.

– Paní Schouová. Jsou to orchideje z Madeiry, nesu je rovnou z letadla. Chrádnou mi tu v té zimě.

– To je strašné!

– Je to hrozné. Ale kdybyste malinko stiskla ten knoflíček, budou v teple, do kterého patří.

Pouští mě dovnitř.

V takovém výtahu by se člověk nejradši sedmkrát nebo osmkrát projel jen tak nahoru a dolů a těšil se z malé vestavěné plyšové pohovky, leštěného palisandru, zlaté mříže a pískem matovaných amorků na okénkách, jimiž je vidět, jak kabel a protizávaží klesají do hlubiny, kterou člověk nechal pod sebou.

Lübingová má dveře zavřené. Dole paní Schouová otevřela, aby si poslechla, jestli snad ty orchideje nejsou jen zástěrkou pro jedno rychlé vánoční znásilnění.

V kapse mezi povalujícími se bankovkami a upomínkami z druhého oddělení Univerzitní knihovny mám papír. Strkám jej do dopisní schránky. Pak já a paní Schouová čekáme.

Otvor schránky je mosazný, štítek se jménem ručně malovaný a výplně dveří jsou bílé a šedé.

Dveře se rozletí. V nich stojí Elsa Lübingová.

Prohlíží si mě a dává si na čas.

– Ano, řekne nakonec, – odbýt se tedy opravdu nedáte.

Ustupuje stranou. Vcházím kolem ní dovnitř.

Nosí stejné barvy jako dům, leštěnou stříbrnou a čerstvě smetanovou. Je hodně vysoká, přes 180 centimetrů, a má dlouhé a jednoduché špinavě bílé šaty. Vlasy má načesané a několik volných kadeří jí jako kaskáda lesklého kovu spadá přes tváře. Žádné líčidlo, žádný parfém a žádné šperky, až na stříbrný křížek těsně pod hrdlem. Je to anděl, na kterého se lze spolehnout, že cosi střeží s ohnivým mečem.

Dívá se na dopis, který jsem jí hodila do schránky. Je to ten, kterým Julianě přiznávají důchod.

– Na tento dopis si velice dobře pamatuji.

Na stěně visí obraz. Z nebes splývá k zemi proud dlouhovousých starců, tlustých dětiček, ovoce, rohů hojnosti, srdcí, kotev, královských korun a kánonů a text, který si člověk může přečíst, když umí latinsky. Jiný přepych než tenhle obraz v místnosti není. Jsou tu holé bílé stěny, parketová podlaha s vlněným kobercem, dubový stůl, nižší kulatý stůl, pár židlí s vysokými opěradly, pohovka, vysoká knihovna a krucifix.

Nic víc není třeba. Protože je tu něco jiného. Výhled, jaký jinak člověk má, jen když je pilotem, a který snese, jen když netrpí závratí. Zdá se, že byt v podstatě tvoří jen jedna hodné velká a světlá místnost. Na straně, kde je balkon, je stěna po celé šířce místnosti prosklená. Je odtud vidět celý Frederiksberg, Bellahoj a v dálce Hřbe Gladsaxe. Světlo zimního rána sem dopadá bílé, jako kdybychom byly venku. Na druhé straně je velké okno, jímž jsou nad nekonečnými řadami střech vidět kodaňské věže. Jako ve skleněném zvonu tu vysoko nad městem s Elsou Lübingovou odhadujeme, co v té druhé je.

Nabízí mi ramínko na plášť. Bezděčně si zouvám boty. Něco v místnosti k tomu vybízí. Sedáme si do židlí s vysokými opěradly.

– Touto dobou se obvykle modlím.

Říká to s takovou samozřejmostí, jako kdyby obvykle touto dobou zrovna cvičila podle programu Spolku přátel srdce.

– Takže jste si – nevědomky – zvolila nevhodnou chvíli.

– Viděla jsem v dopise vaše jméno a našla jsem si vás v telefonním seznamu.

Znovu se na dopis podívá. Pak si sundá úzké brýle na čtení s tlustými čočkami.

– Je to tragédie. Obzvlášť pro toho chlapce. Dítě má kolem sebe mít oba rodiče. To je jeden z praktických důvodů, proč je manželství svaté.

– To by pana Lübinga bývalo potěšilo, kdyby to slyšel.

Jestliže její muž už zemřel, nikoho díky tomu minulému času neurazím. Jestli je naživu, je to vkusný kompliment.

– Žádný pan Lübing není. Jsem nevěsta Kristova.

Říká to vážně i koketně zároveň, jako kdyby se před pár lety vzali a jejich vztah byl velice šťastný a všechno nasvědčovalo tomu, že by měl vydržet.

– To však neznamena, že nepovažuji lásku mezi mužem a ženou za božskou. Ale nicméně je to jen stadium na cestě, které jsem si dovolila přeskočit, jestli to tak smím říct.

Dívá se na mě s něčím jako mazaným humorem.

– Jako když člověka ve škole přeřadí o třídu výš.

– Nebo jako když postoupí v Dánské kryolitové společnosti z účetní rovnou na hlavní účetní.

Zasměje se. Má hluboký smích jako muž.

– Moje milá, jste vdaná?

– Ne. A nikdy jsem nebyla.

Sbližujeme se. Dvě zralé ženy, které obě vědí, jaké to je žít bez muže. Zdá se, že ona to zvládá lépe.

– Ten chlapec je mrtev. Před čtyřmi dny spadl ze střechy.

Ona vstane a jde k prosklené stěně. Kdyby člověk mohl vypadat tak dobře a důstojně, bylo by stárnutí potěšením. Pouštím to z hlavy. Už jen ta obtíž, kdybych měla vyrůst o těch třicet centimetrů, o které je vyšší než já.

– Viděla jsem ho jen jednou. Tehdy jsem pochopila, proč stojí psáno, že neobrátíte-li se a nebudete-li jako pacholátka, nikoli nevejdete do království nebeského. Doufám, že ta nebohá matka najde cestu ke Kristu.

– To jen v případě, že by ho mohla potkat na dně láhve.

Podívá se na mě bez úsměvu.

– On je všude. I tam.

Začátkem šedesátých let měla křesťanská misie v Grónsku v sobě ještě něco z chvějícího se nervu imperialismu. Pozdější doba – a obzvlášť letecká základna v Thule – se svými kontejnery pornočasopisů a whisky a poptávkou po poloprostituci ponechala nás z okraje náboženství ve vakuu údivu. Ztratila jsem cit pro to, jak se stavět k věřícím Evropanům.

– Jak jste se s Izaiášem setkala?

– Uplatnila jsem ve společnosti svůj skromný vliv, aby se zlepšil kontakt s Gróňany. Náš lom v Saqqaqu, stejně jako lom Oresundské kryolitové společnosti v Ivittuutu, byl uzavřeným prostorem. Pracovali tam Dánové. Jedinými Gróňany, které jsme zaměstnávali, byly uklízečky, "kivfak". Od otevření dolu byli Dánové a Eskymáci od sebe přísně oddělení. Já jsem za této situace upozorňovala na příkázání o lásce k bližnímu. Vždy jednou za několik let jsme zaměstnávali Eskymáky v souvislosti s geologickými expedicemi. Na jedné takové expedici zahynul Izaiášův otec. Přestože jeho žena od něho a od chlapce odešla, dál jí přispíval na živobytí. Když jim správní rada přiznala důchod, pozvala jsem ji s chlapcem do kanceláře. Tehdy jsem ho viděla.

Při slově "přiznat" mě něco napadá.

– Proč jí dali důchod? Měli takovou povinnost ze zákona?

Ona na okamžik zaváhá.

– Povinnost sotva. Nemohu vyloučit, že dali na mou radu.

Vidím, že osobnost slečny Lübingové má ještě jednu stránku. Moc. Tak to možná s anděli je. Možná i Pánbůh podléhal v ráji jistému tlaku.

Stoupám si vedle ní. Pod sněhem to všechno vypadá jako vesnice, Frederiksberg, čtvrt' kolem náměstí Sjedenocení, Bronsh.j. Volavč? ulice je krátká a úzká. Ústí do Holubí ulice. Na Holubí ulici je zaparkovaných hodně aut. Jedno z nich je modré Volvo 840. Továrny Volvo a jejich zboží jsou opravdu vidět. To také musí, aby si koncern mohl dovolit sponzorovat Europe Tour. A aby měl na honoráře. Můj otec se vytahuje, kolik si za to řekl, že se nechal vyfotografovat.

– Na co Izaiášův otec zemřel?

– Na otravu potravinami. Vy se zajímáte o minulost, slečno Jaspersenová? Ted' se musím rozhodnout, jestli ji nakrmím nějakou zábavnou historkou, nebo jestli se zkusím vydat obtížnou cestou pravdy. Na stolku přede mnou leží Bible. Jednoho z grónských katechetů v nedělní škole ochranovské misie velice zaujaly Svitky od Mrtvého moře. Vzpomínám si na jeho hlas, když říkal: "A Ježíš řekl: „Nelžete.“" Beru si to k srdci jako varování.

– Myslím, že ho někdo vyděsil, že ho na tu střechu, ze které spadl, někdo pronásledoval.

Ani na okamžik ji to nevyvede z rovnováhy. Poslední dny se pohybují mezi lidmi, kteří to, co mě udivuje ze všeho nejvíc, berou s naprostým klidem.

– Ďábel má rozličné podoby.

– Jednu z nich právě hledám.

– Msta náleží Pánu.

– Taková spravedlnost se mi trochu ztrácí v nedohlednu.

– Jestli tomu dobře rozumím, tak v kratší perspektivě je tu policie.

– Ta případ uzavřela.

Zadívá se na mě.

– Dáte si čaj? Ještě jsem vám nic nenabídla.

Jde do kuchyně a ve dveřích se otočí.

– Znáte podobenství o hřivnách? Je o loajalitě. Stejně jako k věcem nebeským existuje i loajalita k věcem pozemským. Byla jsem úřednicí v Kryolitové společnosti pětatřicet let. Rozumíte mi?

– Každý druhý nebo třetí rok vypravovala společnost geologickou expedici do Grónska. Pijeme čaj. Z trankebarského servisu a z konvice od Georga Jensena. Vkus Elsy Lubingové je při bližším pohledu spíš prostý než pokorný.

– Expedice v létě 1991 k ostrovu Gela Alta u západního pobřeží stála 1 870 747 korun a 50 Ore, z čehož polovina se platila v dánských korunách a polovina v "Cape York Dollars", vlastní měně společnosti nazvané podle obchodu Knuda Rasmussena v Thule z roku 1910. Víc vám říct nemohu.

Sedám si opatrně. Nechala jsem si u Rohrmannové v Ordrupské ulici podsít své kalhoty z rukavičkářské kůže hedvábím. Dělal to moc nerada. Že prý se švy rozjedou. Ale trvala jsem na svém. Nemohu bez svých drobných radostí žít. Chci na stehnech cítit, jak hedvábí chladí a hřeje zároveň. Platím za to tím, že si při sedání musím dávat pozor. Pohyb stehna po podšívce zatěžuje švy. To je při tomto rozhovoru můj malý problém. Slečna Lübingová má větší. Stojí psáno tak nějak přibližně, že co na srdci, to na jazyku, a to ona ví a jistě to teď na ni tlačí.

– Přišla jsem do Kryolitové společnosti v roce 1947. Když mi továrník Viril 17. srpna řekl: Budete mít 240 korun měsíčně, obědy zdarma a v létě tři týdny dovolené, nic jsem neříkala. Ale pomyslela jsem si, že to tedy je pravda. Podívej se na ptáky na nebi. Ti nesejí. Že by se tedy nepostaral o tebe? U Grona & Witzkeho na Novém královském náměstí, odkud jsem přišla, jsem měla měsíčně 187 korun.

Telefon je u vstupních dveří. Dají se o něm poznamenat dvě věci. Že je odpojený a že nikde není žádný blok, žádná nástěnka, žádná tužka. Všimla jsem si toho, když jsem vcházela dovnitř. Teď začínám chápat, co dělá s náhodnými telefonními čísly, která si my ostatní píšeme na zeď a na hřbet ruky nebo je odhazujeme do zapomnění. Zasouvá si je do své fantastické paměti na čísla.

– Od té doby nikdo, koho znám, neměl důvod si stěžovat, že společnost není velkorysá či otevřená. A co bylo, to se napravilo. Když jsem přišla, bylo tam šest kantýn. Výdej obědů pro dělníky, jedna jídelna pro kancelářský personál, jedna pro řemeslníky, jedna pro šéfy kanceláří a hlavního účetního a účetní, jedna pro vědecké pracovníky z laboratorních budov a jedna pro ředitele a správní radu. Ale to se změnilo.

– Možná jste uplatnila váš vliv? navrhuji.

– Vždyť ve správní radě bylo několik politiků, v té době mimo jiné Steincke. Poněvadž to, čehož jsem byla svědkem, se přičilo mému svědomí, šla jsem za ním. To bylo 17. května 1957 ve čtyři hodiny odpoledne, stejného dne, kdy jsem byla jmenována hlavní účetní. Řekla jsem mu: O socialismu nic nevím, pane Steincke. Ale je mi jasné, že má rysy společné se způsobem života původní křesťanské obce. Co měli, dali chudým, a žili pospolu jako bratři a sestry. Jak se, pane Steincke, tyto myšlenky shodují s šesti kantýnami? Odpověděl Biblí. Řekl, že člověk má dát Bohu, co jeho jest, ale také císaři, co jeho jest. Ale během několika let zůstala jen jídelna pro dělníky.

Nalévá čaj přes sítko, aby se do šálku nedostaly lístky. Pod hrdélkem konvice je kousek vaty, aby čaj nekapal na stůl. V její mysli se děje něco podobného. Dráždí ji, že musí odfiltrovávat, co nesmí ukápnout pro mě.

– Jsme – byli jsme – přece zčásti státní společnost. Ne napůl státní jako Oresundská kryolitová společnost. Ale stát měl zastoupení ve správní radě a vlastnil 33,33 procent akcií. A účetnictví

také bylo velice otevřené. Od všeho se pořizovaly kopie na starodávňý kopírovací papír. Usměje se. – Který připomínal onen slavný toaletní papír číslo 00. Části účetnictví kontroloval Revizní úřad, instituce, ze které 1. lednem 1976 vznikl Nejvyšší kontrolní úřad. Problémem byla spolupráce se soukromými podniky, Švédskou diamantovou těžební akciovou společností, s Greenexem, časem i s Grónskými geologickými průzkumy. A s polovičními a čtvrtinovými pracovními úvazky. To působilo komplikace. A také tu byla hierarchie. Ta musí být v každém podniku. K některým částem účetnictví jsem neměla přístup ani já. Své účty jsem měla vázané v šedém moleskinu s červeným tiskem. Jsou v trezoru v archivu. Ale vedlo se i menší, důvěrné účetnictví. Tak to přece být musí. Ve velké společnosti to snad ani jinak být nemůže.

– "Jsou v archivu." To je přítomný čas.

– Odešla jsem do důchodu před dvěma lety. Od té doby pro společnost pracuji jako účetní poradkyně.

Zkusím to ještě jednou.

– Bylo na účtech za expedici v létě 1991 něco zvláštního?

Okamžik si namlouvám, že už ji skoro mám. Ale pak se filtry zaklapnou.

– Nevím, jestli bych si vzpomněla.

Zatlačím ještě jednou. Je to netaktní a předem odsouzené k neúspěchu.

– Mohla bych se do archivu podívat?

Ona jen zavrtí hlavou.

Moje máma kouřila shag, hrubý silný tabák, v dýmce ze staré nábojnice. Nikdy nelhala. Ale když nechtěla říct pravdu, vyškrábala dýmku, vzala výškrabek do úst, řekla mamartog, skvělé, a potom předstírala, že nemůže mluvit. Zamlčovat je také umění.

– Nebylo to, ptám se při obouvání, – v padesátých letech pro ženu těžké, aby dostala na zodpovědnost účetnictví ve velkém podniku?

– Bůh mi byl milostivý.

Napadá mě, že Bůh měl v Else Lübingové k prosazování své vůle průbojný nástroj.

– Proč se domníváte, že toho chlapce někdo pronásledoval?

– Na střeše, ze které spadl, byl sníh. Viděla jsem stopy. Já mám pro sníh cit.

Ona unaveně hledí před sebe. Najednou je vidět, jak je sešlá.

– Sníh je obrazem nestálosti. Jako v Jobově knize.

Oblékám si plášť. Nejsem žádný znalec Bible. Ale na mucholapce mozku čas od času ulpí podivné útržky dětské učenosti.

– Ano. A světla pravdy. Jako ve Zjevení svatého Jana. "Hlava pak jeho a vlasové bílí, jako sníh."

Vypadá utrápeně, když za mnou zavírá dveře. Smilla Jaspersenová, milý host a širitelka světla. Když odchází, je nebe modré a nálada bujará.

V okamžiku, kdy vyjdu na Volavčí ulici, zaskřípe domovní telefon.

– Mohla byste se ještě na chvíli vrátit?

Sípe. Ale to může být tím podmořským telefonem.

Tak jedu výtahem ještě jednou. A ona mě ještě jednou vítá ve dveřích.

Ale nic není jako dříve, jak Ježíš někde říká.

– Mám takový zvyk. Když jsem na pochybách, otevřu namátkou Bibli a dám si napovědět. Je to taková malá hra mezi Bohem a mnou, chcete-li.

U někoho jiného by takový zvyk mohl připomínat některou z drobných, nepatrných funkčních poruch, ke kterým u Evropanů dochází, když jsou moc sami. Ale u ní ne. Ona nikdy sama není. Je provdaná za Ježíše.

– Když jste odešla, otevřela jsem si Bibli. Na první straně Zjevení svatého Jana, o kterém jste se zmínila, stojí psáno: "A mám klíče pekla i smrti."

Chvíli se na sebe díváme.

– Klíče pekla i smrti. Jak daleko chcete jít?

– Zkuste to.

Ještě okamžik se v ní něco sváří.

– Ve sklepě pod vilou na Pobřežním bulváru jsou dva archivy. V prvním jsou účty a korespondence. Tam chodí vysocí úředníci, účetní, já, občas šéfové kanceláří. Za ním je druhý archiv. V něm jsou uloženy zprávy o expedicích, jisté mineralogické vzorky. Podél celé jedné stěny jsou listy z měřičského stolku, je tam stativ na vrtné vzorky, geologické vrty veliké asi jako zub narvala. Tam je v zásadě přístup jen se svolením správní rady nebo ředitele.

Otáčí se ke mně zády.

Mám náležitě slavnostní pocit. Chystá se prohřešit proti pravidlům, což v životě bezpochyby udělala jen velice málokdy.

– Nemohu vám samozřejmě říct, že všechny dveře ve vile se dají otevřít univerzálním klíčem. Nebo že patentní klíč tamhle na té liště je od hlavních dveří.

Pomalou otáčím hlavu. Za mnou visí na mosazných háčcích tři klíče. Jeden z nich je patentní.

– Ve vile jako takové není poplašné zařízení. Klíč od archivu visí v trezoru v kanceláři. Je to elektrický sejf s šestimístným kódem, datem dne, kdy jsem se stala hlavní účetní, 17. 05. 57. Tím klíčem odemknete obě místnosti ve sklepě.

Otočí se a přistoupí ke mně. Napadá mě, že víc už se k bližnímu nepřiblíží.

– Věříte?

– Nevím ale, jestli ve vašeho Boha.

– To je jedno. Ale věříte v božské?

– Jsou rána, kdy nevěřím ani v sebe.

Podruhé se toho dne usměje. Pak se otočí a odchází ke své vyhlídce.

Když je v polovině místnosti, strčím klíč do kapsy. Špičkami prstů se ještě ujistím, že Rohrmannové podšívka se alespoň v téhle kapse nerozjela.

Pak odcházím. Jdu po schodech. Jestli existuje nebeská prozřetelnost, pak jednou z velkých otázek je, jak přímo zasahuje. Například jestli to sám Pán mě uviděl ve Volavčí ulici číslo 6 a řekl "udělejž se dírka", a dírka se udělala. Na jednom z jeho andělů.

Když zahýbám do Holubí ulice, mám v ruce propisku. Chtěla jsem si poznamenat na hřbet ruky jednu poznávací značku. Ale není to aktuální. Když dojdu na roh, žádné auto tam není.

– Z prachu jsi vzešel.

Někdy přiletěli rarozi, když jsme chytali alkouny. Nejprve jako kdyby do obzoru dvakrát píchnul jehlou. A pak jako by se hora rozplynula a stoupala k nebesům. Když vzlétne milion alkounů, na okamžik se setmí, jako kdyby se v mžiku vrátila zima.

Máma po nich střílela. Raroh se snáší k zemi rychlostí dvě stě kilometrů za hodinu. Zpravidla se trefila. Střílela je poniklovanými projektily malé ráže. My jsme jí pro ně chodili. Jednou kulka prošla ptáku jedním okem a zůstala ve druhém. Mrtvý raroh jako by se na nás díval lesklým, bystrým pohledem.

Jeden konzervátor na základně je mámě vycpával. Rarozi lovečtí jsou přísně chránění. Na černém trhu ve Spojených státech nebo v Německu se dá prodat mládě raroha na lovecký výcvik za padesát tisíc dolarů. Nikdo se neodvážil pomyslet, že máma zákaz lovu porušila.

Máma rarohy neprodávala. Rozdávala je. Mému otci, jednomu z etnografů, kteří za ní chodili, protože jako žena lovila, jednomu z důstojníků na základně.

Vycpaní rarozi byli darem krutým a oslnivým zároveň. Předávala je slavnostně a zdánlivě s naprostou velkorysostí. Pak utrousila, že nemá krejčovské nůžky. Naznačila, že by potřebovala pětasedmdesát metrů nylonového lana. Dala najevo, že nám dětem by se hodily dvě soupravy spodního termoprádla.

Dostala, o co požádala. Vpletla svého hosta do tenat kruté, oboustranně zavazující zdvořilosti.

Styděla jsem se za to a zároveň jsem ji za to milovala. Taková byla její odpověď na evropskou kulturu. Otevřela se jí se zdvořilostí plnou chladné vypočítavosti. A sevřela se kolem ní a ponechala si, co se jí mohlo hodit, nůžky, klubko nylonového lana, spermatozoidy, které přivedly Moritze Jaspersena do její dělohy.

Proto z Thule nikdy nebude muzeum. Etnografové do severního Grónska hodili sen o nevinosti, o tom, že Inuit by dál měli být těmi zeširoka se usmívajícími obrázky z výstavy s nohama do O, které mlátí do bubnů a tancují a vyprávějí si pověsti, jak si to namlouvali první objevitelé, když se s nimi na přelomu století setkávali jižně od Qaanaaqu. Máma jim dala mrtvého ptáka. A oni jí za to koupili půl obchodu. Jezdila v kajaku stavěném stejně jako kdysi v 17. století, než umění stavět kajaky ze severního Grónska vymizelo. Ale jako splávek používala zapečetěný kanystr z umělé hmoty.

– V prach se obrátíš.

Vidím, že u jiných se to podařilo. Jen já se vydařit nemohu.

Izaiáš by se býval vydařil. On by to byl dokázal. Pojal by Dánsko do sebe a transformoval je a byl by obojím.

Dala jsem mu ušít větrovku s kapuci z bílého hedvábí. Dokonce ani vzor se Evropanům nevyhnul. Otec ho jednou dostal darem od malíře Gitze-Johansena. Ten ho dostal v severním Grónsku, když ilustroval velké standardní dílo o grónských ptácích. Oblékla jsem mu ji, učesala jsem ho a pak jsem ho postavila na sedátko záchodu. Když se spatřil v zrcadle, stalo se to. Látka z tropů, grónská zbožnost vůči slavnostnímu oděvu, dánská radost z luxusu, všechno splynulo v jedno. Trochu to možná bylo i tím, že jsem mu ji dala já.

Okamžik nato se mu chtělo kýchnout.

– Podrž mi nos!

Podržela jsem mu nos.

– Proč? zeptala jsem se ho. Vždycky smrkal do umyvadla.

Jakmile jsem otevřela ústa, podíval se na mě do zrcadla. Často jsem si všimla, že větu viděl, ještě než jsem ji vyslovila.

– Když mám na sobě annoraaq qaortoq, tuhle pěknou větrovku, tak nechci mít posmrkaný ruce.

– A z prachu znovu povstaneš.

Okukuji ženy kolem Juliany, jestli snad některá z nich není těhotná. Jestli nečeká chlapečka, který by se mohl jmenovat po Izaiášovi. Ve jménu mrtví žijí dále. Čtyři holčičky dostaly po mé mámě jméno Ane. Několikrát jsem je navštívila a mluvila s nimi, abych skrz ženu přede mnou nebo za ní zahlédla tu, která mě opustila.

Ted' z ok po stranách rakve vytahují provazy. Na okamžik pocítím šílenou touhu. Kéž by jen na okamžik rakev otevřeli a já si směla lehnout vedle jeho studeného tělíčka, do kterého někdo vrážel jehlu, které otevřeli a fotografovali a odřezávali z něho plátky a zase je zavřeli, kéž bych ještě jednou na stehně mohla cítit jeho erekci, gesto tušené, nekonečné erotiky, tlukoucí křídla mŕ, černého hmyzu štěstí.

Je tak silný mráz, že se zaházením hrobu se musí počkat, takže když odcházíme, zůstává za námi otevřený. Jdeme s mechanikem vedle sebe.

Jmenuje se Petr. Není to ani třináct hodin, co jsem jeho jméno vyslovila poprvé.

Šestnáct hodin předtím je půlnoc. Stojím na Vápenické ulici. Koupila jsem si dvanáct velkých černých plastových pytlů, čtyři cívky izolační pásky, čtyři tuby desetivteřinového lepidla a kapesní svítilnu Maglite. Pytle jsem rozstříhala a slepila po dvou k sobě. A nacpala jsem si je do tašky od Louise Vuittona.

Mám vysoké kozačky, červený svetr s rolákem, tulení kožich z Groenlandie a skotskou sukni ze Scotch Corneru. Ze zkušenosti vím, že když je člověk pěkně oblečený, všechno se dá snáze zamluvit.

To, co se teď děje, do jisté míry postrádá eleganci.

Celý areál továrny je obehnaný tři a půl metru vysokým plotem s ostnatým drátem. Vzpomenu si na dveře na zadní straně směrem do Vápenické ulice a k železniční trati, kterých jsem si předtím všimla.

Ale nevšimla jsem si cedule, která informuje, že objekt je pod ostrahou Dánské centrály německých ovčáků. To nemusí nic znamenat. Všude přece visí tolik cedulí jen proto, aby bylo veselo. A tak do dveří kopnu. Neuteče ani pět vteřin a za mříží stojí pes. Je možné, že to je německý ovčák. Vypadá jako něco, co leželo někde přede dveřmi a lidi si o to otírali boty. Možná proto je špatně naladěný.

V Grónsku jsou lidé, kteří to se psy umějí. Jako máma. Než se v sedmdesátých letech běžně rozšířila nylonová lana, používali jsme jako tažné popruhy řemeny z tulení kůže. V ostatních spřeženích psi řemeny žrali. Naši psi se jich ani nedotkli. Máma to zakázala.

Pak jsou tací, kteří od narození mají ze psů strach a nikdy jej nepřekonají. K těm patřím já. Tak jdu zpátky na Pobřežní bulvár a jedu taxíkem domů.

Nejdu k sobě, ale k Julianě. V lednici si vezmu půl kila tresčích jater. Jeden přítel na rybím trhu jí dává prasklá játra zadarmo. V koupelně si nasypu do kapsy půl lahvičky rohypnolu, který nedávno dostala od svého lékaře. Prodává ho. Mezi feťáky jde rohypnol na odbyt. Za peníze si kupuje svou vlastní medicínu, tu, na kterou celní úřad lepí kolky.

V Rinkově sbírce je příběh ze západního Grónska o strašidelném duchu, který nemůže usnout a na věky věků musí bdít. To proto, že nezkusil rohypnol. Když si ho člověk vezme poprvé, po půlce tablety upadne do hlubokého komatu.

Juliana mě nechá, abych se zásobila. Skoro na všechno rezignovala, i na to, aby se mě na něco ptala.

– Zapomněla jsi na mě, křičí za mnou.

Jedu taxíkem zpátky do Vápenické. V autě to začíná páchnout rybinou.

Ve světle pod viaduktem směrem ke Svobodnému přístavu drtím tablety do jater. Teď páchnu rybinou i já.

Tentokrát na psa volat nemusím. Čeká za plotem, doufal, že se vrátím. Házím játra přes plot. Tolik se toho povídá o jemném psím čichu. Bojím se, že tablety ucítí. Mé starosti jsou zbytečné. Zhltně játra jako vysavač.

A pak čekáme. On by ještě chtěl játra. A já jsem zvědavá, jak farmaceutický průmysl může pomoci nespavým zvířatům.

Pak přijíždí auto, kombi vůz z Dánské centrály německých ovčáků. Na Vápenické ulici není kde se učinit neviditelným nebo alespoň diskrétním. Tak zůstávám stát. Z auta vystupuje muž v uniformě. Prohlíží si mě, ale k žádnému uspokojivému vysvětlení nedochází. Osamělá dáma v kožichu v jednu v noci na nejzazším okraji Řsterbro? Odemkne vrátka a vezme psa na vodítko. Vyvádí ho na chodník. Pes na me ošklivě vrčí. Pak mu zničehonic změknou nohy a málem klopýtně. Muž na psa s obavami zírá. Pes se na něho prosebně podívá. On otvírá dveře od zadního prostoru. Přední tlapy dostane pes dovnitř sám, ale poslední kousek ho pán musí postrčit. Neví, co si o tom má myslet. Pak odjíždí. A já přemýšlím, jak Dánská centrála německých ovčáků pracuje. Docházím k závěru, že nasazují psy jako jakési namátkové kontroly, tu a tam, na každém místě chvilku. Teď jede psa vypustit někam jinam. Doufám, že tam pes bude mít něco měkkého na spaní.

Pak strkám klíč do zámku. Ale dveře nejdou otevřít. Dokážu si představit proč. Když Elsa Lübingová přicházela do práce, byly dveře už otevřené. Proto neví, že vnější vchody se odemykají jiným klíčem.

Nedá se dělat nic jiného než zdolat plot. To trvá dlouho. A nakonec musím kozačky hodit napřed. Hodně tulení kůže zůstane na plotě.

Stačí mi podívat se do mapy jednou a krajina mi vyvstane před očima. To jsem se nenaučila. Musela jsem si samozřejmě osvojit nomenklaturu, systém znaků, čerchované vrstevnice na listech z měřičského stolku Geodetického ústavu, zelené a červené paraboly na vojenských mapách ledové situace, diskovité šedobílé fotografie rentgenového radaru, multispektrální snímky ze satelitu LANDSAT 3, jako bonbony barevné geologické mapy usazenin, červené a modré termické fotografie. Ale v zásadě to bylo jako učit se novou abecedu, kterou pak člověk zapomene v okamžiku, kdy čte text o ledu.

V knize v Geologickém ústavu byla mapa Dánské kryolitové společnosti, katastrální mapa, letecká fotografie a plán budov. Když teď na prostranství stojím, vím, jak kdysi vypadalo.

Teď je to zbořeníště. Je tu tma jako v pytli a bílé skvrny tam, kde je sníh navátý do závějí.

Vstoupila jsem na pozemek v místě, kde kdysi byla zadní strana haly na surový kryolit. Základy tu zůstaly. Vypadá to jako opuštěné fotbalové hřiště ze zmrzlého betonu. Dívám se po železničních kolejích. A v tom okamžiku zakopnu o pražce. Po této dráze se sem vozila ruda od mola společnosti. Ve tmě je vidět silueta budov řemeslníků, kde byla kovárna, strojní stanice a tesařská dílna. Sklep plný úlomků zdí býval sklepem pod jídelnou. Areál továrny protíná Svanešská ulice. Na druhé straně cesty stojí obytný blok se spoustami elektrických vánočních hvězd, svíček a taťků, mamek a dětí. A pod jejich okny jsou dvě podlouhlé laboratorní budovy, které ještě nestrhli. Je to obraz vztahu Dánska k bývalé kolonii, deziluze, rezignace, ústupu? A posledního administrativního chvatu, který si udrželo, kontroly zahraniční politiky, podzemí, vojenských zájmů?

Na pozadí světél Pobřežního bulváru vypadá vila přede mnou jako malý zámek.

Je postavená do úhlu. Vchod je nad žulovým schodištěm ve tvaru vějíře v křídle obráceném k Pobřežnímu bulváru. Tentokrát se klíč do zámku hodí.

Za dveřmi je malá čtvercová hala s černými a bílými mramorovými dlaždicemi a akustikou, že se to tu rozléhá, i když člověk našlapuje sebetišeji. Odsud vede jedno schodiště dolů do temnoty, kde je archiv, a pak je tu pět schodů nahoru tam, odkud Elsa Lübingová pětáctýřicet let uplatňovala svůj vliv.

Schody vedou k dvojitému proskleným dveřím. Za nimi je jen jedna velká místnost, která se zřejmě rozkládá po celé podlažní ploše křídla. Je tu osm psacích stolů, šest oken do ulice, skříně se spisy, telefony, počítače, dvě kopírky, kovové police s modrými a červenými plastikovými deskami. Na zdi visí přehledná mapa Grónska. Na dlouhém stole je kávovar a několik hrnků. V rohu je velký elektrický sejf a z malého displeje svítí do místnosti slůvko closed.

Jeden psací stůl stojí sám pro sebe a je trochu větší než ostatní. Na skleněné desce stolu stojí malý krucifix. Nic takového jako zvláštní kancelář pro hlavní účetní, jen psací stůl ve společné kanceláři. Jako v původní křesťanské obci.

Sedám si do její židle s vysokým opěradlem. Chci poznat, jaké to je, sedět pětáctýřicet let mezi výpisy z banky a pryží, zatímco část vědomí ční do duchovního rozměru, kde hoří světlo s takovou silou, že nad pozemskou láskou, která pro nás ostatní je něčím mezi katedrálou v Nuuku a možnou třetí světovou válkou, ona jen přátelsky krčí rameny.

Když po chvíli vstávám, nejsem o nic chytřejší.

Na oknech jsou žaluzie. Žluté světlo z Pobřežního bulváru je tu pruhované jako zebra. Volím na displeji datum, kdy se Elsa Lübingová stala hlavní účetní. 17. května 1957.

Sejf zabzučí a dvířka se vysunou. Není na nich žádná rukojeť, jen široký žlábek, za který je třeba vzít a zabrat.

Na úzkých kovových poličkách jsou účty Kryolitové společnosti od roku 1885, kdy se na základě státní koncese oddělila od "Oresundské". Za každý rok je tu snad šest knih, stovky foliantů v šedém moleskinu s červeným tiskem. Je to kus historie politicky a ekonomicky nejvýnosnější investice v Grónsku.

Vytáhnu svazek s nápisem "1991" a maně v něm listuji. "Platy", stojí tam, "důchody", "přístavní poplatky", "mzda", "jídlo a stravování", "tonážní poplatky", "praní a úklid", "cestovní výlohy", "výnosy akcionářů", "platby Struerské chemické laboratoři".

Na stěně vpravo visí nad sebou řady klíčů. Najdu si ten se štítkem "archiv".

Když dvířka sejfu zabouchnu, čísla jedno po druhém mizí, a když z místnosti odcházím a jdu dolů do tmy, svítí na displeji opět dosed.

První místnost v archivu je sklep pod celou jednou délkou budovy. Je tu nízký strop a nekonečné dřevěné police, nekonečné spousty konceptního papíru v deskách z hnědé kartuše. A je tu vzduch, který se vždy chvěje nad velkými pouštěmi papíru, únavný a úplně suchý.

Druhá místnost je v pravém úhlu k první. Jsou v ní stejné police. Ale kromě toho tu jsou skříně na dokumenty s plochými zásuvkami na listy z měřičského stolku, visutý archiv a v něm další stovky map, některé v mosazných rourách, a uzamčená dřevěná konstrukce, deset metrů dlouhá bedna. Tady určité spí vrtné vzorky.

Jsou tu dvě vysoko posazená okna směrem k Pobřežnímu bulváru a čtyři do areálu továrny. A tady přicházejí do obrazu mé přípravné práce s pytli. Hodlám okna zatemnit, abych si mohla rozsvítit.

Jsou děvčata, která si sama malují své atraktivní podkrovní byty, potahují si nábytek, pískují si fasády.

Já si vždycky zavolám řemeslníka. Nebo to nechám na další rok.

Okna jsou velká a zevnitř jsou na nich železné mříže. Zatemňuji těch šest oken tři čtvrtě hodiny.

Když jsem hotová, tak se stejně neodvážím rozsvítit, ale spokojím se se svou kapesní svítilnou.

V archivech by měl vládnout neúprosný pořádek. Archiv je docela prostě krystalizací přání mít pořádek v minulosti. Aby dynamičtí a příčinniví mladí lidé mohli jen vklouznout dovnitř, vytáhnout si určitý případ nebo vrtný vzorek a zase přesně s tímhle výřezem minulosti potichoučku odejít.

V tomhle archivu by si však bylo lze přát ještě mnohé. Na policích nejsou žádné štítky. Na hřbetech archivovaných materiálů nejsou žádná čísla, letopočty či písmena. A když párkrát namátkou po něčem sáhnu, vytáhnu Coal petrographic analyses on seams from Atâ (low group profiles), Nügssuaq, West Greenland a O použití zpracovaného surového kryolitu při výrobě žárovek a Vymezení hranic při vytyčování v roce 1862.

Jdu nahoru k telefonu a vytáčím číslo. Při telefonování mám vždycky pocit, že nedělám dobře. Zvlášť když telefonuji z místa činu. Jako kdybych volala rovnou na policejní ředitelství a udala se.

– Elsa Lübingová.

– Stojím tu mezi horami papíru a zkouším si vzpomenout, kde stojí psáno něco o tom, že i vyvoleným hrozí nebezpečí, že sejdou z cesty.

Ona chvilku čeká a pak se zasměje.

– V Matoušově evangeliu. Ale při této příležitosti je možná tím pravým ono místo v Markově evangeliu, kde Ježíš říká: "Zdaliž ne proto bloudíte, že neznáte písem ani moci Boží?"

Chvilí se spolu do telefonu chichotáme.

– Zříkám se jakékoliv odpovědnosti. Žádala jsem o úklid a systematizaci archivu pětatřicet let.

– To mě těší, že se vám něco nepodařilo prosadit.

Ve sluchátku je ticho.

– Kde?

– Nad lavicí, nad tou dlouhou dřevěnou bednou, jsou dvě police. Tam jsou zprávy o expedicích. Jsou seřazené abecedně podle minerálů, které hledali. Svazky nejbližší k oknu jsou z cest, jejichž cílem byla geologie i historie. Ten, který hledáte, by měl být jeden z posledních.

Chystá se zavěsit.

– Slečno Lübingová.

– Ano.

– Byla jste někdy alespoň den nemocná?

– Pán nade mnou držel ochrannou ruku.

– Myslela jsem si to. Tak nějak jsem to cítila.

Pak obě zavěsíme.

Najdu zprávu ani ne za dvě minuty. Je v černé kroužkové vazbě. Má čtyřicet listů číslovaných v pravém dolním rohu.

Vejde se přesně do kabelky. Teď je třeba odstranit zatemnění z pytlů, a pak zmizím po Vápenické právě tak beze stopy, jak jsem přišla.

Nedokážu ovládnout zvědavost. Jdu se zprávou do nejvzdálenějšího kouta místnosti a sedám si na podlahu. Opírám se o polici. Ta pode mnou povolí. Je to jen útlá dřevěná polička. Netušili, že archiv se tak rozroste. Že Grónsko je tak překvapivě nevyčerpatelné. Prostě jen plnili křehké dřevěné kostry stopami času.

Na titulním listě je napsáno "Geologická expedice Dánské kryolitové společnosti k ostrovu Gela Alta, červenec až srpen 1991". Pak následuje dvacetistránková, hustě psaná zpráva o expedici. Pročítám první strany, kde se v úvodu říká, že cílem expedice byl "průzkum výskytu krystalického rubínu na ledovci Barren na ostrově Gela Alta". V textu je také uvedeno pět evropských členů expedice, mimo jiné profesor arktické etnologie PhDr. Andreas Fine Licht. To jméno jsem už zřejmě kdysi dávno někde slyšela. Přemýšlím, kdy a kde to bylo, ale nevzpomenu si. Dohaduji se, že jeho přítomnost se vysvětluje zmínkou dole na téže straně, že expedici sponzoruje "Ústav arktické etnologie".

Pak následuje zpráva, jejíž jedna část je v angličtině a druhá v dánštině. I v té chvíli listuji. Týká se záchranné expedice s vrtulníkem z Holsteinsborgu k ledovci Barren. Vrtulník se nemohl k ledovci přiblížit z důvodu nebezpečí lavin, které by hluk motoru mohl způsobit. Proto zase odletěl a místo něj poslali nějaký Cherokee Six 3000. Nevím, co to je, ale píše se tam, že přistál na vodě s pilotem, navigátorem, lékařem a zdravotní sestrou na palubě. Je tu krátká zpráva záchranného týmu a zpráva lékaře z nemocnice. Zahynulo pět lidí, jeden Fin a čtyři Eskymáci. Jeden z Eskymáků se jmenoval Norsaqa Christiansen.

Je tu dvacet stran přílohy. Přehled přivezených mineralogických vzorků. Vyúčtování. Dlouhá řada černobílých leteckých fotografií ledovce, který se dělí a obtéká světlou skálou ve tvaru komolého kuželu.

V plastických deskách jsou kopie asi dvaceti dopisů, které se všechny týkají přepravy zemřelých.

Celé se to zdá být střízlivé a korektní. Je to tragické, ale přece jen se to může stát. Nic, co by vysvětlovalo, proč se dva roky nato v Kodani zřítí ze střechy malý chlapec. Napadá mě, že jsem měla vidiny. Že jsem zbloudila. Že to všechno je jen spleť mých vlastních myšlenek.

Až teď cítím, jak je místnost kolem mě těžká minulostí, řadami dnů, čísel, lidí, kteří si rok za rokem den co den dávali v jídelně své čtyři chlebičky a pivo napůl s Amandou, a nikdy víc než to, s výjimkou Vánoc, kdy z laboratoře přidali k obědu čtvrt baňky šestadevadesátiprocentního lihu na kmíne. Archiv na mě křičí, že byli spokojení. Psalo se to i v knize v knihovně a říkala to i Elsa Lübingová: "Byli jsme spokojeni. Bylo to dobré zaměstnání."

Jako už tolikrát předtím cítím, jak mi to v prsou cuká touhou být při tom, zúčastnit se. V Thule a Siorapaluku se nikdy nikdo neptal, čím člověk je, protože všichni byli lovci, všichni měli něco na práci. V Dánsku je člověk námezdním dělníkem, a to životu dává náplň a smysl, když ví, že teď si vyhrne rukávy a strčí si pero za ucho a natáhne si holínky a půjde do práce. A když má volno, dívá se na televizi, navštěvuje přátele, hraje badminton nebo chodí do kursu práce s počítačem. A nevede uprostřed předvánoční noci sklepní život pod Pobřežním bulvárem.

Tyhle myšlenky mě nenapadají poprvé ani naposled. Čím to je, proč sami chceme upadat do deprese?

Když zprávu zavřu, něco mě napadne. Znovu ji otevřu a nalistuji si lékařskou zprávu. A něco tam vidím. A vím, že to za celou tu námahu stálo.

V Grónsku jsem si všímala, jak mé přítelkyně hned poté, co zjistily, že jsou těhotné, na sebe najednou začaly být opatrné jako nikdy předtím. Přesně takový pocit mnou teď projede. Od téhle chvíle na sebe musím dávat pozor.

Provoz venku ustal. Nenosím hodinky, ale mohou být tak tři hodiny. Zhasínám baterku.

V domě je ticho. Najednou v tichu slyším zvuk, který není v pořádku. Je moc blízko, než aby byl z ulice. Ale je slabý jako zašeptání. Odtud, kde sedím, vypadají otevřené dveře do první místnosti jako slabě svítící šedavý obdélník. V jednom okamžiku tam je, v příštím okamžiku je pryč. Do místnosti někdo vešel a stojí světlu v cestě.

Když pootočím hlavou, vidím, jak se podél polic něco pohybuje. Stahuji si kozačky. Špatně se v nich běhá. Vstávám. Když pohnu hlavou, dostane se mi postava do slabě svítícího obdélníku dveří.

Myslíme si, že strach nemůže být bezmezný. Ale jen do chvíle, kdy stojíme před neznámem. Hrůza, kterou v sobě všichni máme, je nekonečně veliká.

Pořádně zaberu a svrhnu na něho jednu z polic. Těsně před tím, než police nabere rychlost, z ní vypadne první svazek. To ho varuje a on stačí zvednout ruce a polici zbrzdí. Nejprve je slyšet zvuk, jako kdyby mu police lámala kosti v předloktí. Pak na zem padá něco, co zní jako patnáct tun knih. On nemůže polici pustit. Ale ta na něho doléhá s velkou tíhou. A pomalu se mu začínají podlamovat nohy.

Mezi většinou lidí je rozšířené nedorozumění, že násilí vždy dopadá ve prospěch fyzicky silných. To není pravda. Výsledek bitky je otázkou rychlosti na prvních metrech. Když jsem po půl roce na škole v Rugmarken přešla na školu v Skovgardu, poprvé jsem se doopravdy setkala s klasickým dánským pronásledováním odlišných. Tam, odkud jsem přišla, jsme všichni byli cizinci a na stejné lodi. V nové třídě jsem byla jediná, kdo měl černé vlasy a mluvil neohrabanou

dánštinou. Zvláště jeden kluk z jedné z vyšších tříd byl opravdu velice brutální. Zjistila jsem si, kde bydlí. A pak jsem si přivstala a počkala jsem si na něho v místě, kde přecházel Skovshovedskou silnici. Byl o patnáct kilogramů těžší než já. Vůbec neměl šanci. Nikdo mu nedal těch pár minut, které potřeboval, aby se dostal do tranzu. Praštila jsem ho zepředu do obličeje a zlomila mu nos. Pak jsem ho nakopla nejprve do jedné a pak do druhé kolenní česky, abych ho měla v trochu operativnější výšce. Bylo třeba dvanáct stehů, než měl nosní přepážku zase tam, kam patří. Nikdo vlastně nikdy doopravdy neuvěřil, že jsem to mohla být já.

Ani tentokrát nestojím a nedlouhu se v nose a nečekám, že brzy budou Vánoce. Vezmu ze zdi jednu z mosazných rour s padesáti listy z měřičského stolku a praštím ho vší silou do vazů.

Jde okamžitě do kolen. A na něho pak padá police. Potom čekám, jestli snad s sebou nemá přátele. Nebo pejska. Ale je slyšet jen jeho, jak heká pod třiceti metry polic.

Pak mu posvítím do obličeje. Usadilo se na něm hodně prachu z knih. Uder mu natrhl ušní boltec. Má černé tepláky, tmavomodrý svetr, černého vlněného kulicha, tmavě modré mokasíny se šněrováním a černé svědomí. Je to mechanik.

– Petře, spadnuls z kola.

Nemůže odpovědět, protože na něm leží police. Pokouším se ji odstrčit, ale ta se ani nehne.

Nezbývá než rezignovat na profesionální bezpečnostní opatření a rozsvítit. Odhazuji papír, knihy, desky, zprávy a podpěrky na knihy z masivní oceli z police. Musím odklidit tři metry. Trvá to čtvrt hodiny. Pak můžu polici o centimetr zvednout, aby mohl vylézt. Leze ke zdi, sedá si a osahává si hlavu.

Až teď se mi rozklepou kolena.

– Špatně vidím. Myslím, že mám ot-otřes mozku.

– Doufat přece můžeme vždycky.

Trvá čtvrt hodiny, než se udrží na nohou. A i potom je jako Bambi na ledě. Pak polici půl hodiny stavíme. Nejdřív musíme všechny papíry vytáhnout, abychom ji mohli zvednout, a potom je zase rovnáme zpátky. Je tu tak horko, že si musím svléknout sukni a pracovat jen v punčochových kalhotách. On chodí bos a do půl těla nahý a každou chvíli má návaly horka a závratí a musí odpočívat. Šok a nezodpovězené otázky se ve vzduchu mísí s takovou spoustou prachu, že by to vydalo na celé pískoviště.

– Smrdí to tu rybinou, Smillo.

– To jsou tresčí játra. Prý jsou moc zdravá.

Mlčky přihlíží, jak otvírám elektrický sejf a věším klíč zpátky. Pak odemykám a odcházíme. Vede mě ke dveřím v plotě, které vedou do Svanekešské ulice. Jsou otevřené. Když jsme venku, skloní se k zámku a ten cvakne.

Auto má o ulici dál. Musím ho jednou rukou podpírat. Ve druhé držím pytel na odpad plný dalších pytlů na odpad. Kolem nás pomalu projíždí policejní vůz. Ale nezastavuje. Touhle dobou je toho na ulicích tolik k vidění. Lidé musí mít prostor, aby se mohli bavit po svém.

Říkal mi, že se snaží dostat svůj vůz do muzea veteránů. Je to Morris 1000, ročník 1961. Říkal mi. S červenými koženými sedadly, sklápěcí střechou a dřevěnou přístrojovou deskou.

– Nemůžu řídit.

– Já nemám řidičák.

– Ale řídilas už někdy?

– Jo, pásová vozidla na pevninském ledovci.

Tomu svého Morrise přece jen vystavit nechce. Tak řídí sám. Se svým velkým tělem se za volant sotva vejde. Sklápěcí střecha je samá netěsnost a my mrzneme jako psi. Kéž by mu jej bývali do toho muzea už dávno vzali.

Teplota klesla, bylo těsně pod nulou a teď mrzne, a když jedeme domů, začíná sněžit. Je to qanik, jemnozrnný prašan.

Nejnebezpečnějšími lavinami jsou sesuny prašanu. Vznikají při velice malých posunech energie, jako je například silný zvuk. Mají velmi malou hmotnost, ale pohybují se rychlostí dvě stě kilometrů za hodinu a táhnou za sebou smrtící vakuum. Některým lidem laviny prašanu vysály plíce z těla.

Právě tyto laviny v minimálním formátu se začaly sesouvat po strmé a hladké střeše, ze které spadl Izaiáš a na niž se teď nutím podívat. Člověk se od sněhu může naučit mimo jiné, jak se velké síly a katastrofy vždy v menším formátu opakují v každodenním životě. Ani jediný den svého dospělého života jsem se nepřestala divit, jak špatně si Dánové a Gróňané rozumějí. Horší důsledky to samozřejmě má pro Gróňany. Pro provazochodce není zdravé, když ten, co drží provaz, mu nerozumí. A život Eskymáků v tomto století je chůzí po provaze přivázaném jedním koncem k neobtížnější obyvatelné zemi na světě s nejdrsnějším a nejproměnlivějším klimatem na zeměkouli a druhým koncem k dánské administrativě.

To je ona velká perspektiva. A ta malá každodenní je, že bydlím o patro nad mechanikem půldruhého roku a nesčetněkrát jsem s ním mluvila a on mi spravil zvonek u dveří a zalepil mi kolo a já jsem se mu podívala na dopis bytovému podniku, jestli tam nemá chyby. Měl jich tam asi dvacet v nějakých osmadvaceti slovech. Je dyslektik.

Měli bychom se vykoupat a spláchnout ze sebe prach a krev a tresčí játra. Ale to, co se stalo, nás poutá k sobě. A tak jdeme k němu. Kde jsem nikdy předtím nebyla.

V obývací vládne pořádek. Je tu nábytek z pískem broušeného a louhovaného světlého dřeva s poduškami a potahy z vlněné koňské houně, svícný se svíčkami, polička s knihami, nástěnka s fotografiemi a s kresbami od dětí známých. "Velkému Petrovi. Mara, 5 roků." Keře rudých růží v porcelánových květináčích vypadají, jako když je někdo zalévá a povídá si s nimi a slibuje jim, že je nikdy nepošle na prázdniny ke mně, kde se zeleným rostlinám z nějakého důvodu nedaří.

– Dáš si k-kafe?

Káva je jed. Přesto najednou dostanu chuť válet se ve špíně a říct jo, díky.

Když ji vaří, stojím ve dveřích a dívám se. Kuchyně je úplně bílá. On si stoupá doprostřed jako badmintonista na hřišti, aby se musel pohybovat co možná nejméně. Má malý elektrický mlýnek. Mele v něm nejprve větší množství světlých zrn a potom trochu malých, téměř černých a lesklých jako sklo. Míchá je v kovovém trychtýřku, ten upevňuje do mechanického espressa a staví je na plynový plamen.

V Grónsku si člověk navykne dělat s kávou ohavné věci. Já liji rovnou do nescafé teplé mléko. Klidně si instantní kávu zaliji horkou vodou přímo z kohoutku.

Mechanik nalévá do dvou vysokých sklenic s ouškem jednu třetinu smetany na šlehání a dvě třetiny plnotučného mléka.

Když kávu z espresa vypouští, je černá a hustá jako surová ropa. Pak zpění mléko párou a rozlije kávu do sklenic.

Bereme si ji do pohovky. Umím ocenit, když mi někdo připraví něco dobrého. Ve vysokých sklenicích je nápoj temný jako staré dubové dřevo a má úchvatnou, téměř parfémovanou vůni tropů.

– Šel jsem za tebou.

Sklenice je horká, že by se o ni člověk spálil. Káva je vařící. Normálně horké nápoje při přelévání teplotu ztrácují. Ale pára zahřála s mlékem na sto stupňů i sklo.

– Dveře byly otevřeny. A tak jsem šel dovnitř. Nemohl jsem přece v-vědět, že b-budeš čekat ve tmě.

Opatrně usrkávám. Nápoj je tak silný, že mi začnou slzet oči a najednou cítím, jak mi buší srdce.

– Přemýšlel jsem o tom, co jsi říkala na střeše o těch stopách.

Koktá jen docela slabě. Chvillemi nekoktá vůbec.

– Vždyť jsme byli kamarádi. Byl tak malej. Ale přesto jsme byli kamarádi. Moc jsme toho nenamluvili. Ale nasmáli jsme se. Nekecej, co my jsme se nasmáli. Dělal obličej. Schoval si hlavu do dlaní. A pak ji zvedne a vypadá jako starej nemocnej opičák. A zase obličej schová. A zvedne hlavu a vypadá jako králík. A zase, a vypadá jako Frankensteinova zrůda. A já jdu do kolen a nakonec mu musím říct, aby přestal. Dala jsi mu kus dřeva a dláto, nůž a kus mastku. A on si s tím hrál a brumlal si jako medvídek. Občas něco řekl. Ale grónsky. To si říkal pro sebe. A tak jsme seděli a pracovali. Každý pro sebe, ale přesto spolu. Říkal jsem si, jak je dobře, že je tak fajn, když má takovou mámu.

Nadlouho se odmlčí a doufá, že něco řeknu. Ale nechávám ho bez pomoci. Oba víme, že nárok na vysvětlení mám já.

– A jednou večer sedíme jako obvykle. Najednou přišel Petersen, topič. Má na schodech u výměníku demižony. Šel si pro meruňkové víno. Jinak tu přece touhle dobou nikdy není. Bylo slyšet jeho hluboký hlas. A dřeváky. Podívám se na Izaiáše. A on se krčí jako zvířátko. V ruce má ten nůž, cos mu dala. Celý se třese. Vypadá, že by zabíjel. I když viděl, že to je jenom Petersen, nepřestal se třást. Tehdy jsem ho poprvé vzal na klín. Mluvil jsem na něho. Nechtěl domů. Tak jsem ho v-vzal sem. Uložil jsem ho na pohovku. Přemýšlel jsem, že ti zavolám, ale co jsem měl říct. Neznáme se tak dobře. Tak spal tady. Seděl jsem u něho. Každých čtvrt hodiny vyletěl jako péro a třásl se a plakal.

Není to žádný řečník. Za posledních pět minut mi toho řekl víc než za uplynulého půldruhého roku. Odhalil se tolik, že se nemohu dívat přímo na něho, a tak koukám do kávy. Vytvořila se na ní vrstva čirých bublinek, které zachycují světlo a lámou je na červenou a světle fialovou.

– Tehdy mě poprvé napadlo, že se něčeho bojí. Pořád mi vrtá hlavou, cos říkala o těch stopách. Tak jsem té trochu sledoval. Ty a Baron si rozumíte – jste si rozuměli.

Izaiáš přijel do Dánska měsíc předtím, než jsem se sem přistěhovala. Juliana mu koupila lakýrky. Lakýrky jsou v Grónsku něco fajnového. Do špičatých bot jeho prsty jako vějíř nedostali. Ale Julianě se podařilo sehnat boty tvarované podle nohy. Od té doby mechanik Izaiášovi říkal

Baron. Jestliže se přezdívkou ujme, je to proto, že postihne hlubší pravdu. V tomto případě jí byla Izaiášova důstojnost. Vystačil si sám. Potřeboval toho od světa tak málo, aby byl spokojený.

– Náhodou jsem si všimnul, jak jdeš nahoru k Julianě a zase odcházíš. Jel jsem s Morrisem pomaloučku za tebou. Viděl jsem, jak krmíš toho psa. Jak lezeš přes plot. A tak jsem si otevřel ty druhý vrátka.

Takhle to tedy souvisí. On něco slyší, trochu toho vidí, sleduje mě, otevře si vrátka, dostane přes hlavu, a teď sedíme tady. Žádná mystéria, nic nového a znepokojujícího pod sluncem.

Křivě se na mě usměje. Já se na něho usmívám také. A tak tu sedíme a pijeme kávu a usmíváme se na sebe. Víme, že já vím, že lže.

Vyprávím mu o Else Lübingové. O Dánské kryolitové společnosti. O zprávě v plastickém sáčku tady na stole.

Povídám mu o Ravnovi. Který nepracuje přesně tam, kde pracuje, ale někde jinde.

Když mluvím, dívá se dolů před sebe. Krčí se a ani se nepohne.

Je to skryté, na okraji vědomí. Ale oba cítíme, že to je výměnný obchod. Že si v hluboké oboustranné nedůvěře vyměňujeme informace, o které se musíme podělit, abychom dostali něco na oplátku.

– A pak ten a-advokát.

Venku nad přístavem se objevuje světlo, jako kdyby spalo v kanálech a pod mosty a teď odtamtud váhavě vycházelo na led, který začíná svítit. V Thule se světlo vracelo v únoru. Týdny předtím, než bylo slunce vidět, když ještě bylo daleko pod horami a my jsme žili ve tmě, dopadaly jeho paprsky na Pearl Island sto kilometrů od břehu, který v nich žhnul jako krystal z růžové perletě. Tehdy jsem si byla jistá, ať si dospělí říkali, co chtěli, že slunce přes zimu spalo v moři a teď se probouzí.

– Nejdřív jsem si v Pobřežní všimnul jeho červeného BMW.

– Hm.

Připadá mi, že auta v Pobřežní ulici se mění každý den.

– Jednou za měsíc jezdil pro Barona. Když se Baron vrátil, nebyla s ním řeč.

– Hm.

Pomalým lidem je třeba dát všechnen čas, co ho na světě je.

– Tak jsem si to auto jednou odemknul a podíval se do přihrádky na rukavice. Mám takový nářadí. Je to advokát. Jmenuje se Ving.

– Možná ses podíval do špatného auta.

– To máš jako ky-kytky, když je člověk zahradník. Vidím auto jednou nebo dvakrát a pamatuju si ho. Jako když se ty podíváš na sněh. Jako na tý střeše.

– Možná jsem se mýlila.

On vrtí hlavou.

– Viděl jsem, jak s Baronem hrajete tu hru na skákání.

Strávila jsem tou hrou velkou část dětství. Často ji ve spánku hrají i teď. Jeden skáče přes neporušenou vrstvu sněhu. Ostatní jsou otočení zády a čekají. Potom se na základě stop skoky toho prvního rekonstruují. Hráli jsme tu hru s Izaiášem. Často jsem ho vodila do školky. A

chodili jsme o půldruhé hodiny pozdě. Dělal mi scény. Že prý mateřská škola nemůže fungovat, když se děti slézají jako hlemýždi celý den. Ale byli jsme šťastní.

– Skákal jako pytel blech, říká mechanik zasněně. – A byl mazanej. Jedenapůlkrát se ve vzduchu otočil a dopadl na jednu nohu. A kráčel zpátky ve vlastních stopách.

Dívá se na mě a kroutí hlavou.

– A tys to pokaždý, ale pokaždý poznala.

– Jak dlouho bývali pryč?

Je slyšet pneumatické vrtačky na mostě. Začíná provoz. Rackové křičí. Ozývá se vzdálený basový zvuk, vlastně jen hluboká vibrace první rychlodě. Bornholmský trajekt krátce troubí v okamžiku, kdy se otáčí před Amaliinou zahradou. Brzy bude ráno.

– Možná několik hodin. Ale zpátky ho vozilo jiné auto. Taxík. Vždycky se vracel sám v taxíku.

On dělá omeletu a já stojím ve dveřích a povídám mu o Ústavu soudního lékařství. O profesoru Løyenovi. O Lagermannovi. O stopách po něčem, co možná je biopsie ze svalu dítěte. Poté, co spadl.

Krájí cibuli a rajčata, osmahne je na másle, šlehá bílky do tuha, přilévá žloutky a smaží to všechno po obou stranách. Bere pánev ke stolu. Pijeme mléko a přikusujeme krajíce černého a šťavnatého žitného chleba vonícího po dehtu.

Jíme mlčky. Když – jako teď – jím s cizími lidmi nebo když – jako teď – mám velký hlad, připomene mi to rituální význam jídla. Vzpomenu si na dětství a na slavnostnost pospolitosti spojenou s velkými chuťovými zážitky. Na růžový, lehce pěnivý velrybí špek, který se jedl ze společné mísy. Na pocit, že víceméně všechno v životě je proto, aby se to sdílelo.

Vstávám.

On stojí ve dveřích, jako kdyby mě nechtěl pustit.

Myslím na nedostatky v tom, co mi dnes povídal.

Ustupuje stranou. Procházím kolem něho. Kozačky a kožich mám v ruce.

– Něco z té zprávy ti tu nechám. Bude to prima cvičení na tvou dyslexii.

V jeho obličeji je něco škádlivého.

– Smillo. Jak je to možný, že takový milý a drobný děvče jako ty má tak hrubý hlas?

– To je mi líto, jestli zanechávám dojem, že mám hrubou jenom pusou. Dělán, co můžu, abych byla hrubá celá.

A zavírám dveře.

Spala jsem celé dopoledne a probudila jsem se trochu pozdě, takže jsem měla jenom půldruhé hodiny, abych se vykoukala a oblékla a nalíčila se na pohřeb, což je příliš krátká doba, jak může potvrdit každý, kdo chce vypadat ke svému prospěchu. Proto jsem celá popletená, když přijdeme ke kapli, a po obřadu to není lepší. Jak tak jdu vedle mechanika, je mi, jako kdyby ze mě někdo odšrouboval víčko a protáhl mě velkou štětkou na mytí lahví.

Snáší se na mě něco teplého. Mechanik si svlékl kabát a dal mi jej přes ramena. Mám jej až ke kotníkům.

Zastavujeme a ohlížíme se a díváme se na hrob a naše stopy. Na jeho velké, šikmo sešlapané paty. Pravděpodobně má maličko, nepatrně nohy do O. A na malé perforace od mých vysokých podpatků. Mohly by připomínat stopy srnce, po šikmém, dolů klouzajícím pohybu, a na dně černé skvrny, kde paznehty pronikly sněhem k zemi.

Ženy procházejí kolem nás. Vidím jen jejich kozačky a boty. Tři z nich nesou Julianu, špičky bot se jí šourají sněhem. Vedle kněžského taláru jde pár černých kozaček z vyšíváné kůže. Nad branou do aleje je lucerna. Když vzhlédnu, zvedne žena obličej a pohodí hlavou a její dlouhé vlasy se rozplynou ve tmě a na obličej jí dopadne světlo. Má bílou tvář a velké oči, které v jejím bledém obličejí vypadají jako temná voda. Drží kněze pod paží a naléhavě k němu mluví. Na obrazu těch dvou postav vedle sebe je něco, proč ustrne a zůstane mi v paměti.

– Slečno Jaspersenová.

To je Ravn. S přáteli, se dvěma muži ve stejně velkých kabátech jako on, ale oni je mají čím vyplnit. Mají modré obleky a bílé košile a kravaty. A sluneční brýle, aby je zimní tma teď ve čtyři hodiny odpoledne nebodala do očí.

– Chtěl bych si s vámi promluvit.

– Na hospodářské kriminálce? O mých investicích?

Ani nemrkne. Na jeho hlavu se už toho časem sneslo tolik, že na něj hned tak něco nezapůsobí. Pokyne směrem k autu.

– Nejsem si jistá, jestli se mi zrovna teď chce.

On se ani nehne. Ale jeho dva bratři v triku se posunou o nepoznání blíž.

– Smillo. Je-jestli se ti nechce, tak si myslím, že bys s nima chodit neměla.

To je mechanik. Postavil se těm dvěma do cesty.

Když zvířata – a víceméně všichni obyčejní lidé – stojí tváří v tvář fyzické hrozbě, tak ztuhnou. Z hlediska fyziologie je to neekonomické, ale je to zákon. Výjimkou jsou lední medvědi. Ti mohou ležet a číhat naprosto uvolnění dvě hodiny a maximální pohotovostní napětí ve svalech jim nepovolí ani na vteřinu. Teď vidím, že i mechanik je výjimkou. Je téměř uvolněný. Ale v jeho soustředění se na muže před ním je něco fyzicky nebezpečného, co mi znovu připomíná, jak málo o něm vím.

Na Ravna to nijak viditelně nepůsobí. Ale oba muži v modrém o krok ustoupí a zároveň si rozepnou sako. Může být, že jim je horko. Nebo mají stejný nervózní tik. Nebo taky oba mají pendrek s olověným jádrem.

– Odvezete mě zpátky?

– Až ke dveřím.

Sedím vzadu s Ravnem. V jednu chvíli se nakloním dopředu a sundám řidiči sluneční brýle.

– Já mlčím jako hrob, kocourku. Mám pusku zamčenou na sedm západů. Já tadyhle Ravnovi neřeknu, že v půl osmé ráno v Blatouchové ulici spíš ve službě.

U policejního ředitelství zahýbáme mezi červené budovy, kde mají kanceláře technici. Jdeme do nízkého červeného bloku s okny k přístavu.

Před budovou není žádná cedule. Nepotkáváme žádné lidi. Není slyšet žádný klapot psacích strojů. Na dveřích nejsou žádné jmenovky. Je tu jen klid a mír. Jako ve studovně. Nebo jako v márnici pod Ústavem soudního lékařství.

Obě modrá pážata odpadla. Vcházíme do tmavé kanceláře. Na oknech jsou stažené žaluzie. Skrz ně je vidět elektrické světlo, mola, vodu, Islandské nábreží.

V téhle místnosti musí ve dne být hodně světla. Jinak tu vlastně nic není, na stěnách, na stolech, ani na okenních římsách.

Ravn rozsvěcí. V rohu sedí na židli muž. Čekal tu potmě. Je šlachovitý, na krátko ostříhaný, má téměř plyšové černé vlasy, chladné modré oči a tvrdá ústa. Je pečlivě oblečený.

Ravn si sedá za psací stůl.

– Smilla Jaspersenová, představuje nás. – Kapitán Telling.

Sedím zády k oknům a oni si sedají naproti mně.

Nekonají se žádné cigarety, žádná káva v plastikových pohárcích, žádný magnetofon a žádné silné elektrické světlo. Není tu nálada jako při výslechu. Jen se čeká.

Já čekám potichu.

Z ticha vystoupí žena s podnosem s čajem, cukrem, mlékem a plátky citronu, vše na bílém porcelánu. Poté ji pustá budova pohltní a je pryč. Ravn nalévá.

Ze zásuvky Ravn vytahuje růžové desky. Pomalu čte. Jako kdyby to – znovu – chtěl zažít poprvé.

– Smilla Qaavigaaq Jaspersenová. Narodena 16. června 1956 v Qaanaaqu. Rodiče: lovkyně Ane Qaavigaaq a lékař Jorgen Moritz Jaspersen. Navštěvovala základní školu v Grónsku a v Kodani. Maturovala na Státní škole v Bir-kerřdu v roce 1976. Studovala na Ústavu H. C. Ørstedta a na Geografickém ústavu v Kodani morfologii ledovcu, statistiku a základní problémy matematiky. Cesty do západního Grónska a Thule v letech 1975, 1976 a 1977. Připravovala dánské a francouzské expedice do severního Grónska v letech 1978, 1979 a 1980. V roce 1982 zaměstnaná v Geodetickém ústavu. V letech 1982-1985 vědecká účastnice expedic na pevninský ledovec, do polárního moře a do Arktické Severní Ameriky. Jsou tu přiložena různá vyjádření. Jedno je od majora Gulbrandsena, který velel hlídce Sirius. Je až z roku 1979. Pan major si stěžuje, že nejezdíte se psím spřežením. Vy se bojíte psů?

– Jsem jen opatrná.

– Ale pan major dodává, že každé civilní expedici doporučuje, aby vás s sebou vzali jako navigátorku, i kdyby vás měli nosit na zádech. Pak tu máme vaše vědecké články. Je jich asi tucet, některé byly publikovány v zahraničí. Z titulů jde kapitánu Tellingovi i mně hlava kolem. Statistics on Glacial Graphology. Mathematical Models for Brine Drainage from Sea Water Ice. A kompendium pro studenty, které jste kdysi napsala, Základní rysy morfologie severogrónských ledovců.

Ravn zprávu zavírá.

– Jsou tu mnohá další vyjádření. Od učitelů. Od pracovníků z Coldwater Laboratory americké armády v místě jménem Bylot Island. Ze všech souhlasně vyplývá, že jestli se člověk chce dovědět něco o ledu, může se s prospěchem obrátit na Smillu Jaspersenovou.

Svléká si kabát. Je tenký jako čistič na dýmku. Stahuji si boty a dávám si na židli nohy křížem, abych si mohla masírovat prsty znecitlivělé zimou. V punčochách pořád ještě mám hrudky ledu.

– Tyto informace jsou víceméně identické s životopisem, který jste odevzdala, když jste v souvislosti s expedicí Norského polárního ústavu za účelem značkování ledních medvědů žádala o povolení vstupu do severního Grónska. Trošku jsme se jim podívali na zoubky. Jsou zcela správné. Řekl bych, že z nich člověk musí získat dojem, že má co do činění s mladou, velice samostatnou ženou, která své neobyčejné schopnosti spravovala s ambicemi a nadáním. Nezdá se vám, že k právě takovému názoru člověk musí dospět?

– Můžete si dospět k názoru, jaký vás zrovna napadne.

– Mám tu však také nějaké jiné informace.

Vytahuje velice tenké desky v tmavozeleném obalu.

– Toto je víceméně identické se zprávou, kterou měl k dispozici kapitán Telling a jeho kancelář, když na vaši poslední žádost o povolení vstupu do severního Grónska dali razítko "Zamítnuto". V úvodu zprávy je shrnuto několik informací soukromého charakteru. Matka pohřešována od 12. června 1963, kdy se ztratila na lovu. Pravděpodobně zahynula. Bratr spáchal v září 1981 v Upernaviku sebevraždu. Rodiče se vzali v roce 1956, v roce 1958 se rozvedli. Po smrti matky svěřena do výchovy otci. Stížnost matčina bratra v této věci zamítnuta Ministerstvem spravedlnosti v květnu 1964. Příchod do Dánska v září 1963. V letech 1963-1971 šestkrát pohřešována, hledána a nalezena policií, z toho dvakrát v Grónsku.

V roce 1963 chodila do dánské základní školy pro přistěhovalce. V letech 1964-65 navštěvovala školu ve Skovgardu v Charlottenlundu. Vyloučena. V letech 1965-67 pobývala na internátní škole ve Stenhoji u Humlebžku. Taktéž vyloučena. Pak následují kratší pobyty na menších soukromých školách. Závěrečnou zkoušku složila externě po soukromém domácím vyučování. Pak studovala na gymnáziu. Poslední ročník opakuje. Maturitu složila externě v roce 1976. Zapsala se na Kodaňskou univerzitu. Studium ukončila bez zkoušky v roce 1984. Pak tu máme politickou činnost. Několikrát zatčena při okupaci Ministerstva životního prostředí Radou mladých Grónanů. Po jejím rozštěpení spoluzakládala IA."

Ravn se tázavě podívá na Tellinga.

– Inuit Ataqtigiit. "Ti, co chtějí vpřed." Agresivní marxisté.

To je poprvé, co kapitán promluvil.

– Téhož roku ze strany po různých neshodách odchází. Od té doby bez stranické příslušnosti. A pak je tu několik menších přestupků. Tři neuzavřené případy porušení zákonů o kanadském území v Pearyho průlivu. Proč?

– Značkovala jsem lední medvědy. Medvědi se nevyznají v mapách. A tak nerespektují státní hranice.

– Dále je tu několik drobných dopravních přestupků. Odsouzena pro pomluvu za článek o "Dánském výzkumu ledu a zřetelích zisku při těžbě ropy v polárním moři". V té souvislosti vyloučena z Dánské glaciologické společnosti.

Ravn vzhledne.

– Existuje nějaká instituce, slečno Jaspersenová, ze které vás nevyhodili?

– Pokud vím, jsem pořád ještě v registru obyvatel.

– Dále jsme nakoukli přes rameno finančnímu úřadu. Je tu něco málo za vaše články, sporadická zaměstnání, dostáváte podporu. Ale nezdá se, že to odpovídá vaší spotřebě. Přemýšleli jsme, jestli nemáte sponzora. Jaké máte vztahy s otcem?

– Vřelé a uctivé.

– To by mohlo vysvětlovat hodně. Kapitán Telling se totiž také mrknul na jeho daňové přiznání. Není pro mě žádnou novinkou, že to vědí. Od té doby, co v Thule postavili leteckou základnu, je omezen počet civilních cestujících na palubě každého letadla do Grónska. Aby zpravodajská služba měla čas se podívat, jestli všichni byli konfirmováni, jsou z dobré rodiny a byli očkováni proti rudé horečce z Východu. Zarážející je, že mi vykládají, co vědí.

– Těmito informacemi se obraz trochu komplikuje. Vystává z nich portrét ženy, která nikdy nedokončila žádné vzdělání. Je bez zaměstnání. Nemá rodinu. Vyvolává konflikty, kdekoli se objeví. Nikdy se neuměla přizpůsobit. Je agresivní. A zmítá se v politických extrémech. Přesto se vám podařilo zúčastnit se během dvanácti let devíti expedic. Já Grónsko neznám. Ale dokáží si představit, že když člověk v životě neuspěje, na pevninském ledovci se to lépe skryje.

Tohle nekomentuji. Ale zapisuji si to do černé knihy pod jeho jméno.

– Na všech těchto expedicích jste působila jako navigátorka. A na všech se používaly důvěrné mapy, satelitní a radarové snímky a meteorologická pozorování, které poskytla armáda. Devětkrát za posledních dvanáct let jste podepsala prohlášení o zachování tajemství a mlčenlivosti. Od všech těchto materiálů máme kopii.

Začínám tušit, kam míří, jakou nit sleduje.

– V zemi malé jako naše jste citlivým bodem, slečno Jaspersenová. Viděla jste a slyšela hodně. Což je automatické, když člověka pustí do severního Grónska. Ale máte minulost a povahu, že kdekoli jinde na dánském území by vám určitě neřekli ani neukázali vůbec nic.

Do nohou se mi pomalu vrací krev.

– Člověk jen s troškou zdravého rozumu by se na vašem místě držel hodně při zemi.

– Máte něco proti mému oblečení?

– Ne, ale nelíbí se nám vaše zbytečné či přímo škodlivé pokusy o vměšování se do vyšetřování případu, který, jak jsem vám už jednou slíbil, prověříme.

K tomuhle jsme samozřejmě celou dobu směřovali.

– Ano. Na to si dobře vzpomínám. Tehdy jste ještě pracoval na kodaňském státním zastupitelství.

– Slečno Smillo, říká Ravn docela mírně. – Můžeme vás posadit do basy, kdy se nám zachce. Rozumíte mi? A strčit vás do samoty nebo do izolační nádržky, kdykoli se nám zlíbí. Žádný soudce by neváhal, kdyby se podíval do vašeho trestního rejstříku.

Při téhle schůzce zřejmě od počátku šlo o hodnověrnost. Chtěl mi ukázat, co umí. Že si může sehnat údaje, které jsem poslala grónským úřadům a armádě. Že si dokázal zjistit, kde jsem se pohybovala. Že má přístup do jakýchkoli archivů. A že si vždycky může v šest hodin večer před Vánocemi sehnat zpravodajského důstojníka. A to všechno proto, abych ani na okamžik nezapochybovala, že mě může šoupnout do báně, kdykoli se mu bude chtít.

Podařilo se mu to. Já teď vím, že může. Že to bude tak, jak on bude chtít. Protože pod jeho hrozbou se skrývá hlubší vrstva toho, co ví. A to teď vytahuje na světlo.

– Být uzavřený, říká pomalu, – v místnůstce bez jediného zvuku a bez oken, to je, jak jsem slyšel, zvlášť nepříjemné, když člověk vyrostl v Grónsku.

Není to žádný sadista. Jen přesně a možná s trochou melancholie zná prostředky, které má k dispozici.

V Grónsku nejsou vězení. Největší rozdíl mezi zákonodárstvím v Dánsku a v Nuuku je, že v Grónsku se daleko častěji trestá pokutou za přestupky, které by v Dánsku znamenaly vazbu nebo vězení. Grónské peklo, to není skalnatá krajina s loužemi síry jako peklo evropské. Grónské peklo je uzavřený prostor. Pamatuji si své dětství, jako kdybychom nikdy nebyli uvnitř. Pro mámu bylo nemyslitelné bydlet delší dobu na jednom místě. Mám se ke své svobodě pohybu jako se muži, jak jsem si všimla, mají ke svým varlatům. Hýčkám si ji jako miminko a vzývám ji jako bohyni.

S vyšetřováním Izaiášovy smrti jsem na konci.

Vstáváme. Šálků jsme se ani nedotkli. Čaj už je studený.

II

1

Člověk může skrývat depresi různými způsoby. Může poslouchat Bachova varhanní díla v kostele Spasitele. Nebo si na kapesním zrcátku žiletkou roztáhnout trochu veselé nálady v prášku a šlehnout si ji brčkem do nosu. Nebo volat o pomoc. Například do telefonu, aby si byl jistý, kdo že to slyší.

Tak na to jdou Evropané. Doufají, že se z problémů dostanou činem.

Já se dávám grónskou cestou. To znamená, že se člověk obklopí chmurnou náladou. Položí si svou prohru pod mikroskop a dívá se a dívá.

Když je to – jako teď – opravdu zlé, tak před sebou vidím černý tunel. Jdu k němu. Odkládám své hezké šaty, spodní prádlo, ochrannou přílbu a dánský pas a vcházím do temnoty.

Vím, že se blíží vlak, olovem podšitá parní lokomotiva převážející stroncium 90. Jdu jí vstříc.

To mohu, protože mi je sedmatřicet let. Vím, že pod koly mezi pražci je malý světelný bod.

Je Štědrý den ráno. Několik dnů jsem se postupně odšněrovala od světa. Teď se chystám na konečný sestup. Ten musí přijít. Protože jsem se nechala zkrotit Ravnem. A teď nechávám Izaiáše na holičkách. Protože nedokážu pustit z hlavy otce. A nevím, co říct mechanikovi. Zdá se, že nikdy nezmoudřím.

Připravila jsem se tak, že jsem nesnídala. To konfrontaci napomáhá. Zamkla jsem dveře. Sedám si do velké židle. A přivolávám špatnou náladu: Tak tady sedí Smilla. Hladová. Zadlužená. Na Štědrý den. Kdy ostatní jsou se svou rodinou. Se svou láskou. Se svým indickým špačkem. Kdy ostatní mají jeden druhého.

Působí to. Už stojím před tunelem. Už ne nejmladší. Ztroskotaná. Opuštěná.

Někdo zvoní. To je mechanik. Poznám to podle toho, jak zvoní, opatrně, zkusmo, jako by zvonek byl vešroubovaný v lebce staré dámy, kterou by nerad rušil. Od pohřbu jsem ho neviděla. Nechtěla jsem na něho myslet.

Jdu do předsíně a vytáhnu banánek. Znovu si sedám.

Vzpomínám, jak jsem podruhé utekla a Moritz si pro mě přiletěl do Thule. Stáli jsme na nekrytých betonových plošinách, po kterých se jde posledních dvacet metrů k letadlu. Moje teta naříkala. Nadechovala jsem se, co jsem mohla. Myslela jsem, že se mi tak podaří vzít si ten jasný, suchý a jakoby sladký vzduch s sebou do Dánska.

Někdo klepe na dveře od kuchyně. To je Juliana. Kleká si a křičí schránkou na dopisy.

– Smillo. Zadělala jsem na rybí karbanátky!

– Dej mi pokoj.

Ona se urazí.

– Naleju ti to schránkou dovnitř.

Těsně předtím, než jsme nastoupili do letadla, mi teta dala kamiky na doma. Jen práce s perlami jí trvala měsíc.

Zvoní telefon.

– Chtěla bych s vámi o něčem mluvit.

To je hlas Elsy Lübingové.

– Je mi líto. Povězte to někomu jinému. Neházejte své perly sviním.

Vytahuji šňůru ze zdi. Cítím, jak mě chvíli co chvíli začíná přitahovat představa Ravnovy izolační nádržky. V takovýhle den nelze vyloučit, že teď člověku někdo ve čtvrtém patře zaklepe na okno.

Někdo mi klepe na okno. Venku stojí chlapík v zeleném. Otvírám.

– Myjeme okna. Chtěl jsem vás jen upozornit. Aby vás třeba nenapadlo se svlékat.

Usmívá se od ucha od uchu. Jako kdyby čistil okna tak, že bere jedno křídlo po druhém do pusy.

– Jak to sakra myslíte? Chcete snad říct, že byste mě nechtěl vidět nahou?

Úsměv mu vadne na rtech. Stiskne tlačítko a plošina, na které stojí, ho odnáší z dosahu.

– Já umýt okna nepotřebuju, křičím za ním. – V mých letech se z nich člověk stejně už skoro nemůže podívat.

První roky v Dánsku jsem s Moritzem nemluvila. Večer jsme jedli spolu. To vyžadoval. Beze slova jsme rovně seděli u stolu a střídající se hospodyně podávaly střídající se pokrmy. Paní Mikkelsenová, Dagny, slečna Holmová, Boline Hsu. Karbanátky, zajíc na smetaně, japonská zelenina, maďarské špagety. A my jsme nepromluvili ani slovo.

Když někdo říká, jak rychle děti zapomínají, jak rychle odpouštějí, jak jsou citlivé, tak mi to jde jedním uchem dovnitř a druhým zase ven. Děti si zapamatují a schovají a zmrazí ty, které nemají rády, k smrti.

Až asi tak ve dvanácti jsem pochopila jen něco z důvodu, proč si mé Moritz odvezl do Dánska.

Utekla jsem z Charlottenlundu. Jela jsem stopem na západ. Slyšela jsem, že když člověk jede na západ, dostane se do Jutska. V Jutsku je Frederikshavn. Odtamtud se dá dostat do Osla. A z Osla pravidelně odplouvají nákladní lodi do Nuuku.

Pozdě odpoledne mi někde u Soro zastavil hajný. Odvezl mě do hájovny, dal mi mléko a chleba s máslem a řekl, abych chvíli počkala. Když volal na policii, poslouchala jsem u dveří.

U garáže jsem našla moped jeho syna. Vzala jsem to přes pole. On se rozběhl za mnou, ale zapadal v pantoflích do bláta.

Bylo to v zimě. V zatáčce u nějakého jezera jsem dostala smyk a spadla jsem. Roztrhla jsem si bundu a natloukla si ruku. Pak jsem skoro celou noc šla pěšky. Sedla jsem si do budky u zastávky autobusu, abych se vyspala. Když jsem se probudila, seděla jsem na kuchyňském stole a nějaká žena mi čistila odřeniny na straně hrudníku čistým alkoholem. Bylo mi, jako kdyby mě srazili beranidlem.

V nemocnici mi z rány vyšťourali asfalt a na zlomené zápěstní kůstky mi dali sádru. Pak si pro mě přijel Moritz.

Byl velice rozzlobený. Když jsme šli vedle sebe nemocniční chodbou, celý se třásl.

Držel mě za paži. Když si sahal pro klíčky od vozu, pustil mě a já jsem mu utekla. Jela jsem přece do Osla. Ale nebyla jsem zrovna v životní formě a on vždycky byl rychlý. Golfisté tréninkově běhají, aby vydrželi celou hru, což často znamená dvakrát dvacet pět kilometrů, když hrají na dvaasedmdesát jamek za dva dny. Měl mě víceméně hned.

Měla jsem pro něho překvapení, chirurgický skalpel, který jsem si v ambulanci strčila do kapuce. Ty projedou masem jako máslem, které leželo na sluníčku. Ale protože jsem měla pravou ruku v sádře, měl z toho jenom rozříznutou dlaň.

Pohlédl si na ruku a pak ji zvedl a chtěl mě uhodit. Ale já jsem trochu ustoupila, a tak jsme tam na parkovišti kolem sebe kroužili. Jestliže pod vztahy mezi lidmi dlouho straší fyzické násilí, může to být úleva, když pak na ně dojde.

Najednou se Moritz narovnal.

– Jsi jako tvoje máma, řekl. A pak se rozplakal.

V tom okamžiku jsem mu nakoukla do duše. Když máma klesala ke dnu, určitě si něco z něho vzala s sebou. Nebo ještě hůř: s ní se muselo utopit něco z jeho fyzického světa. Když jsme onoho časného zimního rána stáli tam na parkovišti a dívali se na sebe a z něho kapala krev a propalovala si sněhem červený tunýlek, vzpomněla jsem si, jaký byl v Grónsku, než máma umřela. V jádru jeho věčné a nespolehlivé náladovosti bývalo veselí, radost ze života, a možná dokonce i něco jako vřelost. Tuhle část jeho světa si máma vzala s sebou. S ní zmizely barvy. Od té doby byl uzavřený ve světě, který byl jen černý a bílý.

Odvezl si mě do Dánska, protože jsem byla to jediné, co mu mohlo připomínat, co ztratil. Zamilovaní lidé vzývají fotografii. Klečí u šátku. Jedou se podívat na zeď domu. Udělají cokoliv, co dmýchne do uhlíků, které je hřejí i spalují.

S Moritzem to bylo horší. Byl beznadějně zamilovaný do bytosti, jejíž molekuly pohltila věčná prázdnota. Jeho láska se vzdala naděje. Ale upjala se ke vzpomínce. Tou vzpomínkou jsem byla já. S velkými potížemi si mě odvezl a léta snášel nekonečnou řadu odmítnutí v poušti nevole, aby se mohl přes stůl podívat na mě a spočinout na okamžik u rysů, ve kterých jsem se musela podobat ženě, jež byla mou matkou.

Oba jsme se narovnali. Hodila jsem skalpel do křoví. A šli jsme zpátky na ambulanci, aby mu ruku zavázali.

To bylo naposled, co jsem se pokusila utéct. Neříkám, že jsem mu odpustila. Vždy budu nesouhlasit, když dospělí budou malým dětem ubližovat láskou, které nedokázali odpustit tlak. Ale řekla bych, že svým způsobem jsem ho pochopila.

Odsud z židle, kde sedím, vidím na schránku na dopisy. To je poslední otvor, kudy se sem okolní svět ještě nepokoušel vecpat. Teď se jím dovnitř souká dlouhý proužek šedivé lepenky. Je na něm něco napsáno. Chvilí si toho nevšímám. Ale je těžké přehlížet vzkaz metr dlouhý.

"Všechno je lepší než sebevražda", stojí tam. To by tam v každém případě stát mělo. Povedlo se mu do toho krátkého textu vmáchnout dvě nebo tři chyby.

Dveře od jeho bytu jsou otevřené. Vím, že nikdy nezamyká. Zaklepu a jdu dál.

Trochu jsem si opláchla obličej studenou vodou. Nelze vyloučit, že jsem se učesala.

Sedí v obývací kabině a čte. To je poprvé, co ho vidím s brýlemi.

Venku je umývač oken v plné práci. Když mě spatří, rozhodne se pokračovat o patro níž.

Mechanik má ještě na uchu svorku. Ale zdá se, že se to hojí. Pod očima má v černé kruhy. Ale je čerstvě oholený.

– Byla ještě jedna expedice.

Poklepává na papíry před sebou.

– Je tu mapa.

Sedám si vedle něho. Voní šampónem a česnekem.

– Někdo na ni psal.

Poprvé si blíže prohlížím podrobnou mapu ledovce. Je to fotokopie. Na okraj někdo napsal něco tužkou. Na kopii je poznámka zřetelná. Je to směs angličtiny a dánštiny. "Revidováno accord. Carlsb. found. exp. 1966".

On se na mě s očekáváním dívá.

– A tak s-si říkám, že tedy byla ještě jedna expedice. Chvilí jsem přemýšlel, že půjdu do archivu znovu.

– Bez klíče?

– Mám nějaký náradí.

Není důvodu o tom pochybovat. On by se se svým náradím dostal do sklepů pod Národní bankou.

– Pak mě napadlo zavolat do Carlsbergu. Ale nebylo to tak je-jednoduchý. Přepojili mě. Že prý se musím zeptat ve Fondu Carlsbergu. Tam mi řekli, že v roce 1966 na nějakou expedici přispěli. Ale nikdo z nich tam tehdy ještě nepracoval. A zprávu neměli. Ale měli něco jiného.

Tohle je jeho triumf.

– Účty a seznam účastníků expedice a spolupracovníků, kterým vyplatili mzdu. Víš, odkud jsem řekl, že v-v-volám? Z finančního úřadu. Hned to vytáhli. A hádej, co tam bylo? Přízrak.

Pokládá přede mě arch papíru. Je na něm tiskacími písmeny napsaná řada jmen, z nichž znám dvě. Ukáže na jedno z nich.

– Zvláštní jméno, co? Když ho člověk jednou slyší, pamatuje si ho. Byl na obou expedicích.

"Andreas Fine Licht", stojí tu. "600 CYD 12/9".

– Co to je CYD?

– Cape York Dollars. Měna Kryolitové společnosti v Grónsku.
– Volal jsem na registr obyvatel. Potřebovali jména, rodná čísla a poslední známé adresy. Tak jsem musel znovu volat do Fondu. No ale našel jsem je. Je tu deset jmen, že jo? Tři z nich byli Gróňani. Z ostatních sedmi žijí už jen dva. 1966, to už po-pomalů je dávno. Jednak Licht. A potom jedna žena. V Carlsbergu říkali, že jí zaplatili za překlad. Nevěděli, co to bylo. Jmenuje se Benedikta Clahnová.
– A ještě jeden.
Zdá se, že nechápe.
Pokládám před něho lékařskou zprávu a ukazuji na jméno podepsaného. On je pomalu hláskuje.
– Loyen.
Pak přikývne.
– Ten tam byl v šestašedesátém taky.

Mechanik vaří.

To je zákonitost, že v domovech, kde se člověk cítí dobře, se skončí v kuchyni. V Qaanaaqu jsme v kuchyni bydleli. Tady se spokojím s tím, že stojím ve dveřích. Kuchyň je sice prostorná. Ale on ji docela dobře vyplní sám.

Jsou ženy, které umí šufle. A mimochodem zrovna mají v šik podprsence zastrčený recept na mokka parfet. A jednou rukou vrší patra na svůj svatební dort a druhou chystají steak na pepři Nossi Bé.

To nás jistě všechny těší. Pokud to neznamená, že my ostatní máme mít špatné svědomí, že jsme si ještě nezačali tykat s elektrickým opékačem topinek.

Má na stole hromadu ryb a spoustu zeleniny. Lososa, makrelu, tresku, různé druhy platýzů. Dva velké kraby. Ocas, hlavy, ploutve. A mrkev, cibuli, pórek, kořen petržele, fenykl, topinambur.

Čistí zeleninu a vaří ji.

Povídám mu o Ravnovi a kapitánu Tellingovi.

On dává vařit rýži. S kardamomem a badyánem.

Říkám mu o klauzulích o mlčenlivosti, které jsem podepsala.

O zprávách, které Ravn měl.

On slévá vodu ze zeleniny a vaří ryby.

Povídám mu, jak mi vyhrožovali. Že mě mohou zatknout, kdykoliv budou chtít.

Přidává ryby postupně. To si dobře pamatuji z Grónska. Tehdy jsme ještě vaření věnovali čas. Každá ryba se vaří jinak dlouho. Treska je měkká hned. Makrela později, losos ještě později.

– Bojím se uzavřeného prostoru.

Kraby přidává až nakonec. Vaří je nejvýš pět minut.

Svým způsobem je pro mě úlevou, že nic neříká, že nenadává. On kromě mě jediný ví, kolik toho víme. Kolik teď budeme muset zapomenout.

Cítím, že je nutné, abych mu tu klaustrofobii vysvětlila blíže.

– Víš, co je základem matematiky? Čísla. Kdyby se mě někdo zeptal, co mě činí opravdu šťastnou, odpověděla bych: Čísla. Sníh a led a čísla. A víš proč?

On štípe klepeta louskáčkem na ořechy a vytahuje maso zahnutou pinzetou.

– Protože číselná soustava je jako lidský život. Pro začátek má člověk přirozená čísla. Ta jsou celá a kladná, čísla malého dítěte. Ale lidské vědomí expanduje. Dítě objevuje touhu, a víš, co je v matematice výrazem touhy?

On přidává do polévky smetanu a několik kapek pomerančové šťávy.

– Záporná čísla. Jsou vyjádřením pocitu, že člověku něco chybí. A vědomí se stále rozšiřuje a roste a dítě objevuje mezery, mezi kameny, mezi mechy na kamenech, mezi lidmi. A mezi čísly. A víš, k čemu dojde? Ke zlomkům. Celá čísla plus zlomky, to jsou racionální čísla. Ale vědomí jde dál. Chce překročit hranice rozumu. A přidává operaci tak absurdní jako odmocňování. A má iracionální čísla.

On rozpéká v troubě bagetu a dává do mlýnku pepř.

– To je svým způsobem šílenství. Protože iracionální čísla jsou nekonečná. Nedají se napsat. Nutí vědomí do prostoru bez hranic. A když člověk přidá iracionální čísla k racionálním, má čísla reálná.

Přešla jsem doprostřed kuchyně, abych měla místo. Jen zřídka má člověk možnost vysvětlit bližnímu, co má na srdci. Zpravidla se musí o slovo bít. A na tomhle mi záleží.

– Ale tím to nekončí. Nekončí to nikdy. Protože teď hned rozšíříme reálná čísla o čísla imaginární, o druhé odmocniny záporných čísel. Tahle čísla si neumíme představit, normální vědomí je nedokáže obsáhnout. A když přidáme imaginární čísla k reálným, máme komplexní číselnou soustavu. Teprve v té lze dostatečně objasnit, jak se tvoří ledové krystaly. Je to jako velká otevřená krajina. Jako obzory. Člověk se k nim vydá a ony se neustále posouvají. To je Grónsko, to je to, bez čeho nemůžu být! Proto nechci, aby mě zavřeli.

Stojím teď před ním.

– Smillo. Směl bych tě políbit?

Všichni asi o sobě máme nějakou představu. Já jsem si sama sebe vždycky představovala jako máti od rány s velkou hubou. A teď nevím, co říct. Cítím, že mě zradil. Že neposlouchal, jak měl. Že mě zklamal. Na druhou stranu nic nedělá. Neobtěžuje mě. Stojí u hrnců, ze kterých se kouří, a jen se na mě dívá.

Nenapadá mě žádná odpověď. Jen stojím a netuším, co mám se sebou dělat, a ten okamžik je tu, a pak je naštěstí pryč.

– Ve-veselé Vánoce.

Nepromluvili jsme při jídle ani slovo. Jednak samozřejmě proto, že ve vzduchu ještě visí ono prve nevyřčené. Ale hlavně proto, že to vyžaduje polévka. Nad tou se mluvit nedá. Křičí z talíře a dožaduje se veškeré pozornosti.

Izaiáš byl také takový. Někdy, když jsem mu četla, nebo když jsme poslouchali "Pétu a vlka", upoutalo moji pozornost něco jiného a myšlenky se mi rozutekly. On si po chvíli odkašlal. Přátelsky a výmluvně mě usměrnil. Znamenalo to asi tolik: Smillo – ty mi tu usínáš.

S touhle polévkou je to stejné. Jím z hlubokého talíře. Mechanik ji pije z velkého hrnku. Chutná rybami, hlubokým Atlantským oceánem, ledovci, mořskými řasami. Rýže připomíná tropy, svinuté listy banánové palmy, překypující barmské trhy s kořením. Aby se fantazie mohla rozběhnout.

Pijeme minerálku. On ví, že nepiju alkohol. Neptal se mě proč. On se mě celkem vzato vlastně neptal nikdy na nic. Až na to teď před chvilkou.

Odloží lžici.

– Jo, a potom ta loď. Ten model lodi v Baronově pokoji.

Pokládá přede mě tištěný prospekt.

– Ta kra-krabice v jeho pokoji, ze které si udělal skryš, byla od té lodi. Našel jsem v ní tohle.

Proč jsem si toho já nevšimla?

Na první straně je napsáno: "Arktické muzeum. Motorová loď Dánské kryolitové společnosti Johannes Thomsen. Měřítko 1:50."

– Co to je "Arktické muzeum"? ptám se.

On neví.

– Ale na krabici byla adresa.

Vyřízl ji z lepenkové krabice nožem. Určitě proto, aby ji neopsal s chybami. Teď ji přede mě pokládá.

"Advokátní kancelář Hammer a Ving". A adresa. Je to ve Východní ulici, až u Nového královského náměstí.

– To je ten, co si jezdil pro Barona.

– Co tomu říká Juliana?

– Bojí se, až se celá třese.

On vaří kávu. Ze dvou druhů zrn, s mlýnkem a trychtýřkem a espresem, a se stejnou neuspěchanou pečlivostí. Pijeme ji mlčky. Je Štědrý večer. Ticho bývá mým spojencem. Ale dnes mě z něj trochu tlačí v uších.

– Měli jste vánoční stromeček, když jsi byl malý?

Je to zdánlivě neškodná otázka. Ale ptám se proto, abych se dověděla, jaký je.

– Každý rok. Až do mých pa-patnácti. Pak na něj skočila kočka. A chytla.

– A cos udělal?

Až když se zeptám, uvědomím si, že jsem považovala za samozřejmé, že něco udělal.

– Svlékl jsem si košile a hodil jsem ji na ni. Oheň se udusil.

Představuji si ho bez košile. Ve svitu lamp. V záři vánočních svíček. Ve světle z hořící kočky.

Odháním tu myšlenku. Nedaří se to. Některé myšlenky jako by se lepily.

– Dobrou noc, říkám a vstávám.

On mě vyprovází ke dveřím.

– Dneska v noci se mi za-zaručeně bude něco zdát.

Na té poznámce je něco záludného. Zkoumám jeho tvář a hledám v ní náznak, že si ze mě dělá blázny, ale on se tváří vážně.

– Díky za dnešní večer, říkám.

Jedním z příznaků, že si člověk potřebuje ve svém životě uklidit, je, když jeho nábytek pomalu sestává převážně z věcí, které má půjčené moc dlouho, a teď už je pozdě, aby je vrátil, protože by si radši oholil hlavu, než se díval na toho otrapu, který je jejich právoplatným majitelem.

Na mém kazetovém magnetofonu je vyražený nápis "Geodetický ústav". Má vestavěné reproduktory a zabudované sedmdesátiprocentní komolení zvuku a je nezničitelný, takže si člověk ani nenajde výmluvu, aby si koupil nový.

Na stole před sebou mám Izaiášovu krabici na doutníky. Potěžkala jsem všechny věci v ruce jednu po druhé. Našla jsem si hrot harpuny v Eskymácích od Birket-Smitha. Pochází z dorsetské kultury, z let 700-900 po Kristu. Podle knihy se jich na pobřeží dlouhém tři tisíce kilometrů našlo nejméně pět tisíc.

Beru z krabice kazetu. Je to Maxell XLI-S. To je drahý pásek. Je pro ty, kteří chtějí nahrávat hudbu.

Žádná hudba na něm není. Mluví na něm muž. Grónan.

Na ostrově Disko jsme v roce 1981 testovali karabiny používané k jištění při přechodech ledovců, jak korodují v mořské mlze. Prostě jsme je pověsili na provázek a za tři měsíce jsme se vrátili. Zdálo se, že jsou ještě spolehlivé. Trochu narezlé, ale spolehlivé. Výrobce udával pevnost v trhu 4000 kilogramů. Daly se rozdloubat nehtem. V podmínkách nehostinného klimatu se rozpadly.

Za podobného rozkladného procesu člověk přichází o mateřský jazyk.

Když nás přestěhovali z venkovské školy do Qaanaaqu, dostali jsme učitele, kteří neuměli slovo grónsky a ani se to nehodlali učit. Říkali nám, že ti z nás, kteří dokáží být lepší než ostatní, budou mít otevřenou cestu do Dánska a ke zkoušce a pryč z téhle arktické mizérie. Tenhle zlatý vzestup se měl dít v dánštině. Tou dobou se začínalo s politikou šedesátých let. Jejím výsledkem bylo, že Grónsko se úředně stalo "nejsevernějším krajem Dánska" a Eskymákům se mělo oficiálně říkat "Severodánové" a měli se "vychovat ke stejným právům jako ostatní Dánové", jak řekl společný předseda vlády.

A základ je položený. Potom člověk přijede do Dánska a půl roku má pocit, že mateřský jazyk nikdy nezapomene. V něm přece myslí, v něm si pamatuje svoji minulost. Pak potká na ulici Grónana. Prohodí s ním pár frází. A najednou hledá úplně běžné slovo. Za dalšího půl roku jde s přítelkyní do Grónského domu v Listové ulici. A tam zjistí, že si může svou grónštinu rozebrat prstíkem.

Když jsem od té doby byla zpátky, pokoušela jsem se naučit grónsky znovu. Nedá se říct, že se to opravdu podařilo, ani že se to nepodařilo, jako tolik jiných věcí. Asi tak na tom jsem se svou rodnou řečí, jako kdyby mi bylo šestnáct nebo sedmnáct.

Navíc v Grónsku není jazyk jeden, nýbrž tři. Muž na Izaiášově pásku mluví východogrónsky. Jižním dialektem, který je pro mě nesrozumitelný.

Namlouvám si, že podle kadence je slyšet, že k někomu mluví. Ale nikdo ho nepřerušuje. Jako kdyby mluvil v nějaké kuchyni nebo v jídelně, protože tu a tam zaslechnu něco jako cinkot příboru. Občas je slyšet hluk motoru. Možná je to generátor. Nebo elektrický šum v magnetofonu.

Vysvětluje něco, na čem mu záleží, dlouho, horlivě, obšírně, ale také s dlouhými odmlkami. Když se odmlčí, je v pozadí slyšet nějaký šumot, možná hudba, snad nějaký dechový nástroj, zbytek starší, špatně smazané nahrávky.

Vzdávám to. Nerozumím mu. Myšlenky se mi rozbíhají. Izaiášův otec to být nemůže, tohle je jiný dialekt.

Hlas dokončí větu a zastaví se. Určitě stiskl tlačítko "pause", protože pásek nepraská. Během okamžiku se hlas ztratí a je slyšet jen prázdný šumot. A někde hluboko pod ním zbytek vzdálené hudby.

Nechávám pásek šumět a dávám si nohy na stůl.

Občas jsem Izaiášovi pouštěla hudbu. Postavila jsem reproduktory k pohovce, blízko k jeho nedoslýchavosti, a zesílila jsem zvuk. On si poposedl dozadu k opěradlu a zavřel oči. Často usnul. Pomaloučku se sesunul na bok, aniž by se probudil. Vzala jsem ho a odnesla ho dolů. Když tam bylo moc hlučno, odnesla jsem ho zase zpátky k sobě a položila ho na postel. V tom okamžiku se vždy probudil. A v tomto polospánku jako by se pokoušel s chraplavým brumláním zazpívat několik taktů z toho, co slyšel.

Zavřela jsem oči. Je noc. Poslední vánoční hosté si odvezli přívěsné vozíky s dárky domů. Teď leží v posteli a těší se na pozítří, kdy si je půjdou vyměnit nebo si nechají vrátit peníze.

Je čas dát si mátový čaj. A podívat se na město. Otáčím se k oknu. Člověk přece vždycky může doufat, že zatím začalo sněžit, co stál k oknu zády.

Vtom se někdo zasměje.

Vyskočím a kryji se rukama. Není to žádný něžný holčičí smích. To je fantom opery. Prodám svůj život co nejdráž.

Ozvou se čtyři lehké údery do taktu a spustí hudba. Je to jazz. V popředí se šíří velká trubka. To je Izaiášův pásek.

Vypínám to. Trvá mi drahnou chvíli, než zase stojím oběma nohama na zemi. Pořádná panika se člověka zmocní ve zlomku vteřiny. A pak trvá půl večera, než zase přejde.

Přetáčím pásek a přehrávám si poslední kousek znovu. Opět stiskli tlačítko "pause". Nepředchází žádné varování, najednou je smích tu, hluboký, triumfující, zvučný. A pak údery do taktu. A hudba. Je to jazz, a přesto to jazz není. Je na tom něco euforického, nesouvislého. Jako čtyři nástroje, které popadl amok. Ale to je zavádějící. Protože je to i podivuhodně přesné. Je to jako klaunské číslo na okraji manéže. Největší přesnost vyžaduje to, co má vypadat jako zhroucení.

Skladba trvá možná sedm minut. Pak pásek končí a tóny se brutálně přeruší.

V té hudbě byla energie. Je to zvláštní povznesení, teď po tom strachu ve tři hodiny o štědrovečerní noci.

Zpívala jsem v kostelním sboru v Qaanaaqu. Tři krále jsem si představovala se sněžnicemi, jak jedou přes ledovec na saních tažených psy, s pohledy upřenými k betlémské hvězdě. Věděla jsem, jak jim je v duši. Drží se absolute space. Vědí, že jsou na správné cestě. K fenoménu energie. Tím byl pro mě Ježíšek, když jsem tam stála a tvářila se, že čtu noty, ale ve skutečnosti jsem jim nikdy neporozuměla a vždycky jsem se je naučila zpaměti.

Teď, kdy mám v Pakárně za sebou víc než polovinu života, je to stejné. A tak k čertu s tím, že člověk nikdy neměl vlastní dítě. Těším se z moře a ledu, aniž bych se neustále cítila ošizená o stvoření. Narození dítěte je něco, za čím se musí jít, co se musí hledat, hvězda, severní zář, sloup energie ve vesmíru. A smrt dítěte, to je krutost.

Vstávám a jdu dolů a zvoním.

On otevírá v pyžamu. Je otupělý spánkem.

– Petře. Mám strach. Ale přesto pokračuju.

On se směje. Napůl je vzhůru, napůl spí.

– Věděl jsem to. Já jsem to věděl.

2

– Třicet je biblické číslo, říká Elsa Lübingová. – Jidáš dostal třicet stříbrných. Ježíšovi bylo třicet let, když byl pokřtěn. V novém roce to bude třicet let, co se v Kryolitové společnosti přešlo na strojní zpracování účetnictví.

Je sedmadvacátého prosince. Sedíme ve stejných židlích. Na stole stojí stejná čajová konvice, pod šálky jsou stejné podložky. Je odtud stejný závratný výhled, je stejné bílé zimní světlo. Mohlo by se zdát, že čas se zastavil. Že jsme tu celý týden seděly bez pohnutí, a teď někde někdo stiskl tlačítko a my pokračujeme, kde jsme přestaly. Nebýt ovšem jedné věci. Zdá se, že Elsa Lübingová se k něčemu rozhodla. Je na ní něco odhodlaného.

Oči má zapadlé a je bledší než minule, jako kdyby ji to rozhodnutí stálo několik probdělých nocí. Nebo si to taky všechno namlouvám. Možná takhle vypadá proto, že slavila Vánoce půstem a bděním a dvakrát denně se sedmsetkrát modlila svou nejmilejší modlitbu.

– Svým způsobem se za těch třicet let všechno změnilo. A svým způsobem všechno zůstalo stejné. Tehdy – v padesátých a začátkem šedesátých let – byl ředitelem konferenční rada Ebel. On i jeho choť měli každý svůj zakázkový Rolls Royce. Občas jeden z vozů zastavil před branou a šofér v livreji čekal za volantem. To jsme věděli, že on nebo jeho žena jsou v továrně na návštěvě. Je samotné jsme nikdy neviděli. Ona měla v Hamburku soukromý salonní vagón, který několikrát do roka dali připojit k vlaku a jeli na Riviéru. Každodenní vedení, to byl ekonomický ředitel, obchodní ředitel a hlavní inženýr Ottesen. Ten byl pořád v laboratoři nebo v lomu v Saqqaqu. V továrně se nikdy neukázal. Obchodní ředitel byl stále na cestách. Občas přijel domů a rozdával úsměvy a dárky a trousil frivolní anekdoty. Vzpomínám si, jak se po válce poprvé vrátil z Paříže a přivezl hedvábné punčochy.

Elsa Lübingová se zasměje při pomyslení, že kdysi mohla mít radost z hedvábných punčoch.

– Všimla jsem si, že i vy se zajímáte o oblékání. To s věkem přejde. Posledních třicet let chodím jen v bílém. Jestliže člověk omezí pozemské, mysl se oprostí a povznese se k duchovnu.

Nic neříkám, ale zapisuji si tu poznámku za ucho, na příště, až si zase u krejčovského mistra Tvillinga v Heinově ulici dám šít kalhoty. On taková skvostná zlatá zrnka sbírá.

– Byl to přístroj o rozměrech 165 centimetrů krát jeden metr krát 120 centimetrů. Dalo se na něm volit mezi dvěma funkcemi. Jedna byla na kontinentální měny a druhá na anglické libry šterlinků a pence. Příslušné informace byly vyraženy v něčem jako děrném kódu na kartotéčních lístcích, které se do přístroje vkládaly. Informace tak byly méně dostupné. Když se čísla stlačí na děrné štítky a převedou se do kódu, je těžší jim porozumět. To je centralizace. Právě to ředitel říkal. Že centralizace vždy něco stojí.

Orientovat se v moderním světě je svým způsobem snadné. Každý fenomén je teď mezinárodní. Grónská obchodní společnost v rámci centralizace zrušila v devětasedmdesátém roce obchod na Maxwellově ostrově. Můj bratr tam deset let byl lovcem. Byl to král ostrova, nedotknutelný jako samec paviána. Když obchod zavřeli, byl nucen odejít na jih do Upernaviku. Když jsem tam

pracovala na meteorologické stanici, zametal mola v přístavu. Rok nato se oběsil. To bylo toho roku, kdy počet sebevražd v poměru k počtu obyvatel byl v Grónsku nejvyšší na světě. Ministerstvo pro Grónsko napsalo v týdeníku Atuagagdliutit, Grónská pošta, že zřejmě bude obtížné skloubit nezbytnou centralizaci se způsobem obživy lovců. Nenapsali, že z toho asi bude ještě dost sebevražd. Ale to se rozumělo jaksi samo sebou.

– Ochutnejte pečivo. To jsou "spekulaas", pekla jsem je sama. Celý život mi trvalo, než jsem se naučila uvolnit je z formičky tak, aby se vzor nerozbil.

Jsou ploché a tmavohnědé. Zesponu mají lupínky pražených mandlí. Elsa Lübingová si je pozorně prohlíží. Člověk, který je celý život sám, si může dovolit tříbit zcela zvláštní zájmy. Kupříkladu jak na to, aby se pečivo pustilo formičky.

– Trošičku podvádím. Tak například tenhle. Formička představuje manželský pár. Aby se povedly i oči, to je opravdu velice obtížné. Hodně suché křehké těsto takové je. Tak si pomáhám pletací jehlicí, když se pustí formičky. Nejsou sice docela, jak by být měly, ale je to téměř ono. V takovém podniku se děje něco podobného. Tam se tomu říká "dobrá účetní praxe". Je to elastický pojem, který zahrnuje to, co auditori schválí. Víte, jak je rozdělená zodpovědnost v podnicích kótovaných na burze?

Vrtím hlavou. Máslo a koření se v biskvitech pojí způsobem, že by jich člověk mohl sníst sto a uvědomil si, jak je mu špatně, až když už by bylo pozdě.

– Ředitelství je samozřejmě za účetnictví zodpovědné správní radě a v poslední instanci valné hromadě. Ekonomický ředitel byl "výkonným předsedou správní rady". Takové rozdělení moci může být velice racionální. Ale vyžaduje naprostou důvěru. Ottesen byl pořád v lomu. Obchodní ředitel byl neustále na cestách. Myslím, že nebudu přehánět, když řeknu, že dlouhou řadu let o všem důležitém ve společnosti rozhodoval ekonomický ředitel. Nebylo samozřejmě nejmenšího důvodu pochybovat o jeho poctivosti. Je to skrz naskrz důstojný řídicí pracovník. Právník a auditor. Bývalý člen městského zastupitelstva, za sociální demokracii. Seděl a sedí v několika správních radách v realitních kancelářích a ve spořitelnách.

Podává mi mísu. Dánové dávají své nejsilnější city najevo v souvislosti s jídlem. To jsem pochopila, když jsem poprvé byla s Moritzem na návštěvě. Když jsem si potřetí brala koláčky, zpříma se na mě podíval.

– Ber si, dokud se nebudeš stydět.

Nebyla jsem si v dánštině ještě jistá, ale smysl jsem pochopila. Vzala jsem si ještě třikrát. Nespustila jsem z něho oči. Místnost kolem ani naši hostitelé najednou neexistovali, nevěděla jsem, jak koláčky chutnají. Existoval jen Moritz.

– Ještě se nestydím.

Vzala jsem si ještě třikrát. Pak Moritz tác popadl a dal jej z mého dosahu. Vyhrála jsem. Bylo to první z dlouhé řady malých a důležitých vítězství nad ním a dánskou výchovou.

Biskvity Elsy Lübingové jsou jiného druhu. Mají mě učinit její důvěrníci i spoluviníci zároveň.

– Auditory volí valná hromada. Avšak akcie společnosti jsou – kromě těch, jež vlastní ekonomický ředitel a stát –, rozptýlené mezi mnoha majiteli. Nějaké mají všichni dědicové po osmi podílnících, kteří dostali první koncese v minulém století. Nikdy se nepodařilo je svolat na valnou hromadu. To znamená, že ekonomický ředitel měl mimořádně velký vliv. Je

pozoruhodné, že všechna rozhodnutí týkající se ekonomicky nejdůležitější části grónského podzemí přijímal jeden jediný člověk, že ano?

– To je dojemné.

– To má navíc i obchodní aspekt. Společnost byla velice významným zákazníkem. Auditor, který by vystoupil proti řediteli, by musel počítat s tím, že o tohoto zákazníka přijde. A konečně, na různých místech se vyskytovali jedni a titíž lidé. Když si auditor společnosti po celá šedesátá léta později otevřel advokátní kancelář, stal se ředitelovým kolegou. 7. ledna 1967 jsem sestavovala půlroční uzávěrku. V účtech se vyskytovala blíže neurčená položka. 115 000 korun. To byla tehdy velká částka. Někdo nezasvěcený by se tomu možná nepodivil. Správní rada by si toho určitě nevšimla. Při obratu ve výši padesáti milionů ne. Ale já jsem zpracovávala každodenní účetnictví a pro mě to bylo nepřijatelné. Tak jsem hledala příslušný list v kartotéce. Nebyl tam. Listy v kartotéce byly číslované. Měl tam být. Ale chyběl. Tak jsem šla nahoru do kanceláře ředitele. Pracovala jsem pod ním dvacet let. Vyslechl mě, podíval se do svých papírů a pak řekl: "Slečno Lübingová, já jsem tu položku schválil. Z účetně technických důvodů by bylo příliš obtížné ji specifikovat. Podle našeho auditora je tento způsob vyúčtování z hlediska účetnictví dobrou praxí. Co sahá mimo tento rámec, není ve vaší kompetenci.

– Co jste udělala?

– Šla jsem zpátky a zanesla čísla do účtů, jak mi bylo řečeno. Tak jsem se stala spoluvinicí. V něčem, čemu jsem nerozuměla, co jsem nikdy nepochopila. Nespravovala jsem hřívný dobře. Nedokázala jsem, že si zasloužím důvěru.

Soucítím s ní. Zlé není to, že zpochybnili její kompetence, když jí odepřeli vysvětlení, ani že jí nestydatě odpověděli. Ale otráslí jejími ideály cti.

– Povím vám, kde se ta částka v účtech vyskytovala.

– Dovolte mi hádat. V účtech za geologickou expedici společnosti k ledovci Barren na ostrově Gela Alta u západního pobřeží Grónska v létě 1966.

Oči se jí zúží.

– Ve zprávě z roku 1991 jsou odkazy na dřívější expedici. Bylo to docela jednoduché.

– I tehdy se stalo neštěstí. Došlo k nehodě s výbušninami. Dva z osmi účastníků zahynuli.

Začínám tušit, proč si mě zavolala. Vidí ve mně něco jako auditora. Člověka, který by jí a Pánubohu možná mohl pomoci s revizí neuzavřeného účtu ze 7. ledna 1967.

– Na co myslíte?

Co jí mám odpovědět? Mám v hlavě chaos.

– Na to, že na ledovci Barren to nejspíš není zdravé.

Seděly jsme chvíli mlčky, pily jsme čaj, jedly jsme pečivo a dívaly se na svět, který nám zasněžený a všední leží u nohou.

A přes Kosí ulici a fotbalové hřiště u školy v Holubí ulici se táhne pruh slunečního světla. Ale já celou dobu vím, že ona ještě neskončila.

– Konferenční rada zemřel v roce 1964. Všichni říkají, že s ním odešla jedna epocha dánského finančnictví. V závěti požadoval, aby jeho Rolls Royce potopili v severním Atlantiku. A švédský herec Gösta Ekman měl na palubě lodi přednést Hamletův monolog.

Představuji si tu scenerii. A napadá mě, že tenhle pohřeb mohl být symbolem politické smrti a zmrtvýchvstání. V Grónsku se v té době upustilo od dřívější nezastírané koloniální politiky. A přešlo se k politice šedesátých let – k výchově Severodánů ke stejným právům.

– Ve společnosti došlo k reorganizaci. Dostali jsme nového šéfa kanceláře a do účtárny přišly dvě nové paní. Ale jinak se nejvíc změnilo v oddělení vědy. Protože kryolit začínal docházet. A neustále bylo třeba vyvíjet nové metody třídění a těžby, protože kvalita rudy se neustále zhoršovala. Ale všichni jsme věděli, jak to skončí. V kantýně občas při obědě kolovaly zvěsti o nových nálezech. Bylo to jako krátká horečka. Po pár dnech to vždy dementovali. V laboratoři bylo původně jen pět zaměstnanců. Rozšířili ji. Jednu dobu tam bylo dvacet lidí. Předtím zaměstnávali na kratší období externí geology, často z Finska. Ale teď jmenovali stálou vědeckou skupinu. V roce 1967 pak zřídili Poradní vědeckou komisi. Každodenní práce tak byla tajuplnější. Dovídali jsme se jen docela málo. Ale úkolem komise bylo najít nová ložiska. Byli v ní zástupci některých velkých podniků a institucí, se kterými společnost spolupracovala: Švédská diamantová těžební společnost, Dánské podzemí a. s., Geologický ústav, Grónské geologické průzkumy. Účetnictví se tak komplikovalo. S mnoha novými honoráři a mnoha výdaji za expedice bylo složitější. A pořád mi leželo v hlavě oněch neobjasněných 115 000 korun.

Přemýšlím, jaké to pro ni s jejím předimenzovaným smyslem pro čísla a její vírou v čest asi bylo, pracovat den co den s člověkem, jehož podezřívala, že zatajil nesrovnalost.

Odpovídá mi sama.

– Nebo nic není skrytého, co by nebylo zjeveno. Evangelium sv. Marka, kapitola čtvrtá, verš dvacátý druhý.

Jistota, že existuje nebeská spravedlnost, jí dodala trpělivost.

– V roce 1977 u nás zavedli výpočetní techniku. Nikdy jsem tomu nedokázala porozumět. Z mého popudu se nadále vedlo manuální účetnictví. V dvaadevadesátém jsem šla do důchodu. Tři týdny před mým posledním pracovním dnem jsme dělali účetní uzávěrku. Ekonomický ředitel navrhl, abych toto vyúčtování přenechala účetnímu. Vyžádala jsem si, že je zpracuji sama. 7. ledna – přesně pětadvacet let po oné události, o níž jsem mluvila – jsem měla na stole účty za expedici k ostrovu Gela Alta z předchozího léta. Bylo to jako znamení. Našla jsem si účty z roku 1966. Bod za bodem jsem je porovnávala. Bylo to samozřejmě obtížné. Expedice v roce 1991 se, jak už bylo obvyklé, financovala přes Vědeckou komisi. Přesto se srovnat daly. Největší položkou v jednadevadesátém byla částka 450 000 korun. Zavolala jsem na komisi a vyžádala jsem si upřesnění.

Odmlčí se a ovládne své rozhořčení.

– Pak jsem dostala dopis, jehož obsahem ve vší stručnosti bylo, že jsem takovou otázkou neměla obcházet své nejbližší nadřízené. Ale to už bylo pozdě. Protože tehdy mi do telefonu odpověděli. Těch 450 000 korun bylo na nájem lodi.

Vidí, že nic nechápu.

– Lodi, pobřežní nákladní lodi, aby dopravila osm lidí k západnímu pobřeží Grónska a přivezla několik kilogramů vzorků drahých kamenů. To je nesmysl. Několikrát jsme si od Grónské obchodní společnosti najali "Disko". Na přepravu kryolitu. Ale loď na malou expedici, to bylo nemyslitelné. Pamatujete si své sny, slečno Smillo?

– Občas.

– Mně se poslední dobou několikrát zdálo, že vás seslala Prozřetelnost.

– Měla byste slyšet, co o mně říká policie.

Jako mnoho starých lidí si vypěstovala selektivní sluch. Ignoruje mě a vede dál svou.

– Třeba si myslíte, že jsem stará. Možná přemýšlíte, jestli nejsem senilní. Ale vzpomeňte si na Skutky svatých apoštolů: "Starci vaši sny míti budou."

Dívá se skrz mě i stěnu do minulosti.

– Řekla bych, že těch 115 000 v šestašedesátém určitě bylo na nájem lodi. Myslím, že někdo pod zástěrkou společnosti vyslal dvě expedice k západnímu pobřeží Grónska.

Zadržuji dech. Tohle je křehký okamžik upřímnosti a porušení dlouhé celoživotní loajality.

– To mohlo mít jediný myslitelný účel. Alespoň já si po pětácti letech ve společnosti nic jiného nedovedu představit. Chtěli do Dánska něco dopravit, něco tak těžkého, že potřebovali loď.

Oblékám si plášť, ten černý s kapucí, ve kterém vypadám jako jeptiška. Říkala jsem si, že se k této příležitosti bude hodit.

– Část nákladů v jednadevadesátém platil Fond Carlsbergu. V jejich účtech figuruje honorář nějaké Benedikte Clahnové.

Ona hledí zasněně před sebe a listuje v dokonalé a bezchybné účtárně ve své hlavě.

– V šestašedesátém také, říká pomalu. – 267 korun za překlad. To byla další z položek, které mi nevysvětlili. Ale pamatuji si ji. Byla to známá ředitelka. Žila v Německu. Myslím, že se seznámili v Berlíně v roce 1946. Bezprostředně po skončení války jednali spojenci v Berlíně o rozdělení zásob hliníku. Několik lidí ze společnosti tam v těch letech bylo často.

– Kdo například?

– Ottesen. Obchodní ředitel. A konferenční rada.

– A ještě někdo?

Je groggy. Řekla toho tolik a vylila si srdce do něčeho, z čeho se může vyklubat stoka. Usilovně přemýšlí.

– Nevzpomínám si, že bych slyšela ještě o někom. Je to důležité?

Krčím rameny. Ona mě popadne. Téměř mě nadzvedne.

– Co hodláte se smrtí toho chlapečka dělat?

Dánsko je hierarchická společnost. Ona najde chybu a postěžuje si svému šéfovi. Ten ji odmítne. Stěžuje si správní radě. Ta ji také odmítne. Ale nahoře nad správní radou sedí Pánbůh. Obrátila se v modlitbě k němu. Ted' si přeje, abych byla jedním z jeho vyslaných spolupracovníků.

– Odvezla ta pobřežní loď, pro co připlula?

Ona vrtí hlavou.

– To nevím. Ti, co přežili, byli po neštěstí i s výstrojí letecky dopraveni do Godthabu a domů. To vím jistě, protože účtárna platila dopravu a letenky.

Vyprovází mě až k výtahu. Najednou k ní pocítím něhu, něco jako mateřský cit, přestože je dvakrát tak stará jako já, a třikrát silnější.

Výtah přijíždí.

– Abyste teď pro upřímnost neměla zlé sny.

– Už jsem moc stará, abych něčeho litovala.

Nastupuji do výtahu a odjíždím. Když vycházím ze dveří, na něco si vzpomenu. Volám jí postříbřenou lasturou a ona odpovídá, jako kdyby stála u telefonu a čekala, až zavolám.

– Slečno Lübingová.

Nikdy by mě nenapadlo oslovit ji křestním jménem.

– Ekonomický ředitel. Kdo to je?

– Příští rok jde do důchodu. Má svoji advokátní kancelář. Jmenuje se David Ving. Firma se jmenuje Hammer a Ving. Sídlí někde ve Východní ulici.

Děkuji jí.

– Bůh s vámi.

To mi mimo kostel ještě nikdo neřekl. Možná jsem to taky nikdy nepotřebovala tolik jako teď.

– Měl jsem ka-kamaráda, který uklízel v automatické telefonní centrále v Severní ulici.

Sedíme u mechanika v obýváku.

– Povídal, že prostě zavolají a řeknou, že už mají soudní povolení. A dá se kontakt na relé a oni si na policejním ředitelství odposlouchávají všechny odchozí a příchozí hovory na určitém čísle.

– Já jsem nikdy neměla telefony ráda.

Na stole má velkou cívku široké červené izolační pásky a nůžtičky. Ustříhne dlouhý pruh a přilepí sluchátko k telefonu.

– U sebe uděláš to samé. Pokaždé, když teď budeš volat nebo když někdo bude volat tobě, tak n-nejdřív budeš muset odlepit pásku. To ti připomene, že někde ve městě možná máš na drátě publikum. Člověk vždycky zapomene, že možná u telefonu není sám. Páska ti bude připomínat, abys byla opatrná. Když například budeš někomu vyznávat lásku.

Kdybych někomu potřebovala vyznat lásku, určitě bych to nedělala telefonicky. Ale nic neříkám.

Nevím o něm nic. Za posledních deset dnů jsem zahlédla drobné střípky z jeho minulosti. Nesouvisí spolu. Jako teď to, že zná proceduru při odposlouchávání telefonů.

Čaj, který teď vaří, je dalším takovým střípkem, který mě udivuje, ale nechci se na něj ptát.

Vaří mléko s čerstvým zázvorem, čtvrtkou vanilky a čajem tmavým a jemným jako černý prach. Přecedí jej a oběma nám do něj dává třtinový cukr. Je na něm něco euforicky povzbuzujícího a sytého zároveň. Představuji si, že tak musí chutnat Orient.

Povídám mu o své návštěvě u Elsy Lübingové. Ví teď všechno, co vím já. Až na některé detaily jako je Izaiášova krabice od doutníků a její obsah, mimo jiné pásek, na kterém se směje nějaký muž.

– Kdo ještě platil expedici v jednadevadesátém kromě Carlsbergu? Věděla to? Kdo sehnal lod’?

Zlobím se, že zrovna na to jsem se nezeptala. Sáhnu po telefonu. Sluchátko je přilepené.

– P-proto tam je ta páska. U telefonu uteče pět minut a člověk zapomene.

Jdeme spolu k telefonní budce na náměstí. On má o půlku delší krok než já. Přesto mi to připadá tak pohodlné, když jdeme vedle sebe. Jde přesně tak pomalu jako já.

Když se máma nevrátila, uvědomila jsem si, že každý okamžik může být poslední. Nic v životě nesmí být jen přechodem z jednoho místa na druhé. Každou procházku musí člověk jít, jako by byla tím posledním, co mu zbývá.

Takový požadavek si člověk může stanovit jako nedosažitelný ideál. A potom si to musí připomenout pokaždé, když něco packá. To v mém případě znamená dvěstěpadesátkrát denně.

Zvedá sluchátko hned. Napadá mě, jak sebejistý hlas má.

– Ano?

Nepředstavuji se.

– Kdo platil těch 450 000?

Na nic se neptá. Možná i jí se zjevilo, že v telefonní síti by mohl být provoz. Okamžik se mlčky rozmýšlí.

– "Geoinform," řekne potom. – Tak se ta společnost jmenovala. Měli ve Vědecké komisi dva zástupce. Mají balík akcií. Pět procent, pokud si vzpomínám. To stačí, aby se to muselo zapsat na Obchodním rejstříku. Majitelkou společnosti je nějaká žena.

Mechanik je v budce se mnou. A mě napadají tři věci. Za prvé, že je ho budka plná. Kdyby se narovnal v zádech, vytáhl by ji snad ze země a odkráčel se mnou i s ní.

Za druhé, že jeho ruce na skle přede mnou jsou hladké a čisté. Zvyklé pracovat, ale hladké a čisté. Občas dostane práci v jedné dílně u Toftegardského náměstí. Říkám si, jak je možné, že se někdo celý den maže s řezným olejem a nástrčkovými klíči a přitom má tak hladké prsty.

A za třetí, že jsem natolik upřímná a připustím, že na tom je cosi příjemného, takhle tu vedle něho stát. Musím se sebrat, abych z toho důvodu hovor neprodlužovala.

– Myslela jsem na něco, na co jste se ptala, na ten Berlín po válce. Měli jsme tam ještě jednoho spolupracovníka. Tenkrát u nás zaměstnaný nebyl. Ale později ano. Ne v lomu, ale tady v Kodani, jako lékařský poradce. Doktor Loyen. Johannes Loyen. Dělal nějakou práci pro Američany. Myslím, že byl soudní lékař.

– Jak se člověk stane profesorem, Smillo?

Udělalí jsme si na papírku seznam. Je na něm advokát vrchního soudu a auditor David Ving, člověk, který se vyzná v lodích. Například umí zatajit výdaje za jejich nájem. A posílá je malým grónským dětem k Vánocům.

Pak je tu Benedikta Clahnová. Mechanik ji našel v telefonním seznamu. Jestli to tedy je ona. Bydlí dvě stě metrů odsud, kde teď sedíme, v jednom z přestavěných skladišť v Pobřežní ulici, kde jsou nejdražší byty v osobním vlastnictví v celém Dánsku. Tři miliony za čtyřiaosmdesát čtverečních metrů. Ale zato tam taky jsou půldruhého metru tlusté cihlové zdi, do kterých člověk může mlátit hlavou, když si spočítá cenu za čtvereční metr. A trámy z pomořanské borovice, na kterých se může pověsit, kdyby mu ta zeď nebyla dost dobrá. Vedle jména mechanik napsal telefonní číslo.

A jsou tu dva profesori, Johannes Loyen a Andreas Fine Licht. O těchto dvou nevíme o nic moc víc než to, že jejich jména se vyskytují v souvislosti s oběma expedicemi k ostrovu Gela Alta. A o těch dvou expedicích vlastně taky nevíme nic.

– Můj otec kdysi profesorem byl. Ted', když už jím není, říká, že profesory se ve většině případů stávají lidé, kteří jsou schopní, ale ne příliš schopní.

– A co se stane s těmi příliš schopnými?

K smrti nerada cituji Moritze. Co si má člověk počít s lidmi, jež nechce opakovat, ale kteří to přesto vystihli nejlépe?

– Otec říká, že buď vystoupají ke hvězdám, anebo klesnou ke dnu.

– A jak to dopadlo s ním?

Musím chvíli přemýšlet, než najdu odpověď.

– On asi nejspíš prošel středem.

Nasloucháme mlčky zvukům města. Přes most jezdí auta. Je slyšet pneumatické nářadí noční směny v jednom ze suchých doků na ostrůvku Holmen. A zvonkohra na kostele Spasitele. Prý si ve věži může zahrát kdokoliv. Tak to taky člověku připadá. Někdy to zní jako Horowitz. A někdy jako kdyby tam posadili nějakého kořalu z café Hoblík.

– Lübingová říkala, že když chce člověk vědět, kdo kontroluje nějakou společnost nebo kdo sedí ve správní radě, tak se může podívat na Obchodním rejstříku. Měli by tam mít účty všech dánských společností kótovaných na burze.

– To je v K-Kampmannově ulici.

– Odkud to víš?

On se podívá z okna.

– Dával jsem ve škole pozor.

3

Někdy se člověk ráno probudí a připadá si, jako by se topil v bahenní lázni a nohy měl zalité do patky od slunečníku. Ví, že v noci vypustil duši. A může mít radost jen z toho, že alespoň posel sám od sebe, a tak nemůžou jeho zdechlé orgány transplantovat.

Takových je šest rán ze sedmi.

A to sedmé je dnes. Probudím se a mám hlavu jasnou jako křišťál. Vylézám z postele, jako kdybych měla proč vstávat.

Dělám čtyři cviky jógy, které jsem se stihla naučit, než z knihovny poslali padesátou upomínku a posílčka. Musela jsem zaplatit takovou pokutu, že jsem si tu knihu zrovna tak dobře mohla koupit.

Dávám si ledovou sprchu. Oblékám si kamaše, velký svetr, šedé kozačky a kožíšinový klobouček od Jane Eberleinové. Ten je v čemsi jako grónském stylu.

Obvykle si říkám, že svou kulturní identitu jsem navždy ztratila. A když si to řeknu dostatečně mnohokrát, probudím se jako dnes ráno s jistotou, že identitu mám: Smilla Jaspersenová, luxusní Grónanka.

Je sedm hodin. Jdu dolů k přístavu a na led.

Led v kodaňském přístavu nelze doporučit rodičům, aby tam posílali své malé děti hrát si, ani když mrzne tak jako teď. I já na něm musím být opatrná.

Asi čtyřicet metrů od břehu se zastavuji. Tady je povrch o nepoznání tmavší. Ještě krok a probořila bych se. Pohupuji se nahoru a dolů. Mořský led je porézní a pružný, voda jím proniká a kolem mých kozaček se tvoří dvě zrcadlové plochy, ve kterých se ve tmě odrážejí ojedinělá světla.

Na přístavní hrázi stojí muž. Na pozadí bílých domovních zdí je vidět černá silueta. Strach ve mně vystřelí jako vibrující tón. Teď mi jde o život, jako tuleni ležícímu na ledě, tak zranitelnému, viditelnému, nepohyblivému. Pak tón odezní. To je mechanik, přikrčený a nemotorný, jako velký kámen. Neviděla jsem ho dva dny. Možná jsem se mu vyhýbala.

Člověk je tak zvyklý vídat město z určitých úhlů, že odsud mu připadá jako cizí hlavní město, které ještě nikdy neviděl. Jako Benátky. Nebo Atlantida. Město, které by oděné do sněhu a noci mohlo být z mramoru. Jdu zpátky k hrázi.

Mohl by být někým jiným. I já bych mohla být někým jiným. Mohli bychom být mladí milenci. A ne dyslektický koktal a zatrpklá megera, kteří si vykládají polopravdy a jdou spolu po pochybné stopě.

Když stojím před ním, popadne mě za ramena.

– Mohla ses utopit!

Kdybych nevěděla víc, mohla bych přísahat, že v jeho hlase je něco téměř prosebného.

Vytrhnu se mu.

– Já jsem s ledem zadobře.

Když jsme rozpustili Radu mladých Gróňanů a založili jsme IA a chtěli se profilovat vůči sociálním demokratům v SIUMUT a reakční grónské horní vrstvě v ATASSUT, četli jsme Kapitál Karla Marxe. Měla jsem pak tu knihu moc ráda, pro její chvějivý, ženský soucit a pro její mocné rozhořčení. Neznám žádnou jinou knihu s tak silnou vírou v to, jak daleko člověk může dojít, jen když má vůli věci změnit.

Já sama si bohužel tak jistá nejsem. Dostala jsem hodně, a moc jsem chtěla. A nakonec vlastně nic nemám a ani pořádně nevím, co chci. Mám základy vzdělání. Cestovala jsem. Občas mám pocit, že jsem si dělala, co jsem chtěla. Ale přesto mě něco vedlo. Nějaká neviditelná ruka mě držela za krkem a pokaždé, když jsem si myslela, že teď dělám rozhodující krok vzhůru ke světlu, zatlačila mě hlouběji do stoky tekoucí pod krajinou, o které nevím, jak vypadá. Jako kdyby bylo určeno, že musím spolykat tolik a tolik kubíků splašků, než se budu smět nadechnout. Zpravidla plavu proti proudu. Ale za jistých rán, jako třeba dnes, mám dost sil to vzdát. Když se teď šourám vedle mechanika, jsem podivně a nevysvětlitelně šťastná.

Napadá mě, že bychom mohli posnídat spolu. Nevím, jak je to dlouho, co jsem s někým snídala. Sama jsem to tak chtěla. Jsem po ránu citlivá. Potřebuji čas, musím si opláchnout obličej studenou vodou a namalovat si oči a vypít sklenici džusu, jestliže mám být společenská. Ale tohle ráno se srovnalo samo od sebe. Potkali jsme se a teď jdeme vedle sebe. Zrovna mu to chci navrhnout.

Najednou se vznesu.

Zvedl mě a odtáhl mě k prolézačce. Doufám, že to je jen žert, a chystám se něco mu říct. Pak vidím, čeho si všiml, a mlčím. V našem vchodu je ve všech patrech tma. Ale jedny dveře se

otvírají. Do tmy dopadá žluté světlo. A jsou vidět dvě postavy, Juliana a nějaký muž. On jí něco říká. Ona vrávorá. Jeho slova dopadají jako rány. Ona si kleká. Pak se dveře zavírají. On po venkovním schodišti odchází.

Julianini přátelé neodcházejí v sedm hodin ráno. Tou dobou ještě ani nejsou doma. A pokud odcházejí, tak nejdou svižné a lehce jako tenhle muž, ale lezou po břiše k výtahu.

Stojíme ve stínu prolézačky. On nás nevidí. Má dlouhý plášť z koverkotu a klobouk.

U štítu směrem ke Christianshavnu mi mechanik stiskne ruku a já jdu dál sama. Klobouk přede mnou nastupuje do auta. Když odjíždí od obrubníku, stojí mechanikův malý Morris vedle mě. Sedadla jsou studená a tak nízko, že se musím natáhnout, abych viděla předním sklem ven. To je zamrzlé, takže dohlédneme sotva tak k továrnímu znaku na kapotě a na červená zadní světla před námi.

Jedeme přes most a u kostela Holmens Kirke doprava, kolem Národní banky a přes Nové královské náměstí. Možná je kolem nás provoz, možná jsme jediní. Z auta není vidět ven.

Zastavil u parku Krinsen na Novém královském náměstí. My jedeme až k francouzskému velvyslanectví. On se neohlíží.

Jde kolem hotelu d'Angleterre a zahýbá na pěší zónu. Jsme pětadvacet metrů za ním. Ted' jsou kolem nás lidé. On jde k bráně v jednom z domů a odemyká si.

Kdybych byla sama, zůstala bych ted' stát. Nepotřebuji se chodit dívat, co je napsáno na ceduli. Víím, kdo je muž, jehož jsme sledovali, tak jistě, jako kdyby mi ukázal své jmenování. Kdybych byla sama, šla bych domů a po cestě bych přemýšlela.

Ale dnes jsme poprvé po dlouhé době dva.

On stojí vedle mě, ale v mžiku je u brány, a než se vrata zavřou, strčí mezi ně ruku.

Chápu. Když si člověk hraje nebo když se hraje míčová hra, nastane občas bez jediného slova takový moment okamžitého vzájemného porozumění.

Vcházíme do mramorem obloženého průchodu s bílým a zlatě bronzovým klenutým stropem, měkkým žlutým světlem a prosklenými dveřmi s mosaznou klikou. Průchod vede do zahrady se stále zelenými keři, malými japonskými jinany a fontánou. Vše je pokryté sněhem posledních čtrnácti dní, který jednou roztál a ted' je na něm tenký zmrzlý škraloup. Odněkud shora se jako prach snáší první denní světlo.

Ve vchodu leží elektrický kabel. Vede za roh. Odtamtud je slyšet vysavač. Před námi stojí stojan na kolečkách s dvěma kbelíky, mopem, kartáči na podlahu a párem válečků na ždímání hadru. Mechanik po stojanu hrábne.

Nad námi je slyšet kroky, měkké, tlumené modrým běhounem přichyceným v celé šíři schodiště mosaznými tyčkami. Kolem nás je příjemná vůně. Znáím ji, ale nevím odkud.

Jsme ve druhém patře v okamžiku, kdy se za ním zabouchnou dveře. Mechanik se stojanem pod paží jde, jako kdyby vůbec nic nenesl.

Zlacení a krémové výplně z průchodu jsou i na schodišti a na dveřích. Jsou tu ryté mosazné štítky. Ten před námi je připevněný nad dopisní schránkou s dvojnásobně širokým otvorem, aby se tam vešly i ty největší šeky. "Advokátní kancelář", stojí na štítku. Samozřejmě. "Advokátní kancelář Hammer a Ving". Dveře nejsou zamčené, a tak jdeme dovnitř, my i stojan.

Vcházíme do velkého vchodu. Jsou tu dveře otevřené do řady kanceláří, které leží jedna za druhou jako přijímací pokoje na fotografiích z Amalienborgu. A i tady jsou fotografie královny a prince a parketové podlahy hladké jako zrcadlo a obrazy ve zlatých rámech a nejvybranější kancelářský nábytek, jaký jsem kdy viděla. A je tu stejná vůně jako na schodišti, a teď ji poznávám. Je to vůně peněz.

Není tu živá duše. Beru si kuchyňský hadřík a ždímu jej a mechanik si bere velký hadr na podlahu.

Na konci kanceláří jsou zavřené dvojité dveře. Klepu na ně. Musí na stole mít ovládací panel, protože když se dveře otevrou, sedí na protějším konci místnosti. Jeho kancelář má okno do dvora.

On sedí za psacím stolem z černého mahagonu na čtyřech lvích nohách a člověku to nedá, aby nepřemýšlel, jak sem nahoru ten stůl dostali. Na stěně za stolem visí tři ponuré obrazy Mramorového mostu v těžkých rámech.

Těžko říct, kolik mu je let. Od Elsy Lübingové vím, že mu musí být přes sedmdesát. Ale vypadá zdravě a atleticky. Jako kdyby každé ráno chodil bosky přes svůj pozemek s pláží k moři, vyříznul si pilou díru v ledu, dal si osvěžující koupel a utíkal zpátky a snědl miskou mušli Gladiátor s odstředěným mlékem.

Proto pořád má hladkou pleť a červené tváře. Ale vlasům to nijak neprospělo. Má hlavu jako koleno.

Má brýle se zlatými obroučkami a s tolika reflexy, že mu vlastně nikdy nejsou vidět oči.

– Dobré ráno. Kontrolujeme kvalitu ranního úklidu.

Nic neříká, jen se na nás podívá. Kdysi dávno jsem s ním mluvila v telefonu a pamatuji si jeho suchý a korektní hlas tak jasně, jako kdyby právě promluvil.

Mechanik se přesune do rohu a začne vytírat. Já se pouštím do římsy okna, které je nejbližší psacímu stolu.

On se dívá do svých papírů. Utírám římsu kuchyňským hadrem. Zůstávají po něm šmouhy špinavé vody.

Brzy se začne divit.

– Jo, to je fajn, když má člověk pořádně uklizeno.

Svraští obličej, teď už lehce podrážděně.

Vedle římsy visí obraz plachetnice.

Sundám jej a oprašuji hadrem zadní stranu.

– To je ale krásný obrázek. Já se, abych tak řekla, taky zajímám o lodi. Lítám celý den v gumových rukavicích a s dezinfekcí, a když přijdu večer z práce domů, tak si sednu, dám si nohy na stůl a listuju si v nějaké dobré knize o lodích.

Teď přemýšlí, jestli snad nejsem nepříčetná.

– Každý máme své miláčky, že ano. Já mám nejradši lodi, co jezdily do Grónska. A když jsem si náhodou všimla vašeho jména na tom pěkném štítku na dveřích, říkám si, Bože můj, Smillo. Ving! Ten hodný člověk přece dal jednomu tvému kamarádovi k Vánocům model Johannese Thomsena. Taková hezká loď. A on ji dá malému grónskému chlapečkovi.

Věším obraz zpátky. Voda mu neudělala dobře. Každý úklid má svou cenu. Myslím na Julianu, jak před ním ve dveřích klečela na kolenou.

– A pak bych si taky věčně vydržela číst o lodích najímaných na expedice do Grónska.

On teď sedí úplně potichu. Jen v reflexech ve sklech jeho brýlí to lehce hraje.

– Třeba o těch dvou lodích najatých v šestašedesátém a jednadevadesátém na expedice k ostrovu Gela Alta.

Jdu ke stojanu a ždímám hadr.

– Doufám, že teď budete spokojen. Musíme dál. Práce volá.

Od dveří na chodbu je vidět celou tou dlouhou řadou místností až do jeho kanceláře. Sedí za psacím stolem. Ani se nepohnul.

Na konci schodiště stojí paní ve středních letech v bílém plášti. Se zasmušilýma očima hladí svůj vysavač. Jako kdyby si s ním povídala, jak si spolu v tom velkém světě poradí bez stojanu na kbelíky.

Mechanik staví stojan před ni. Nemá zrovna radost z toho, že někomu vzal náradí. Rád by řekl pár slov, jako jeden řemeslník druhému. Ale nic ho nenapadá.

– Jsme z podniku. Kontrolovali jsme vaši práci. Jsme opravdu moc spokojeni.

Vytáhnu z kapsy jednu z Moritzových nových šustících stokorun a balancuji jí na okraji kbelíku.

– Vezměte si prosím tento kvalifikační příplatek, když máme takové hezké ráno. Na dortík ke kafičku.

Ona se na mě melancholicky podívá.

– Ředitelka jsem přece já. A mám jenom čtyři zaměstnance.

Chvilí všichni tři stojíme a díváme se jeden na druhého.

– No a co. Ředitelky si snad dávají dortík ke kafičku taky.

Sedneme si do auta a nějakou dobu sedíme a rozhlížíme se po Novém královském náměstí. Na společnou snídani už je pozdě. Domlouváme si nějaké časy. Teď, když je napětí za námi, mluvíme spolu jako cizí lidé. Když vystoupím, stáhne mechanik okénko.

– Smillo. Bylo to rozumný?

– Bylo to spontánní. A mimochodem, chodil jsi někdy na lov?

– Málo.

– Když člověk loví plachou divokou, jako třeba soby, tak se jim schválně několikrát ukáže. Vstane a zamává pažbou pušky. Ve všech živých bytostech sídlí strach a zvědavost skoro ve stejném místě. Sob jde blíž. Ví, že to je nebezpečné. Ale musí se jít podívat, co se to tam tak hýbe.

– A cos udělala, když přišel blíž?

– Už nic, přiznávám se. – Nikdy jsem nedokázala vystřelit. Ale možná má člověk to štěstí, že je nablízku někdo, kdo ví, co je třeba udělat.

Jdu domů pěšky přes most. Je osm hodin, den sotva začal. Mám pocit, že už jsem toho vyřídila tolik, jako kdybych rozesla noviny.

Doma na mě čeká dopis, podlouhlá obálka z těžkého ručního papíru. To je od otce. Je to polstrovaná obálka ze Spojených papíren s jeho iniciálami v ocelotisku. Má rukopis, jako kdyby chodil do kursu vytahování se krasopisem. A taky že chodil. To bylo tehdy, když jsem u něho bydlela. Po dvou večerech v kursu zapomněl svůj starý rukopis. A nový ještě neuměl. Tři měsíce psal jako dítě. Musela jsem napodobovat jeho podpis na účtech, které rozesílal. Báł se, aby se snad pacientům nemoc nevrátila, kdyby viděli, jaký má slavný pan doktor rozviklaný podpis.

Pak se to poddalo. Svět jeho rukopis obdivuje. Podle mě je jen nafoukaný.

Ale dopis je celkem přátelský. Je to jedna řádka na kousku papíru s vodoznakem, který, jak vím, stojí pětikorunu za arch. A pak je tu svazek fotokopií novinových výstřižků sepnutých svorkou.

"Ahoj Smillo. Tohle měli v archivu Berlingske Tidende o Loyenovi a Grónsku."

Je tu ještě jeden arch.

"Kompletní seznam jeho vědeckých publikací", je na něm napsáno Moritzovou rukou. Seznam je napsaný na stroji.

Dole se píše, že údaje pocházejí z něčeho, co se jmenuje Index Medicus, a jsou z databáze ve Stockholmu. Jsou tu články ve čtyřech cizích jazycích, mimo jiné v ruštině. Většina je v angličtině. U poloviny nerozumím ani titulům. Ale Moritz na okraj připojil krátká vysvětlení. Jsou tu články o "crash injuries". O toxikologii. Je tu článek, napsaný společně s někým jiným, o poruchách vstřebávání vitamínu B12 z žaludku následkem poranění způsobených střelnými ranami. Tyhle články jsou ze čtyřicátých a padesátých let. Od šedesátých let se zabýval arktickou medicínou, psal o trichinóze, o omrzlinách. Je tu kniha o chřipkových epidemiích v oblasti Barentsova moře, dlouhá řada krátkých článků o parazitech, několik článků o práci s rentgenem. Jeho zájmy jsou všestranné.

Zdá se, že několikrát se zabýval historickým bádáním. Je tu článek o výzkumu mrtvol z dánských bažin. A pak tu jsou tři tituly, u kterých si dělám křížek. Jsou o zkoumání mumií rentgenem. Jeden výzkum probíhal v sedmdesátých letech v muzeu Pergamon v Berlíně, šlo o mumie z Tutanchamónova hrobu. Druhý titul je o balzamování v předbuddhistické době v Malajsii a v Thajsku a uveřejnilo jej muzeum v Singapuru. Třetí je o grónských mumiích z Qilakitsoqu.

Píšu dolů na seznam "Díky, Smilla", dávám jej do obálky a píšu na ni otcovu adresu. Pak se probírám výstřižky.

Je jich osmnáct a jsou seřazeny chronologicky. Začínám odshora. První je článek z října, ve kterém se píše, že přípravy ke zřízení soudně lékařské instance pro Grónsko pod vedením profesora MUDr. Johannese Loyena jsou již téměř u konce. Další výstřižek je o rok starší. Je to fotografie s krátkým textem. "Rada pro otázky etiky při konferenci v Godthabu". Mají kamiky a kožišinové čepice. Loyen je druhý zleva. Ční stejně vysoko jako ti, kteří za ním stojí na několika schodech. Další výstřižek je z jeho sedmdesátých narozenin rok předtím. V textu se praví, že jeho zaměstnání bylo mimořádně prodlouženo z důvodu jeho práce na zřizování státní prosektury pro Grónsko. A tak to pozpátku pokračuje. "Všechno nejlepší profesoru Loyenovi k šedesátinám", "Profesor Loyen přednáší na nově otevřené Grónské univerzitě", "Představitelé Zdravotního ústavu v Grónsku, první zleva je kodaňský městský lékař a vedle něho primář J. Loyen, šéf nově zřízeného Ústavu arktické medicíny". A tak to jde sedmdesátými a šedesátými lety dále. O expedicích v jednadvadesátém a v šestašedesátém tu zmínky nejsou.

Předposlední výstřížek je z roku 1949. Je to taková malá prostituce písmem. S nadšením se tu mluví o nových dumpsters Dánské kryolitové společnosti, které usnadnily dopravu rudy z hlubších částí lomu k povrchu, srdečný a vřelý hold řediteli a konferenčnímu radovi Ebelovi a choti, kteří stojí v popředí. Vzadu stojí hlavní inženýr, doktor technických věd Wilhelm Ottesen a lékařský poradce společnosti, dr. Johannes Loyen. Snímek byl pořízen u lomu v Saqqaqu v okamžiku, kdy nový stroj vyvází na povrch první náklad.

Pak následuje desetiletá mezera. Poslední výstřížek je z května 1939.

Je to fotografie s textem. Snímek je z přístavu. V pozadí je tmavá loď. V popředí stojí asi deset lidí. Pánové ve světlých oblecích, dámy v dlouhých sukních a lehkých kabátech. Scenerie působí naaranžovaným dojmem. Text je kratičký. "Smělá a nedočkavá společnost z Freia Filmu před odjezdem do Grónska." Pak následuje seznam členů oné smělé a nedočkavé společnosti. Jsou to herci a režisér. A jejich lékař a jeho asistent. Lékař se jmenuje Roving. Asistent jmenovaný není. V konzervativním tisku třicátých let asistenti jména neměli. Ale díky jeho pozdějšímu osudu se uchovala v archivu i tahle fotografie a někdo pod tím dojmem připsal jeho jméno kuličkovým perem. Je ho na snímku vidět. Je ze všech nejvyšší. A jeho mládím a podřízeným postavením, jak stojí za excentriky, kteří se fotoaparátu podbízejí, prosvítá už tehdy jeho arogance. Je to Loyen. Tenhle výstřížek si skládám.

Po snídani si беру dlouhý semišový kabát a kožišinový klobouček od Jane Eberleinové. Kabát má hluboké vnitřní kapsy. Dávám do nich složený onen poslední výstřížek, svazek bankovek, Izaiášovu kazetu a dopis Moritzovi. Pak odcházím. Den začal.

V Prontaprintu v Trhové ulici si dám udělat kopii pásku. A půjčím si tam telefonní seznam. Ústav eskymologie sídlí ve Fialkové. Volám tam z telefonní budky na náměstí. Přepojují mě k lektorovi, který se podle hlasu zdá být grónského původu. Vysvětlují, že mám na pásku nahrávku ve východogrónštině, které nerozumím. On se ptá, proč nejdu do Grónského domu.

– Chci odborníka. Nejde mi jen o to porozumět, co se tam říká. Chtěla bych mluvčího identifikovat. Hledám člověka, který si pásek poslechne a řekne, že ten, co tu mluví, má vlasy barvené henou, a když v pěti letech seděl na nočníku, dostal pohlavek, a na jeho samohláskách je slyšet, že to bylo u Akunnaaqu v roce 1947.

On se začne sám pro sebe pochechtávat.

– Máte peníze, milá paní?

– A vy máte? A žádná paní. Slečno.

– Kotviště. Je to v Jižním přístavu. Molo 126. Ptejte se po správci.

Pochechtává se, ještě když zavěšuje.

Jedu vlakem do stanice Enghave. Odtamtud půjdu pěšky. V knihovně v Trhové ulici jsem se podívala do Krakovy mapy. A vtiskla jsem si do hlavy labyrint klikatých ulic.

Na stanici je zima. Na protějším nástupišti stojí muž. Upřeně a toužebně vyhlíží vlak, který ho odveze pryč, do města, k ostatním. To je poslední člověk, kterého vidím.

Ve středu města je to teď jako v mraveništi. Lidé se valí do obchodních domů. Přípravují divadelní premiéry. Stojí ve frontě před Hviidovou vinárnou.

Jižní přístav je strašidelné město. Šedá obloha je nízko. Vzduch chutná po uhelném kouři a chemikáliích.

Kdo se bojí, že stroje už co nevidět převezmou moc, ať nechodí na procházku do Jižního přístavu. Není tu odklizený sníh. Chodníky jsou neprůchodné. Po úzké a blátivé jízdni dráze čas od času přijíždějí nadpřirozeně velké kamiony s černými a liduprázdnými okny. Nad továrnou na mýdlo leží deka zeleného kouře. V nějakém bufetu nabízejí buřtguláš. Za okny opuštěné kuchyně svítí červená a žlutá světélka na osamělých fritézách. Nad zasněženým uhelným skladem bez spočinutí a bez cíle pojíždí sem a tam po kolejích jeřáb. Škvírami v zavřených vratech garáží je vidět modravé záblesky a je slyšet praskot elektrických svářeček a cinkot černých peněz, které se tam vydělávají, ale žádné lidské hlasy.

Potom se cesta otevře vstříc pohlednici, velké přístavní zátoce s nízkými žlutými skladišti kolem. Moře je zamrzlé, a než se z té vyhlídky stačím vzpamatovat, objeví se slunce, nízké, běložluté a překvapivé, a led se rozzáří, jako kdyby se pod zemí pod matovaným sklem rozsvítila žárovka. U mola kotví malé rybářské čluny s trupy modrými jako moře tam, kde se dotýká obzoru. V přístavu samotném, na vnější straně přístavní zátoky, kotví velká třístěžňová plachetnice. To je Kotviště.

Plachetnice kotví u mola 126. Na cestě k němu nepotkám živou duši. Všechny zvuky strojů za mnou se ztratily. Všude je ticho.

Na molu stojí laťka s bílou dopisní schránkou. Nad tou je velká cedule, která je ještě zakrytá kusem bílého plastiku.

Podle nápisu z pozlacených písmen na zádi se loď jmenuje "Severní záře". Má galionovou figuru vyřezanou do podoby muže třímajícího pochodeň, černý lesklý trup dlouhý nejméně třicet metrů, stěžně, které ční až do nebe a vyvolávají v člověku dojem, že stojí před kostelem, a celá voní dehtem a pilinami. Někdo nedávno utratil za její opravu celé jmění.

Na palubu se jde přes můstek s tlustým kokosovým běhounem a zábradlím s leštěnými bronzovými knoflíky. Veškeré místo na palubě zabírají velké zavřené dřevěné bedny s nápisem "OPATRŇ", hromady prken a kbelíky s barvou. Všechna lana jsou pečlivě stočená, všechno dřevo má hluboký temně hnědý lesk deseti vrstev drahého lodního laku. Bílý email se blýská jako sklo. Vzduch se chvěje čistícími prostředky, dvousložkovým epoxidovým lepidlem a spárovací hmotou. Až na tohle chvění je na lodi zřejmě mrtvo.

Úzká cestička mezi bednami vede k lakovaným dvojítm dveřím. Je odemčeno. Za dveřmi je schodiště dolů do tmy.

Dole u schodiště stojí muž. Opírá se o oštěp a nepohne se, ani když dojdou až k němu.

Zřejmé tu je několik stropních oken, která jsou ještě zakrytá. Ale okraji okenic dovnitř dopadají úzké proužky bílého světla. To stačí, aby bylo vidět, že stojím v sále. Všechny příčky byly strženy a vznikla tak místnost dlouhá asi pětadvacet metrů a široká stejně jako loď.

Je tu teď dost světla, abych poznala, že muž přede mnou je Eskymák. Opírá se o dlouhou harpunu. V levé ruce drží oštěp. Je jen zpola oblečený, má vysoké kamiky a dovnitř obrácený kožíšek z ptáčích kůže. Není o moc vyšší než já. Klepu mu na tvář. Je z dutého laminátu, odlitý ve formě a pak zručně namalovaný. Tváří se duchapřítomně.

– Jako živý, že ano?

Hlas se ozývá odněkud zpoza jakési plenty. Na cestě k ní musím obejít kajak, ještě zčásti zabalený, a skleněnou vitrínu, která tu leží jako vypuštěné akvárium na tři tisíce litrů. Plenta je z kůže natažené mezi dvěma velrybími zuby. Za ní stojí psací stůl. Za psacím stolem sedí muž. Vstává a já tisknu ruku, kterou mi podává. Je figuríně k nerozeznání podobný. Ale o třicet roků starší. Má huňaté a na páže ostříhané, ale šedivé vlasy. Je stejného původu jako já, tak či onak grónského.

– Hledám pana správce.

– To jsem já.

Jeho dánština je bez přízvuku. Mávne rukou kolem sebe.

– Rozestavujeme sbírky. Stojí to úplné jmění.

Pokládám před něho pásek. On jej opatrně osahává.

– Chtěla bych identifikovat muže, který tu mluví. Volala jsem na Ústav eskymologie a ti mě poslali za vámi.

On se spokojeně usměje.

– Ústní doporučení je ta nejlepší reklama. A zdaleka nejlevnější. Víte, co stojí takový inzerát?

– Jenom v seznamovacích rubrikách.

– Je to drahé?

Jeho zájem je upřímný. Na něho je humoru škoda.

– Velice.

On přikyvuje.

– Je to hrozné. Úplně člověka ošubou. Noviny, finanční úřad, celníci...

Připadá mi, že už jsem ho někdy viděla. Tenhle pocit ve mně obličeje a místa vzbuzují stále častěji. Nevím, jestli jsem už toho viděla tolik, že se svět začal opakovat, nebo jestli to je předčasným opotřebením duševního aparátu.

Na stole před sebou má matně černý plochý a čtvercový kazetový magnetofon. Vkládá do něj kazetu. Zvuk se ozývá ze vzdálených reproduktorů na konci místnosti. Jak si teď mé oči pomalu zvykají na tmu, všímám si, že se stěny zaoblují podle boku lodi.

Půl minuty poslouchá s tváří v dlaních. Pak pásek zastaví.

– Je mu asi pětadvacet. Vyrůstal v okolí Angmagssaliku. Do školy chodil jen velmi krátce. Na východogrónském základu jsou stopy severnějších dialektů. Ale na severu se moc stěhují sem a tam, než aby se dalo říct jakých. Pravděpodobně nikdy nebyl delší dobu mimo Grónsko.

Dívá se na mě světle šedýma, téměř mléčnými očima s výrazem, jako kdyby na něco čekal. Najednou vím na co. Na potlesk po prvním jednání.

– To je fantastické. Dá se z toho usoudit ještě něco?

– Popisuje cestu přes ledovec, na tažných saních. Je to pravděpodobně lovec, protože používá řady odborných výrazů, jako kupříkladu anut o postraňcích pro psy. Mluví zřejmě s Evropanem. Používá anglické názvy lokalit. A má pocit, že některé věci musí opakovat.

Poslouchal pásek velice krátce. Přemýšlím, jestli si ze mě nedělá blázny.

– Vy mi nedůvěřujete, říká chladně.

– Jen se dívám, že z tak mála se toho dá vyvodit tolik.

– Jazyk je jako hologram.

Říká to pomalu a s důrazem.

– V každé promluvě člověka je uložena suma jeho jazykové minulosti. Tak třeba vy... Je vám kolem pětatřiceti. Vyrostla jste v Thule nebo na sever odtamtud. Jeden nebo oba rodiče jsou Eskymáci. Přijela jste do Dánska až poté, co jste si zcela osvojila základy grónštiny, ale ještě jste neztratila instinktivní talent dítěte naučit se cizí jazyk dokonale. Řekněme, že vám bylo něco mezi sedmi a jedenácti lety. Pak už je to těžší. Jsou tu stopy více sociolektů. Možná jste bydlela nebo chodila do školy v severních předměstích, v Gentofte nebo Charlottenlundu. Je tu i něco typicky severosjaellandského. A kupodivu i pozdější náznak západogrónštiny.

Nijak se nepokouším skrýt svůj obdiv.

– Je to tak. Je to víceméně správně.

On spokojeně mlaskne.

– Dá se nějak poznat, kde k tomu rozhovoru došlo?

– Vy to opravdu nevíte?

Ted' si toho všímám znovu, jeho závratného sebevědomí a nadšení, že toho tolik umí.

Přetáčí pásek zpátky. Když magnetofon obsluhuje, nedívá se na něj. Přehrává mi snad deset vteřin.

– Co tam slyšíte?

Slyším jen ten nesrozumitelný hlas.

– Pod tím hlasem je ještě jiný zvuk.

Přehrává to znovu. Pak to slyším. Slabý, narůstající hluk motoru, jako generátor, který startuje a pak se zase vypne.

– To je vrtulové letadlo, říká. – Velké vrtulové letadlo.

Přetáčí pásek. Znovu jej přehrává. Je slyšet slabý cinkot porcelánu.

– Je to velká místnost s nízkým stropem. Prostírají tam stoly. Je to něco jako restaurace.

Vidím na něm, že odpověď zná. Ale vychutnává si to a vytahuje ji pomalounku jako králíka z klobouku.

– V pozadí je slyšet hlas.

Přehrává několikrát stejné místo. Ted' ten hlas jen tak tak slyším.

– Nějaká žena, říkám.

– Muž, který mluví jako žena. Nadává. V dánštině a v americké angličtině. Jeho mateřským jazykem je dánština. Pravděpodobně kárá toho, kdo prostírá stůl. Je to zřejmě vedoucí restaurace. Naposled přemýšlím, jestli jen hádá. Ale vím, že má pravdu. Musí mít abnormálně přesný a cvičený sluch a jazykový cit.

Pásek znovu hraje.

– Zase vrtulové letadlo, zkouším to.

On vrtí hlavou.

– To je tryskáč. Menší tryskové letadlo. Těsně za tím předchozím. Je to frekventované letiště.

Opírá se do židle.

– Kde na světě může východogrónský lovec sedět a vyprávět v restauraci, kde se právě prostírají stoly a kde Dán nadává v americké angličtině a v pozadí je slyšet letiště?

Ted' už to vím taky, ale nechám ho, aby to řekl. Malé děti se mají nechat, i ty dospělé.

– Jen na jednom místě. Na letecké základně v Thule.

Zábavní podnik na základně se jmenuje "Northern Star". Je to dvoudílná restaurace s koncertním sálem.

On znovu pouští pásek.

– To je pozoruhodné.

Já nic neříkám.

– Ta hudba... pod tím hlasem... to je z předchozí nahrávky. Tohle je samozřejmě pop, There must be an angel od Eurythmics. Ale ta trubka...

Zvedne hlavu.

– Ten klavír, to samozřejmě slyšíte, to je Yamaha Grand.

Já vůbec neslyším, že tam nějaký klavír je.

– Velký, těžký, skvostný zvuk. Trochu těžkopádný bas. Často nepatrně falešný. Bösendorfer z něho nikdy nebude... Ale ta trubka je mi divná.

– Něco z té hudby zbylo ke konci pásku.

On přetáčí pásek dopředu. Když jej pustí, jsme někde hned na začátku.

– "Mr. P.C.!", řekne. Z tváře mu zmizí výraz a on zapomene, kde je.

Nechává to hrát až do konce. Když pásek dohraje, je někde daleko. Dopřávám mu čas, aby se zase vrátil. Otírá si oči.

– Jazz, říká potichu. – Moje vášeň...

Bylo to jen kratičké odhalení. Když se zase probere, je jako kohout. Tři čtvrtiny politiků a úředníků ve vedení grónské samosprávy patří k jeho generaci. Byli to první Gróňané, kteří vystudovali univerzitu. Někteří z nich přežili a zůstali sami sebou. Jiní – jako tady pan správce – se se svým křehkým, ale abnormálně nadutým sebevědomím stali pravými intelektuálními Severodány.

– Ve skutečnosti je velice obtížné poznat hudebníka podle zvuku. Kdo se tak dá identifikovat? Stan Getz, když hraje latinskoamericky. Miles Davis podle holého, přesného zvuku bez vibrata. Armstrong podle toho, jak přesně v jeho hře krystalizuje neworleánský jazz. A pak tenhle. Nedočkavě a vyčítavě se na mě dívá.

– Synonymem velkého jazzu je kvartet Johna Coltranea. McCoy Tyner – klavír, Jimmy Garrison – basa, Elvin Jones – bicí. A v obdobích, kdy Jones byl ve vězení, Roy Haynes. Jen ti čtyři, s výjimkou čtyř vystoupení, slavných New York Independent Club Concerts. Tam s nimi hrál Roy Luber na trubku. Měl smysl pro evropskou harmonizaci a zpěvný africký nerv. To se naučil od samotného Coltranea.

Chvíli pak sedíme a myslíme na to.

– Alkohol, řekne on najednou, – nikdy pro hudbu nic dobrého neudělal. Konopí prý je znamenité. Ale alkohol pod jazzem tiká jako bomba.

Chvilku posloucháme, jak bomba tiká.

– Od té doby, od čtyřiašedesátého, se Luber upíjí k smrti. Na cestě z kopce, jako člověk i jako hudebník, se dostal do Skandinávie. A tady zůstal.

Ted' si vzpomínám, že jsem to jméno viděla na koncertních plakátech. A v několika skandálních novinových titulcích. Jeden z nich zněl: "Slavný jazzový hudebník chtěl v opilosti převrátit městský autobus."

– Musel v té restauraci hrát. Je to tatáž akustika. V pozadí jedí lidé. Někdo využil šance a pořídil pirátskou nahrávku.

Usmívá se, naprosto to chápe.

– Obstaral si tak víceméně zadarmo živou nahrávku. Když se člověk nebojí riskovat, ušetří s malým walkmanem velké peníze.

– Proč vůbec do Thule jel?

– Kvůli penězům, samozřejmě. Jazzoví hudebníci mají holé prdele, žijí z příležitostných štací. Pomyslete, co to stojí...

– Co co stojí?

– Upít se k smrti. Myslela jste někdy na to, kolik ušetříte, když nejste alkoholická?

– Ne.

– Pět tisíc korun.

– Prosím?

– Za dnešek to bude pět tisíc korun. A jestli budete chtít přepis obsahu s razítkem, tak asi deset tisíc.

V jeho tváři není ani náznak úsměvu. Myslí to smrtelně vážně.

– Mohla bych dostat účet?

– Pak budu muset přičíst daň z přidané hodnoty.

– Ano, jen ji klidně přičtěte.

Když se to tak vezme, nebude mi účet k ničemu. Ale pověsím si jej doma na zeď. Bude mi připomínat, co se může vyvinout z proslulé grónské ochoty a lhostejnosti k penězům.

Píše na stroji na arch formátu A4.

– Budu na to potřebovat nejméně týden. Mohla byste mi zavolat tak pět, šest dní po Novém roce? Vytahuji ze svazku bankovek pět nových, ještě neposkvrněných tisícikorun. On zavírá oči a poslouchá, jak je odpočítávám. Má v každém případě jednu ještě nezkrotnější vášeň než modální jazz, rozkošnický šustot bankovek, které se stěhují do jeho kapsy.

Když už stojím, mám pocit, že se ho budu muset na něco zeptat.

– Jak se člověk naučí vyposlouchat toho tolik?

On se rozzáří jako sluníčko.

– Jsem původně teolog. Takové povolání člověku dává jedinečnou příležitost naslouchat lidem.

Kněžský talár je jako maskování téměř dokonalý. Proto jsem ho tak dlouho nemohla poznat. Přestože to není ani deset dnů, co jsem ho viděla pohřbívat Izaiáše.

– Někdy ostatně ještě vypomohu. Zastupuji Chemnitze, když je moc práce. Ale posledních čtyřicet let jsem se věnoval hlavně jazykům. Mým učitelem na univerzitě byl svého času Louis Hjelmslev. Byl profesorem komparativní lingvistiky. Měl bezpečný přehled o takových čtyřiceti až padesáti jazycích. A stejně tolik se jich naučil a zase zapomněl. Tehdy jsem byl mladý a překvapený jako vy. Když jsem se ho zeptal, jak se naučil tolik jazyků, tak odpověděl – ted'

napodobuje muže s mohutným předkusem –: těch prvních třináct, čtrnáct trvá dlouho. Pak už to jde mnohem rychleji.

Říčí smíchy. Je v prima náladě. Blýskl se a vydělal na tom peníze. Napadá mě, že to je zřejmě první Gróňan, který mi vykal. A očekával, že i já budu vykat jemu.

– A ještě něco. Od svých dvanácti let jsem úplně slepý.

Vychutnává, jak najednou ztuhnu.

– Pohybují očima podle vašeho hlasu. Ale nevidím nic. Za jistých okolností slepota zbystřuje sluch.

Tisknu ruku, kterou mi podává. Měla bych držet hubu. Je opravdu velice ošklivé dráždit slepce, navíc krajana. Ale vždycky mi byla záhadou a provokovala mě pravá, nefalšovaná chamtivost.

– Pane správce, šeptám. – Ve vašem věku byste měl být opatrný, se všemi těmi penězi v kapse a hodnotami, které tu kolem sebe máte. Tahle loď tu křičí jako otevřený bankovní trezor. Jižní přístav je prosáklý kriminalitou. Víte přece, kolik je na tomhle světě lidí, kteří bez zábran usilují o majetek bližních.

On se pokouší polknout.

– Sbohem. Na vašem místě bych zabarikádovala dveře, až odejdu.

Na plochých kamenech mola se uvelebily poslední žluté sluneční paprsky. Za pár minut budou pryč. Zůstane po nich syrová a vlhká zima.

Není vidět živou duši. Odtrhnu klíčem z cedule bílý plastik. Jen jej odštípnu, jen tolik, aby pod něj bylo vidět. Ceduli maloval malíř štítů, na bílém podkladě jsou černá písmena. "Zde Kodaňská univerzita, Polární centrum a Ministerstvo kultury zřizují ARKTICKÉ MUZEUM". Pak následuje seznam fondů, které útratu platí. Ten nečtu. Pomalu po molu odcházím.

Arktické muzeum. Tam koupili Izaiášovi tu loď. Vytahuji z hluboké kapsy účet od správce. Je formálně dokonalý, to je další zázrak, když člověk uváží, že je slepý. Účet je podepsaný. Jeho podpis je nečitelný. Ale je tam i razítko. To se přečíst dá.

Stojí na něm "PhDr. Andreas Fine Licht. Profesor eskymáckých jazyků a kultur."

Stojím bez pohnutí, dokud šok neopadne. Pak přemýšlím, že půjdu zpátky.

Nakonec jdu dál. Ten pásek je kopie. A když je člověk na lovu, může občas být ku prospěchu, když se ukáže, když se zastaví a zamává pažbou pušky.

4

Přicházím víceméně včas. Malý modrý Morris stojí před Tivoli na bulváru H. Ch. Andersena.

Mechanik vypadá jako muž, který čekal a při čekání myslel na hodně tíživých věcí.

Sedám si vedle něho. V autě je zima. On se na mě nedívá. Bolest má ve tváři vepsanou jako v otevřené knize. V tichosti spolu hledíme před sebe. Nejsem zaměstnaná u policie. Nemám důvod pobízet k doznáním.

– Baron si pamatoval. On nezapomínal.

Já jsem myslela na to samé.

– Někdy do sklepa ne-nepřišel tři týdny. Když já jsem byl malý a byl jsem tři týdny na táboře, tak jsem si skoro nepamatoval rodiče, když jsem se vrátil domů. Ale Baron dělal takový maličkosti. Třeba jsem přicházel domů a on si hrál na hřišti. Vtom se zastavil. A utíkal ke mně. A pak jen šel kousek vedle mě. Jako aby ukázal, že se známe. Šel se mnou jenom ke dveřím. Tam se zastavil. A kývnul na mě. Jako že na mě nezapomněl. Jiné děti zapomenou. Mají rády každého a na každého zapomenou.

Kouše se do rtu. Já nemám, co bych dodala. Slova zmohou v zármutku tak relativně málo. Slova vůbec zmohou tak relativně málo. Ale co máme jiného?

– Jdeme do cukrárny, říkám.

O své návštěvě na molu 126 mu na cestě městem nepovídám. Ale říkám mu, jak jsem potom z telefonní budky volala Benedikte Clahnové.

La Brioches d'Or je na pěší zóně u Amagerského náměstí, v prvním patře o pár domů dále za prodejnu Královské porcelánky.

Už dole ve vchodu jsou fotografie v průměru metrových rohů hojnosti, které cukrárna dodávala ke dvoru jeřábem. Na schodišti je výstavka zvlášť nezapomenutelných šlehačkových dortů, které vypadají, jako kdyby je ostříkli lakem na vlasy, aby vydržely navěky. U vchodu hlídá figurína boxera Ayuba Kaluleho z hořké čokolády v životní velikosti, kterou udělali, když se stal mistrem Evropy, a za dveřmi je dlouhý stůl pokrytý dorty, které budí zdání, že neumějí snad jenom létat. Ze stropu zdobeného šlehačkou ze štuku visí lustry. Tlustý koberec na podlaze je jako houba a má barvu jako dortový korpus zalitý sherry. U stolečků s bílými ubrusy sedí nóbl dámy a půllitrovými šálky horké čokolády splachují druhý sachr. Aby čekání na účet a strach, co na to váha doma v koupelně, nebyly tak tíživé, sedí na pódiu pianista s toupé a hraje rozpačité potpourri z Mozarta. Když se pokouší mrknout na mechanika, celé to zvorá.

V rohu sama pro sebe sedí Benedikta Clahnová.

Někteří lidé jako by se svým hlasem neměli nic společného. Ještě si pamatuji, jak jsem byla překvapená, když jsem poprvé stála tváří v tvář Ulloriannguaqovi Christiansenovi, který dvacet let četl zprávy v Grónském rozhlase. Jeho hlas ve mně vzbudil očekávání, že spatřím boha. Ukázalo se, že je to jenom člověk jen o maličko vyšší než já.

U jiných lidí si hlas a vzhled odpovídají tak přesně, že je člověk jednou slyší mluvit, a když je uvidí, pozná je. Mluvila jsem s Benediktou Clahnovou minutu v telefonu a vím, že to je ona. Má modrý vycházkový kostým, i v místnosti má na hlavě klobouk, pije minerální vodu a je hezká a nervózní a nevypočitatelná jako dostihový kůň.

Je jí tak pětadesát, má dlouhé rudohnědé vlasy, pod kloboukem zčásti načesané. Je rovné postavy, je bledá, má agresivní bradu a nosní dírky se jí chvějí. Jestli jsem někdy viděla komplikovaného člověka, tak je to ona.

Než k ní přes místnost dojdu, musím učinit několik zásadních rozhodnutí.

Před několika hodinami jsem jí volala z telefonní budky ze stanice Enghave. Má hluboký, chraplavý, téměř líný hlas. Ale pod tím klidem jako bych tušila měch. Anebo také slyším fatu morgánu. Po hodině na molu 126 už na svůj sluch nespolehám.

Když řeknu, že mě zajímá její práce v Berlíně v roce 1946, definitivně odmítá.

– To vůbec nepřichází v úvahu. To je naprosto vyloučené. Jde přece o vojenská tajemství. A kromě toho to bylo v Hamburku.

Už se rozhodla. Ale přitom jako by jen s námahou krotila zvědavost.

– Volám ze Svanemřilenských kasáren. Pracujeme na pamětní publikaci o dánské účasti ve druhé světové válce.

Najednou je jako vyměněná.

– Opravdu? Aha, vy voláte z kasáren. Nejste z ženské domobrany?

– Mám titul magistra, jsem historická. Rediguji tuto publikaci pro Vojenský historický archiv.

– Skutečně? Že něco takového dělá žena! To mě těší. Myslím, že nejprve si o tom budu muset promluvit s otcem. Znáte mého otce?

Nemám tu čest. A jestli to mám stihnout, budu si muset pospíšet. Počítám, že mu musí být tak devadesát. Ale to si nechávám pro sebe.

– Generál August Clahn.

– Rádi bychom, aby tato publikace vyšla jako překvapení.

To ona naprosto chápe.

– Kdy bych mohla s vámi mluvit?

– To bude těžké. Musím se podívat do diáře.

Čekám. Vidím se v ocelové stěně budky jako v zrcadle, velká kožištinová čepice, pod ní tmavé vlasy a mezi vlasy mazaný úsměv.

– Snad bych si mohla udělat chvilku dnes odpoledne.

Když jdu cukrárnou, pamatuji na to. Dívám se na ni. Je to dcera generála. Přítelkyně armády. Ale také má chraplavý hlas. A jak si prohlíží mechanika. Je to výbušná bytost. Rozhodla jsem se.

– Smilla Jaspersenová. A tohle je kapitán a doktor filosofie Petr Fřjl.

Mechanik strne.

Benedikta Clahnová se na něho zářivě usměje.

– Jak zajímavé. Vy jste také historik?

– Jeden z nejskvělejších vojenských historiků v severní Evropě. Mechanikovi zacuká u pravého oka. Objednávám jemu i sobě kávu a malinový dort.

Benedikta Clahnová si dává ještě jednu minerálku. Dort nechce. Chce veškerou pozornost doktora filosofie Petra Fojla.

– Je toho tolik. A já nevím, co vás zajímá.

Tak si vsadím.

– Vaše spolupráce s Johannesem Løyenem.

Ona přikývne.

– Mluvila jste s ním?

– Kapitán Fřjl je jeho blízkým přítelem.

Ona šelmovsky přikyvuje. Přirozeně, že hezcí mužští se znají.

– To už je ale tak dávno.

Káva se nese v konvici s filtrem. Je horká a aromatická. Za to, že jsem se spustila a propadla zdraví škodlivým opojným nápojům, může mechanik.

On se svého šálku ani nedotkne. Ještě se nesrovnal se svou akademickou důstojností. Sedí a prohlíží si ruce.

– To bylo v březnu šestačtyřicátého roku. Britské královské letectvo převzalo po Němcích Dům královny Dagmar na Radničním náměstí. Dozvěděla jsem se, že hledají mladé Dány a Dánky, kteří umí německy a anglicky. Moje matka byla Švýcarka. Do školy jsem chodila v Grindelwaldu. Jsem bilingvní. Na práci v odboji jsem byla moc mladá. Ale tady jsem viděla možnost, jak bych pro Dánsko přece jen mohla něco udělat.

Mluví ke mně. Ale vše je určeno mechanikovi. Mužům asi vůbec patřila velká část jejího života. Chraplavě se zasměje.

– Když mám být zcela upřímná, tak jsem měla přítele, poručíka, který tam odjel půl roku předtím. Chtěla jsem být tam, kde byl on. Ženám muselo být jednadvacet nejpozději během prvních tří měsíců pobytu v Německu. Mně bylo osmnáct. A chtěla jsem odjet hned. Tak jsem si přilhala tři roky.

Možná, pomyslí si, se ti tak taky naskytla šance legálním způsobem utéct tat'kovi generálovi.

– Byla jsem na pohovoru u plukovníka v modrošedé uniformě Královského letectva. Také nás zkoušeli z angličtiny a z němčiny. A museli jsme číst ručně psaný švabach. Říkali, že se podívají, jak jsem se chovala za války. Ale to určitě neudělali. Protože to by bývali zjistili, kolik mi je let.

Malinový dort je na korpusu z mandlového těsta. Chutná ovocem, praženými mandlemi a hustou smetanou. Spolu se zdejším prostředím to pro mě je střední a horní vrstva západní civilizace ve zkratce, vybraně rafinované špičkové výkony spojené s přepjatou a nesmyslnou nadměrnou spotřebou.

– Jeli jsme zvláštním vlakem do Hamburku. Německo, jak víte, bylo rozdělené mezi spojence. Hamburk byl v anglické zóně. Pracovali jsme a bydleli jsme ve velkých kasárnách Hitlerjugend, v kasárnách hraběte Goltze v Rahlstedtu.

Protože jsou jako posluchači tak netalentovaní, šidí se většina Dánů o zážitek fascinujícího přírodního zákona, který se teď prosazuje u Benedikty Clahnové, proměny vypravěče v okamžiku, kdy ho jeho vlastní vyprávění pohltní.

– Byli jsme ubytováni ve dvoulůžkových pokojích naproti blokům, kde jsme pracovali. Seděli jsme ve velkém sále. Kolem každého stolu nás bylo dvanáct. Nosili jsme polní uniformu v barvě khaki se sukní, botami, punčochami a pláštěm. Měli jsme hodnost seržantů anglické armády. U každého stolu seděl Tischsortierer. U našeho stolu to byla anglická kapitánka.

Přemýšlí. Pianista se teď zapracovává do Franka Sinatry. Ona to neslyší.

– Tam jsem se poprvé v životě opila, lila bolsem. Mohli jsme nakupovat v obchodě v kasárnách. Za kartón Capstanek jsme na černém trhu dostali tolik, co německá rodina měla na měsíc. Šéfem byl plukovník Ottini. Byl to Angličan, i přes to jméno. Bylo mu kolem pětatřiceti. Byl okouzlující. Měl obličej jako mírný buldok. Četli jsme všechnu poštu z a do ciziny. Dopisy a obálky vypadaly jako dnes. Ale byly z horšího papíru. Rozřízli jsme obálku, přečetli jsme dopis a

označili jsme jej razítkem Censorship a opět jsme jej páskou zalepili. Všechny fotografie a kresby jsme museli vyjmout a zničit. Všechny dopisy s klepy o nacistech, kteří měli funkce v obnově Německa, jsme museli hlásit. Když tam například bylo, že "denk mal, tehdy to byl Sturmbannführer SS, a teď dělá ředitele", atd. To bylo docela časté. Ale nejvíce pátrali po nacistické podzemní organizaci Edelweiss. Abyste rozuměli, Němci totiž při ústupu své archivy z velké části spálili. Spojenci zoufale potřebovali informace. To určitě proto nás zaměstnávali. Jen v Hamburku nás bylo šest set Dánů. Když se v dopise vyskytlo slovo Edelweiss, když v něm byl lisovaný květ, když byla podtržena písmena, která by mohla tvořit slovo Edelweiss, musel se dopis orazítkovat – každý jsme měli své osobní gumové razítko – a předat dem Tischsortierer. Pianista teď jako telepatii hraje "Lili Marlene". V pochodovém rytmu, jak Marlene Dietrichová jednu sloku zpívala. Benedikta Clahnová zavírá oči. Její nálada se změnila.

– Ta píseň, říká.

Čekáme, dokud píseň neskončí. Přechází v "Ich hab' noch einen Koffer in Berlin".

– Nejhorší byl hlad. A pak ta zkáza. Z Rahlstedtu to bylo něčím jako městskou dráhou dvacet minut na Hamburg Stadtmitte. V sobotu odpoledne a v neděli jsme měli volno, že ano. A v uniformě seržanta jsme mohli chodit do důstojnických jídelen. Mohli jsme si dát šampaňské, kaviár, chateaubriand, zmrzlinu. Když jsme byli čtvrt hodiny jízdy od centra, někde kolem Wansbecku, začínaly rozvaliny. To si nedokážete představit. Rozvaliny, kam až oko dohlédlo, jedna nekonečná pláň trosek až k obzoru. A Němci, jak ti hladověli. Chodili kolem vás na ulici, bledí, vyzábílí, vyhladovělí. Byla jsem tam šest měsíců. Nikdy, ani jednou, jsem žádného Němce neviděla pospíchat.

Má v hlase pláč. Zapomněla, kde je. Popadne mě prudce za paži.

– Válka je strašná!

Podívá se na nás, uvědomí si, že jsme zástupci ozbrojených sil, a na okamžik se jí ve vědomí střetne mnoho rovin. Pak se vrátí zpět do přítomnosti, veselá a smyslná. Usměje se na mechanika.

– Můj poručík jel domů. Byla jsem připravena jet s ním. Ale jednoho dne mě zavolali k Ottinimu do kanceláře. Dal mi nabídku. Následujícího dne mě převeleli do Blankenese, k Labi. Zde Angličané převzali všechny velké vily. Pracovali jsme v jedné z nich. Bylo nás tam čtyřicet. Většinou to byli Angličané a Američané. V horním patře jich dvacet odposlouchávalo telefonní síť. My dole jsme pracovali v několika oddělených skupinách. Nikdy nám samozřejmě neřekli, co dělají ostatní. V Rahlstedtu jsme také museli zachovávat služební tajemství. Ale přesto tam lidé spolu mluvili. Ukazovali si legrační dopisy. V Blankenese to bylo úplně jiné. Tam jsem poznala Johannese Loyena. Zpočátku jsme byli jen tři, já, jeden anglický matematik a belgický učitel choreografických notačních systémů. Luštili jsme kódované dopisy a telefonní hovory. Ale hlavně dopisy.

Směje se.

– Myslím, že zpočátku nás zkoušeli. Dávali nám věci, které nebyly důležité. Často jsme rozluštili dva dopisy za den. Zpravidla to byly milostné dopisy. Přišla jsem tam v červenci. Od srpna se pak začalo něco dít. Dopisy byly najednou jiné. Několik jich bylo psáno týmiž lidmi. Dali nám také do skupiny nového cenzora, Němce, který pracoval pro Van Gehlena. Nikdy jsem to nepochopila, že Američané a Angličané převzali části německého zpravodajského aparátu. Ale

byl to mírný a přátelský muž. Něco takového na lidech vlastně nikdy není vidět, že? O Himmlerovi se také říkalo, že hrál na housle. Jmenoval se Holtzer. Tak či onak o případu, na kterém jsme pracovali, něco zvláštního věděl. Protože to jsem časem pochopila, že se jedná o nějaký případ. Ti tři ostatní to věděli. Nikdy nic neřekli. Ale neustále se mě ptali na určité obraty. Postupně se pak začal rýsovat obraz.

Opět jsme pro ni přestali existovat. Je v Hamburku, u Labe, je srpen 1946.

– Pořád se ptali na jedno slovo, "Niflheim". Jednoho dne jsem si je našla. Znamená to "Svět mlh". Je to nejzazší část Hel, říše mrtvých. Koncem srpna zřejmě zúžili okruh, ve kterém pátrali, protože od té doby jsme dostávali jen dopisy, které si vyměňovali čtyři stále stejní lidé. Obálky jsme nikdy neviděli. Znali jsme jen jména, adresy ne. Zpočátku jsme měli osm dopisů. Každý týden přicházely přibližně dva další. Kód byl svým způsobem zfušovaný, jako kdyby jej vymýšleli ve spěchu. Ale přesto to bylo komplikované, protože nebyl stavěný na běžné řeči, ale na řadě domluvených metafor. Zdánlivě v něm šlo o přepravu a prodej zboží. Právě tou dobou k naší skupině přičlenili Johannese – doktora Loyena. Byl v Německu jako soudní lékař, pracoval na likvidaci koncentračních táborů.

Přimhouří oči a vypadá najednou jako školačka.

– Velice hezký muž. A velice ješitný. Pozdravujte ho a klidně mu povězte, že jsem to řekla, pane kapitáne.

Mechanik přikyvuje a muchlá v rukou ubrousek.

– Trpce nesl, že velkými hvězdami při identifikacích, i v souvislosti s norimberským procesem, byli soudní odontologové, a ne on. U nás měl působit jako lékařský poradce. To nebylo potřeba. Tehdy jsem zjistila, že "Niflheim" musí být nějaká expedice do Grónska. Loyen něco o Grónsku věděl. Možná tam byl. Nikdy to neřekl. Ale uměl dobře německy. Začal pracovat na stejné úrovni jako my ostatní. Koncem září se nám to povedlo. Kód jsem rozluštila já. V jednom dopise se formou prognózy uváděly ceny fazolí v příslušném týdnu. Byly to číselné hodnoty, které každým dnem trochu stoupaly a v pátek kulminovaly. Nalistovala jsem si ten týden v "Diáři do kanceláře a na cesty", který mi poslala maminka. V pátek byl úplněk. Několikrát jsem byla s otcem na jeho velkém Colinu Archerovi na Admirals Cupu v Lamanšském průlivu. Zdálo se mi, že čísla připomínají pohyby odlivu a přílivu. Podívali jsme se do almanachů anglického loďstva. Byl to odliv a příliv v Labi. Pak už to bylo jednoduché. Za tři týdny jsme dopisy zpětně dešifrovali. Šlo v nich o to, jak sehnat loď. A odplout s ní do Grónska. Operace Niflheim.

– Odplout pro co?

Ona vrtí hlavou.

– To jsem se nikdy nedověděla. Myslím, že ani ostatní to nevěděli. V dopisech se psalo o koupi lodi, což bylo z důvodu výjimečného stavu velice komplikované. O možnosti plout do Kielu a dánskými vodami na sever. O odminovaných trasách. O anglické ostraze na Labi a v Kielském kanálu. Ale všichni, co dopisy psali, věděli, o co jde. Proto se o tom nikdy nezmiňovali.

Všichni tři současně se opíráme do židle. Vracíme se do cukrárny Zlatá brioška, k vůni kávy, do přítomnosti, k "Satin Doll".

– Dala bych si kousek dortu, říká Benedikta Clahnová.

Zaslouží si jej. Dort se nese a vypadá, jako kdyby bylo léto, se šlehačkou tak čerstvou a hebkou a žlutavé bílou, jako kdyby krávu měli vzadu v pekárně.

Čekám, až jej ochutná. Lidé jen s obtížemi dokáží být ve střehu, když se jejich smysly oddávají laskání.

– Vyprávěla jste tohle už někomu jinému?

Chystá se to rozhořčeně popřít. Pak na ni zapůsobí její znovuoživené vzpomínky a její důvěra k nám, a snad i chuť malin.

– Diskrétnost pro mě odjakživa byla něčím samozřejmým.

My chlácholivě přikyvujeme.

– Jednou či dvakrát jsem o těchto věcech možná mluvila s Johannesem Loyenem. Ale to už je víc než dvacet let.

– Mohlo to být v roce 1966?

Ona se na mě překvapeně podívá. Na okamžik se ocitnu v zóně nebezpečí. Pak se sama se sebou shodne, že to samozřejmě máme od Loyena.

– Johannes pracoval pro společnost, která chystala cestu do Grónska. Chtěl, abychom si spolu sedli a pokusili se rekonstruovat některé údaje z oněch dopisů. Byly to většinou popisy tras. A hodně o tom, kde se dá kotvit. Nepodařilo se nám to. Přestože jsme nad tím strávili hodně času. Myslím, že jsem za to snad i dostala honorář.

– A v devadesátém nebo jednadevadesátém také?

Ona se kouše do rtu.

– Helena, jeho žena, je velice žárlivá.

– O co se zajímal?

Vrtí hlavou.

– Vždyť mi nikdy nic neřekl. Zkusili jste se ho zeptat vy?

– Neměli jsme ještě příležitost. Ale zeptáme se.

Něco na mém vysvětlení ji rozptýlí. Přemýšlím, jak bych ji uklidnila a odvedla její pozornost jinam. Ona přijde na něco sama. Pohlédne ze mě na mechanika a zpět na mě.

– Vy jste manželé?

Stane se ta překvapivá věc, že mechanik zčervená. Rozlézá se mu to od krku nahoru, jako alergie na korýše. Jen hoří a nemůže s tím nic dělat.

Mně se po vnitřní straně stehů rozlije horko, až se mi na okamžik zazdá, že mi někdo dal do klína něco teplého. Ale nic tam nemám.

– Ne. Je těžké zcela se oddat práci ve Vojenském archivu a zároveň mít rodinu.

Benedikta Clahnová chápe a přikyvuje. Ona ví o rozpolcení mezi válkou a láskou všechno.

– Setkají se dva muži, snad v Berlíně. Loyen a Ving. Loyen ví něco o čemsi v Grónsku, pro co stojí za to jet. Ving má organizaci, pod jejíž rouškou to mohou přivést, protože je ředitelem Kryolitové společnosti a jejím skutečným šéfem. Pak je tu Andreas Licht. O něm víme jen to, že zná poměry v Grónsku.

O molu 126 mu povídat nehodlám.

– V šestašedesátém zorganizují v režii společnosti expedici. Dojde k neštěstí, snad k výbuchu. Expedice v každém případě skončí nezdarem. Tak pětadvacet let čekají. Pak to zkusí znovu. Ale tentokrát se něco změnilo. Přeprava se platí z cizích peněz. Jako kdyby jim někdo pomohl, jako kdyby se s někým spojili. Ale znovu dojde k neštěstí. Zahynou čtyři lidé, mimo jiné Izaiášův otec.

Sedím v mechanikově pohovce. Přes sebe mám vlněný pléd. On stojí a otvírá láhev šampaňského. Něco mě na tom drahém vínu tady v pokoji rozptyluje. Teď láhev neotevřenou odkládá.

– Mluvil jsem odpoledne s Julianou.

V cukrárně a potom na cestě domů jsem to cítila, že něco není v pořádku.

– Baron chodil každý měsíc do nemocnice na vyšetření. Pokaždé jí da-dali patnáct set korun. Jezdili pro něho, vždy první ú-úterý v měsíci. Ona tam s ním nikdy nebyla. A on jí o tom nikdy nic neřekl.

Sedá si a dívá se na vychlazenou láhev. Ví, na co myslí. Přemýšlí, že ji zase odnese.

Postavil na stolek vysoké, útlé sklenice. Nejprve je umyl v teplé vodě bez saponátu a pak je utíral čistou utěrkou, dokud nebyly úplně průhledné. V jeho velkých rukou se zdají křehké jako celofán.

Čekací doba na byt je v Nuuku jedenáct let. Pak člověku dají komůrku, kůlnu, boudu na spadnutí. Všechny peníze v Grónsku se lepí na dánský jazyk a kulturu. Lukrativní místa dostávají ti, co ovládají dánštinu. Ostatní chcípají v továrnách na filé nebo ve frontách na práci. V zemi, ve které podle statistiky dochází k tolika zabitím, jako kdyby vedla válku.

To, že jsem vyrůstala v Grónsku, navždy zničilo můj vztah k blahobytu. Vidím, že blahobyt existuje. Ale nikdy bych o něj nemohla usilovat. Nebo jej doopravdy respektovat. Nebo jej mít za cíl.

Často si připadám jako kbelík na odpadky. Má existence mi do života naházela přebyteky technické kultury: diferenciální rovnice, kožišinový klobouk. A teď láhev vína ochlazenou na nula stupňů. Postupem času mi přijde pořád těžší těšit se z toho z celého srdce. Kdyby mi to za okamžik měli všechno vzít, bylo by to úplně v pořádku.

Už nedělám nic, abych si Evropu nebo Dánsko udržela od těla. Ani je neprosím, aby zůstaly. Tak či onak jsou součástí mého osudu. Celý můj život přicházejí a odcházejí. Rezignovala jsem, nebráním se, ani tomu nenapomáhám.

Je noc. Poslední dny byly tak dlouhé, že se těším na svou postel a na spánek, který vše pohltí, jako když jsem byla malá. Za chvíli, až si ve víně jen smočím rty, vstanu a půjdu.

Otvírá láhev téměř neslyšně. Nalévá, pomalu a opatrně, dokud sklenice nejsou o trochu víc než zpola plné. V mžiku se na nich usadí matná mlha. Z neviditelných nerovností na vnitřní straně oblých stěn stoupají k hladině tenké perlové řetízky bublinek.

On si opře lokty o kolena a dívá se do bublinek. Jeho obličej je zcela pohlcený tím, co vidí, a v tomto okamžiku nevinný jako tvář dítěte. Takhle jsem tolikrát viděla Izaiáše, jak pozoruje svět.

Ani se své sklenice nedotknu a sedám si na nízký stolek před něho. Naše obličeje jsou teď stejně vysoko.

– Petře. Znáš tu výmluvu, že člověk byl nalitý a nevěděl, co dělá.

On přikyvuje.

– Proto to udělám, než se napiju.

Pak ho políbím. Nevím, jak dlouho to trvá. Ale tu chvíli mám v ústech celé tělo.

Pak jdu. Mohla bych zůstat, ale odcházím. Ani kvůli sobě, ani kvůli němu. Ale z respektu k tomu, co v sobě cítím, co tu nebylo roky, co si myslím, že už neznám, a co mi připadá cizí.

Usínám dlouho. Ale hlavně proto, že nemám to srdce opustit noc a ticho a bdělé, hypersenzitivní vědomí, že on leží někde pode mnou.

Když spánek konečně přichází, mám pocit, že jsem v Siorapaluku. Leží nás na pryčně několik dětí. Vyprávěli jsme si příběhy, ostatní už usnuli. Už jen můj hlas zůstal. Slyším jej z odstupu, jak se snaží neusnout. Ale nakonec se zapotácí, zavravorá, jde do kolen, roztáhne ruce a snese se do sítě snů.

5

Obchodní rejstřík je v Kampmannově ulici číslo 1 a zdá se být udržovaný, čerstvě vymalovaný, efektivní, spolehlivý, ochotný a exkluzivní, ale ne okázalý.

Muž, který mi pomáhá, je ještě kluk. Je mu nejvýš třiadvacet, má dvouřadý, na míru šitý oblek z tenkého tvídu od Harrise, bílou hedvábnou kravatu, bílé zuby a široký úsměv.

– Kde my už jsme se viděli?

Papíry jsou ve spirálové vazbě, je jich hromada velká jako obrázková bible a na první straně je napsáno Dánská kryolitová společnost. Uzávěrka za účetní rok 1991.

– Jak se pozná, kdo společnost kontroluje?

Když papíry otvírá, zavádí jeho ruce o mé.

– To se jen tak nepozná. Ale podle zákona o akciových společnostech musí na první straně být vyjmenovány všechny balíky akcií větší než pět procent. Že by někde na mejdanu na ekonomce? Seznam má čtrnáct řádek, jsou tu jména osob i společností. Je tu Ving. A Národní banka. A Geoinform.

– Geoinform, můžeš mi ukázat jejich účty?

Sedá si ke klávesnici. Když čekáme, než počítač údaje vyhledá, usmívá se na mě.

– Já si vzpomenu, kde to bylo. Na práva jsi nechodila, že ne?

Studoval francouzské noviny. Sleduje můj pohled.

– Hlásím se do diplomacie. Takže je třeba sledovat, co se děje. O Geoinformu nic nemáme. Asi to není akciová společnost.

– Dá se zjistit, kdo sedí ve správní radě?

Vytahuje spis velký jako dvojité telefonní seznam, který se jmenuje Greenovy dánské fondy. Nalistuje mi to. Ve správní radě Geoinformu sedí tři lidé. Píšu si jejich jména.

– Nemohl bych tě pozvat na oběd?

– Jdu se projít do Obory.

– Mohl bych jít s tebou.

Ukazuji na jeho bačkory.

– Je tam tři čtvrtě metru sněhu.

– Mohl bych si po cestě koupit holínky.

– Jsi v práci, chystáš se do diplomacie.

On mrzutě přikyvuje.

– Možná až sníh roztaje. Na jaře.

– Jestli tou dobou ještě budeme naživu.

Jedu do Obory. V noci sněžilo. Vzala jsem si s sebou kamiky. Obouvám si je až kus cesty za bránou. Podrážky kamiků se velice snadno prodřou. Jako děti jsme v nich nikdy nesměli tancovat, když byl na podlaze písek. Mohly se prodřít za jednu noc. Ale na sněhu a ledu, kde je tření jiné, vydrží hodně dlouho. Nový sníh je lehký a studený. Jdu co možná nejdál od pěšin. Celý den se pomalu a těžce brodím mezi černými větvemi, které se třpytí sněhem. Sleduji vinutou srnčí stopu, dokud nepoznávám její rytmus, jak zvíře každých sto metrů náhle zaklopýtá, má ve zvyku močit po troškách, maličko napravo od vlastní stopy. Jak pravidelně vyškrabává do sněhu otevřené políčko ve tvaru srdce a hledá u tmavé země listí.

Po třech hodinách se setkáme. Je to srnec, bílý, ostražitý. Se zájmem si mě prohlíží.

Najdu si u Petera Liepa stůl stranou a objednáám si horkou čokoládu. Pak se dívám na papír s oněmi třemi jmény.

Katja Claussenová

Ralf Seidenfaden

Türk Hviid

Vytahuji Moritzovu obálku s kopiemi novinových výstřižků. Hledám jeden určitý.

Místnost se plní skupinou dětí a dospělých. Lyže a sánky nechali stát venku. Jsou hlasití a jejich hlasy jsou plné radosti. A záhadného tepla sněhu.

Výstřižek je z novin psaných anglicky. Možná proto mi utkvěl v paměti. Protože je vystřižený křivě, část nadpisu chybí. Pak někdo nadpis znovu dopsal rukou, zeleným kuličkovým perem. Datum je 19. března 1992. First Copenhagen Seminář on Neocatastrophism. Professor Johannes Løyen, M.D., member of the Royal Danish Academy of Sciences, giving the opening lecture.

Løyen stojí na scéně, zřejmě nemá rukopis ani řečnický pult. Je to velká místnost. Za ním sedí tři muži u stolu zakřiveného jako výřez z oblouku kruhu.

Behind him Ruben Giddens, Ove Nathan and Toerk Hviid, the...

Text je odstřižený, pokračování řádku na výstřižku není. Neměli v sázecích strojích "ř" v jeho jménu. Tím byl výstřižek nápadný. Proto jsem si jej zapamatovala.

Když jedu domů, žhne na obloze zapadající slunce. Srdce mi buší.

V okamžiku, kdy vejdu do dveří, zazvoní telefon.

Než odlepím červenou pásku, uplyne celá věčnost. Cítím, že to určitě je mechanik. Že už musel volat mockrát.

– Tady Andreas Licht.

Hlas má slabý, jako kdyby byl nachlazený.

– Navrhoval bych, abyste hned přišla.

To mě podráždí. Někteří z nás se nikdy nenaučí poslouchat rozkazy.

– Musí to být dnes?

Je slyšet přidušený zvuk, jako kdyby skrýval smích.

– Máte zájem, že ano...

Pokládá sluchátko.

Jsem ještě oblečená. A stojím tu potmě, protože jsem ani nestačila rozsvítit. Kde vzal mé telefonní číslo?

Nenávidím, když mě někdo honí. Mám s dneškem jiné úmysly.

Odkládám kamiky a znovu vycházím do kodaňského večera.

Když scházím ze schodů, zastavím se u mechanických dveří. Cítím pokušení vzít ho s sebou. Ale vnímám ten pocit jako slabost.

V kapse mám fix, ale žádný papír. Vezmu padesátikorunu a napíšu na ni: "Jižní přístav, Kotviště, molo 126. Vráť se později. Smilla."

Ten vzkaz je kompromis mezi mou potřebou ochrany a jistotou, že nejlépe se realizují plány, které člověk udrží v tajnosti.

Jedu taxíkem ke správě Jižního přístavu. Možná jsem se od mechanika nakazila jeho paranoiou z telefonů, ale nerada bych za sebou nechávala zřetelnou stopu.

Od správy je to čtvrt hodina chůze.

Teď spí i stroje. Město se zdá být někde daleko. Ale do pustých ulic, kterými procházím, přesto dopadá odlesk jeho světla. Do černomodrého nebe rakety tu a tam vyleptají pruh světla a explodují. Po chvíli se ke mně z dálky donese rána. Je silvestrovský večer.

Ulice nejsou osvětlené. Na pozadí světlejší oblohy stojí tiché siluety jeřábů. Vše je zavřené, zhasnuté, opuštěné.

Kotviště je ve tmě bílé. Nový sníh na ledu zachycuje tu trošku světla, která v prostoru je, a matně svítí. Předě mnou tudy jelo jediné auto. Jdu v jeho stopě.

Cedule na laťce je pořád zakrytá kusem plastiku, maličko odtrženým mým klíčem. Na molu, na můstku a části paluby je odklizený sníh. Pár beden je přemístěných, aby se na palubu vešla paleta s červenými kanystry. Až na sníh a kanystry a tmu je všechno jako včera.

Na lodi nesvítí žádné světlo.

Když přecházím můstek, vzpomenu si na stopy auta. Ve sněhu způsobují profily pneumatik ve stopě nepatrný skluz dozadu. Stopa, jíž jsem šla, vedla k přístavu. Zpátky žádná nevedla. Ke Kotvišti ani od něj nejsou jiné cesty než ta, kterou jsem přišla já. Ale auto není nikde vidět.

Lakované dveře jsou zavřené, ale ne zamčené. Vevnitř svítí slabé světlo.

Vím, že tu bude laminátový Eskymák. Světlo svítí odněkud zpoza plenty.

Na psacím stole stojí lampička na čtení. Za stolem sedí profesor a správce muzea Andreas Licht s hlavou na stranu a zeširoka se na mě usmívá.

Obcházím stůl a on se pořád usmívá.

Drží se oběma rukama židle pod sedadlem. Jako kdyby chtěl sedět rovně.

Zblízka vidím, že se mu rty odtáhly od zubů. A židle se nedrží. Má k ní ruce přivázané tenkými kabely z měděného drátu. Dotýkám se ho. Je teplý. Sahám mu na krk. Necítím žádný tep. Ani srdce nebije. V každém případě ne tolik, aby to bylo znát.

V uchu otočeném ke mně má vatu. Jako když malé děti mají zánět středního ucha. Obcházím ho. Má vatu i v druhém uchu.

Tady mě zvědavost přešla. Teď chci domů.

Vtom se dveře nad schody zavřou. Nepředchází žádné varování, není slyšet žádné kroky. Jen se potichoučku zavřou dveře. A zvenku se v zámku otočí klíč.

Pak se zhasne.

Až teď chápu, proč v místnosti bylo tak málo světla. Slepčům světlo k ničemu není. Je absurdní myslet na to právě teď. Ale to je to první, co mě ve tmě napadá.

Klekám si a zalézám pod stůl. Třeba to není rozumné. Taková možná je strategie pštrosa. Ale nechce se mi tu stát a trčet do tmy. Pod stolem zavádím o správcovy kotníky. Ty také má teplé. A také je má přivázané k židli drátem.

Na palubě nade mnou se něco hýbe. Někdo něco tahá. Šmátrám ve tmě a nahmatám šňůru od telefonu. Sahám podle ní a najednou mám v ruce konec. Je vytržená ze sluchátka.

Pak motor lodi startuje, je to velký naftový motor a probouzí se pomalu. Běží naprázdno.

Potom se rozběhnu do tmy. Kdysi před čtyřiaadvaceti hodinami jsem se v místnosti orientovala. Takže vím, kde jsou dveře. Docházím k přepážce hned vedle nich. Nejsou zamčené. Když jimi projdu, je zvuk motoru zřetelnější.

Jsou tu malá, vysoko posazená okénka směrem k molu, kterými sem dopadá slabé světlo. Tahle místnost vysvětluje, jak si správce vyřešil problém s dopravou. Zůstával na lodi. Tady mu zařídili ložnici. Je tu postel, noční stolek, ve zdi je vestavěná skříň.

Strojovna je zřejmě za protější stěnou. Je izolovaná, ale stejně je slyšet zřetelné dunění. Když se pokouším podívat okénkem ven, přeroste hluk v řev. Loď obloukem pomalu odplouvá od mola. Motor má zařazenou rychlost. Nikde nikdo není, je vidět jen vzdalující se černý obrys mola.

Na molu se rozžehne jiskra, jen bod světla, jako když si někdo zapaluje cigaretu. Ohýnek stoupá a snáší se obloukem ke mně. Za sebou táhne sypoucí se ocas jisker. Ozve se rána jako z děla.

Exploduje mi s tlumeným výbuchem kousek nad hlavou. Vteřinu nato oslepnu. Od mola a od vody mi do očí šlehne zlý, bílý záblesk. Ve stejném okamžiku oheň vysaje ze vzduchu všechny kyslík. Vrhám se na podlahu. Je mi, jako kdybych v očích měla písek a dýchala v plastickém sáčku, na který někdo fouká fénem. To jsou samozřejmě ty kanystry s benzinem. Polili loď benzinem.

Lezu ke dveřím do místnosti, odkud jsem přišla, a otvírám je. Teď je tam světla, kolik si jen člověk může přát. Okenice na stropních oknech ohořely a dovnitř jako by svítilo obrovské vysokohorské slunce.

Ozývá se řada přidušených výbuchů na palubě a venku plápolá modré a potom žluté světlo. Vzduch je plný spálené epoxidové barvy.

Lezu zpátky do ložnice. Teď je tu horko jako v sauně. Na pozadí bílých okének vidím kouř, který začal pronikat dovnitř. Za jedním z okének se oheň na okamžik ztratí. Silo továrny na sójové

placky svítí jako v zapadajícím slunci, okna podél Islandského nábreží žhnou jako roztavené sklo. Odráží se v nich oheň hořící kolem mě.

Pak se okénkem šíří pavučina, jak sklo praská horkem, a výhled je pryč.

Napadá mě, jestli nafta hoří. Vzpomínám si, že to nějak závisí na výši teploty. Vtom nádrž na naftu vyletí do vzduchu.

Neozve se žádná rána, je to spíše sykot přecházející v řev, který stoupá, až je to ten nejhlasitější zvuk, který kdy na světě byl. Zavrtávám hlavu do podlahy. Když ji zvednu, je postel pryč. I stěna od strojovny je pryč, dívám se do světa ohně. Uprostřed tohoto světa je motor, černý obdélník s cizelovanou sítí rour. Pak se začíná potápět. Odlamuje se od lodi. Když dopadne do vody, vše to jako při explozi. Pak zmizí. Jazyky hořící nafty tkají po hladině ohnivý koberec.

Ze zádi lodi je teď otevřená brána k Islandskému nábreží. Dívám se ven a celá loď se pomalu otáčí pryč od hořící nafty.

Trup se naklání. Voda vnikla do dna a táhne loď dozadu. Stojím po kolena ve vodě.

Dveře za mnou se s bouchnutím rozletí a objeví se profesor. Když se loď naklonila, kancelářská židle se s ním rozjela. Rozbije se o přepážku vedle mé. Pak projede tím, co kdysi bývalo jeho ložnicí, a zřítí se do vody.

Svlékám se. Odkládám semišový kabát, svetr, boty, kalhoty, tričko, kalhotky a nakonec punčochy. Sahám po svém kloboučku. Na hlavě mám jen kožíšinový věnec. Musel jej spálit ten ostrý plamen z motoru. Na rukou mám krev. Vlasy na temeni mám sežehnuté.

K molu Kotviště je to možná dvě stě metrů. Nemám na vybranou. Na druhé straně je oheň. Tak skočím.

Šokem ze zimy otvírám oči ještě pod vodou. Všechno je zářivě zelené a červené a osvětlené ohněm. Dozadu se nedívám. Ve vodě chladnější než šest stupňů Celsia člověk přežije jen několik málo minut. Kolik jich bude, to závisí na trénovanosti. Ti, co plavali přes Lamanšský průliv, byli v dobré formě. Ti vydrželi dlouho. Já jsem ve velice špatné formě.

Plavu skoro vzpřímená, takže mám nad vodou jen rty. Problémem je tíha té části těla, která je nad vodou. Po několika vteřinách se začínám třást. Když teplota těla klesá z 38 na 36 stupňů, člověk se třese. Pak se třást přestane. Tehdy teplota těla klesá ke 30 stupňům. To je kritická hranice. Tam začíná lhostejnost. A člověk umrzá.

Po sto metrech už nemohu natáhnout paže. Myslím na svou minulost. Nepomáhá to. Myslím na Izaiáše. Ani to nepomáhá. Najednou mám pocit, že už neplavu, ale že stojím na svahu a opírám se do silného protivětru a že to zrovna tak dobře můžu vzdát.

Voda kolem mě je jako mozaika z úlomků zlata. Vzpomínám si, že se někdo pokusil mě zabít. Že teď stojí někde tamhle a blahopřeje si. Tak jsme ji dostali, tu Smillu, Gróňanku z hadrů.

To mě drží nad vodou poslední metry. Rozhoduji se, že přidám ještě deset záběrů. Při osmém praštím hlavou do jedné z pneumatik od traktoru, které tu visely jako odrazníky pro "Severní září".

Vím, že za několik vteřin ztratím vědomí. Vedle pneumatiky je hned nad hladinou plošina. Zkouším si nahoru pomoci křikem. Nevyjde ze mě ani hláska. Ale dostanu se tam.

V Grónsku člověk běží, když spadne do vody, aby neměl omrzliny. Ale tam je vzduch studený. Tady je nádherně vlahý jako v létě. Nejdřív nechápu proč. Pak si uvědomím, že to je tím ohněm.

Zůstávám ležet na plošině. "Severní záře", jako uhlí černá dřevěná kostra v bílé kouli ohně, je teď v polovině plavební dráhy přístavu.

Po rukou a po kolenou lezu po schodech nahoru. Molo je opuštěné. Není tu živá duše.

Docházejí mi síly, ohřívám se v teple z hořící lodi. Vidím, jak mi nahé tělo žhne, chloupky na kůži mám sežehlé do černá a zkroucené. Pak pomalu jdu. Mám útržkovité, nesouvislé halucinace z dětství. Vidím květinu, rdesno s poupaty, kterou jsem našla. Mám křečovitě obavy, jestli Eberleinová ještě má brokát, z jakého byl můj klobouček. Zdá se mi, že jsem nemocná a čurám do postele.

Objevují se světla auta a mně je to lhostejné. Auto zastavuje a mně to je jedno. Něco se kolem mě ovíjí. Nic by mě nemohlo zajímat méně. Lehám si. Poznávám díry ve střeše. To je malý Morris. To je mechanikova šije. Auto řídí on.

– Smillo. Smillo, do prdele...

– Drž hubu.

Doma mě balí do vlněných dek a masíruje mě, že to bolí až moc. Pak do mě lije jeden hrnek čaje z mléka za druhým. Zima jako by se mě nechtěla pustit, jako kdyby mi vlezla až do kostí. Jednou si vezmu i sklenici alkoholu.

Hodně pláču. Mimo jiné sebelítostí. Povídám mu o Izaiášově skryši. O kazetě. O profesorovi. O jeho telefonátu. O ohni. Cítím, že pusa mi jen jede, a já stojím někde mimo a jen se dívám.

On to nekomentuje.

Pak mi napustí vanu. Já v ní usnu. On mě budí. Ležíme vedle sebe v jeho posteli a spíme, vždy několik hodin. Opravdu se zahřeji, až když začíná svítat.

Dopoledne se milujeme. Asi nejsem tak docela při sobě.

III

1

Dvakrát měním taxík a vystupuji u silnice na Fárům. Pak jdu Utterslevskou bažinou a dvě stě padesátkrát se ohlídám. Volám ze silnice k Tuborgu.

– Co to je Neocatastrophism?

– Proč vždycky voláš z těch nesnesitelných budek, Smillo? Nemáš peníze? Odpojili ti telefon? Mám ti ho dát zapojit?

Pro Moritze je Silvestr oslava nad oslavu. Trpí oním cyklicky se vracejícím sebeklamem, že se dá začít znovu, že lze vybudovat novou existenci na předsevzetích. První den nového roku mu v hlavě třeští taková kocovina, že to je slyšet až v telefonu. Dokonce i v automatu.

– V březnu 1992 o tom byl v Kodani seminář.

On tlumeně sténá a snaží se přimět mozek, aby fungoval. Nakonec jej rozhybe, když se ukáže, že otázka má co do činění i s ním.

– Byl jsem pozvaný.

– Pročs tam nebyl?

– Muselo se toho moc číst.

Už léta povídá, že už nic nečte. To je za prvé lež. A za druhé je to nesnesitelný způsob jak dát najevo, že už je tak chytrý, že se od okolního světa už nemůže nic naučit.

– Neokatastrofismus je souhrnné označení. Pojem poprvé použil někdy v šedesátých letech Schindewolf. Byl to paleontolog. Ale do diskuse se zapojili všichni možní badatelé z přírodovědných oborů. Shodují se na představě, že Země – a obzvlášť její biologie – se nevyvíjela rovnoměrně, nýbrž ve skocích, jejichž příčinou byly velké přírodní katastrofy, které napomohly přežití jistých druhů. Dopady meteoritů, průlety komet, sopečné výbuchy, spontánní chemické katastrofy. Jádrem diskuse byla vždy otázka, do jaké míry k těmto katastrofám docházelo v pravidelných časových intervalech. A jestliže ano, čím je pak jejich frekvence daná. Založili mezinárodní společnost. První setkání měli v Kodani, ve Falkoner centru. Zahajovala to královna. Nic jim nebylo dost dobré. Dostávají peníze zprava i zleva. Odbory jim je dávají, protože si myslí, že jde o výzkum ekologických katastrof. Průmyslová komora jim je dává, protože ti si myslí, že v každém případě nejde o ekologické katastrofy. Rady pro výzkum jim je dávají, protože se můžou pochlubit spoustou jmen.

– Říká ti v té souvislosti něco jméno "Hviid"? Tork Hviid.

– Tak se jmenoval jeden skladatel. Hviid, nebo tak nějak.

– To asi nebude on.

– Víš, že nemám paměť na jména, Smillo.

To je pravda. Pamatuje si těla. Tituly. Dokáže rekonstruovat kterýkoliv úder na kterémkoliv větším turnaji, na kterém hrál. Ale běžně zapomíná, jak se jmenuje jeho sekretářka. To je příznačné. Opravdu egocentrickému člověku okolní svět bledne před očima a ztrácí jména.

– Proč jsi na tom semináři nebyl?

– Přišlo mi to moc splácaný, všechny ty protichůdný zájmy, všechna ta politika. Víš, že já se politice vyhýbám. Ani se neodvážili použít výrazu "katastrofa", když na to došlo. Nazvali to "Středisko pro výzkum vývoje".

– Můžeš zjistit, kdo to je Hviid?

Zhluboka se nadechne. Kochá se svou nečekanou mocí.

– Počítám tedy, že zítra přijdeš.

Chystám se říct, ať mi to pošle poštou. Ale jsem zesláblá a jako bych změkla. On to cítí.

– Zítra budu s Benjou v Savarinu. Můžeš přijít tam.

Zní to jako rozkaz, ale myslel to jako rychlý kompromis.

Otvírá mi jedno z dětí.

Jako jedna z prvních a nejochotnějších připustím, že studené podnebí je nevypočitatelné. Přesto jsem na okamžik překvapená. Venku je pět hodin odpoledne. Na tmavě modrém nebi bez mráčku vyšly první hvězdy. Ale kolem holčičky za dveřmi sněží. Na zrzavých vlasech, na ramenou, na obličejích, na nahých pažích má jemnou bílou vrstvu.

Jdu za ní. Po celém obývacím je mouka. Tři děti hnětou těsto rovnou na podlaze. Jejich matka v kuchyni masť máslem plechy na pečení. Na kuchyňském stole sedí holčička a hněte něco, co

vypadá na křehké těsto. Ted' se rukama i nohama snaží těsto přimět, aby vstřebalo vaječný žloutek.

– V obýváku se protrhl pytlík s moukou.

– Ano. Podlaha alespoň bude krásně čistá.

– Sedí v zimní zahradě. Zakázala jsem mu tady kouřit.

Má autoritu a sílu jako Pánbůh, jak jsem si ho představovala v dětství. A je neochvějně mírná jako Ježíšek v disneyovce. Jestli chce někdo vědět, kdo jsou opravdoví hrdinové světových dějin, ať se podívá na matky, když stojí v kuchyních, u plechů na pečení. Zatímco muži sedí na záchodě, v houpací síti, v zimní zahradě.

Zrovna oprašuje kaktusy. Vzduch je plný doutníkového kouře. Má košťátko, úzké jako zubní kartáček, ale s dlouhými štětinami, zahnuté, a snad třicet centimetrů dlouhé.

– Aby se jim neucpaly póry. Nemohly by dýchat.

– To by jim konec konců možná jenom prospělo.

Vypadá provinile.

– Žena mi zakazuje kouřit v blízkosti dětí.

Ukazuje mi nedopalek doutníku.

– Romeo a Giulietta. Klasické havana. A po čertech dobré. Zvlášť poslední centimetry, když si člověk jen tak tak nepopálí rty. To z něj nikotin jen kape.

Věším svou žlutou péřovou bundu přes jednu z bílých železných židlí. Pak si stáhnou z hlavy šátek. Pod ním mám kus gázy. Tu sundám taky. Mechanik ránu vyčistil a namazal ji chlorhexidinovou mastí. Skláním hlavu, aby se podíval.

Když hlavu zase zvednu, má tvrdý pohled.

– Popálila jste se, říká zamyšleně. – Byla jste snad blízko?

– Byla jsem na palubě.

Myje si ruce v hlubokém ocelovém umyvadle.

– Jak jste to udělala, že jste to přežila?

– Plavala jsem.

Utírá si ruce a vrací se. Osahává ránu. Je mi, jako kdyby mi strkal ruce do mozku.

– Je to jen povrchové. Vlasy vám nejspíš zase narostou.

Volala jsem mu do Státní nemocnice téhož dne. Nepředstavila jsem se, ale to ani nebylo nutné.

– Na té lodi, co shořela v přístavu, byl člověk.

V rádiu to byla nejdůležitější zpráva. V novinách to bylo na první straně. Snímek je pořízený v noci, ve světle hasičských reflektorů. Uprostřed přístavu ční z vody tři zuhelnatělé stěžně. Lanoví a příčná ráhna jsou pryč. Ale o obětech na životech nebylo zveřejněno nic.

On je najednou velice pomalý a rozvláčný.

– Opravdu?

– Musím znát výsledek pitvy.

On dlouho mlčí.

– Do prdele. Musím živit rodinu.

Na to nemohu nic říct.

– Dnes odpoledne. Po čtvrté hodině.

Sedá si naproti mně a stahuje z doutníku celofán a pásku. Má krabičku se zvlášť dlouhými zápalkami. Jednou z nich provrtá do kónické, zahnuté části kulatého zavřeného listu tabáku průduch. Pak doutník pomalu a pečlivě zapaluje. Když doutník rovnoměrně hoří, zadívá se na mě.

– Vy jste ho náhodou nezabila, že ne?

– Ne.

Když teď mluví, neustále se na mě dívá, jako by zkoumal mé svědomí.

– Když se někdo utopí, stane se to tak, že nejdřív zadržuje dech. Když už to nejde, tak se párkrát velice silně a zoufale nadechne. Tím se do plic vpumpuje voda. Při tom se v nose a v hrtanu vytvoří několik bělavých proteinových látek, podle stejného principu, jako když se šlehají vaječné bílky. Tomu se říká pěna. U tohoto muže – o čemž bych se samozřejmě neměl zmiňovat, a obzvlášť ne někomu, kdo možná je do zločinu zapletený – po ničem takovém nebylo ani stopy. V žádném případě se tedy neutopil.

Opatrně z doutníku odklepává popel.

– Byl už mrtvý, když jsem na loď přišla.

Sotva mě slyší. V duchu ještě je u rána toho dne, u pitvy.

– Nejprve ho svázali kusy měděného drátu. Vzpíral se jako divoch, ale nakonec ho přemohli. Muselo jich být několik. Byl to silný muž. Starší pán, ale silný. A potom mu stáhli hlavu na stranu. Hydroxid sodíku znáte. Je to silně žíravá zásada. Jeden ho držel za vlasy. Vytrhli mu několik chomáčů. A pak mu do pravého ucha pěkně pomaloučku nakapali hydroxid sodíku, hajzlové.

Pozoruje zamyšleně svůj doutník.

– V mém oboru člověk čas od času na mučení narazí. Je to zapeklité téma. Čert aby to vzal. Aby se dalo definovat právně, musí se ho navíc dopustit organizace. Katovi jde o to najít slabinu oběti. A tenhle člověk byl slepý. Na to jsem nepřišel. To jsme si přečetli v jeho chorobopisu. Ale oni to věděli. Tak se soustředili na jeho sluch. To je sakra vynalézavé, to se jim musí nechat. Je to psychopatické. Ale je na tom něco kreativního. Pořád mi ale vrtá hlavou, o co jim šlo.

Myslím na správčův hlas v telefonu, na to, co jsem měla za přidušený smích. Tehdy už byl zlomený.

– Měl v uších chomáčky vaty.

– To mám radost. Když ho vytáhli, byly už pryč. Ale říkal jsem si, že to je od chomáčků vaty, když jsem našel ty drobné popáleniny. V jednu chvíli už totiž nevěděli, co s ním, ať už jim šlo o cokoliv. A tak udělali něco šikovného. Namočili pár chomáčků vaty, možná v hydroxidu, ten přece byl zrovna po ruce. Pak rozdělili elektrický kabel a dali mu ke každému uchu jeden pól. A strčili zástrčku do zásuvky. A pak už jenom pustili proud. Byl na místě mrtvý. Rychlé, laciné, čistá práce.

Kroutí hlavou. Je lékař, ne psycholog. Pozoruje svět, ve kterém žijeme, a nechápe.

– Jsou to profesionálové. Svině jedny. Ale kdybych na to věřil, tak bych si do nového roku předsevzal, že se jim dostanu na kobytku.

Probudím se kolem jedné hodiny. Jednu vteřinu spím, další jsem vzhůru.

On leží vedle mě na břiše, ruce má podél těla. Jednu stranu obličeje má rozplácnutou o prostěradlo. Ústa a nos mu jemně vibrují, jako kdyby číchal ke květině. Nebo se chystal políbit dítě.

Potichu ležím a dívám se na něho, jak jsem se dříve dívat nemohla. Vlasy má hnědé, tu a tam s šedivou šmouhou, husté jako štětiny na smetáku. Když do nich člověk zaboří prsty, jako kdyby držel koně za hřívu.

V té posteli pocítím štěstí. Ne jako něco, co mi patří. Ale jako ohnivé kolo jedoucí prostorem a světem.

Chvilí si myslím, že se mi podaří nechat je projet, že mohu zůstat ležet a vnímat, co mám, a nepřát si víc.

Pak se chci kola chytit. Chci, aby to tak bylo i dál. Aby vedle mě ležel i zítra. Tohle je moje šance, jediná, poslední.

Vyskakuji z postele. Teď se mě zmocnila panika.

Právě tomuhle jsem se sedmatřicet let vyhýbala. Systematicky jsem se cvičila v tom jediném na tomhle světě, co stojí za to se učit, v odříkání. Přestala jsem doufat v cokoliv. Až praktikovaná pokora bude olympijskou disciplínou, budu v národním týmu.

Nikdy jsem nebyla shovívavá k ostatním a jejich nešťastným láskám. Nenávidím jejich slabost. Vidím, jak si najdou miláčka svých snů, narodí se jim děti a koupí si kočárek Silver Gross Royal Blue. Procházejí se na jarním sluníčku na Valech a blahosklonně se na mě smějí a říkají si, chudák Smilla, neví, o co přichází, ta neví, jak si žijeme my, co máme miminka a jeden na druhého papír.

Po čtyřech měsících mají posezení se starým kursem předporodní přípravy a její Ferdinand dostane malou recidivu a nasype si na zrcátko pár šňupů, a ona ho najde na záchodě, jak do toho buší s jinou šťastnou matkou, a v nanosekundě je z velké, pyšné, suverénní a nezranitelné mamky duševní skřet. Rázem spadne na mou úroveň a pod ni a je z ní hmyz, žížala, stonožka.

A tak vytáhne a opráší mě. A já pak musím poslouchat, jak je těžké být osamělou matkou po rozvodu, jak se poprali, když se dělili o stereo soupravu, jak z ní dítě vysává mládí, jako stroj, který ji jen spotřebovává a nic nevrací.

To jsem nikdy nebyla ochotná poslouchat. Co si hergot myslíte? říkala jsem jim. Rediguju snad dopisovou rubriku pro ženy? Jsem snad deníček? Nebo telefonní záznamník?

Jedna věc je na cestách na saních zakázaná, a to fňukání. Nárek je virus, smrtelná, infekční, epidemická nemoc. Nechci to slyšet. Nehodlám se zatěžovat takovými orgiemi malicherných citů.

Proto teď dostávám strach. Stojím vedle jeho postele a něco slyším. Vychází to ze mě, a je to fňukání. Strach, že to, čeho se mi dostalo, nepotrvá. Ozývají se ve mně všechny ty příběhy nešťastných lásek, které jsem nikdy nechtěla poslouchat. A je mi, jako kdybych je měla všechny v sobě.

Ale ještě se můžu zachránit. Můžu si posbírat oblečení a vzít je pod paži. Nepotřebuji ani ztrácet čas oblékáním. Můžu jen odejít a vyběhnout po schodech nahoru k sobě. Sbalím si to nejnnutnější,

nebo ani to, jenom zavolám stěhovací firmě, aby mi odstěhovali nábytek do skladu, a pak vezmu kasičku do jedné kapsy a Izaiášovu kazetu do druhé, a odstěhuju se do hotelu, a až on se probudí, tak budu pryč, a už nikdy se mu nebudu muset podívat do očí.

On otevře oči a podívá se na mě. Zůstane ležet a snaží se pochopit, kde je. Pak se na mě usměje. Uvědomím si, že jsem nahá. Otočím se k němu zády a jdu bokem ke svému oblečení. Složil mi je, jak nebylo složené od chvíle, kdy jsem je kupovala. Oblékám si spodní prádlo. Stydlivost patří k podstatě lidské přirozenosti. Je mi na zvracení z Evropanů, kteří si myslí, že si pomůžou od sexuálních neuróz, jež si sami přivodili, když položí maso na stůl a strčí je pod mikroskop.

Jdu do obývacího pokoje. Nemám tušení, co si mám se sebou počít.

On přichází okamžik nato. Má trenýrky, bílé, dlouhé až ke kolenům a velké, jako kdyby byly ušité z cíchy. Vypadá jako zpola oblečený hráč kriketu.

Ted' to vidím, a vzpomínám si, že jsem si toho všimla už včera. Kolem zápěstí a kotníků má úzké černé pruhy. Jsou to jizvy. Nechci se ho na nic ptát.

Jde ke mně a políbí mě. I když jsme ani na okamžik nebyli opilí, dává to smysl, když řeknu, že tohle je naše první střízlivé objetí.

Až ted' si vzpomenu na včerejšek. Zato ale tak zřetelně, jako kdyby se zář ohně ještě ted', právě ted', odrážela na stěnách bytu.

Prostíráme spolu. Má odšťavovač. Odstředí jablka a hrušky a nalévá šťávu do vysokých sklenic. Jablečná šťáva je zelená a s červenavým odleskem, hrušková je žlutavá. Ale jen několik minut. Pak se jejich chuť a barva začnou měnit.

Nejíme skoro nic. Pijeme trochu šťávy a díváme se na porcelánové nádoby a máslo a sýr a topinky a marmeládu a rozinky a cukr.

V přístavu není žádný provoz a přes most nejezdí skoro žádná auta. Je svátek.

On je několik metrů ode mě, ale cítím ho u těla, jako kdybychom se ještě objímali.

Políbím ho na rozloučenou a jdu jen ve spodním prádle a s oblečením pod paží nahoru k sobě. Nepromluvili jsme spolu toho rána ani slovo.

Vykoupat se nejdu. Může být tolik důvodů, proč se nemýt. V Qaanaaqu jedna matka nemyla svému dítěti levou tvář tři roky, protože je na ni políbila královna Ingrid.

Oblékám se a jdu do budky na náměstí. A volám do Státní prosekтуры pro Kodaň při Ústavu soudního lékařství ve Státní nemocnici a ptám se, jestli bych mohla mluvit s doktorem Lagermannem.

Vyvětral. Aby bylo dost kyslíku na další doutník. Ale chvilíčku je tu čerstvý vzduch a chladno.

– Snesou ty kaktusy tolik čerstvého vzduchu?

Ironií člověk své investice u Lagermanna moc nezúročí.

– V nigerských pánvích na Sahaře je v noci sedm stupňů mrazu. Ve dne je na slunci padesát stupňů. Je to největší teplotní rozdíl na zemském povrchu v rozmezí čtyřadvaceti hodin. Stává se, že tam pět let nezaprší.

– Ale dýchají tam na ně přes doutník?

On si povzdychne.

– Vevnitř nesmím kouřit kvůli rodině. A tady mě trápí moji hosté.

Pokládá doutník zpátky do ploché dřevěné krabičky s obrázkem Romea líbajícího na balkónu Giuliettu.

– A teď bych sakra rád nějaké vysvětlení.

Potřebovala bych si srovnat myšlenky. Ale ty se ne a ne odtrhnout od polibku na krabici od doutníků.

– Znáte Euklidovy Základy?

Pak mu pečlivě všechno vyprávím. O Izaiášově smrti. O policii. O Dánské kryolitové společnosti. O Arktickém muzeu. Něco o mechanikovi. O Andreasu Lichtovi.

Jakmile začnu, zapomene se a vyloví z krabice doutník.

Trvá to dva doutníky, než skončím.

Když se odmlčím, odšourá se, jako kdyby chtěl, aby mezi námi byl odstup. Pomalu se toulá po krátkých chodíčkách mezi kaktusy. Má takový trik, že kouří doutník do posledních milimetrů, až má nakonec oheň mezi prsty. Pak upustí poslední zrnka tabáku do záhonů.

Přichází ke mně.

– Vyzradil jsem služební tajemství. Dopustím se trestného činu, jestliže neohlásím policii, co jste mi pověřila. Mám proti sobě jednoho z nejvlivnějších dánských vědců, státní zástupce, policejního prezidenta. Vyhodili lidi za to, že jen pomysleli na polovinu toho, co já už jsem udělal. A musím živit rodinu.

– A je třeba zalévat kaktusy.

– Ale co by si děti vzaly na tátovi, který si nechá nasrat na hlavu jen proto, že mu jde o živobytí? Nic neříkám.

– Snad si člověk vydělá peníze slušným způsobem i jinak než jako odborný asistent na patologii. Moje babička byla Židovka. Třeba bych mohl uklízet záchody na Židovském hřbitově.

Myslí nahlas. Ale už se rozhodl.

V kuchyni se zastaví.

– V kterých letech a dnech ty dvě expedice byly?

Říkám mu to.

– Možná by bylo poučné se podívat do tehdejších posudků soudního lékaře, říká.

První koláče jsou z trouby venku. Jeden představuje nahou ženu. Rozinkami udělali prsní bradavky a ochlupení pohlaví.

– Hele, říká mi malý chlapeček, – to seš ty.

– Jo, říká druhý, – svlíkni se, jestli se ti to podobá.

– Držte huby, říká Lagermann.

Pomáhá mi do kabátu.

– Moje žena si myslí, že člověk za žádných okolností nesmí svým dětem vrazit pár pohlavků.

– V Grónsku se děti taky nebijí.

Vypadá zklamaně.

– Ale určitě je lidské, že člověka občas svrbí ruka.

Venku na chodníku stojí mechanik. Oba si podávají ruku. Ve snaze jeden k druhému dosáhnout se Lagermann natahuje a mechanik se tiskne k zemi. Potkávají se v půli cesty v němém filmu o

neohrabanosti. Jako tolikrát předtím povlává ve větru otázka, proč muži tak zřídka jsou celiství, jak to přijde, že u pitevního stolu, v kuchyni, na saních za psím spřežením to mohou být virtuózní ekvilibristé, zatímco když mají cizímu člověku podat ruku, upadají do infantilní nešikovnosti.

– Loyen.

Lagermann se otáčí k mechanikovi bokem, jako kdyby ho chtěl z rozhovoru vynechat. Je to poslední, nezdařený pokus zachovat diskrétnost a ochránit kolegu z oboru.

– Byl tam brzy po ránu. Chodí si tam, jak chce. Ale hlídač ho viděl. Díval jsem se do pracovního plánu. Neměl žádný jiný důvod tam chodit. Tu biopsii provedl on. Nemohl si dát pokoj. Hergot. Hlídač říká, že tam tou dobou byly uklízečky. Možná proto to zvorál.

– Jak věděl, že Izaiáš zemřel?

On krčí rameny.

– Od Vinga.

To byl mechanik. Lagermann se na něho nepřátelsky podívá.

– Od V-Vinga. Juliana mu volala. A on pak musel volat Loyenovi.

Jeho malý Morris stojí před domem. Sedíme vedle sebe a nic neříkáme. Když on promluví, silné koktá.

– Sledoval jsem tě sem. Stál jsem u silnice k Tuborgu a v-viděl jsem, jak jdeš přes bažinu.

Není nutné ptát se proč. Svým způsobem se oba bojíme stejně.

Rozepnu sobě i jemu šaty, sednu si obkročmo na něho a vezmu si ho do sebe. Sedíme tak dlouho. Dává mi na dveře od bytu pásku. Má takovou tu bílou matnou pásku, jakou používají grafici. Nůžkami ustříhne dva tenké proužky a přilepí je u horního a dolního závěsu. Nejsou vidět. Když člověk ví, kde je má hledat, jen tak tak si jich všimne.

– To je jenom na pár dnů. Vždycky, než vejdeš dovnitř, se podíváš, jestli drží. Když budou odtržené, tak počkáš, až přijdu já. Ale nejlepší by bylo, kdybys sem chodila co nejméně.

Vyhýbá se mi očima.

– Kdybys proti tomu nic n-neměla, mohla bys zatím bydlet u mě.

Nikdy se nedozvím, co tohle "zatím" znamená.

Na univerzitě měli hodně legračních etnologických klišé. Například za jak mnoho evropská matematika vděčí starým kulturním národům, vždyť jen se podívejte na pyramidy, jejichž geometrie si vynucuje respekt a obdiv.

Tohle je samozřejmě idiotismus převlečený za poklepání po ramenou. V realitě, kterou sama vymezí, je technologická kultura suverénní. Sedm či osm praktických pouček egyptských zeměměřičů je vedle integrálního počtu malou násobilkou.

Jean Malaurie píše v Posledních králích v Thule, že zásadním argumentem proč studovat tyhle zajímavé polární Eskymáky je, že se tak lze dovědět něco o přechodu člověka od neandertálce k člověku doby kamenné.

Psal to s jistou láskou. Ale je to studie o nerozpoznaných předsudcích.

Když se kterýkoliv národ nechá ocenit podle stupnice sestavené evropskými přírodními vědami, dopadne jako kultura lidoopů.

Takové známkování je nesmyslné. Jakýkoli pokus o srovnání kultur s cílem určit, která je nejrozvinutější, nikdy nebude ničím jiným než jen další zkurvenou projekcí nenávisti západní kultury ke svým vlastním stínům.

Existuje jen jeden způsob, jak pochopit jinou kulturu. Žít ji. Přistěhovat se do ní, poprosit, aby člověka trpěli jako hosta, naučit se jazyk. Pak se pochopení možná jednou dostaví. Ale vždycky bude beze slov. V okamžiku, kdy člověk ono cizí pochopí, přejde ho nutkání je vysvětlovat. Vysvětlovat nějaký fenomén znamená vzdalovat se od něho. Když začnu mluvit o Qaanaaqu, ať už sama se sebou nebo s někým jiným, začínám znovu ztrácet něco, co nikdy nebylo doopravdy mé.

Jako teď, v jeho pohovce, když mám chuť mu povídat, co mě tak poutá k Eskymákům. Jejich schopnost bez nejmenší pochyby vědět, že život má smysl. To, jak žijí s vědomím napětí mezi neslučitelnými protiklady, a přesto neskončí špatně a nehledají zjednodušená řešení. Jejich tak krátká cesta k extázi. Že potkají bližního a berou ho takového, jaký je, a nehodnotí a nejsou zatíženi předsudky.

Všechno tohle mu toužím říct. Teď tu touhu v sobě nechávám růst. Cítím, jak tlačí na srdci, v krku, pod čelem. Víím, že to je proto, že v tomto okamžiku jsem šťastná. Nic nekorumpuje tak jako štěstí. Když jsme šťastni, myslíme si, že když sdílíme tento okamžik, tak můžeme sdílet i minulost. Že když je dost silný na to, aby se se mnou setkal teď, tak snad může pojmout i mé dětství.

Pak tu touhu pouštím. Je jako napětí. Teď stoupá vzhůru a mizí stropem a on nikdy nebude mít tušení, že existovala.

Peče banány. Nechává je v troubě, dokud slupka nezčerná. Mezitím praží lískové oříšky. Na opékači topinek. Ujišťuje mě, že p-pražení je tak r-rovnoměrnější.

Ani v nejmenším mě to neponouká k smíchu. Je slavnostní jako kněz. Do každého banánu jednou řízne. Jsou žluté a hustě tečou. Do řezů lije vřesový med a několik kapek likéru.

Pokud jde o mě, mohl by se teď svět klidně zastavit. Nikdo už nepotřebuje nic říkat.

Otírá si rty ubrouskem. Má citlivé rty a široká ústa. A jakoby tlustý horní ret.

– Jedou tam v šestašedesátém. Potom se pětadvacet let nic neděje. Pak tam jedou znovu. Potom je půl roku klid. Pak umře Baron. A policii to moc zajímá. Pak shoří muzeum.

Oba chceme, aby to řekl ten druhý.

– Jako kdyby se to hýbalo, Smillo.

–Jo.

– Chystají se tam znovu. Zima, to by byla na přípravu ta pravá doba. Aby mo-mohli vyplout časně zjara.

To jsem si říkala i já.

– Ale j-jak to udělají? Nemůžou zorganizovat cestu a sehnat loď a vybavení přes Kryolitovou společnost. Protože ta už je skoro zlikvidovaná.

Mám chuť se dívat na nebe s hvězdami, a tak zhasínám. Svít zvenku je tady maličko jiný než v mém bytě.

– Loyen, Licht, Ving, říkám. – Ti to objevili. Ať už je to cokoliv. Zjistili, snad v Hamburku, že to tam je. První dvě cesty podnikli oni. Ale teď už jsou staří. Už by to nedokázali. A Lichta někdo zabil. Za těmi třemi je něco jiného, něco většího a bezohlednějšího.

On jde ke mně a obejmeme mě. Opírám si temeno hlavy o důlek v jeho podpaží.

– Budou potřebovat loď, říká zamyšleně. – Mám kamaráda, který o lodích něco ví.

Mám chuť se zeptat, abych se dověděla něco z toho všeho, co o něm nevím. Ale nechám to být.

– Byla jsem v Obchodním rejstříku. Ve správní radě Geoinformu sedí tři lidé.

Říkám ona tři jména. On vrtí hlavou. Za oknem jsou teď jen tak tak vidět Kuřátka. Ukazuji na ně.

– Plejády. V mém jazyce se jmenují qiluttuusat.

On to vyslovuje pomalu a pečlivě. Tak, jak vaří. Dech má aromatický a ostrý. Od oříšků pražených na opékači topinek.

V ložnici se vestoje navzájem svlékáme.

Má v sobě něco lehce a tápavě brutálního, a já si několikrát říkám, že tentokrát mě to bude stát rozum. Ve svítajícím vzájemném porozumění ho přiměju, aby si rozevřel šterbinku na žaludu, abych mu tam mohla strčit poštěváček a ošukat ho.

2

Vcházíme nejprve do salonu. Okénka jsou mosazná, stěny a stropy mahagonové. Křesla a pohovky s poduškami ze světlé kůže jsou přišroubované k podlaze mosazným kováním a opatřené bronzovými držáky na Cardanově závěsu na sklenice s pitím. Ty vůbec jsou tak hluboké, aby si člověk i za arktického tajfunu mohl vychutnávat, jak mu cinká led v trojitě Laphroaig.

Další místnost, to je pětadvacetimetrová procházka ve směru plavby, dalším mahagonem a podél dalších leštěných okének, a kolem lodních hodin a přišroubovaných prestižních psacích stolů, kde tucet lidí pracuje, jako kdyby všechno mělo být hotové za třicet vteřin. Ženy píší na počítačích, muži mluví do třech telefonů najednou a strop se ztrácí za mrakem cigaretového kouře a úspěchanosti.

Pak následuje předkancelář. Tam sedí dáma ve středních letech s makeupem a v krajkové blůze a na míru šitém saku a s předloktími, jako kdyby tu byla za kováře. Kdybych s sebou neměla mechanika, byla bych se jí lekla.

On ji zná. Když si podávají ruku, vypadá to, jako kdyby si to chtěli rozdat v páce, a my jdeme dál do kapitánovy kajuty. Procházíme kolem vitrín s modely takových těch tankových lodí, na kterých posádka musí třikrát rozbít tábor, než se dostane z jednoho konce na druhý.

Tady jsou okénka velká jako poklopy od studny a jsou posazená níže, takže je vidět dolů na keře v parčíku uprostřed Svatoanenského náměstí, a člověk si uvědomí, že celý tenhle námořnický podfuk je ve druhém patře paláce obráceného zadní stranou k Amalienborgu a že to je ta nejhorší extravagance interiérové architektury, kterou si vzpomínám, že jsem kdy viděla.

U psacího stolu s lištami podél okrajů, aby se pozlacené propisovací tužky za pomyslné plavby nekutálely po podlaze, sedí klučina, který vypadá, že je mu nejvýš čtrnáct a právě má po confirmaci. Má ulíznuté nazrzlé vlasy a na nose pihy.

Jeho tenký a slabý alt je plný důstojnosti.

– Víím, co se ti chce říct, pusó: Kde máš tatínka, chlapečku, my jsme si přišli popovídat s ním. Ale to se pleteš. Za měsíc mi bude třiatřicet. Kdyby mě omylem zabil nějaký dětičkář, tak by moje žena a tři děti dostaly za tenhle podnik pětadvacet milionů.

Pak na mě mrkne.

Jmenuje se Birgo Lander. Je to mechanikův přítel, rejdař a ředitel své vlastní lodní společnosti. O jeho dětství a dospívání se rozdělily výchovné ústavy po celém Dánsku. Nemá rodiče, je bohatý, naprosto bez skrupulí, ještě větší dyslektik než mechanik, vypitý, propadlý hazardu, a vypadá, že by mohl jezdit na poloviční lístek, což ale není nutné, protože má zakázkového jaguára.

Něco z toho víme já a zbytek Dánska z novin a časopisů. Ostatní mi mechanik pověděl cestou sem.

Lander bere mechanikovu ruku do svých. Nic neříká, ale dívá se na něho, jako kdyby se znovu shledal se starším bratrem, po kterém se mu dlouho stýskalo. Pak si sedáme. Mechanik odstrkuje svou židli trochu dozadu a rozhovoru se nezúčastní. Vysvětlovat budu já.

– Kdybych si chtěla půjčit asi tak čtyřtisícetunovou loď na přepravu nákladu, o kterém nehodlám povídat nic bližšího, na místo, které také nehodlám uvádět, tak jak to mám udělat? A když už tu pravou loď hledám, mohl by někdo mé snahy vysledovat?

On vstává. Má kovbojské boty s vysokými podpatky. O moc vyšší v nich není. Ze skříně na stěně bere dvojitou láhev čiré ovocné pálenky. Mechanik i já odmítáme. On si nalévá do vysoké válcovité sklenice na vodu.

V celé místnosti to zavoní čerstvými hruškami. On usrkne ze sklenice. Sedmkrát za sebou. Pak se na mě podívá, jestli to mnou otřásl.

– Jsem nalitej od deseti od rána. A můžu si to dovolit.

Oči mu plavou, ale hlas má jasný.

– Kdybys sháněla loď, tak by tě někdo vysledovat mohl. Ale jen kdyby měl kamaráda rejdaře. A to ty teď máš, pusó.

Svým způsobem už ho mám ráda. Je to odložené dítě, člověk, který vždycky měl potíže s chováním, a vlastně ani neměl chuť se mu učit.

Najde v zásuvce tisícikorunu a položí ji na stůl.

– Všechno má líc a rub. Ty normálně jsou stejně veliké.

Láskyplně bankovku obrací.

– Ale v téhle branži je to tak mazané, že rub je mnohem větší než líc.

Mávne kolem sebe rukou.

– Líc, to je adresa na tomhle drahém náměstí a všechno to drahé dřevo a řady pokojů, kterými jste prošli, než jste se sem dostali.

Pak si poklepe na své řídké vlasy.

– A rub je tady. Lodi se nepůjčují, pusó, nýbrž najímají. Od rejdaře. A na základě smlouvy. Taková smlouva má líc, který – kdyby snad bylo zle – se musí dát předložit u Námořního a obchodního soudu. Na tom líci je napsáno, kde se loď plaví a co veze.

Ochutnává pálenku.

– Tobě se ale nechce povídat, kam pojedáš a co povezeš. Tak požádáš o smlouvu, ve které se jako místo určení napíše "celý svět", a jako náklad "nespecifikováno". Takové přání každého rejdaře otráví. Lodi jsou jako děti. Člověk rád ví, kde si hrajou. Neraď by, aby se dostaly do špatné společnosti. Ale žádné hoře není tak velké, aby se nedalo přeplatit. Tak navrhněš, aby se vyhotovil tak zvaný side letter, čili doplňková smlouva. V dánské lodní dopravě je doplňkových smluv plno. Prakticky všechna dánská rejdařství posledních patnáct let vozila uhlí z Jižní Afriky a munici na Blízký východ. Přestože to je v rozporu se zákonem. Na to jsou potřeba metry doplňkových smluv. A ty k Námořnímu a obchodnímu soudu nemůžou. Jsou zrovna tak citlivé na světlo jako nevyvolaný film. O takovou smlouvu ty požádáš. Do ní se napíše, že zaplatíš rejdařství něco jako prémii za to, že smíš zůstat diskrétní a tajuplnou mladou dámou. Zahrajeme si takovou hru. Řekněme, že já jsem ten rejdař, u kterého ty si chceš najmout loď. Osmadevadesát procent všech obchodů v téhle branži probíhá mezi čtyřma očima. Takže ty teď strýčkovi Birgovi mezi čtyřma očima prozradíš, kam že to ta tvoje lodička vlastně poplave.

– K západnímu pobřeží Grónska.

– O to těžší to bude pro nájemce, a lehčí pro toho, kdo by obchod chtěl vysledovat. Aby loď mohla plout do Grónska, musí mít ledovou třídu. Dánská lodní inspekce vyžaduje, aby se všechny lodi klasifikovaly každý čtvrtý rok, pokud jde o trup, a jednou ročně, co se týče bezpečnostního vybavení a strojů. Když loď neuznají, tak vůbec nevypluje. Od předloška musí mít lodi plující do Grónska dvojité dno a dvojité boky.

– A posádka?

– Obvykle se loď najímá s posádkou. Nebo se člověk obrátí na některou z mezinárodních firem, které nedělají nic jiného, než že dodávají celé posádky. Ale v tomhle zvláštním případě by asi člověk dal přednost takzvanému bare boat charter. To znamená, že si najme loď a nic víc. Pak sežene nejdřív kapitána. To musí být neobyčejný muž, kterého člověk může odtáhnout kousek stranou a nad plnou skleničkou mu povědět, že v tomto případě dostane větší plat, než je běžné. Ale na druhou stranu je potřeba veškerého jeho taktu a jemnocitu. S ním člověk najde zbytek posádky. Pro čtyřtisícunovou loď by to bylo tak jedenáct, dvanáct lidí.

Ted' ho musím o něco požádat. S prosbami je to vždycky těžké.

– Kdyby se nějaký zákazník už po takové lodi a takovém kapitánovi rozhlížel, dokázal bys to zjistit, strýčku?

On se na mě zkormouceně podívá.

– Nahoře na první straně všeho, co se v téhle branži děje, je napsáno Any negotiations whatsoever to be kept strictly private and confidential. Tohle je jedna z nejdiskrétnějších branží na světě.

Sepne slavnostně ruce kolem své sklenice. Pak na mě mrkne.

– Ale kvůli tobě, šmudlo, bych byl schopen všeho.

Podívá se na mechanika a potom na mě.

– Jestli ti tedy tak můžu říkat?

– Můžeš mi říkat, jak tě v tý tvý vypitý palici napadne.

Mrkne. Je tak nezvyklý na odpor, že zapomněl, jaké to je.

Na okamžik schová obličej do dlaní, aby se vzpamatoval.

– Na líci tahle branže moc dobře nevypadá. Ale na rubu vládne to, čemu se říká etika. A dvě nejdůležitější pravidla jsou: Nikdy neošidiš zákazníka. Nikdy neošidiš jiného rejdaře.

Trochu polkne. Jsme u jeho životní filosofie.

– Stát a úřady člověk osere, kdykoliv se naskytne příležitost. Se zářivým úsměvem poruší valutové zákony Ole Espersena a jede do Kapského Města s milionem v hotovosti v kufříku a podplatí křováka, který tam dělá správce přístavu a pod záminkou karantény zadržuje v rejdě tanker o pěti stech tisících tun. Koupí v Panamě pět společností ročně po tisíci dolarech za kus, aby nemusel plout pod dánskou vlajkou a pod dánskými zákony. Náklad, který by od celníků chytil ekzém, pošle přes španělský přístav a koupí tamního celníka, aby mu přefakturoval bedny. Ale zákazníka neošidí. Protože zákazníci se musí vracet. A především neošidí jiného rejdaře. My rejdaři držíme pohromadě. Protože to funguje tak, že já mám zákazníka, který má loď, a ty máš zákazníka, který má náklad, a my je dáme dohromady. Příště to je naopak. Rejdař žije z jiných rejdařů, kteří žijí z dalších rejdařů...

Je dojatý.

– Je to jedno velké bratrstvo, pusó.

Napije se a čeká, až se mu zase zotaví hlas.

– To znamená, že máme síť. Známe další rejdaře od Guadeloupe k Ohňové zemi, od Rangúnu k Vnějšímu Hebridám. A mluvíme spolu. Prohodíme pár slov, a když člověk mluví několik let a když na to má nos, tak nakonec vydělá sto tisíc pokaždé, když zvedne telefon a otevře pusó. V každém větším přístavu má Lloyd's a ostatní velké společnosti pozorovatele, kteří hlásí všechny připlouvající a odplouvající lodi. A ty pozorovatele člověk postupně pozná. Jestli si někdo pokusil najmout čtyřtisícetunovou loď s ledovou třídou, aby odvezl tajný náklad na tajné místo, a jestli tě zajímá, kdo a jak, tak jsi přišla za tím pravým, pusó. Protože strýček Birgo ti to zjistí.

Vstáváme. On nám přes stůl podává ruku.

– Jsem moc rád, že jsem tě poznal, pusó.

Myslí to doopravdy.

Odcházíme kolem krajkové blůzy. V další kanceláři se otočím.

– Na něco jsem zapomněla.

Sedí u psacího stolu. Ještě se pro sebe usmívá. Jdu k němu a dám mu pusó na čelo.

– Co tomu řekne Fojl?

Mrknu na něho.

– Any negotiations whatsoever are to be kept strictly private and confidential.

Každý druhý den po odpoledních zkouškách Moritz jezdí pro Benju a jedí spolu v "Savarinu" v Novém přístavu.

Moritz tam chodí kvůli kuchyni a proto, že jejich ceny stimulují jeho sebevědomí, a protože se mu líbí, že má z oken z litého skla v celé výši fasády dobrý výhled na lidi na ulici. Benja chodí s ním, protože ví, že lidé na ulici těmi samými okny mají dobrý výhled na ni.

Mají svůj stůl u okna a svého číšníka a jedí vždycky to samé. Moritz si dává jehněčí ledvinu a Benja misku takového toho krmení, co se dává králíkům. Kousek od nich dnes sedí rodina, která se opovážila vzít s sebou do tohoto jinak dětí prostého území menší dítě. Moritz se na dítě podívá.

– Nikdy jsi mi nedala vnoučata.

– Malé děti smrdí močí, říká Benja.

Moritz se na ni zaraženě podívá.

– To jehněčí ledvina taky.

Myslím na mechanika, který čeká venku v autě.

– Nesedneš si, Smillo?

– Někdo na mě čeká.

Benja oknem vidí Morrise, ale nevidí, kdo sedí v něm.

– Podle jeho bouráku soudě mu bude asi tak jako tobě, něco mezi čtyřicítkou a padesátkou.

Kdybych na tohle odpověděla, ublížila bych Moritzovi. A tak to nechávám být.

Opírám se o okraj stolu. Takhle je to vždycky. Benja a Moritz se pohodlně opírají v židlích. Oni sem patří. Já tu stojím v kabátě a je mi, jako kdybych přišla z ulice a chtěla tu něco prodávat.

Moritz má v rukou dvě obálky. Jedna je šedivá a pocákaná něčím, co vypadá na červené víno. V tichu, které se mezi námi rozhostilo, se jich pokouší využít k tomu, aby mě vmáčknul do židle. Nepodaří se mu to.

– Tohle je mi nepříjemné.

Nechápu, jak to myslí.

– Hviid není běžné jméno. Jeden skladatel se jmenoval Jonathan Hviid. Volal jsem Viktoru Halkenhvadovi.

Benja zvedá hlavu. To jméno slyšela dokonce i ona.

– Nevěděla jsem, že ještě žije.

– Tím já si taky vůbec nejsem jistý.

Podává mi obálku. Čichám k ní. Je to červené víno. Moritz si strčí prst za límec roláku a krouží jím dokola.

– Nebylo to příjemné. Hodně sešel. Jednou mi praštil telefonem v půli věty. Ale přesto napsal.

Jen velice zřídka se naskytne příležitost vidět Moritze trapně dotčeného. Teď tu ta možnost je. Až v autě pochopím, proč.

Ve dveřích mě dohání.

– Zapomněla jsi tohle.

To je ta druhá obálka.

– Jeden výstřižek o Torku Hviidovi. Z Dánské tiskové služby.

To je výstřižková služba, kterou si předplácí. Sbírají v tisku všechny zmínky o něm.

Chce se mě dotknout. Ale neodváží se. Chce něco říct. Ale nedostane to ze sebe.

V autě čtu dopis nahlas. Rukopis je skoro nečitelný.

"Jřrgene, ty sprostý reznický nádeníku."

Mechanik vypadá dezorientovaně.

– Otec se prvním jménem jmenuje Jřrgen. A Viktor vřdycky byl prchlivý.

Je to nejméně patnáct let, co jsem ho viděla naposled. Opera mu za zásluhy dala byt ve Velké kanovnické ulici. Seděl v lenošce u křídla. Byl v županu, nikdy jsem ho neviděla jinak. Nohy měl nahé a oteklé. Nevím, jestli ještě byl schopen vstát. Vážil určitě přes sto padesát kilo. Vřechno na něm viselo. Díval se na mě, ne na Moritze. Pod očima neměl váčky, ale vandráccké pytle.

– Nemám ženské rád. Běž o kus dál.

Pooděřla jsem.

– Jako malá holčička jsi byla roztomilá. Ty řasy jsou pryč.

Podepsal obal desky a podal ji Moritzovi.

– Vím, co si myslíš. Říkáš si, no, tak ten starej vřl zase nahrál desku. Byly to Gurrelieder. Jeřtě tu desku mám. Pořád to je nezapomenutelná nahrávka. Občas si říkám, že řtelo, sama naše fyzická existence klade meze bolesti, kolik jí lidská mysl může unést. A že Viktor Halkenhvad na řtelle desce k řteli jde. Abychom my ostatní potom mohli poslouchat a vydat se k ní, aniž bychom tam sami museli jít.

I když řlověk jako já neví o dějinách evropské kultury nic, slyří, že v řteli hudbě, na řteli desce, zaniká jeden řvět. Otázkou je, jestli něco přišlo místo něj. Podle Viktora ne.

"Díval jsem se do řvého deníku. To je to jediné, co mi zbylo z paměti. Je to deset let, co jsi mě navřtívil naposled. Povím ti, že mám Alzheimeru. I takový doktor na prachy jako ty ví, co to znamená. Každý den se mi odrolí kousek mozku. Brzy si díky Bohu nebudu pamatovat ani vás vřechny, kteří jste se vykařlali na mě i na sebe."

To bylo tou lhotejností. Zároveň s řím, jak zpíval, rozechvělý až k prasknutí, nesnesitelně plný romantiky a jejích citů, v tom byl i nadhled, něco někde v něm, řemu vřechno bylo fuk.

"Chodil jsem s Jonathanem na konzervatoř. Začínali jsme ve řtíatřicátém. V roce, kdy Schonberg konvertoval k judaismu. Ten samý rok, co hořel Řířský sněm. S Jonathanem to bylo zrovna tak. Přišel v řteli nejzkurvenější době. Napsal skladbu pro osm přičných fléten a nazval ji "Stříbrné polypy", uprostřed řteli zasrané poválečné dánské tuposti, pro kterou i Nielsen byl moc provokativní. Napsal geniální koncert pro klavír a orchestr. Na strunách křídla měly být položené staré řelezné plotýnky na vaření, protože to vytvářelo zcela zvláštní zvuk. Ten koncert se nikdy nehrál. Nikdy, ani jednou. Vzal si řenu, o které jsem i já řtěžko mohl říct něco řpatného. Když se jim kluk narodil, bylo jí něco málo přes dvacet. Bydleli v Brnřsh,ji, ve řtvrti, řter? už neexistuje, v zahradních křlnách z vlnitého plechu. Navřtěvoval jsem je tam. Jonathan nevydělal ani halíř. Kluk byl přišerně zanedbaný, řaty samou říru, oři zarudlé, nikdy neměl kolo a v řtaměřší proletářské řkole dostával nařezáno, poněvadř byl tak zesláblý hladem, že se nemohl bránit. Protože z Jonathanu měl být velký umělec. Vřichni jste se vykařlali na svoje děti. A to vám musí říct starej buzerant jako já."

Mechanik zajel ke straně, aby mohl poslouchat.

– Kůlny v Brønshøj, ty si pamatuju. Stály za kinem.

"Přestal se se mnou stýkat. Slyšel jsem, že nějakou dobu byli v Grónsku. Ona začala pracovat jako učitelka. Živila rodinu, a Jonathan komponoval pro lední medvědy. Když se vrátili, byl jsem je jednou navštívit. Syn byl doma taky. Byl krásný jako bůh. Byl něco jako vědec. A chladný. Mluvili jsme o hudbě. On se pořád ptal na peníze. Je trvale postižený. Jako ty, Moritzi. Deset let ses na mě nepřišel podívat. Kdyby ses tak chtěl těmi svými penězi udávit. Byli umínění, i ten kluk. Jako Schönberg. Dvanáctitónová hudba, to je čirá umíněnost. Ale Schönberg nebyl chladný. Ten kluk byl jako led. Jsem unavený. Začal jsem se v noci počurávat. Sneseš to, když ti to řeknu? Tak se toho jednou dočkáš."

Nepodepsal se.

Výstřižek v druhé obálce je jen noticka. Singapurská policie 7. října 1991 zadržela Dána Torka Hviida. Konzulát jménem Ministerstva zahraničí protestoval. To mi nic neříká. Ale připomíná mi to, že i Løyen jednou byl v Singapuru. Fotografovat mumie.

Jedeme do Severního přístavu. Před Dánskou kryolitovou společností mechanik zpomaluje. Podíváme se na sebe.

Necháváme auto u Svanemøllensské elektrárny a jdeme ulickou U průlivu k přístavu.

Fičí suchý vítr se sotva viditelnými ledovými krystalky, které pálí na obličej.

Chvilí se držíme za ruku, občas se zastavíme a líbáme se studenými rty a teplými ústy, chvíli si jdeme každý pro sebe. Máme vysoké boty, na chodníku jsou naváté závěje. Přesto jako bychom byli taneční pár, který jde z jednoho objetí, uchopení a zdvižení do druhého. Nezdržuje mě. Netáhne mě k zemi, netlačí mě vpřed. Hned je vedle mě, hned kousek za mnou.

Na průmyslovém přístavu je něco poctivého. Nejsou tu žádné královské jachtařské kluby, žádné promenády, nespotřebovává se tu žádná energie na fasády. Tady jsou síla na zrno, krmiva a hnojiva, skladiště, kontejnerové jeřáby.

Za otevřenou bránou je ocelový trup lodi. Lezeme nahoru po dřevěném žebříku a vcházíme na palubu. Sedíme na kapitánském můstku a rozhlížíme se po bílé palubě. Opírám se mu hlavou o rameno. Jsme na moři. Je léto. Plujeme k severu, snad podle norského pobřeží. Ne moc daleko od břehu, protože já se na otevřeném moři bojím. Míjíme ústí velkých fjordů. Svítí slunce. Moře je modré a jasné a hluboké. Pod kýlem jako bychom měli obrovský blok tekutého křišťálu. Svítí půlnoční slunce, načervenalý, jakoby poskakující kotouč světla. V lanoví si pohvizduje vítr.

Jdeme k přístavišti. Kolem nás jezdí na kolech muži v kombinézách a otáčejí se za námi a my se na ně smějeme a víme, že jen záříme.

Procházíme se podél tichých mol, dokud neztuhneme zimou. Jíme v hospůdce, která má v domě udírnu. Venku se mraky na chvíli skloní před červeným, nevídaným západem slunce, ve kterém barvy na trupech rybářských kutrů přecházejí z bělomodré do růžové a fialové.

On mi vypráví o svých rodičích. O otci, který nikdy nic neříká a je truhlář a jeden z posledních v Dánsku, kdo umí udělat točité schody, které se točí k nebi jako šroub v dokonalé dřevěné spirále. O matce, která pro rubriky o jídle v časopisech pro ženy peče koláče, a sama je nemůže ochutnat, protože má cukrovku.

Když se ho zeptám, odkud zná Birgo Landera, zavrtí hlavou a zmlkne. Laskám mu přes stůl čelist u žvýkacího svalu a říkám si, co je to za život, ve kterém jako v šoku zažijeme štěstí a extázi s člověkem, jenž nám je úplně cizí.

Venku se setmělo.

I ve tmě, i v zimě má Hellerup jiné dimenze než Kodaň. Stojíme s autem v klidné a tiché ulici. Podél obrubníků a u vysokých zdí kolem vil bíle svítí sníh. V zahradách tvoří stále zelené stromy a keře nad bílým kobercem sněhu husté černé plochy, jako okraje lesa nebo svahy hor.

Není tu žádné pouliční osvětlení. Přesto dům vidíme, onu bílou vysokou vilu tam, kde ulice, v níž stojíme, ústí na širokou třídu.

Kolem vily není živý ani žádný jiný plot. Z chodníku se dá vejít přímo na trávník. Úplně nahoře, ve druhém patře, se v jednom okně svítí. Všechno se zdá být udržované, nově natřené, drahé a stažené do ústraní.

Na trávníku je kousek od jeho okraje cedulka osvětlená lampou. Je na ní napsáno "Geoinform".

Chtěli jsme se na dům jen podívat. Už tu stojíme hodinu.

To s vilou nemá co dělat. Mohli bychom takhle stát kdekoliv. A jakkoliv dlouho.

Vedle nás zastavuje policejní auto. Už kolem nás projeli dvakrát. Teď začali být zvědaví.

Policijnt mluví přes mě na mechanika.

– Tak co, šéfe?

Vystrčím hlavu z okénka a nakouknu do policejního vozu.

– Máme jenom jeden pokoj, pane komisař, ve sklepním bytě v Jagerborgské ulici. A máme tři děti a psa. Občas člověk potřebuje trochu soukromí. A zadarmo. Tak jezdíme sem.

– Fajn, milostivá, ale jed'te si s tím soukromím někam jinam. Tohle je velvyslanecká čtvrt'.

Jsou pryč. Mechanik startuje a zařadí rychlost.

Pak se v domě před námi zhasne. Mechanik zpomaluje. Plížíme se k hlavní třídě se zhasnutými světly. Na schody vycházejí tři postavy. Dvě jsou ve tmě vidět jen jako tmavé body. Ale třetí instinktivně vychází do světla. Je vidět kožich, světlo dopadá na bílý obličej. Je to žena, kterou jsem na Izaiášově pohřbu viděla mluvit s Andreasem Lichtem. Pohodí hlavou a její tmavé vlasy se rozlétají do noci. Když teď ten pohyb vidím znovu, pochopím, že není projevem marnivosti, ale sebevědomí. Otvírají se dveře od garáže. Auto vyjíždí v záplavě světla. Světla přeletí přes nás a vůz je pryč. Dveře za ním se pomalu zavírají.

Jedeme za ním. Ne blízko, protože třída je pustá, ale ani moc daleko.

Když člověk jede Kodaní za tmy a dovolí okolí, aby se mu rozostřilo a zastřelo, pak vystoupí do popředí nový obraz, který zaostřený pohled nevidí, město jako pohyblivé světelné pole, jako bíločervená pavučina tažená přes sítnici oka.

Mechanik řídí v pohodě, téměř introvertně, jako kdyby usínal. Nedělá žádné náhlé pohyby, nešlape prudce na brzdu, nevynakládá vlastně žádnou sílu, ulicemi a provozem na nich jen proplouváme. Někde před námi je celou dobu široká a nízká silueta vozu, který nás vede.

Provoz řídne a nakonec ustává. Jedeme ke Kalvebodskému nábřeží.

Vjíždíme na nábřeží pomaloučku a se zhasnutými světly. Na samotném molu několik set metrů před námi zhasínají červená zadní světla. Mechanik parkuje u tmavého dřevěného plotu.

Nad relativně teplým mořem se vytvořila mlha, která pohlcuje světlo. Viditelnost je takových sto metrů. Protější strana přístavu se ztrácí ve tmě. Je slyšet táhlé šplouchání vln o přístavní hráz.

A je vidět pohyb. Není nic slyšet, ale ve tmě vykryštalizuje černý bod, pole černoty, které se systematicky pohybuje mezi zaparkovanými auty. Pětadvacet metrů od nás pohyb ustane. Na pozadí světlého chladírenského návěsu stojí člověk. Nad ním je trochu světleji, jako kdyby měl bílý klobouk nebo svatozář. Dlouho stojí bez pohnutí. Mlha maličko zhoustne. Když se trochu rozplyne, je postava pryč.

– S-sahal na kapoty, jestli nejsou teplé.

Mechanik šeptá, jako kdyby ho mohlo být slyšet až ven do noci.

– Opatrný chla-chlapík.

Sedíme mlčky a čas plyne skrz nás. Navzdory tomu místu, navzdory neznámu, na které čekáme, mi připadá jako řeka štěstí.

Na jeho hodinkách uběhne možná půl hodiny.

Auto není slyšet. Vynoří se z mlhy se zhasnutými světly, projede kolem nás a motor jen tak syčí. V okénkách je tma.

Vystupujeme z auta a jdeme k molu. Ony dva černé obrysy, které se daly ve tmě rozpoznat, jsou lodi. Ta bližší je plachetnice. Můstek je vytažený a na lodi je tma. Na bílé desce na nástavbě je německy napsáno, že to je polská školní loď.

Za ní je černý vysoký trup. Ke střední části lodi vedou hliníkové schůdky, ale všude se zdá být pusto a prázdno. Loď se jmenuje Kronos. Je možná sto pětadvacet metrů dlouhá.

Jdeme zpátky k autu.

– Možná by bylo dobře se tam podívat, říká mechanik.

Je na mně, abych rozhodla. Na okamžik pocítím pokušení. Pak dostanu strach a vzpomenu si na hořící profil Severní záře na pozadí Islandského nábřeží. Zavrtím hlavou. Ted', právě ted', mi život připadá tak cenný.

Voláme z budky Landerovi. Ještě je v práci.

– Co kdyby se ta loď jmenovala Kronos.

On odchází od telefonu a zase se vrací. Chvilí listuje.

– V Lloyd's Register of Ships jich je pět: tanker na chemikálie ve Frederiksstadu, čerpadlo na písek v Odense, vlečný člun v Gdaňsku a dvě General Cargo, jedna v Pireu a druhá v Panamě.

– Ty dvě poslední.

– Ta řecká je na 1200 tun, ta druhá na 4000.

Podávám mechanikovi propisovačku. On vrtí hlavou.

– Neumím psát ani čísla, šeptá.

– Je tam nějaký obrázek?

– V Lloydovi ne. Ale jsou tu nějaká čísla. Sto dvacet sedm metrů dlouhá, postavená v Hamburku v sedmapadesátém. Je zesílená pro plavbu v ledu.

– A majitelé?

Lander znovu odchází od telefonu. Dívám se na mechanika. Jeho obličej je ve tmě, tu a tam se z ní vynoří ve světlech auta, bílý, ustaraný, citlivý. A pod tou citlivostí je něco neoblomného.

– Podle Lloyd's Maritime Directory se rejdařství jmenuje "Plejáda". Je registrované v Panamě. Ale jméno vypadá dánsky, nějaká Katja Claussenová. Nikdy jsem o ní neslyšel.

– Já ano. Tuhle loď jsme hledali.

3

Sedíme v jeho posteli a opíráme se zády o zeď. Jizvy kolem jeho zápěstí a kotníků jsou v tomhle světle a v kontrastu k jeho bílé nahotě černé jako železná pouta.

– Máš pocit, Smillo, že člověk rozhoduje o svém životě sám?

– V detailech ano. Ale velké věci přicházejí samy od sebe.

Zvoní telefon.

On odlepí pásku a vyslechne krátký vzkaz. Pak sluchátko položí.

– Možná bys měla vytáhnout boty s vysokým podpatkem. Birgo se s námi chce večer vidět.

– Kde?

On se tajuplně směje.

– Je to černý doupě, Smillo. Ale dobře se ohákni.

Nese mě nahoru. Třepu se mu v náručí a smějeme se, potichu, abychom nebudili pozornost. V Qaanaaqu, když jsem byla malá, odvedl ženich o svatební noci nevěstu do saní a s povykujícími svatebními hosty v patách odjeli. Občas se to ještě dělá. Hodina, kterou teď budu sama, abych se převlékla, se dopředu zdá dlouhá. Nejradši bych ho poprosila, aby zůstal, abych ho celou dobu viděla. Ještě zcela není součástí mé skutečnosti. Jeho syrová sladkost, jeho mohutnost a nemotorná zdvořilost ještě jsou jako průzračný sen. Ale jen sen. Natáhnu se, chytím se rámu dveří a vzpírám se, aby mě nepostavil na zem. Přejedu prsty podél horního závěsu dveří. Oba kousky pásky jsou přetržené, roztřepené okraje mě píchají do konečků prstů.

Beru ho za ruce a vedu mu je přes pásku. On je najednou velice vážný. Dává mi ústa k uchu.

– Mizíme...

Vrtím hlavou. Můj byt je nedotknutelný. Můžou mi vzít, co chtějí. Ale chci svůj koutek, kde budu mít klid.

Beru za kliku. Je odemčeno. Jdu dovnitř. On musí jít za mnou. Ale radost z toho nemá.

V bytě je chladno. Protože vždycky přivřu topení, když odcházím. Jsem na teplo lakomá. Utěsňuji okna. Zavírám dveře. To mám z Thule, ze zdravé zkušenosti, jak drahocenný je petrolej a jak je třeba s ním šetřit.

Proto taky samozřejmě za sebou vždycky všude zhasínám. A vůbec svítím co možná nejméně. Teď z obývacího do předsíně dopadá světlo, které jsem já nerozsvítila.

Otočná židle je od psacího stolu odtažená k oknu. Přes opěradlo visí kabát s velice širokými rameny. Na ramenech kabátu se vznášejí klobouky. Na parapetu dlí pár vyčištěných černých bot. Nemyslím, že jsme byli hluční. Přesto se teď boty snášejí na zem a židle se pomalu otáčí k nám.

– Dobrý večer, slečno Smillo. A pane Fojle.

Je to Ravn.

Obličej má popelavě šedý únavou a na tvářích má stín vousů. Nedokážu si představit, že by se státnímu zástupci pro závažnou hospodářskou trestnou činnost líbily. Hlas má zastřený jako někdo, kdo už dlouho nespál.

– Víte, co je první podmínkou, aby člověk udělal kariéru na Ministerstvu spravedlnosti?

Rozhlížím se. Ale vypadá to, že je sám.

– Loajalita. Výborné vysvědčení musel člověk mít taky. A vůli podávat v práci vyšší výkon, než je obvyklé. Ale rozhodující nakonec bylo, jestli je člověk loajální. Zdravý rozum naproti tomu žádným předpokladem nebyl. Ten naopak mohl být překážkou.

Sedám si na židli. Mechanik se opírá o psací stůl.

– Jednou se pak člověk musel rozhodnout. Z některých se stali soudní čekatelé a časem soudci. Ti často měli přirozenou důvěru ve spravedlnost, v systém. Věřili, že lze hojit rány a znovu budovat. Z nás ostatních se stali policejní komisaři, inspektoři a později vyšetřovatelé na státním zastupitelství. A časem možná státní zástupci. My jsme byli ti nedůvěřiví. Mysleli jsme si, že prohlášení, přiznání či událost zřídka kdy je tím, za co se vydává. Tahle nedůvěra nám byla vynikajícím pracovním nástrojem. Pokud se nikdy neobrátila proti naší práci nebo samotnému ministerstvu. Zaměstnanec úřadu veřejného žalobce nesmí nikdy ani na okamžik zapochybovat, že má pravdu. Tisk je s jakoukoliv dotěrnou otázkou třeba odkázat k vyšším instancím. Každý i jen v náznaku kritický článek, který člověk zveřejní – ano, víceméně každý článek – by byl interpretován jako neloajalnost vůči ministerstvu. Svým způsobem člověk na Ministerstvu spravedlnosti už neexistuje jako jedinec. Většina se tomuto požadavku podřídí. Mohu vám říct, že většina to ve vši tajnosti cítí jako osvobození, když je Stát zbaví problému být samostatným člověkem. Ty nemnohé, kteří se podřídí nedokážou, systém brzy vytřídí.

To jsem zažila na dlouhých cestách. Když člověku dojdou síly, tak najednou ve svém nitru objeví nedožité krajiny veselého cynismu.

– Přesto se občas stane, že v systému zůstane nekalá osoba, člověk, který dokáže skrývat svoji pravou povahu, dokud není pozdě, dokud se neučiní tak relativně nepostradatelným, že ho ministerstvo může vytřídit už jen s obtížemi. Takový člověk to nikdy nedotáhne daleko. Ale někdy to dotáhnout může. Možná až na vyšetřovatele na státním zastupitelství. Tou dobou už je moc starý – a možná také ve svém oboru moc kompetentní –, než aby se bez něho mohli obejít. Ale je už moc obtížný, než aby ho postrčili výš. Stane se z něho kamínek v botě ministerstva. Ne, že by doopravdy tlačil. Ale otravuje. Časem ho zkusí odstavit někam do kouta, kde by jim mohla být dobrá jeho umíněnost a paměť, ale kam na něho neuvidí veřejnost. Možná skončí tak, že bude dostávat zvláštní úkoly. Jako třeba vyšetřování okolností, kdy k povaze případu patří, že se nesmí ukazovat na světle. U něho by možná mohla skončit i stížnost na prošetření smrti malého chlapce. Kdyby se ukázalo, že o případu už jedna zpráva existuje.

Nedívá se ani na jednoho z nás. Mluví do vzduchu.

– Někdy člověku seshora vzkáží, že stěžovatele je třeba uklidnit. "Přidusit", jak se na Slotsholmu říká. S tím člověk má jisté zkušenosti. Ale tentokrát není případ tak jednoduchý. Zemřelo dítě. Existují fotografie jeho stop na střeše. Z toho by snadno mohla být otázka svědomí. A tak utrousím, že se smrtí toho chlapečka něco není v pořádku. Ale nikdo mi nepomůže, ani policie, ani ministerstvo.

S obtížemi vstává ze židle.

– Pak dojde k tomu nešťastnému požáru. To má bohužel taky co dělat s Grónskem. A o tom pánovi, který při tom zahyne, se ve zmíněné zprávě mluví. Včera ráno mi ten případ odebrali. "Z důvodu složité povahy případu," a tak dále.

Rovná klobouk na židli a jde k psacímu stolu. Poklepe lehce na červený křížek z lepenky na telefonu.

– Moc chytré. Neštěstí, která tyhle přístroje působí nevinným občanům, neberou konce. Ale lepší by bylo je vůbec nezvedat, když zvoní, a nerozdávat své telefonní číslo. Loď prakticky celá vyhořela. Ale telefon musel být z velice odolného materiálu. Kromě toho ležel na podlaze. Měl zabudovanou paměť, která si pamatuje poslední volané číslo. A to bylo vaše. Řekl bych, že si s vámi hodně brzy budou chtít popovídat.

– Nebylo riskantní sem chodit? ptám se.

V ruce má klíč.

– Při úvodním vyšetřování jsme si půjčili od topiče klíč. Dovolil jsem si pořídit kopii. Tak jsem šel sklepem. A toutéž tichou cestou hodlám i odejít.

Na letmý okamžik se s ním něco stane. Obličej se mu rozjasní, jako kdyby pod lávou vzplála špetka humoru a lidskosti, zkamenělá vzpomínka pemzy na dobu, kdy všechno ještě bylo teplé a tekuté. To mě přiměje, abych se zeptala.

– Kdo to je Třrk Hviid?

Jeho tvář vyhasne a je bez výrazu, jako kdyby duše opustila tělo.

– To je nějaké jméno?

Beru ze židle jeho kabát a pomáhám mu do něj. Je trochu menší než já. Odcvrknou mu z ramene smítko prachu. On se na mě podívá.

– Mé soukromé číslo je v telefonním seznamu. Zvažte, jestli byste mi neměla zavolat, slečno Smillo. Ale z budky, kdybyste byla tak laskavá.

– Děkuji.

Ale on už je pryč.

Na kostele Spasitele hraje zvonkohra. Dívám se na mechanika. Ruce mám na zádech. Místnost je plná toho, s čím Ravn přišel a co tu po něm zůstalo: upřímnosti, trpkosti, náznaků, jakéhosi lidského tepla. A ještě něčeho.

– Lhal, říkám. – Nakonec lhal. Ví, kdo to je Tork Hviid.

Hledíme si do očí. Něco není v pořádku.

– Nenávidím nepravdu. Když bude potřeba lhát, zvládnou to sama.

– Tak jsi mu to měla říct, místo aby ses ho dotýkala.

Nevěřím svým vlastním uším, ale vidím, že jsem slyšela dobře. Oči se mu lesknou ryzí, nefalšovanou, stupidní žárlivostí.

– Nedotýkala jsem se ho. Pomáhala jsem mu do kabátu. A to ze tří důvodů. Za prvé proto, že takovou zdvořilostí je člověk drobnému staršímu pánovi povinován. Za druhé proto, že tím, že sem přišel, zřejmě riskoval své místo a důchod.

– A za třetí?

– A za třetí proto, že se mi tak naskytla příležitost ukrást mu peněženku.

Dávám ji pod světlo na stůl, kde kdysi stála Izaiášova krabice od doutníků.

Je to skládací peněženka z těžké hnědé hovězí kůže. On se na mě strnule dívá.

– Neoprávněné užívání cizí věci. Na to je v trestním zákoníku mírný paragraf.

Pokládám obsah peněženky na desku stolu. Kreditní karty, bankovky. Plastikové pouzdro s bílou kartou, na které je pod černou korunkou plastickým tiskem napsáno, že Ravn má právo parkovat na parkovištích ministerstev na Slotsholmu. Účet z krejčovství bratří Andersenů. Na osm tisíc korun. K účtence je svorkou připnutý vzorek látky z šedé vlny. "Pánský kabát, tvíd "Lewis", dodáno 27. října 1993." Dosud jsem jeho kabáty považovala za omyl. Za partii koupenou z druhé ruky. Ted' vidím, že to je schválně. Z obyčejného úřednického platu si za drahé peníze kupuje křehkou iluzi o půl metru v ramenou navíc. Z toho či onoho důvodu mu to propůjčuje zdání smířlivosti.

Je tu kapsička na mince. Vytřepávám je ven. Mezi nimi leží zub. Mechanik se sklání ke mně. Opírám se o něho a zavírám oči.

– Mléčný zub, říká.

Úplné vzadu je svazek fotografií. Vykládám si je jako pasiáns. Na mahagonovém příborníku stojí samovar. Vedle příborníku je knihovna s knihami. Jedním ze slov, která v Dánsku podle mě vlastně nikdy nebyla ničím jiným než jazykovými pendrekami na mlácení ostatních po hlavě, je výraz "kultivovaný". Ale snad by se ho dalo užít o ženě v popředí. Má bílé vlasy, brýle bez rámečku, kostým z bílé vlny. Může jí být tak pětadesát. Na dalších obrázcích sedí obklopena dětmi, vnoučaty. Proto ten mléčný zub. Houpe dítě v houpačce, krájí koláč u stolu v zahradě, bere do rukou kojence, kterého jí podává mladší žena, která má čelisti po ní a hubená je po Ravnovi. Tyhle snímky jsou barevné. Další je černobílý. Vypadá, že je přexponovaný.

– To jsou Izaiášovy stopy ve sněhu.

– Proč to vypadá takhle?

– Protože policie neumí fotografovat sníh. Při použití blesku nebo lamp z úhlu většího než pětáctýřicet stupňů se všechno ztratí v reflexech. Sníh se fotografuje s polaroidovými filtry a lampy musí být v úrovni sněhu.

Na dalším obrázku je žena na chodníku. Jsem to já, na chodníku před domem, kde bydlí Elsa Lübingová. Snímek je roztřesený, je pořízený z okénka auta, do záběru se dostala část dveří.

Mechanik se jim povedl lépe. Vlasy se zdají moc krátké, ale jinak se to podobá. Je tu snímek z profilu i zepředu.

– To je z vojny. Našli staré fotky z doby, kdy jsem byl na vojně.

Poslední fotografie je opět barevná. Vypadá jako obrázek ze slunečné dovolené pod zelenými palmami.

– Pr-proč má snímky nás dvou?

Ravn si nedělá poznámky, nepotřeboval by fotografie, aby si osvěžil paměť.

– Aby je mohl ukazovat jiným.

Dávám papíry a zoubek a mince zpátky. Všechno ukládám na místo. Až na ten poslední snímek. Jsou na něm palmy pod jistě nesnesitelným sluncem. Vlhkost vzduchu se bezpochyby blíží sto procentům. Přesto má muž v popředí pod laboratorním pláštěm košili a kravatu. Vypadá, že se nepotí a že je mu příjemně. Je to Tork Hviid.

4

Rozhodla jsem se pro smokingové sako s širokými výločkami ze zeleného hedvábí, černé kalhoty těsné pod kolena, zelené punčochy a zelené lodičky a malý sametový fez na lysinu na hlavě.

Když si žena vezme smoking, je vždy problém, co si vzít na něj. Mám přes ramena tenký bílý nepromokavý plášť z koverkotu. Ale taky jsem mechanikovi řekla, že chci dovézt až ke vchodu.

Jedeme po Řsterbroské třídě a dále po Pobřežní silnici. I on je ve smokingu. V jiné náladě bych si možná všimla, že to je největší velikost z konfekce, a proto tedy o pět čísel menší, než by potřeboval, a kromě toho to vypadá jako něco od Armády spásy a je to spíš ke škodě než ku prospěchu. Ale jsme si teď příliš blízcí. I teď, sešroubovaný ve smokingu, mi připadá jako motýl vylézající ze své černé kukly.

Nedívá se na mě, nýbrž do zpětného zrcátka. Jede pořád plynule a lehce. Ale neustále má přehled o autech za námi a před námi.

Zatáčíme do uličky U průlivu, jedné z vedlejších uliček od Pobřežní silnice k Oresundu. Kdysi končila zahradními vrátky vedoucími k pláži. Teď končí vysokou žlutou zdí a bílou závorou se skleněnou budkou a mužem v uniformě, který si od nás bere pasy a zapisuje nás do počítače a zvedá závoru a my jedeme k další závoře, kde si žena v podobné uniformě bere dvakrát dvě sté padesát korun a pouští nás na parkoviště, kde hlídači zaplatíme pětasedmdesát korun za nestydatě shovívavý pohled na Morrise, kterého on teď hlídá, a my můžeme projít lítacími dveřmi v mramorové fasádě a jít nahoru k šatně, kde pustíme každý padesát za to, že si blondýna, která se nosí tak, že jí je vidět do nosních dírek, od nás vezme kabáty.

U zrcadla přes celou stěnu vyspravím několik drobných vad rtěnkou a mám radost, že na záchod jsem si došla doma a v každém případě ne hned teď nemusím jít zjistit, za kolik tu člověka nechají vyčurat.

Vedle mě se mechanik dívá na svůj obraz v zrcadle, jako kdyby patřil jemu neznámé osobě. Stojíme ve vestibulu Casina Řresund, dvanáctého, nejnovějšího a nejprestižnějšího kasina v Dánsku, místa, o kterém jsem slyšela, ale nikdy bych nečekala, že sem někdy vkročím.

Tady si s námi Birgo Lander dal schůzku, a už přichází. Má bílé boty, bílé kalhoty s podélným světlemodrým proužkem, tmavomodré sako, šedivý svetr s rolákem, hedvábný šátek s vyšívánými kotvičkami a bílou čepičku od uniformy s kšiltem. Oči má skelné, za chůze se lehce pohupuje a září jako sluníčko. Oběma rukama mi opatrně rovná bílého motýlka.

– Jsi dneska neobyčejně rozkošná, pusó.

– Ty taky nevypadáš nejhůř. To je tvoje uniforma ze skauta?

On na okamžik ztuhne. Je to jen dvanáct hodin, co jsme se viděli naposled, ale už ten pocit zapomněl.

Pak se usměje na mechanika.

– Smilla má bianko šek v mém srdci.

Tisknou si ruce a já si u něho opět všímám té téměř nepostřehnutelné změny. Když drží mechanikovu ruku, ustoupí na okamžik jeho opice a jeho vědomá a pečlivě pěstěná vulgarita vděčnosti hraničící s uctíváním. Pak nás vede dovnitř.

Já se nikdy v drahých podnicích nenaučím pohybovat. Na každém kroku mám pocit, že kdykoli může někdo přijít a říct, že tu nemám co dělat. Mechanik na tom není o moc lépe. Plouží se několik metrů za námi s hlavou až mezi lopatkami. Birgo Lander promenuje, jako kdyby mu to tady patřilo.

– Víš, pus, že kousek tady je můj? Ty nečeš noviny? Vlastním to spolu s Unibankou, která financovala kasino v Marienlystu, a Casinem Austria, které provozuje kasino v hotelu Scandinavia a v Arhusu a v Odense. Udělal jsem to, abych nemusel hrát. Majitelé ve svých kasínech nikdy hrát nesmí. To samé platí pro krupiéry, pro dealery. Austria vydává knihu s jejich fotografiemi a nikdo z nich nesmí hrát v žádném z ostatních kasin společnosti.

Vede nás restaurací, velkou kruhovou místností kolem tanečního parketu. V pozadí je dlouhý, tlumeně osvětlený bar. Na pódiu nenápadně a anonymně hraje jazzový kvartet. Ubrusy jsou světle žluté, stěny krémové, bar je z nerez oceli. Všechny stěny jsou ozdobené nýty a rámy dveří jsou metr tlusté a opatřené západkami. Celé je to udělané jako imitace trezoru a solidní, drahé a tísnivě studené a odcizené jako poslední ples sezóny v bankovním sejf. V části jedné stěny jsou okna k průlivu. Jsou vidět světla na švédském pobřeží a další místnosti kasina, herny, které jako osvětlené skleněné budky vyběhají do vody. Pod okny lze podél zamrzlého břehu rozeznat šedé kry.

Mechanik zůstává pozadu. Lander mě bere pod paží. Kolem nás proplouvají dámy s hlubokými výstřihy, pánové ve smokinách, pánové v lila košilích a bílých žaketch, pánové v semišových tričkách s krátkým rukávem a se zlatými hodinkami Rolex a vybledlými jachtařskými účesy.

Místnost je oválná a jednu její polovinu tvoří skleněná stěna směrem k moři. Stěna je jako černá zeď, jediné světlo pochází z tlumených lamp nad hracími stoly. Jsou tu čtyři oblé stoly na Black Jack a dvě velké rulety. Provaz natažený mezi stoly znemožňuje přístup za ně. Tam sedí tři vrchní krupiéri, jeden u karetních stolků, dva každý v jedné vysoké židli v čele francouzské, respektive americké rulety. Každé dva stoly má na starosti inspektor, u každého stolu je krupiér.

Je tu tak narváno, že hrací desky nejsou vidět. Je slyšet jen hlasy krupiérů a měkké cvakání žetonů stavěných do sloupků.

Hrají jen muži. Na židlích sedí několik Asiatických. Několik Evropanek přihlíží, ale nehrají. Místnost se chvěje hlubokým soustředěním. Obličje hráčů jsou ve světle bledé a pohlčené a stržené hrou.

Občas se od stolu odtrhne postava, projde kolem nás a zmizí, někteří sklonění, jiní s rozzářenými očima, ale většina s neutrálním, soustředěným výrazem. Někteří zdraví Landera, mě si nikdo nevšímne.

– Nevidí mě.

On mi stiskne paži.

– Chodila jsi do školy, pus, pamatuješ si, jak muži vypadají uvnitř, že mají srdce, mozek, játra, ledviny, žaludek, varlata. Když člověk přijde sem, změní se. V okamžiku, kdy si vyměníš žetony,

se v tobě začne roztahovat zvířátko, takový malý parazit. Nakonec z tebe nezůstane nic než snaha pamatovat si, které karty šly, všímat si, kam kulička dopadne a jaké kombinace karet jsou pravděpodobné, a vědomí, kolik jsi prohrála.

Díváme se na obličej kole stolu, ke kterému mě přivedl. Jsou jako skořápky. V tuhle chvíli si sotva lze představit, že by mohli mít nějaký život i mimo tuto místnost. Možná že také ani nemají.

– Ten parazit, to je ptáček hráček, puso. Je to jeden z nejhladovějších dravců na světě. A já vím, o čem mluvím. Několikrát jsem přišel o všechno. Ale dostal jsem se z toho. Proto jsem si musel kus podniku koupit. Teď, když je to moje, když jsem se podíval za kulisy, je to něco jiného.

Záda hráčů se rozestoupí a objeví se zelená plst. Krupiérkou je mladá světlavá dívka s dlouhými červenými nehty a dokonalou, trochu nazální angličtinou.

– Buying in? 45.000 goes down. One, two, three...

Několik hostů má před sebou minerálku. Nikdo nepije alkohol.

– Ten ptáček, puso, se vyskytuje v různých velikostech. U někoho to je kanárek. U mě to je vypasená kachna. A u něho to je pštros...

Mluví šepem a neukazuje, ale nejsem na pochybách. Ten, o němž mluví, sedí bokem k nám. Má dokonale tvarovaný slovanský obličej, jako některý z baletních umělců, kteří utekli v sedmdesátých letech. Má vysoké lící kosti a černé ježaté vlasy. Ruce má na sloupcích barevných žetonů. Nepohne jediným svačím. Jeho pozornost je upřena na hromádku karet vedle krupiérky, jako kdyby se teď celou svou bytostí snažil ovlivnit výsledek hry.

– Thirteen, Black Jack, Insurance, sir? Sixteen. Do you want to split, sir? Seventeen, too many, nineteen...

– Pštros ho zevnitř celého vyžral a teď zabírá víc než on sám. Chodí sem každý večer, dokud všechno neprohráje. Potom půl roku pracuje. A pak zase přijde a všechno prohráje.

Lander se mi naklání ústy k uchu.

– Je to kapitán Sigmund Lukas. Minulý týden prohrál všechno, co měl. Musel si ode mě půjčit krabičku cigaret a na taxíka domů.

Nedá se říct, kolik mu je let. Mohlo by mu být kolem pětatřiceti, kolem pětadvaceti. Možná je mu padesát. Když se na něho dívám, vyhraje a shrábne vysoký sloupek žetonů.

– Každý žeton má hodnotu pět tisíc korun. Nechali jsme je udělat minulý měsíc. Každý stůl má různé tarify. Tohle je drahá deska. Minimální vklad je tisíc korun, maximální dvacet tisíc. Při právu vklad zdvojnásobit a při hrací době v průměru půldruhé minuty na jedno kolo to znamená, že můžeš během pěti minut vyhrát nebo prohrát sto tisíc.

– Za čí peníze dneska hraje, když je švorc?

– Dneska hraje za peníze strýčka Landera, puso.

Odvádí mě. Stoupáme si zády k baru. Barman vedle něho staví vysokou matovanou sklenici. Ležela v mrazáku a je potažená tenkou vrstvou ledu, který teď taje a pomalu po ní sjíždí. Je plná čiré tekutiny barvy jantaru.

– To je bullshot, puso. Osm centilitrů vodky, osm centilitrů hovězího bujónu.

O něčem přemýšlí.

– Jen se na naše hosty podívej. Jsou to velice různí lidé. Chodí sem hodně advokátů. Dost mistrů od řemesla. Několik kluků, kterým doma dávají velké kapesné. Těžké dělostřelectvo dánského podzemí. Ti si klidně jdou vyměnit za žetony, kolik potřebují. A my jsme neustoupili požadavkům hospodářské kriminálky, aby si směli poznamenávat čísla bankovek. Proto je tenhle podnik jednou z nejdůležitějších centrál pro praní peněz z drog. A ty žluté paničky řídí organizovanou prostituci s thajskými a barmanskými děvčaty. Je tu hodně obchodníků, několik lékařů. Někteří jezdí kolem světa a hrají. Minulý týden tu byl jeden norský rejdař. Dneska je možná v Travemünde, příští týden v Monte Carlu. Jednou vyhrál čtyři a půl milionu. Psaly o tom noviny.

Dopíjí a odkládá sklenici. Střídá ji plná.

– Je tu tolik různých lidí. Ale jedno mají společné. Prohrávají, Smillo. Nakonec všichni prohrajou. V tomhle podniku jsou dva vítězové, my, kterým patří, a stát. Máme tu nepřetržitě osm úředníků z finančního úřadu. Střídají se – jako naši krupiéri – v denních a večerních směnách, a nakonec v count shift, když se od tří hodin ráno počítají pokladny. Kromě toho tu jsou policajti v civilu a civilní kontrolori z daňové správy, kteří stejně jako naše bezpečnostní služba dohlízejí, aby krupiéri nešidili, neoznačovali karty, nehráli dohromady s některým z hostů. Zdaňují nás na základě obratu podle jednoho z nejtvrdších systémů zdanění hazardu na světě. Ale i tak máme jenom na hracích sálech kasina dvě stě devadesát zaměstnanců, manažerů, krupiérů, vrchních krupiérů, lidí od bezpečnostní služby, technického personálu a inspektorů. V restauraci a nočním klubu je jich dalších dvě stě padesát, kuchaři, číšníci, barmani, hostesky, vyhazovači, šatnáři, show manažeři, inspektoři a kurvy na celý úvazek, které taky kontrolujeme. Víš, proč můžeme platit tolik lidí? Protože, mezi námi, vyděláváme na lidech, co tu hrají, takovou naprosto neskutečnou vatu. Pro stát je tahle stoka největší trik od časů cla v Oresundu. Co ten norský rejdař vyhrál, druhý den zase prohrál. Ale to jsme do novin nepustili. Jedna thajská bordelmamá tu minulý týden třikrát prohrála půl milionu. Chodí sem každou noc. Kdykoli mě vidí, prosí mě na kolenou, abych to tu zavřel. Dokud tu tenhle podnik bude, nedá si pokoj. Ona sem musí. Před námi samozřejmě byly ilegální podniky. Ale to přece jenom nebylo to samé. Tam se hrál nejvíc poker, ale ten je pomalejší a vyžaduje kombinační schopnosti. Legalizací se to změnilo. Je to jako náhaza, která byla omezená, ale teď propukla naplno. Chodí sem mladík, který si zařídil malířskou firmu. Nikdy nehrál, dokud ho někdo nevzal sem. Teď všechno prohraje. Stavba a zařízení tohoto podniku stály sto milionů. Ale je to jenom kus pozlaceného hovna.

– Ale máš v něm peníze.

– Možná i já jsem jenom bečka hniloby.

Vždycky mě fascinovala ona kormutlivá nestydatost, s jakou Dánové akceptují obludný nesoulad mezi svým poznáním a svými činy.

– K případům jako Lukas vedou podniky jako tenhle. Je to moc šikovný námořník. Dlouhá léta měl v Grónsku malou pobřežní loď. Pak byl zodpovědný za vybudování rybářské flotily u Mbengana v Indickém oceánu u pobřeží Tanzanie, to byl vůbec největší skandinávský projekt ve třetím světě. Nikdy nepije. Severní Atlantik zná jako nikdo jiný. Někteří říkají, že ho dokonce má rád. Ale hraje. Ptáček hráček ho celého vyžral. Už nemá rodinu ani domov. A teď dopadl tak, že je na prodej. Jen když je za to dost peněz.

Stoupáme si k hracímu stolu. Vedle kapitána Lukase sedí muž, který vypadá na řeznického mistra. Stojíme tam možná deset minut. Za tu dobu prohraje sto dvacet tisíc.

Za dívku s červenými nehty si stoupne nový krupiér a poklepe jí lehce na černý kabátek kostýmu. Ona dokončí hru, aniž by se otočila. Sigmund Lukas vyhrává. Asi třicet tisíc, pokud vidím. Řeznický mistr prohrává poslední žetony, které před sebou měl. Vstává a nehne ani brvou. Červené nehty představují svého nástupce, mladíka stejně povrchně šarmantního a zdvořilého jako ona.

– Ladies and gentlemen. Have a new dealer. Thank you.

– Chceš si zahrát, puso?

Lander drží mezi palcem a ukazováčkem sloupek žetonů.

Myslím na těch sto dvacet tisíc, které prohrál řeznický mistr, čistý roční plat jednoho z nás obyčejných Dánů. A pětinasobek ročního platu jednoho z nás obyčejných polárních Eskymáků. Nikdy v životě jsem neviděla takovou neúctu k penězům.

– Spláchni si je do záchodu. Tam člověka aspoň potěší, jak to šplouchne.

On krčí rameny. Kapitán Lukas poprvé zvedne své kočičí oči od plsti hracího stolu a podívá se na nás. Shrábne si žetony, vstává a odchází.

My jdeme pomalu za ním.

– Děláš tohle kvůli mně? ptám se Landera.

On mě vezme pod paží a tváří se teď vážně.

– Mám tě rád, puso. Ale miluju svou ženu. A tohle, to dělám kvůli Fojlovi.

Zamyslí se.

– Moc dobrého se o mně říct nedá. Moc piju. Moc kouřím. Moc pracuju. Zanedbávám rodinu. Když jsem včera ležel ve vaně, přišel můj nejstarší. Stojí a dívá se na mě, a pak povídá: "Tati, kde bydlíš?" Můj život za moc nestojí. Ale za to, za co stojí, vděčím bráškově Fojlovi.

Kapitán Lukas čeká v malé skleněné verandě trčící nad moře. Zapadnu na lavici na druhé straně stolu, zčistajasna se zjeví mechanik a zaleze za stůl vedle mě. Lander zůstává stát a opírá se o stůl. Za ním servírka zavírá posuvné dveře. Jsme sami ve skleněné krabici, která jako by plavala na Oresundu. Lukas je k nám otočený bokem. Před ním stojí šálek s černou tekutinou silně vonící po kávě. Kouří jednu cigaretu za druhou. Jedinkrát se na nás nepodívá. Slova z něho kapou trpce a nerada, jako šťáva z nezralé limetty. Má nepatrný přízvuk. Řekla bych, že je Polák.

– Jednou v noci tu za mnou přišli, teď v zimě, možná koncem listopadu. Byli dva, muž a žena. Co prý říkám moři na sever od Godthabu v březnu. To, co všichni ostatní, povídám, stojí to za hovno. A s tím jsme se rozešli. Minulý týden přišli zase. Moje poměry se teď změnily. Zeptali se mě znovu. Povídám jim o polích ledových ker. O "hřbitově ledovců". O vodách podél pobřeží, kde je tolik ledové tříště a odtrhávajících se ledovců a ledových lavin sesouvajících se z ledovců rovnou do moře, že i Northwind, americký atomový ledoborec ze základny v Thule, se tamtudy odváží jen každou třetí nebo čtvrtou zimu. Neposlouchají mě. To všechno už vědí. Co prý myslím, že zvládnou, ptají se. Co myslí vaše šeková knížka, že zvládne, říkám jim.

– Jak se jmenují, je to nějaká firma?

– Znáš jen loď. Je to čtyřtisícetunová pobřežní loď. Jmenuje se Kronos. Kotví v Jižním přístavu. Koupili ji a dali ji přestavět. Zrovna se vrátila z loděnice.

– Posádka?

– Deset mužů, které seženu já.

– Náklad?

Lukas se podívá na Landera. Ten se ani nepohne. Situace je nejasná. Doposud jsem myslela, že mi tohle povídá, protože ho Lander zmáčkl. Ted', když jsem mu nablízku, to pouštím z hlavy. Lukas si od nikoho rozkazovat nenechá. Leda snad od ptáčka hráčka.

– Náklad neznám.

V zatrpklosti hraničící se sebenenávistí se na židli zhoupne sem a tam.

– Vybavení?

Ted' najednou promluvil mechanik.

Lukas si dává s odpovědí na čas.

– LMC. Koupil jsem pro ně jedno vyřazené od námořnictva.

Zhasíná nedopalek cigarety ve své kávě.

– V loděnici loď vybavili velkými výložníky. Jeřábem. Přední nákladní prostor je speciálně zesílený.

Vstává. Jdu za ním. Chci ho dostat z doslechu ostatních, ale ta skleněná klec je tak malá, že jsme hned u stěny. Stojíme u skla tak blízko, že na něm zůstávají bílá prchavá kolečka od našeho dechu.

– Mohla bych se na loď dostat?

Přemýšlí. Když odpoví, vidím, že mou otázku nepochopil.

– Pořád ještě nemám pokojskou.

Posuvné dveře se rozjedou. V nich stojí muž v kabátě s širokými šedými rameny, který by host s menší autoritou byl nucen nechat v šatně.

Je to Ravn.

– Slečno Smillo. Mohla byste na slovíčko?

Všichni se na něho podívají a on snáší jejich pohledy jako zřejmě snáší všechno ostatní, s bohorovným klidem.

Jdu několik kroků za ním. Nikdo by nepoznal, že se známe. Vede mě širokou chodbou s rostlinami a koženými sedacími soupravami. Na konci chodby je sál s hracími automaty. Všechny jsou obsazené.

Nějaký mladík nás pouští ke svému automatu. Stoupne si o kus dál a zůstane stát.

Ravn vytáhne z kapsy kabátu papírovou ruličku s dvacetikorunami.

– Potěšilo by mě, kdybych dostal zpátky svoji peněženku.

Stojí zády ke mně a hraje.

– Mám tady stálou službu jeden den každý druhý týden.

Přes hukot automatu je ho sotva slyšet.

– Sledovali nás sem?

On nejdřív neodpovídá.

– Hledají vás. Před čtvrthodinou vyhlásili pátrání.

Ted' je na mně, abych nic neříkala.

– V tomhle podniku má neustále službu tucet policajtů v civilu. Plus naši lidé. Když tu zůstanete, zbývá vám jen několik minut na svobodě. Jestliže hned odjedete, mohl bych možná věci trošičku pozdržet.

Natáhnu před něho ruku s jeho skládací peněženkou a dvěma kusy papíru, fotografií a novinovým výstřížkem. Vezme si je, aniž by spustil oči z automatu, zasune peněženku do kapsy a podívá se na obrázky. Když znovu dá ruku dozadu, je fotografie pryč. Kroutí hlavou.

– Udělal jsem, co jsem mohl. A co jsem vám nedal, to jste si vzala sama. To už musí přestat.

– Chci to vědět. Udělám cokoliv. Včetně toho, že vás prásknu Nehtovi.

– Nehtovi?

– Tomu placatému a tvrdému asistentovi, který se pořád objevuje. Poprvé se zasměje. Pak úsměv zmizí a jako by nikdy nebyl. Jeho zrcadlový obraz ve skle před ním je života prostý reflex na pozadí pestrých, divoce rotujících válců. Ale když promluví, vím, že jsem něčeho dosáhla.

– Chiang Rai leží na hranici Thajska, Laosu a Barmy. Celou oblast ovládají feudální knížata. Nejmocnější z nich je Kchum Na. Má stálou armádu o šesti tisících mužů. Má kanceláře po celém Východě a ve větších západních městech. Řídí veškerý světový obchod s heroinem. Tork Hviid v Chiang Rai pracoval.

– Co tam dělal?

– Je to mikrobiolog, specialista na mutace ozařováním. Veškeré zpracování opiového máku probíhá v této oblasti. Říká se, že uprostřed džungle tam jsou nejmodernější laboratoře svého druhu na světě. Hviid pracoval na ozařování makových semen s cílem zušlechtit produkci. Říkalo se, že vyvinul nový druh, majam, který je v prvním, zavařeném stavu, ještě než vykrytalizuje, dvakrát silnější než jakýkoliv známý heroin.

– Co je do toho vám, Ravne? Zajímá se hospodářská kriminálka o drogy?

On neodpovídá.

– A Katja Claussenová?

– Původně obchodovala se starožitnostmi. Během devadesátého a jednadevadesátého roku se zjistilo, že celá osmdesátá léta se největší část heroinu pašovala do Spojených států a do Evropy ve starožitnostech.

– A Seidenfaden?

– Inženýr, specialista na dopravu. Zajišťoval pro několik různých firem přepravu starožitností z Východu. Zabezpečoval v jednom období doslova vzdušný most ze Singapuru přes Japonsko do Švýcarska, Německa a Kodaně. Aby se vyhnuli riskantnímu vzdušnému prostoru nad Blízkým východem.

– Proč nejsou ve vězení?

– Mocní a nadaní bývají trestáni zřídka. Už musíte jít, slečno Smillo.

Zůstávám stát.

– Co to byl Freia Film?

Jeho ruka se na chromované páce zastaví. Pak unaveně přikývne.

– Filmová společnost, která byla zástěrkou pro německou zpravodajskou činnost před válkou a za okupace. Pod záminkou filmování na podporu Hörbigerovy teorie o Thule podnikli dvě expedice do Grónska. Jejich skutečným cílem bylo prozkoumat možnost okupace, především obsazení

obou kryolitových lomů s cílem zajistit produkci hliníku, který byl životně důležitý pro letecký průmysl. Prováděli také měření pro stavbu leteckých základen, jež by byly opěrnými body pro případnou invazi do Spojených států.

– Byl Loyen nacist?

– Loyena zajímala a zajímá sláva, ne politika.

– Co našel v Grónsku, Ravne?

On vrtí hlavou.

– To nikdo neví. Pust'te to z hlavy.

Ted' se na mě podívá.

– Odjed'te k nějaké dobré přítelkyni. Vymyslete si přijatelné vysvětlení, proč jste byla na té lodi. Pak se sama obraťte na policii. Vezměte si dobrého advokáta. A druhý den jste volná. Na zbytek zapomeňte.

Natáhne ruku dozadu. Na dlani má magnetofonovou kazetu.

– Vzal jsem to z vašeho bytu. Pro případ, že by u vás dělali domovní prohlídku.

Sáhnu po kazetě, ale ta zase zmizí v jeho ruce.

– Proč tohle děláte, Ravne?

On se dívá na rotující kola automatu.

– Řekněme, že nemám rád nedostatečně objasněná úmrtí malých dětí.

Čekám, ale víc už neřekne. Pak se otáčím a odcházím. V tom okamžiku vyhraje. Jako kovové zvratky ze sebe robot chrlí proud mincí a plive mi za zády a chrastí a ne a ne přestat.

Jdu si do šatny pro kabát. Ve spáncích mi buší. Připadá mi, že všichni ted' civí na mě. Ohlídám se po mechanikovi. Doufám, že má nějaký nápad. Většina mužů přece ví všechno o tom, jak se zašít, vykroutit, zdrhnout. Ale ve vestibulu jsem jen já a šatnářka, která vypadá vážnější, než by měla, když si člověk pomyslí, jak by se mohla bavit, když si vezme padesát korun za to, že mu pověsí kabát na ramínko.

Vtom se ozve hlasitý, drásavý, zvučný smích. Přejde rovnou ve zvuk trubky, s divokým, zvonivým, mečivým nástupem, který hned klesne do nižší, pro tohle místo příhodnější polohy. Ale to už jsem jej poznala.

Mám tak málo času. Razím si cestu mezi stoly a přecházím prázdný taneční parket. Tři bílí hudebníci za ním mají světležlutá smokingová saka a obličejíky jako knedlíčky. On je ve fraku. Je neskutečně tlustý, jeho tvář je jedna černá koule potu, velké bílé oči má podlité krví a lezou mu z důlků, jako kdyby chtěly pryč od smrtících promile v lebce za nimi. Vypadá jako to, co je, kolos na základech, které se už rozpadly a zmizely.

Ale jeho hudba má pořád stejnou sílu. I ted', kdy hraje s dusítkem, je zvuk ohromně plný, zlatý a vřelý, a i ve vši té změti, kterou ted' hrají, je tón zkoumavý, hlubokomyslný, dráždivý. Stoupám si až k nízkému okraji pódia.

Když dohrají, vystoupím na scénu. On se na mě usměje. Ale není to vřelý úsměv, nýbrž jen vypitá póza pro okolní svět, kterou zřejmě nedokáže odložit, ani když spí. Jestli vůbec někdy spí. Beru jeho mikrofon a otáčím jej pryč. Za námi lidé přestávají jíst. Číšníci tuhnou uprostřed pohybu.

– Vy jste Roy Louber.

Usměje se ještě víc. Napije se z velké sklenice, kterou má postavenou vedle sebe.

– Hrál jste jednou v Thule.

– Thule...

Vyslovuje to zkusmo, uznale, jako kdyby to slyšel poprvé.

– V Grónsku.

– Thule, opakuje.

– Na americké základně. V "Northern Star". V kterém roce to bylo? Usmívá se na mé a mechanicky vytřepává z trubky sliny. Mám tak málo času na rozdávání. Popadnu ho za výložky saka a stáhnou si jeho veliký obličej k sobě.

– Hrál jste "Mr. P.C.".

– Ti už jsou po smrti, drahoušku.

Jeho dánština je tak hustá, že to je skoro americká angličtina.

– To už je dlouho. Už jsou po smrti, jsou pryč. Mr. P.C. Paul Chambers.

– Kdy to bylo, v kterém roce?

Jeho vypitý a komunikace neschopný pohled jako by vycházel ze skleněných očí.

– Jsou mrtví, pryč. I já, drahoušku. Teď hned. Any time.

Usmívá se. Pouštím ho. On se narovná a vylévá z trubky sliny. Najednou se měkce snesu dolů. Za mnou stojí mechanik.

– Jdi už, Smillo.

Pomalou odcháším. On už je zase pryč. Jdu pořád rovně. Předě mnou jsou dveře do vestibulu.

– Smillo Jaspersenová!

Pamatujeme si lidi podle oblečení, a podle míst, kde jsme je viděli, takže ho nejdřív nepoznávám. Tmavě modrý oblek a hedvábná kravata se k tomu obličejí nehodí. Pak mi dojde, že to je Nehet. Není na něm nic halasného, jeho hlas je tichý a vyžaduje poslušnost. Zrovna tak diskrétně a nevyhnutelně mě za chvíli budou doprovázet ven k autu. Přidávám do kroku. Vypínám mozek. Ze všech stran se teď blíží sebejisté a odhodlané postavy mužů jako on.

Vcházím do vestibulu. Dveře se za mnou zabouchnou. Jsou velké, také udělané jako dvířka trezoru, a tak vysoké a těžké, jako by byly jen na ozdobu. Teď zapadnou jako víčko na krabici od doutníků. Mechanik se o ně pohodlně opře. Veškerý zvuk zůstane za nimi. Je slyšet jen slabé zadunění, když do nich z druhé strany někdo vrazí ramenem.

– Běž, Smillo. Utíkej už. Lander čeká venku na silnici.

Rozhlížím se. Ve vestibulu nejsou žádní hosté. Za časopisy a cigaretami v kiosku dlouze zívá portýr. Dívka za přepážkou informací usíná nad svým počítačem. Za mnou stojí dvoumetrový muž a líně se opírá o ocelové dveře, ve kterých to lehce cuká. V Casinu Oresund je klid a ticho. Je to podnik na úrovni, se stylem a kultivovaným napětím a rozptýlením u zelené plsti. Člověk tu najde nové přátele a potká staré.

Pak se dám do běhu. Dech mi dojde už na parkovišti.

– Váš vůz, milostivá.

Je to stejný hlídač, jako když jsme přijížděli.

– Rozhodla jsem se, že ho dám do šrotu, když jste se na něj tak podíval.

Není tu žádná cesta pro pěší. S možností, že by nějací hosté přišli po svých, se nepočítalo. Tak běžím s klapotem po vozovce, podlézám obě bílé závory a vbíhám do uličky U průlivu. O sto metrů dál stojí červený jaguár s rozsvícenými zadními světly.

Lander se na mě nepodívá, když nasedám. Obličej má bílý a napjatý.

Je noc a silně mrzne. Nevzpomínám si, že už bych někdy viděla nějaké velkoměsto takhle v sevření mrazu. Na Kodani je teď něco bezbranného a bezmocného, jako kdyby přicházela nová doba ledová.

– Co to je LMC?

Je ztuhlý a jede pomalu, není zvyklý na tu bílou krystalickou blanku, kterou zima potáhla asfalt.

– Landing Mobile Craft. Vylodovací plavidlo s plochým dnem. Taková se používala při invazi v Normandii.

Nechám se dovézt do Přístavní ulice. Parkuje mezi přístavištěm rychlolodí a starým molem bornholmského trajektu. Žádám ho o jeho boty a čepičku. Dá mi je a na nic se neptá.

– Počkej hodinu, a pak jed’.

Led je teď v noci tmavě lahvově zelený, s tenkým škráloupem sněhu, který musel napadnout teď během noci. Slézám po kolmém dřevěném žebříku zapuštěném do přístavní hráze. Dole na ledovém zrcadle je strašná zima. Můj koverkotový plášť podivně tuhne, Landerovy boty jako by byly tenké jako vaječné skořápky. Ale jsou bílé. V nich a v kabátě a v čepičce splývám s ledem v jedno, kdyby snad poslali někoho hlídat k Pakárně.

U přístavní hráze se vytvořily malé návrše, odhaduji tloušťku ledu na víc než deset centimetrů. To stačí, aby tu správa přístavu mohla otevřít zimní stadión. Problémem je temná sražená břevka v plavební dráze.

V severním Grónsku žijí lidé tak blízko u sebe. V každé místnosti jich spí několik. Člověk neustále slyší a vidí ostatní. Společenství je tak malé. Když jsem naposled byla doma, žilo šest set lidí ve dvanácti sídlištích.

Protikladem k tomu je příroda. Každého lovce, každé dítě zachvátí divoké delirium, když odejde nebo odjede ze sídliště. Nejprve cítí, jak v něm stoupá energie, že div nezešílí. Pak se dostaví podivuhodný, jako sklo jasný nadhled.

Já vím, že to je komické. Ale tady v kodaňském přístavu ve dvě hodiny v noci přesto ten pocit, že jsem nad věcí, najednou mám. Jako kdyby mi jej tak či onak dával led a noční nebe a poměrné otevřený prostor kolem.

Myslím na to, co všechno se mi přihodilo od chvíle, kdy Izaiáš zemřel.

Představuji si Dánsko jako jazyk ledovce. Postupuje, ale v masách ledu nás všechny svírá zamrzlé v určité poloze vůči všem ostatním.

Izaiášova smrt je nepravdělnost, výbuch, který způsobil trhlinu. A uvolnil mě. Na krátkou dobu, aniž bych mohla vysvětlit jak, jsem se dostala do pohybu, jsem cizím tělesem bruslícím po ledovci.

Jako teď bruslím přes kodaňský přístav, v klaunské čepičce a ve vypůjčených botách.

Z tohoto úhlu je vidět jiné, nové Dánsko, sestávající z těch, kteří se z ledovce také částečně vykroutili.

Loyen a Andreas Licht, pohánění různými podobami lakoty.

Elsa Lübingová, Lagermann, Ravn, úředníci, jejichž silnou stránkou a problémem je jejich věrnost státnímu aparátu, podniku, lékařskému stavu. Ale kteří ze soucitu, protože jsou jiní, z nepochopitelných důvodů tuto loajalitu obešli a pomohli mi.

Lander, obchodník, boháč, kterého pohání touha po napětí a záhadná vděčnost.

Tak začíná sociální průřez Dánskem. Mechanik je řemeslník, dělník. Juliana je odpad. A já – co jsem já? Vědkyně, jež pozoruje? Ta, již se naskytla možnost dívat se na život částečně z odstupu, z pohledu skládajícího se rovným dílem ze samoty a nadhledu?

Nebo jsem jen patetická?

V plavební dráze drží ledovou kaši pohromadě tenký, tmavý, napuchlý škraloup ledu, to, čemu se říká "zvětralý led", který se rozkládá a rozpadá odspodu. Jdu podél černého okraje směrem k Pakárně, dokud nenajdu dost silnou kru. Překročím na ni, a z ní na další. Ve vodě je slabý pohyb po proudu, skrz přístav, o rychlosti možná půl uzlu, houpavý, smrtelný. Nakonec skáču ze kry na kru. Ani se nenamočím.

V oknech Pakárny je tma. Celý komplex jako by spočíval ve spánku pohlcujícím i zdi, hřiště, schodiště, holé kmeny stromů. Jdu od kanálu pomalu a opatrně za přístřešky na kola. Tam zůstanu stát.

Dívám se na zaparkovaná auta. Na temné domovní vchody. Nikde se nic nehýbe. Pak se dívám na sněh, na tenkou, jemnou vrstvu čerstvě napadlého sněhu.

Měsíc nesvítlí, a tak to trvá, než si jich všimnu. Je to jedna stopa. Přišel přes most a šel zadem za domem. Na téhle straně hřiště jsou stopy vidět. Má vibramové podrážky a je velký. Stopy vedou pod přístřešek přede mnou a nevedou pryč.

Pak si ho všimnu. Není nic slyšet, není nic cítit ani vidět. Ale vnímám teď jeho přítomnost, jsem si jistá, že mi hrozí nebezpečí.

Čekáme dvacet minut. Když se roztřesu zimou, poodejdu od zdi, aby mě nebylo slyšet. Možná bych to mohla vzdát a zase odejít, kudy jsem přišla. Ale zůstávám. Hnuší se mi strach. Bát se, to nenávidím. K nebojácnosti je jen jedna cesta. A ta vede k záhadnému sídlu úzkosti v nás.

Dvacet minut jen neslyšně čekáme. Ve třináctistupňovém mrazu. Máma to dokázala. Většina grónských lovců to zvládne kdykoliv. Výjimečně to dokážu i já. U většiny Evropanů by to bylo nemyslitelné. Přenesli by váhu z nohy na nohu, odkašlali by si, zakašlali by, zašustili by kabátem. Ten, jehož přítomnost cítím necelý metr od sebe, je určitě přesvědčený, že je sám, že ho nikdo neslyší ani nevidí. Ale je tak potichu, jako kdyby vůbec neexistoval.

A přesto ani na okamžik nepocítím pokušení se pohnout, sklonit se před zimou. Můj cit mi jako jeden dlouhý vrískavý tón v mém nitru říká, že tu někdo čeká. Že čeká na mě.

Ani ho neslyším odejít. Na okamžik zavřu oči, protože mi v mrazu slzí. Když je otevřu, odtrhne se od přístřešku stín a odchází. Je vysoký, jde rychle a plynule. A nad hlavou má, jako svatozář nebo korunu, něco bílého, snad klobouk.

Lední medvědi se značkují dvěma způsoby. Jednak se umrtvují střelou z vrtulníku. Stroj se snese přímo nad medvěda, člověk se vykloní z pilotní kabiny, a v okamžiku, kdy ho zasáhne tlak vzduchu od rotoru, se medvěd přitiskne k zemi a člověk střelí.

A potom tak, jak jsme to dělali na Svalbardu, ze sněžného skútru Viking way. Střelí se speciálně stavěnou vzduchovou puškou od Neiendamma z jižního Jutska. To vyžaduje, aby se člověk k

medvědovi dostal na méně než padesát metrů. Pod pětadvacet je to ještě lepší. V okamžiku, kdy se medvěd zastaví a obrátí se čelem, ho člověk spatří takového, jaký opravdu je. Ne taková ta živá zdechlina pro obveselení v zoologické zahradě, ale pravý lední medvěd, ten z grónského erbu, obrovský, třičtvrtě tuny svalů, kostí a zubů. Má nesmírnou, životu nebezpečnou výbušnou sílu. Je to dravec, který existuje jen dvacet tisíc let a za tu dobu poznal pouze dvě kategorie savců, sebe sama a pak kořist, potravu.

Nikdy jsem neminula. Stříleli jsme patronami s plynovým zařízením, jež do těla vstříklo velkou dávku zolatilu. Medvěd padl téměř okamžitě. Ale nikdy jsem se nezbavila panické hrůzy, při které mi vstávaly vlasy na hlavě.

Tak je mi i teď. Vzdaluje se ode mě jen stín, cizí člověk, který si mé přítomnosti není vědom. Ale chloupky na pokožce znecitlivělé zimou se mi ježí jako ježkovi bodliny.

Jdu ke schodišti suterénem. Mechanikův byt je zamčený a páska je na svém místě.

Dveře od Julianina bytu jsou otevřené. Když projdu, vyjde Juliana na schody.

– Ty odjíždíš, Smillo.

Vypadá bezmocně a sešle. Ale stejně ji nenávidím.

– Proč jsi mi neřekla, že si Ving jezdil pro Izaiáše?

Rozpláče se.

– Kvůli bytu. Dal nám ho on. Sedí v bytovém podniku. Mohl by mi ho zase vzít. Říkal mi to. Ty už se nevrátíš?

– Ale jo.

To je pravda. Budu se muset vrátit. Ona je to jediné, co zůstalo z Izaiáše. Stejně jako já pro Moritze jsem tím jediným, skrz co se může přiblížit mámě.

Jdu nahoru k sobě. Páska je neporušená. Odemykám. Všechno je, jako když jsem odcházela. Beru si to nejnnutnější oblečení. Jsou toho dva plné kufry a je to tak těžké, že bych si musela zavolat stěhovací vůz. Zkouším to přebalit. To je obtížné, protože se neodvážuji rozsvítit, ale pracuji při světle města, které se venku odráží na sněhu. Nakonec se omezím na velkou sportovní tašku. Ale neobejde se to bez srdcervoucích obětí.

Uprostřed obývacího se naposled rozhlížím. Pak vezmu ze zásuvky Izaiášovu krabici od doutníků a dám ji do tašky. V duchu se krátce loučím se svým domovem.

Vtom zazvoní telefon.

Samozřejmě, jen ať si zvoní. Mechanikovi jsem přece slíbila, že sem nepůjdu. S policií by se mi mluvit nechtělo. Všechno ostatní může počkat. Jen ať si zvoní. Mohu ztratit všechno, a získat nemohu nic.

Odtrhnu pásku a zvednu sluchátko.

– Smillo...

Mluví pomalu, téměř rozpačitě. Ale zároveň má hlas jako ze zlata, zvukný jako v reklamním filmu. Nikdy předtím jsem ten hlas neslyšela. Vlasy na šíji se mi ježí. Víím, že patří člověku, od kterého jsem před chvílí stála necelý metr. Jsem si jistá.

– Smillo... Víím, že tam jsi.

Slyším, jak zhluboka a klidně dýchá.

– Smillo...

Pokládám sluchátko, ne na telefon, ale na stůl. Musím je držet oběma rukama, abych je neupustila. Vezmu si tašku přes rameno. Ani se nepřezuju. Jen se vyřítím ze dveří a letím po temném schodišti dolů, ven z domu, Pobřežní ulicí, přes most a Přístavní ulicí. Nemůžeme se ovládat v každé vteřince po celý život. Na každého z nás přijde okamžik, kdy panika bude mít navrch.

Lander čeká s nastartovaným motorem. Hodím sebou na sedadlo vedle řidiče a přitisknu se k němu.

– To vypadá slibně.

Po chvíli se mi dech zpomalí na přijatelnou úroveň.

– To byl jen zcela výjimečný projev sympatií. Nenech si to stoupnout do hlavy.

Nechám se dovézt až k domu. V každém případě pro dnešní noc mě přešla chuť být ve tmě sama. A nevím, kam jinač bych měla jít. Otvírá Moritz. Má bílý froté župan, bílé hedvábné trenýrky, rozčuchané vlasy a ospalé oči.

Dívá se na mě, na Landera, který mi nese tašku, na jaguára. Zpola spícím mozkiem mu táhnou a sváří se údiv, žárlivost, stará zuřivost, vznětlivost, zvědavost a vznešené rozhořčení. Pak si poškrábe strniště.

– Půjdeš dál? Nebo ti mám peníze podat schránkou?

5

Žebra jsou uzavřené eliptické dráhy planet, s ohniskem ve sternu neboli hrudní kosti, bílém středu fotografie. Plíce jsou šedavé stíny Mléčné dráhy na pozadí černé olověné clony vesmíru. Temný obrys srdce je mrak popela po vyhořelém slunci. Zamlžené hyperboly vnitřností jsou uniklé asteroidy, vagabundi vesmíru, náhodný kosmický prach.

Jsme v Moritzově ordinaci a stojíme kolem negatoskopu, na kterém visí tři rentgenové snímky. V technické redukci fotonové fotografie je zřetelnější než kdekoli jinde, že člověk je vesmír, sluneční soustava pozorovaná z jiné galaxie. A přesto je tenhle člověk mrtvý. V trvale zmrzlé půdě v Holsteinsborgu mu někdo vykopal hrob pneumatickou vrtačkou a položil na hrob kamení a zalil to cementem, aby se k němu nedostaly polární lišky.

– Marius Hřeg. Zemrel na ledovci Barren na ostrově Gela Alta v červenci roku 1966.

Moritz, soudní lékař Lagermann a já stojíme u negatoskopu. V proutěné židli sedí Benja a cucá si palec.

Podlaha je ze žlutého mramoru a na stěnách visí světlehnědá tkanina. Je tu proutěný nábytek a vyšetřovací lehátko natřené avokádově zeleným lakem a potažené hovězí kůží v přírodní barvě. Na stěně je originál od Dalího. Dokonce i rentgenový přístroj vypadá, že se v tomhle pokusu o zútulnění vyspělé technologie cítí příjemně.

Tady Moritz normálně vydělává část peněz, jež mu oslazuji pozdní odpoledne života, ale zrovna teď pracuje zadarmo. Prohlíží si rentgenové snímky, které Lagermann v rozporu s šesti paragrafy zákona vynesl z archivu Ústavu soudního lékařství.

– Z expedice v šestašedesátém chybí zpráva. Prostě je pryč. Do prdele.

Pověděla jsem Moritzovi, že mě hledá policie a že se jim nehodlám ohlásit. Nezákonnosti jsou mu odporné, ale podvolí se, protože je lepší, ať už se souhlasem policie nebo bez něj, když jsem tady, než když jsem pryč.

Řekla jsem mu, že mě navštíví jeden známý a že budeme potřebovat negatoskop na jeho klinice. Klinika je jeho nejnítěrnější svatyně, jako jeho investice a konta ve Švýcarsku, ale podvolí se.

A řekla jsem mu, že mu nepovím, o co jde. On se podvolí. Snaží se splatit něco z třicet let starého a bezedného dluhu, který u mě má.

Teď, když je Lagermann tady a vybalil snímky a připnul je malými svorkami na negatoskop, se přesto otvírají dveře a Moritz schoulený vchází dovnitř.

Před námi tu v jedné osobě stojí tři lidé.

Můj otec, který stále miluje moji mámu a možná i mě, a teď je nemocný obavami, jež nedokáže ovládnout.

Slavný lékař a MUDr. a mezinárodní hvězda přes injekce, kterého nikdy nenechali stát stranou a který vždycky všechno věděl dřív než ostatní.

A malý chlapec, kterého vyšoupli za dveře, a uvnitř se něco děje a on hoří touhou, aby směl být při tom.

A právě toho z náhlého popudu nechávám vejít a představuji ho Lagermannovi.

On mého otce samozřejmě zná a tiskne mu ruku a široce se na něho usmívá a už ho dvakrát či třikrát viděl. Tohle jsem měla předvídat. Lagermann totiž táhne Moritze k negatoskopu.

– Pojdte se podívat, protože to se budete sakra divit.

Otevrou se dveře a dovnitř vcupitá na svých ven vytočených nožkách primadony ve vlněných ponožkách Benja a vyžaduje veškerou pozornost.

Ti dva se nemohou odtrhnout od průhledné hvězdné mapy na negatoskopu. Mluví na mě a vysvětlují mi. Ale obracejí se na sebe.

– V Grónsku je nebezpečných bakterií málo.

Lagermann neví, že Moritz a já jsme toho o Grónsku zapomněli víc, než on se kdy naučí. Ale nepřerušujeme ho.

– Je tam moc chladno. A moc sucho. Proto jsou případy otravy zkaženými potravinami nanejvýš vzácné. Až na jednu výjimku, totiž botulismus, velice nebezpečnou formu otravy masa, kterou způsobují anaerobní bakterie.

– Já jsem laktovegetariánka, říká Benja.

– Zpráva je v Godthåbu, v Kodani je kopie. Píše se v ní, že jeden a týž den, 7. srpna 1991, našli pět zdravých mladých lidí. Zemřeli na botulismus. *Clostridium botulinum* je anaerobní, stejně jako *Clostridium tetani*, bakterie způsobující strnutí šíje. A sama o sobě je neškodná. Ale její odpadové látky jsou zatraceně jedovaté. Napadají periferní nervstvo tam, kde nervy inervují svalová vlákna. Ochromují dýchání. V posledních okamžicích před smrtí je to samozřejmě velké divadlo. Hypoventilace, acidóza jako hrom. Obličej je namodralý. Ale když je po všem, není po ničem ani stopy. Samozřejmě, že livores jsou trochu tmavší, ale to hergot jsou i při infarktu.

– Takže navenek není nic vidět? ptám se.

On vrtí hlavou.

– Nic. Na botulismus se přijde vylučovací metodou, na základě podezření, ke kterému člověk dospěje, když nemůže najít jiné příčiny smrti. A tak udělá rozbor krve. Odebere vzorky podezřelých potravin. Ty pošle do Ústavu sér. V Nemocnici královny Ingrid v Godthåbu samozřejmě laboratoř je. Ale nemají tam vybavení potřebné ke zjištění méně obvyklých jedovatých látek. A tak se poslaly vzorky krve do Kodaně. V těch byl toxin z bakterií botulismu. Vytahuje jednu ze svých velkých zápalek na doutníky. Moritzovi vyletí obočí až do čela. Kouření je na klinice zakázané pod trestem smrti. Kuřáci se odkazují do kuřáckého salónu, to jest na procházku do zahrady. A ani tam to nevidí rád. Myslí si, že i na dálku by mu pohled na kuřáka mohl rozhodit jeho golfový úder. To bylo jedno z jeho mála velkých a zázračných vítězství nad mámou, že v Qaanaaqu kvůli němu chodila kouřit ven. A jednu z mnoha porážek utrpěl, když v Siorapaluku kouřila v letním stanu.

Lagermann opačným koncem zápalky ukazuje na řadu mikroskopických čísel na dolním okraji snímku.

– Rentgen je sakramentsky drahý. Používáme jej, jen když v lidech hledáme zapíchnuté železo. V jednadevadesátém se žádné snímky nepořizovaly. Nepovažovalo se to za nutné.

Vytahuje z náprsní kapsy doutník v celofánu.

– Tady se nesmí kouřit, říká Benja.

On si ji roztržitě prohlíží. Pak lehce poklepe doutníkem na rentgenový snímek.

– Ale v šestašedesátém snímky pořídili museli. Vyskytly se pochyby při identifikaci. Těla byla výbuchem silně zohavená. Nedalo se dělat nic jiného než vzít rentgen a podívat se po starých zlomeninách a podobně. Snímky se pak spolu s rentgenovými snímky toho, co zbylo z jejich zubů, měly rozeslat všem grónským lékařům.

Až teď si všimnu, že na snímku nejsou pod pávní žádné stehenní kosti.

Lagermann vedle prvního snímku pečlivě připevňuje dva další. Na jednom je prakticky celá páteř neporušená. Na druhém je chaos kusů kostí a tmavých stínů, rozpadlý vesmír.

– Při pohledu na tyhle snímky člověka napadají různé odborné otázky. Jako například v jaké poloze k detonaci se těla nacházela. Vypadá to, jako kdyby seděli přímo na náloži. Že nálož nebyla – jak je při použití plastické trhaviny ve skále nebo v ledu běžné – uložena ve vyvrtném kanálu nebo přihnětená k obrácené plechovce, která výbuch soustředí do jednoho určitého bodu. Že jim, abych tak řekl, vyletěla do vzduchu rovnou pod zadkem. Což se odborníkům stává málokdy.

– Já už jdu, říká Benja. Ale zůstává sedět.

– To všechno jsou samozřejmě spekulace založené na nejistých indiciích. Ale tohle spekulace nejsou.

Lagermann věší pod snímky dva další a větší.

– To jsou z negativu zvětšené snímky těchto partií.

Ukazuje doutníkem.

– Jsou vidět zbytky jater, dolní části jícnu a břicha. Tady se zarazilo poslední žebro, přímo nad vertebra lumbalis, který je tady. Tohle je srdce. Tady je poškozené, tady je neporušené. Vidíte tam něco?

Pro mě je to jen chaos šedých a černých odstínů. Moritz se naklání. Zvědavost vítězí nad ješitností. Z náprsní kapsy vytahuje brýle, se kterými jsme ho viděly jen my, ženy jeho života. Pak na obou snímcích ukáže nehtem.

– Tady.

Lagermann se narovná.

– Ano. Přesně tam. Ale co to do prdele je?

Moritz si z hliníkového tácku bere zvětšovací sklo. Nechápu, ani když mi to ukazuje. Vidím to, až když mi to ukáže na druhém snímku. Je to jako v glaciologii. Jeden případ je náhoda. Struktura vzniká opakováním.

Je to bělavá, nerovná, vinutá stopa tenká jako jehla. Táhne se nahoru podél roztržštěných obratlů, u žeber mizí, objevuje se znovu u jednoho plicního hrotu, ztrácí se, a pak je jako bílá světelná nit vidět u srdce, mimo ně a částečně v něm, ve velké srdeční komoře.

Lagermann ukazuje na druhý snímek. Stopa vede skrz játra a do levé ledviny.

Oba zírají na snímky skrz zvětšovací sklo.

Pak se Moritz otočí. Z psacího stolu bere tlustý časopis na křídovém papíře.

– Nature, zvláštní číslo z roku 1979. Upozornila jsi mě na ně ty, Smillo.

Na pravé straně je fotografie, rentgenový snímek, ale pořízený takovou technikou, že i měkké části jsou viditelné, takže tělo téměř nepozorovaně přechází v kostru.

– Tenhle člověk je z Ghany.

Moritz ukazuje plnicím perem podél levé strany snímku. Je tam světlá, vinutá stopa, která od kyčle vede nahoru břišní dutinou.

– To je Dracunculus, vlasovec medinský. Přenášejí ho korýši Cyclops v pitné vodě. Někdy se taky do těla provrtá pokožkou. Je to moc nepříjemný parazit. Bývá až metr dlouhý. Prolézá tělem rychlostí až centimetr za den. Nakonec vystrčí hlavičku stehnem. Tam ho Afričani chytí a namotají na klacík. Každý den ho povytáhnou o pár centimetrů. Trvá to měsíc, než ho dostanou ven. Tenhle měsíc a měsíce předtím, to je jedno neustávající utrpení.

– To je nechutné, říká Benja.

Máme nosy až u snímků.

– Říkal jsem si, povídá Lagermann, – že to musí být něco jako červ.

– V tom článku, říká Moritz, – se píše o diagnóze takových parazitů rentgenem. Když červ v tkáni nezápenatí, je to velice komplikované. Jelikož srdce už nebije, je velice obtížné rozptýlit kontrastní látky po těle.

– Tady jde o Grónsko, říkám, – a ne o tropy.

Moritz přikyvuje.

– Ale tys ve svém dopise ten článek podtrhla. Napsal jej Løyen. To je jedna z jeho velkých specializací.

Lagermann bubnuje na snímek prsty.

– Já o tropických nemocech nic nevím. Jsem soudní lékař. Ale do těchhle dvou lidí se zavrtalo něco, co se možná podobá červu, možná něčemu jinému. A zanechalo to po sobě kanálek čtyřicet centimetrů dlouhý a o průměru nejméně dva milimetry, který prochází bránicí a měkkými částmi. A končí v oblastech, kde propukl zánět. Těmhle dvěma chlapíkům trinitrotoluen nijak neublížil.

Ti byli mrtví už předtím, protože něco, ať už to do prdele bylo, co chtělo, jim vlezlo do srdce, respektive do jater.

Bezradně se na snímky díváme.

– Tím pravým, kdo by tenhle problém mohl vysvětlit, říká Moritz, – by možná byl Loyen.

Lagermann se na něho dívá s přimhouřenýma očima.

– Jo. Bylo by zajímavé si poslechnout, co by nám k tomu mohl říct. Ale kdybychom si chtěli být jistí upřímnou odpovědí, tak bychom ho asi nejspíš museli přivázat k židli, dát mu pentothal sodíku a napojit ho na detektor lži.

6

Chtěla bych Benju pochopit, v tuhle chvíli víc než kdykoliv předtím.

Nebylo to takhle vždy, že jsem za každou cenu chtěla porozumět. Já si v každém případě namlouvám, že to takhle nebylo vždy. Když jsem přijela do Dánska poprvé, tak jsem jevy a jejich hrůznost, krásu či šedý smutek prožívala. Ale necítila jsem žádnou silnou potřebu je vysvětlovat. Když Izaiáš přišel domů, často tam nebylo nic k jídlu. U stolu seděla Juliana s přáteli a kouřilo se a ozýval se smích a tekly slzy a hodně se pilo, ale nebyla tam ani pětikoruna, za kterou by se daly jít koupit hranolky. On si nikdy nestěžoval. Nikdy své mámě nenadával. Nekabonil se. Trpělivě, mlčky a pozorně se vykroutil z natažených rukou a šel si po svých. Aby, pokud možno, našel jiné řešení. Někdy byl doma mechanik, někdy já. Dokázal sedět u mě v obýváku hodinu i déle a neřekl, že má hlad. Byl extrémně, téměř stupidně, grónsky zdvořilý.

Když jsem mu dala jíst, když jsem uvařila makrelu a dala mu celou jedenapůlkilovou rybu na noviny na podlahu, protože tak jedl nejradši, a on rukama, aniž by promluvil jediné slovo, s metodickou důkladností sežral celou rybu a snědl oči a vysál mozek a olízal páteř a rozchroupal ploutve, tehdy jsem občas měla chuť vysvětlovat, pokusit se pochopit rozdíl, jestli člověk vyrůstá v Dánsku nebo v Grónsku, abych porozuměla těm ponižujícím, únavným, monotónním citovým dramatům, kterými se evropské děti a rodiče poutají k sobě ve vzájemné nenávisti a závislosti. A abych pochopila Izaiáše.

V hloubi duše vím, že touha pochopit vede ke slepotě, že přání porozumět má v sobě brutalitu, která vymazává to, po čem porozumění sahá. Jen prožitek je citlivý. Ale pak jsem možná slabá i brutální. Nikdy jsem nedokázala přestat se o to pokoušet.

Zdá se, že Benja měla všechno. Viděla jsem její rodiče. Jsou štíhlí a klidní a hrají na klavír a mluví cizími jazyky a každé léto, když škola Královského divadla byla zavřená a oni jeli na jih do domu u Costa Smeralda, brali s sebou nejlepšího francouzského baletního pedagoga, který každé ráno na terase mezi palmami s Benjou dřel, protože tak si to ona přála.

Člověk by si myslel, že ten, kdo nikdy netrpěl a nechybělo mu nic, co by stálo za zmínku, dojde vnitřního klidu. Proto jsem se v ní také dlouhou dobu mýlila. Když před Moritzem a přede mnou chodila jen ve svých maličkých kalhotkách z jednoho pokoje do druhého a dávala přes lampy červené hedvábné šátky, protože ji světlo řezalo do očí, a navrhovala Moritzovi nekonečnou řadu schůzek a zase je rušila, protože, jak říkala, dneska potřebuje být s lidmi ve svém věku, tak jsem

myslela, že to je hra, kterou spolu hrají, že ona na záhadné vlně sebejistoty zkouší své mládí a krásu a přitažlivost na Moritzovi, který je skoro o padesát let starší než ona.

Jednou jsem byla u toho, když chtěla, aby přestavěl nábytek, aby mohla v pokoji tančit, a on odmítl.

Nejdřív mu nevěřila. Hezký obličej a šikmé mandlové oči a rovné čelo pod lokýnkami jí už předem zářily vědomím vítězství. Pak pochopila, že on neustoupí. Možná to bylo v jejich vztahu poprvé. Nejdřív zbledla vztekem a pak jí obličej pukl. Oči měla zoufalé, prázdné, pusté, pusa se jí semkla dušeným, infantilním, zoufalým pláčem, ale ten se ne a ne spustit.

Tehdy jsem pochopila, že ho miluje. Že pod tou vyzývavou koketerií se skrývá láska, která je jako vojenská operace a snese všechno a vybojuje všechny nezbytné pancéřové bitvy a na oplátku bude žádat všechno. Tehdy jsem si také pomyslela, že mě možná vždycky bude nenávidět. A že předem prohrála. Někde v Moritzově duši je krajina, kam ona nikdy nebude moci dojít. Tam přebývají jeho city k mé mámě.

Nebo se možná mýlím. Právě v tomhle okamžiku mě napadá, že možná přece jen zvítězila. Kdyby to tak bylo, pak uznám, že si plivla do dlaní a dala se do toho. Nic takového, že by pořád jen vrtěla prdelkou. Nebo se spokojila s toužebnými pohledy ze scény na Moritze v prvním přízemí a doufala, že to nakonec zapůsobí. Nebo by důvěřovala ve svůj vliv doma v rodinném kruhu. Jestli jsem to snad nevěděla dřív, tak to vím teď. V Benje je surová energie.

Stojím ve sněhu, tisknu se ke zdi domu a dívám se dolů do velké kuchyně. Okouzlující a mrštná Benja tam nalévá sklenici mléka. A podává ji muži, který teď vstupuje do mého zorného pole. Je to Nehet.

Přišla jsem po Pobřežní silnici od vlaku z Klampenborgu a je zázrak, že jsem si toho všimla, protože jsem měla těžký den.

Toho rána už jsem to nemohla vydržet, a tak jsem vstala a shrnula si vlasy a obvaz, teď už jen náplast na ráně, pod lyžařskou čepičku, vzala jsem si sluneční brýle a hubertus a jela vlakem na Hlavní nádraží, a zavolala jsem mechanikovi, ale nikdo to nebral.

Pak jsem šla podél mol od Celního přístaviště k Dlouhému nábreží, abych si srovnala myšlenky v hlavě. U Severního přístavu jsem udělala nějaké nákupy a dala jsem si je zabalit do bedny a odvézt do Moritzovy vily, a telefonovala jsem z budky a věděla jsem, že to je jeden z rozhodujících činů mého života.

Přesto to znamená tak podivně málo. Za jistých okolností dochází člověk k osudově tíživým rozhodnutím svého života, možná dokonce i k rozhodnutím o životě či smrti, s téměř lhostejnou lehkostí. Ale maličkosti, například jak člověk visí na něčem, co už stejně je pryč, jsou tak důležité. Ten den je důležité znovu vidět most Knippelsbro, přes který jsem s ním jezdila, a Pakárnu, kde jsem s ním spala, a Kryolitovou společnost a Malou přístavní ulici, kde jsme se zavěšení do sebe procházeli. Z budky na stanici u Severního přístavu mu volám znovu. Telefon zvedá nějaký muž. Ale on to není. Má klidný, anonymní hlas.

– Ano?

Držím sluchátko u ucha. Pak je pokládám.

Hledám v telefonním seznamu. Nemohu jeho autodílnu najít. Jedu taxíkem k Tofteglrdskému náměstí a jdu po Vigerslevské třídě. Žádná autodílna tam není. Volám z budky do oborového svazu. Muž, se kterým mluvím, je přátelský a trpělivý. Ale na Vigerslevské třídě nikdy žádná autodílna registrovaná nebyla.

Až teď si uvědomuji, jak jsou telefonní budky exponované. Telefonovat je jako vystavovat se okamžitému poznání.

Podle telefonního seznamu má Středisko pro výzkum vývoje dvě adresy, jednu na Ústavu Augusta Krogha a jednu na Dánské vysoké škole technické na Lundtoftských lukách. Na druhé adrese je údajně knihovna a sekretariát.

Jedu taxíkem do Kampmannovy ulice, do Obchodního rejstříku. Chlapcův úsměv a kravata a důvěřivost jsou pořád stejné.

– To je fajn, žes přišla.

Ukazuji mu novinový výstřižek.

– Čteš zahraniční noviny. Pamatuješ si tohle?

– To je ta sebevražda. To si pamatují všichni. Tajemnice konzulátu skočila ze střechy. Ten, co ho zadrželi, se jí to pokoušel rozmluvit. Případ vyvolal zásadní otázky o právní jistotě Dánů v zahraničí.

– Nepamatuješ si, jak se ta tajemnice jmenovala?

Oči se mu zalijí slzami.

– Studoval jsem mezinárodní právo ve stejném ročníku jako ona. Byla to prima holka. Jmenovala se Ravnová, Natálie Ravnová. Ucházela se o místo na Ministerstvu spravedlnosti. Říkalo se – jen v nejužších kruzích –, že by jako první žena mohla být policejní ředitelkou.

– Nic už není jen v nejužších kruzích. Když se stane něco v Grónsku, má to souvislost s něčím v Singapuru.

On se na mě nechápavě a zasmušile podívá.

– Nepřišla jsi za mnou, ale kvůli tomuhle.

– Já za seznámení nestojím, říkám mu. A myslím to vážně.

– Byla jako ty. Tajuplná. A ji by si člověk taky nedokázal představit za psacím stolem. Nechápal jsem, jak najednou mohla být tajemnicí v Singapuru. To je jiné ministerstvo.

Jedu vlakem do Lyngby a pak autobusem. Svým způsobem to je jako tehdy, když člověku bylo sedmnáct. Myslí si, že zoufalství ho úplně zastaví, ale ono ho nezastaví, opouzdří se někde v temném koutě v jeho nitru a nutí zbytek organismu, aby fungoval, aby vyřizoval praktické záležitosti, které možná nejsou důležité, ale drží člověka v chodu, jsou zárukou, že svým způsobem přece jen je naživu.

Mezi budovami je metr sněhu, udržované jsou jen úzké cestičky.

Středisko pro výzkum vývoje ještě není zcela zařízené. V recepci postavili přepážku, ale ta je zakrytá, protože malují strop. Říkám jim, co hledám. Nějaká žena se mě ptá, jestli mám u počítače rezervovaný čas, ne, nemám. Ona vrtí hlavou, knihovna ještě není otevřená, spisy střediska jsou v UNI C, Dánském středisku zpracování dat pro výzkum a vzdělání, databázovém systému vysokých škol, do kterého externí uživatelé nemají přístup.

Chodím chvíli mezi budovami. Když jsem studovala, byla jsem tady několikrát. Měli jsme tu kursy zeměměřictví. Za tu dobu se okolí změnilo, je přísnější a cizejší, než jak si je pamatuji. Nebo to také je tou zimou. Nebo mnou.

Jdu kolem databaru. Je zamčeno, ale když vychází skupinka studentů, jdu dovnitř. V centrální hale je snad padesát terminálů. Chvíli čekám. Když přijde nějaký starší muž, jdu za ním. Když si sedá, stojím za ním a dávám pozor. On si mě nevšímá. Sedí tam hodinu. Pak odchází. Sednu si k volnému terminálu a stisknu klávesu. Na obrazovce se objeví Log on user ID? Napíši LTH3, jako onen starší pán. Odpověď zní Vítejte vás v Laboratoři technické hygieny. Your password? Píši JPB. Tak jako onen starší pán. Na obrazovce se objevuje Welcome Mr Jens Peter Bramslev.

Když si zadám Středisko pro výzkum vývoje, nabídne mi počítač menu. Jedním z hesel je Library. Zadám si Třrk Hviid. Je tu jen jeden titul, Hypotéza zániku podmořského života v polárním moři v souvislosti s Alvarezovou událostí.

Má to sto stran. Trochu v nich listuji. V textu jsou časové tabulky. Obrázky fosilií. Tabulky ani text pod obrázky nejsou v hrubém rozptylu obrazovky čitelné. Jsou tu různé křivky, několik diagramatických geologických map současného Davisova průlivu v různých obdobích jeho vzniku. Celé se to zdá být úplně nesrozumitelné. Posouvám text na konec.

Za dlouhým seznamem literatury je kratičké shrnutí obsahu.

"Článek vychází z teze fyzika a nositele Nobelovy ceny Luise Alvarize ze sedmdesátých let, že obsah iridia ve vrstvě hlíny mezi křídovými a třetihorními usazeninami u Gubbia v severních Apeninách a v útesech v dánském kraji Stevns je příliš velký, než aby se dal vysvětlit jinak než dopadem hodně velkého meteoritu.

Alvarez předpokládá, že meteorit dopadl na Zemi před 65 miliony let, měl průměr 6 až 14 kilometrů a při dopadu vybuchl, čímž se uvolnila energie o ekvivalentu řádově 100 000 000 megaton TNT. Následný mrak prachu naprosto znemožnil přístup slunečnímu světlu přinejmenším na několik dnů. Během tohoto časového úseku se rozpadlo několik různých potravních řetězců. To vedlo k zániku velké části mořského a podmořského mikroživa, což opět mělo důsledky pro velké masožravce i býložravce. V článku se – na základě autorových nálezů v Barentsově moři a u Davisova průlivu – diskutuje možnost, že řada mutací, ke kterým došlo u mořských parazitů v raných obdobích paleocénu, by se dala vysvětlit radioaktivním zářením, jež se při výbuchu uvolnilo. Autor se zabývá i otázkou, zdali by se takovými mutacemi dala vysvětlit hromadná vyhynutí větších mořských živočichů."

Listuji zase zpátky. Jazyk je jasný, styl pročištěný, téměř průhledný. Pětašedesát milionů let se přesto zdá být hodně dávno. Když jedu vlakem zpátky, je už tma. Vítr přináší lehký sníh, pírhu. Vnímám to jako v narkóze.

Ve velkoměstě člověk začne pozorovat okolní svět zvláštním způsobem, pohledem, který se zaostřuje na body. Když má přehlédnout poušť nebo ledovou pláň, dívá se jinak. Přestane se zaměřovat na jednotlivosti, aby viděl celek. Při takovém pohledu oko vidí jinou skutečnost. Jestliže člověk takto pozoruje nějaký obličej, začne se mu rozplývat v řadu střídajících se masek.

Pro takový pohled není člověkem vydechovaná mlha, ona clona ze zchlazených kapek tvořící se ve vydechovaném vzduchu při teplotě pod osm stupňů Celsia, jen jev, který existuje do padesáti centimetrů od úst, nýbrž něco obsáhlého, změna struktury prostoru kolem teplokrevné bytosti, svatozář z minimálních, avšak zřetelných teplotních posunů. Viděla jsem lovce, jak stříleli sněžné zajíce za bezhvězdne zimní noci na vzdálenost dvě stě padesáti metrů tak, že mířili jen na mlhu kolem nich.

Já lovec nejsem. A v duchu spím. Možná mám blízko k rezignaci. Ale všimnu si ho, když jsem padesát metrů daleko, než mě stačí zaslechnout. Stojí mezi dvěma mramorovými sloupky po stranách vrátek, které od Pobřežní silnice vedou ke schodům.

V Kodani na Nørrebro lidé na rozích ulic a v domovních průjezdech postávají, tam to nic neznamena. Na Pobřežní silnici to něco znamená. Kromě toho jsem teď přecitlivělá. Tak se z rezignace oklepu, udělám několik kroků vzad a vejdu do sousední zahrady.

Najdu díru v živém plotě, jako jsem ji tolikrát našla jako dítě, protlačím se jí a čekám. Po pár minutách vidím toho druhého. Stoupnul si k rohu správceva domku, kde se vjezd stáčí nahoru k domu.

Jdu zpátky tam, odkud dojdou ke kuchyňským dveřím z úhlu, ze kterého mě ani jeden neuvidí. Viditelnost se začala zhoršovat. Černá zem mezi růžemi je tvrdá jako kámen. Vanička pro ptáky zmizela pod velkou sněhovou závějí.

Jdu podél zdi domu a napadá mě, že já, která se tak často cítila pronásledovaná, si možná do téhle chvíle vlastně neměla na co stěžovat.

Moritz je v obýváku sám, vidím ho oknem. Sedí v nízké dubové židli a svírá ruku kolem opěradla. Jdu dál kolem domu, kolem hlavních dveří, podél zadní strany, až tam, kde z domu vybíhá arkýř. Ve velké kuchyni se svítí. A tam vidím Benju. Nalévá do sklenice studené mléko. To za takového večera, kdy člověk musí bdít a čekat, posílí. Jdu k požárnímu schodišti. To vede k balkónu pokoje, který kdysi býval můj. Vejdu dovnitř a šmátrám po pokoji. Bednu přivezli, je tady na podlaze.

Dveře na chodbu jsou otevřené. Dole ve vchodu Benja vyprovází Nehta.

Vidím ho jako tmavý stín. Jde přes štěrk ke garáži a dvířky vchází dovnitř.

Dali si vůz do garáže, samozřejmě. Moritz trochu popojel autem na všední den, aby se tam vešli. Občané mají být policii všemožně nápomocni.

Plížím se po schodech dolů. Známa je, takže mě není slyšet. Sejdu do haly, proběhnu kolem šatny nahoru a vejdu do malého obývacího pokoje. Tady je Benja. Nevidí mě. Stojí u okna a dívá se na Oresund, ke světélům přístavu u Tuborgu, ke Švédsku a k pevnosti Flakfortet. Prozpěvuje si, ne tak docela vesele a uvolněné, ale odhodlaně. Dneska večer, říká si, ji šmiknou, Gróňanku jednu vypráskanou.

– Benjo.

Ona se bleskově otočí, jako při tanci. Ale pak se zarazí.

Nic neříkám, jen mávnu rukou, a ona jde se skloněnou hlavou přede mnou do obývacího.

Zůstávám stát u dveří, kde na mě přes dlouhé záclony není vidět z cesty.

Moritz zvedne hlavu a všimne si mě. Nezmění výraz. Ale obličej se mu zploští a je ještě utrápenější.

– To jsem byla já.

Benja se postavila vedle něho. On je její.

– To já jsem jim zavolala.

Moritz si rukou drhne vousy. Ted' k večeru není oholený. V černém strništi má šedé skvrny. Mluví tiše a rezignovaně.

– Nikdy jsem neříkal, že jsem dokonalý, Smillo.

Řekl to mockrát, ale nemám to srdce mu to připomínat. Vůbec poprvé si uvědomuji, že je starý. Že jednou a možná ne za tak dlouho umře. Okamžik se vzpírám, ale pak to vzdám a naplní mě soucit, zrovna v tuhle žalostnou chvíli.

– Venku na tebe čekají, říká Benja. – Odvezou si tě. Nepatříš sem.

Nedá mi to, abych ji neobdivovala. Podobné šílenství lze vidět u ledních medvědů bránících svá mláďata.

Moritz jako by ji neslyšel. Mluví pořád potichu, je uzavřený. Jako kdyby mluvil hlavně sám se sebou.

– Já bych přece tak rád měl klid. Tak rád bych kolem sebe měl rodinu. Ale to se mi nepoštěstí. Nikdy jsem neměl rodinu. Věci se mi vymykají z rukou. Když jsem viděl tu bednu, kterou odpoledne přivezli, pochopil jsem, že zase odjíždíš. Je to stejné jako pokaždé, když jsi utekla. Už jsem moc starý na to, abych pro tebe jezdil. Možná to taky byla chyba, že jsem to tehdy dělal. Podívá se na mě. Oči má podlité krví.

– Nepustím tě, Smillo.

Každý má v životě možnost prohlédnout. On tu šanci spálil. Konflikty, které ho ted' tlačí do židle, řešil už jako třicátník, když jsem ho poznala, když se stal mým otcem. Léta v něm jen nahlodala sílu se jim postavit.

Benja si olízne rty.

– Půjdeš sama, nebo pro ně mám dojít?

Co si pamatuji, pokoušela jsem se z tohoto domu a z této země odejít. Život pokaždé použil Moritze jako nástroje bez vlastní vůle, aby mě přivolal zpět. V tomto okamžiku je tak jasné, jak to nebylo od dob mého dětství, že svoboda volby je iluze, že život nás vede řadou trpkých, nedobrovolně komických, opakovaných konfrontací s problémy, které jsme nedokázali vyřešit. Jindy bych se nad tím možná mohla usmát. V tuhle chvíli ale jsem příliš unavená. A tak skláním hlavu a smírám se s tím, že to vzdám.

Pak Moritz vstane.

– Benjo. Ty zůstaneš tady.

Ona na něho civí s otevřenou pusou.

– Smillo, co mám udělat?

Měříme si jeden druhého s přimhouřenýma očima. Něco se v něm sesulo.

– Předjed' s autem k zadnímu vchodu, tak blízko, abys do něj mohl dát bednu a oni tě neviděli. A abych já mohla vlézt dovnitř a lehnout si na podlahu před zadní sedadlo.

Když Moritz odejde z obývacího pokoje, sedne si Benja do jeho židle. Je duchem někde daleko a její obličej je bez výrazu. Slyšíme, jak auto startuje a vyjíždí, jak kola křupají ve šterku přede dveřmi. Je slyšet dveře a Moritzovy opatrné a těžké kroky, když nese bednu do vozu.

Vrátí se v holínkách a v kabátu z nepromokavého plátna a má čepici. Postojí jen na okamžik ve dveřích. Pak se otočí a jde napřed.

Vstanu a Benja jde pomalu za mnou. Jdu do malého obýváku k telefonu a vytáčím číslo. Bere to okamžitě.

– Už jedu, říkám. A pokládám sluchátko.

Když se otočím, stojí Benja za mnou.

– Až odjedete, půjdu ven a pošlu je za vámi.

Přistoupím k ní. Palcem a ukazováčkem ji přes gymnastický trikot chytnu za Venušin pahorek a stisknu. Když otevře ústa, chytím ji druhou rukou kolem krku a sevru jí průdušnici. Oči se jí rozšíří strachem. Jde do kolen a já si klekám s ní, dokud proti sobě neklečíme na podlaze. Je větší a těžší než já, ale její akceschopnost a podlost fungují v jiné rovině. V Královském divadle se člověk nenaučí dát hněv najevo fyzicky.

– Benjo, šeptám, – nech mě na pokoji.

Ještě stisknu. Na horním rtu má kapky potu.

Pak ji pustím. Nevydá ze sebe ani hlásku. Obličej má prázdný strachem.

Venkovní dveře v hale jsou otevřené. Přímo před nimi stojí auto. Lezu dovnitř na podlahu. Na zadním sedadle stojí moje bedna. Snáší se na mé deka. Moritz si sedá dopředu.

Před garáží auto zastavuje. Stahuje se okénko.

– Moc vám děkujeme za pomoc, říká Nehet.

Pak odjíždíme.

U Klubu vodního lyžování ve Skovshoved je široká dřevěná rampa, která se z vysokého mola svažuje do vody. Tam Lander čeká. Má na sobě nepromokavou černou jachtařskou kombinézu, jež tvoří jeden celek s botami.

Černá je i plachta na střeše jeho auta. Není to jaguár, ale landrover s hodně zvýšenou karoserií.

A černý je i gumový člun přivázaný pod plachtou, Zodiac ze silného pogumovaného plátna s dřevěným dnem. Moritz chce pomoci, ale nestihne to. Maličký Lander s lehkým trhnutím shodí člun z auta, chytí si jej na hlavě a plynulým pohybem jej strčí přes rampu.

Ze zavazadlového prostoru vytáhne přívěsný motor, zvedne jej do člunu a připevní jej k zádi.

Když člun spouštíme na vodu, zvedáme všichni tři. Beru si z bedny holínky, kuklu, rukavice z umělé kožišiny a nepromokavý kabát přes hlavu, který si natahuji na svetr.

Moritz s námi na rampu nejde. Zůstává stát za zábradlím.

– Můžu pro tebe něco udělat, Smillo?

Odpovídá mu Lander.

– Můžete si pospíšet a rychle odejít.

Pak odrazí člun od břehu a nastartuje motor. Zespodu uchopí člun neviditelná ruka a odnáší nás od břehu. Sněží teď hustě. Po několika vteřinách, právě když se otáčí a jde zpátky k autu, se Moritzova postava ztrácí.

Na levém zápěstí má Lander připnutý kompas. V koridoru viditelnosti, který se na okamžik v padajícím sněhu otevře, je vidět Švédsko a světla v Tarbaeku. A jako tekuté a světlejší skvrny

jsou ve tmě vidět dvě lodi kotvící mezi břehem a hlavní plavební dráhou severozápadně od pevnosti Flakfortet.

– Ta napravo je Kronos.

Jen s obtížemi si od Landera dokážu odmyslet jeho kancelář, kořalku, vysoké podpatky, společenský oděv. Autorita, s jakou manévruje člun mezi vlnami, se zvětšující se vzdáleností od břehu pořád silnějšími, je nečekaná a nezvyklá.

Pokouším se orientovat. K plavební dráze je to jedna námořní míle. Míjíme dvě bójky označující mělčinu. Jsou vidět světla u vjezdu do přístavu u Tuborgu a do přístavu ve Skovshoved, majáky na kopcích nad Pobřežní silnicí, kontejnerová loď plující na jih.

Když nám padající sníh uzavře výhled, dvakrát mu koriguji kurs. Zkoumavé si mě prohlíží, ale poslechne. Nic mu nevysvětluji. Co bych také říkala?

Zvedá se slabý vítr a vrhá nám do obličeje studené a tvrdé kapky slané vody. Choulíme se na dně člunu a opíráme se o sebe. Těžký Zodiac tancuje na čeřících se vlnách. Lander naklání ústa k mé kukle. Povytáhnu si ji.

– Byli jsme s Fřjlem spolu u námornictva, u žabích mužů. Bylo nám něco málo přes dvacet. Když to člověku myslí, musí tam v tomhle věku, aby si takovou sračku nechal líbit. Půl roku jsme vstávali v pět ráno a plavali jsme kilometr v ledové vodě a půldruhé hodiny jsme běhali. Skákali jsme v noci do moře pět kilometrů od pobřeží Skotska a já ve tmě skoro nic nevidím. Tahali jsme tehle zsranej člun na hlavě po dánských lesích a důstojníci nám chcali na hlavy a přerovnávali nám to v hlavách, aby z nás byli vojáci.

Beru ho za ruku, ve které drží rukojeť plynu, a koriguji mu směr. Pět set metrů před námi nám kříží kurs kontejnerová loď. Je vidět jen zelené světlo na pravoboku a tři vysoko posazená poziční světla.

– Normálně to nejlépe zvládají ti malí, takoví jako já. My jsme mohli pořád. Ti velcí dokázali jednou pořádně zabrat a byli hotoví. Pak jsme je museli hodit do člunu a nosit je. Ale Fojl, ten byl jiný. Byl velký. Ale rychlý, jako kdyby byl malý. Byl k neutahání. Na kursech vyslýchání ho nikdy nedostali. Jenom se tak na ně přátelsky díval, jak ho znáš. A neustoupil ani o milimetr. Jednou jsme se potápěli pod ledem. Bylo to v zimě. Moře bylo zamrzlé. Museli jsme si v ledu vystřelit díru. Ten den byl silný proud. Na cestě dolů jsem proplul pásem studené vody. Taková věc se může stát. Kondenzovaná voda z vydechovaného vzduchu zmrzne a led ucpe ventilky v dýchacím přístroji. V tu chvíli jsem ještě neměl připnuté bezpečnostní lano, které je na to, aby člověk trefil zpátky. Tak to při potápění pod ledem je. Na dva metry je díra vidět jako tmavý okraj. Na pět metrů už není vidět nic. A tak jsem zpanikařil. Upustil jsem lano. Zdálo se mi, že díra už není vidět. Pod ledem je všechno do zelena, všechno září, voda má barvu neonu. Měl jsem pocit, že už mě voda táhne do pekel. Cítil jsem, jak mě bere proud a odnáší mě dolů a pryč. Fojl to prý viděl. A tak vzal záťažový opasek a skočil do vody bez flašek, jen s lanem v ruce. Vždyť nebyl čas. A potopil se za mnou. Chytil mě ve dvanácti metrech. Ale skočil do vody v suchém obleku. To znamená, že guma se tlakem vody tiskne k tělu. Každých deset metrů je to o atmosféru víc. Asi v deseti metrech mu gumový okraj prořízl kůži na zápěstích a kotnících. Pamatuju si, jak mě táhnul nahoru v mracích krve.

Myslím na jizvy kolem mechanických zápěstí a kotníků, černé jako železná pouta.

– Vodu z plic mi taky vytlačil on. A dával mi umělé dýchání. Museli jsme čekat dlouho. Měli jen malý vrtulník na plynovou turbínu a bylo špatné počasí. Celou cestu mi dával srdeční masáže a umělé dýchání.

– Celou cestu kam?

– Do Scoresbysundu. Byli jsme v Grónsku na cvičení. Byla zima. Ale jemu to vyhovovalo.

Sníh nás uzavírá v chaotické mříži, v divokém zmatku šikmých čar.

– Zmizel. Zkoušela jsem mu volat. Telefon bere někdo cizí. Možná je ve vězení.

Minutu před tím, než se loď vynoří, cítím, že je nablízku. Trup tahá za kotevní řetězy, jak se celá ta velká plovoucí masa pomalu posouvá.

– Zapomeň na něj, puso. Jako jsme na něj museli zapomenout i my ostatní.

Na levoboku je na konci strmého žebříku pod osamělým žlutým světlem

vysunutý krátký plovoucí můstek. Lander nevypíná motor, ale stabilizuje člun tak, že se přidržuje železného nosníku.

– Můžeš se se mnou vrátit, Smillo.

Je na něm něco dojemného, jako kdyby mu až teď došlo, že už to je dlouho, co jsme si přestali hrát.

– To je právě to, že já se vlastně nemám k čemu vrátit.

Sama si házím bednu na můstek. Když vystoupím nahoru za ní a otočím se, zůstane na okamžik stát a dívá se na mě. Jeho malá postava se zvedá a klesá, jak s ní velký gumový člun tancuje. Pak se otočí a odrazí člun.

MOŘE

I

1

Kajuta má dva a půl krát tři metry. Presto se jim sem vešlo umyvadlo se zrcadlem, skříň, palanda s lampičkou na čtení, polička na knihy, pod okénko psací stůl se židlí a na stůl ten velký pes. Roztahuje se od jedné přepážky až nad palandu a má tedy kolem dvou metrů. Oči má nešťastné, tlapy tmavé, a pokaždé, když se loď nakloní, se mě pokouší dotknout. Jestli se mu to podaří, tak se na místě rozsype. Maso mi odpadne od kostí, oči mi vytečou a vypaří se z důlků, vnitřnosti se mi protlačí ven a vybuchnou v mracích bahenního plynu.

Ten pes sem nepatří. Nepatří vůbec do mého světa. Jmenuje se Aajumaaq a je z východního Grónska a máma ho přivezla domů z návštěvy v Ammassaliku. Jen jednou ho tam na jihu viděla a pochopila, že se určitě vždycky vyskytoval kolem Qaanaaqu, a od té doby ho vídala pravidelně. Pes se nikdy nedotkne země, i teď se vznáší kousek nad psacím stolem a je tu, protože jsem na lodi.

Vždycky jsem se moře bála. Nikdy mě nedostali do kajaku, přestože to bylo mámo nejvroucnější přání. Nikdy jsem nevstoupila na palubu Moritzovy jachty Swan. Jedním z důvodů,

proč mám ráda led, je, že zakrývá vodu a činí ji pevnou, jistou, sjízdnou, přehlednou. Vím, že vlny a vítr venku zesílily a daleko vepředu se příd' Kronosu zasekává do vln a tříští je a posílá podél zábradlí rámusící kaskády vody, které se před mým okénkem rozplývají v syčící mlhu svítící bíle do noci. Na otevřeném moři není ani památky po zemi, jen se tu amorfne a chaoticky sem a tam posouvají vodní spousty a tyčí se a lámou se a valí se a jejich povrch opět lámou subsystémy, které se ruší a tvoří víry a mizí a vznikají a nakonec beze stopy zanikají. Tenhle zmatek si pomalu najde cestu do kapaliny ve smyslovém ústrojí v mých uších a rozloží můj orientační smysl, vrazí mi do buněk a pozmění v nich koncentraci soli a tím i vodivost nervové soustavy a zanechá mě hluchou, slepou a bezmocnou. Nemám z moře strach proto, že mě chce zadusit, ale proto, že mi chce vzít moji orientaci, vnitřní gyroskop mého života, mé povědomí, co to je nahoru a dolů, mé spojení s absolute space.

Nikdo nemůže vyrůst v Qaanaaqu a neplavit se lodí. Nikdo nemůže, jako já, žít jako profesionální studentka a předsunutá členka expedice a navigátorka v severním Grónsku, aniž by musel na moře. Byla jsem na více lodích a mnohem delší dobu, než se mi chce pomyslet. Když zrovna nestojím na palubě, daří se mi to zpravidla potlačit.

Když jsem před několika hodinami přišla na palubu, proces rozkladu začal. Už mi vře v uších, ve sliznicích se mi podivně a bezdůvodně rozjíždějí šťávy. Nedokážu už s jistotou určit světové strany. Aajumaaq na mém stolku čeká, až se prozradím.

Čeká přímo v bráně vedoucí k spánku a pokaždé, když slyším, jak začínám zhluboka dýchat, a vím, že už spím, neponořím se do mírumilovného vymazání skutečnosti, jehož mám zapotřebí, ale upadnu do nové, nebezpečné jasnozřivosti vedle vznášejícího se pomocného ducha, psa se třemi drápy na každé tlapě, ještě většího a mohutnějšího ve fantazii mámy, která mi ho od dětství očkovala do nočních můr.

Je to možná hodina, co nastartovali motor a já ve veliké dálce spíše vytušila než zaslechla šplouchání kotvy a chrastění řetězu, a jsem příliš unavená, než abych bděla, a příliš napjatá, abych spala, a nakonec si jen přeji, aby mě něco vyrušilo.

K tomu dojde tak, že se otevrou dveře. Neozve se žádné zaklepání a nejsou slyšet žádné varovné kroky. Připlízl se ke dveřím a teď je s trhnutím otvírá a strká dovnitř hlavu.

– Máš jít za kapitánem na můstek.

Zůstává stát ve dveřích, abych nemohla jen tak vylézt z postele a obléknout se, abych se před ním musela odhalit. S přikrývkou kolem ramen sklouznu k nohám postele a kopnu do dveří. Jen tak tak z nich stačí hlavu vytáhnout.

Jakkelsen. Jmenuje se Jakkelsen. Možná má i křestní jméno, ale na Kronosu se používají jen příjmení.

Stojím v dešti, dokud gumový člun s Landerovou siluetou nezmizí. Není tu živá duše, a tak zkouším zvednout bednu sama, ale musím to vzdát, nahoru po žebříku ji nedostanu. Nechávám ji tam a stoupám do temnoty nad osamělým světlem.

Schůdky končí u otevřených nakládacích vrat. V nich matné noční světlo osvětluje zelenou chodbu v úrovni druhé paluby. Schovaný před deštěm a s nohama na cívce od kabelu tu sedí kluk a kouří cigaretu.

Má černé boty s protiskluzovou podrážkou, modré pracovní kalhoty a modrý vlněný svetr a je moc mladý a na námořníka moc, až moc hubený.

– Čekal jsem na tebe. Já jsem Jakkelsen. Používáme tu příjmení. Je to kapitánův rozkaz.

Důkladně si mě prohlíží.

– Drž se mě, protože já pro tebe můžu něco udělat, že jo.

Přes nos má závoj z pih, vlasy má zrzavé a kudrnaté, oči nad cigaretou přivřené, líné, zkoumavé, nestydaté. Je mu možná sedmnáct.

– Pro začátek mi můžeš přinést zavazadla.

S nevolí se zvedá a odhazuje cigaretu, která na podlaze dál hoří. Jen tak tak se mu podaří bednu po žebříku vytáhnout. Pokládá ji na podlahu.

– Mám špatný záda, že jo.

Jde první. Šourá se, ruce má na zádech. Já jdu s bednou za ním. Trup se chvěje tichou, neustávající vibrací velkých motorů, která připomíná, že každou chvíli vyplujeme.

Jdeme po schodišti nahoru na horní palubu. Tady pach nafty ustupuje a vzduch chutná deštěm a chladem. Na pravé straně chodby je bílá stěna, na levé dlouhá řada dveří. Jedny z nich jsou moje. Jakkelsen je otvírá, ustupuje stranou, abych mohla vejít, jde za mnou dovnitř, zavře dveře a opře se o ně.

Odstrčím bednu na stranu a sednu si na palandu.

– Jaspersenová. Podle seznamu posádky se jmenuješ Jaspersenová.

Otvírám skříň.

– Nerozdáme si to, co?

Přemýšlím, jestli jsem se nepřeslechla.

– Ženský jsou po mně celý divý.

Je na něm najednou něco horlivého a čilého. Vstávám. Člověk se nemá nechat překvapit.

– To je prima nápad. Ale necháme to na tvý narozeniny.

Až ti bude padesát.

Vypadá zklamaně.

– To tobě bude devadesát. To už nebudu mít zájem.

Mrkne na mě a odchází.

– Já moře znám, že jo. Drž se mě, Jaspersenová.

Pak zavírá dveře.

Vybaluji si věci. Koupelna je na chodbě. Voda z teplého kohoutku je vařící. Stojím pod sprchou dlouho. Pak se natírám mandlovým olejem a oblékám si teplákovou soupravu. Zamykám dveře a lehám si pod deku. Když mé svět bude potřebovat, může si pro mě přijít. Zavírám oči a propadám se branou spánku. Na stole se pomalu objevuje Aajumaaq. Ve snu vím, že to je sen. Člověk může v životě dojít do věku a k okamžiku, kdy i na jeho nočních můrách začíná být něco zpola smířlivého a známého. Přibližně tam jsem dospěla.

Pak zvuk motorů stoupá a vytahují kotvu. Kronos vyplouvá. A Jakkelsen otvírá dveře.

Vím, že jsem je zamkla. Říkám si, že musí mít klíč. Takovou drobnost stojí za to si pamatovat.

– Vezmi si uniformu, říká Jakkelsen na chodbě. – Tady se chodí v uniformě.

Ve skříni jsou modré kalhoty, které jsou mi velké, modrá trička s krátkým rukávem, která jsou mi velká, modrý plášť, neforemný jako pytel na mouku, který je mi velký, a modrý vlněný svetr. Dole stojí krátké holínky, ve kterých by se dalo růst. Nejlépe tak o pět šest čísel, jestli mi mají padnout.

Jakkelsen na mě čeká na chodbě. Prohlíží si mě přes cigaretu od hlavy k patě, ale neříká nic. Bubnuje prsty o přepážku, opět je nějak neklidný. Jde přede mnou.

Na konci chodby zahýbá doleva, ke schodišti k horním poschodím. Ale já jdu doprava, ven na palubu, a on musí jít za mnou.

Stoupám si k zábradlí. Vzduch je ledový a vlhký, až to kape, vítr silný a nárazový. Ale šikmo před námi je vidět světlo.

– Helsingør-Helsingborg. Nejfrekventovanější námořní cesta na světě, že jo. Expresní autobusy přes Oresund, trajekty dánských drah, spousty jachtařských přístavů, kontejnerová doprava. Každé tři minuty přes průliv přepluje loď. Neexistuje žádné jiné místo jako tohle. Mesinský průliv, že jo, tam jsem byl spoustakrát, to není nic. Tohle, to je opravdu něco. A v takovémhle počasí jsou na radaru poruchy, to je jako řídit ponorku mlíčnou polívkou.

Bubnuje nervózně prsty o zábradlí, ale jeho oči zírají do noci s něčím ne nepodobným nadšení.

– Pluli jsme tudy, když jsem byl na námořní škole. Na plnoplachetníku. Sluníčko svítilo, na levoboku jsme měli Kronborg a holčičky na jachtách byly celý nesvý, když nás viděly, že jo.

Jdu první. Jdeme tři poschodí nahoru na navigační můstek. Napravo od schodiště za dvěma velkými okny je mapovna. Je tam tma, ale nad rozprostřenými námořními mapami svítí slabé červené žárovky. Vstupujeme do kormidelny.

Místnost je zatemněná. Ale pod námi se ve světle jednoho palubního reflektoru táhne pětasedmdesát metrů do noci paluba Kronosu s dvěma šedesátistopovými stěžni s velkými výložníky. U každého stěžně jsou čtyři nakládací navijáky, u schůdků na krátkou zvýšenou přední palubu je ovládací stanoviště. Na palubě mezi stěžni je pod plachtou obdélníkový obrys, kde povícero modrých postaviček zajišťuje dlouhé příčné gumové popruhy. To je možná LMC, námořnictvem odložené vyloďovací plavidlo. Na předpalubí je velký kotevní naviják a čtyřdílný poklop nákladního prostoru. Podél zábradlí stojí každých třicet stop bílý reflektor. Dále jsou tam požární hydranty, pěnové hasicí přístroje, záchranné prostředky. Jinak nic. Paluba je uklizená, úhledná, jaksepatří.

A teď i opuštěná. Zatímco jsem se dívala, modré postavičky zmizely. Světlo zhasíná, paluba se ztrácí. Daleko vepředu, kde se příd' zasekává do vln, náhle vyšlehují bílé protuberance rozprášené vody. Na obou stranách jsou překvapivě blízko ve tmě vidět světla na pobřeží. Bezprostředně před a za námi přeplouvají malé trajekty. V dešti Kronborg vypadá ve žlutém světle reflektorů jako bezútěšné moderní vězení.

Ze tmy místnosti vystupují dvě zelené, pomalu se otáčející radarové obrazovky a červená tečka matného světla ve velkém kapalinovém kompasu. Uprostřed u okna, s rukou na ručním kormidle, napůl k nám zády, někdo stojí. To je kapitán Sigmund Lukas. Za ním stojí rovná a nehybná postava. Vedle mě se Jakkelsen neklidně pohupuje na špičkách.

– Můžete jít.

Lukas promluvil potichu a ani se neotočil. Postava za ním vyklouzne ze dveří a Jakkelsen hned za ním. Na chvíli není po nevoli v jeho pohybech ani stopy.

Oči si pomalu zvykají na tmou a z nicoty vystupují přístroje, z nichž některé znám a některé ne, ale o všech lze říct, že jsem se k nim nikdy nepřibližovala, protože patří na otevřené moře. A protože pro mě jsou symbolem kultury, která mezi sebe a snahu zjistit, kde člověk je, vložila věci bez života.

Tekuté krystaly na computeru SATNAV, krátkovlnné rádio, konzoly na LORAN C, rádiový lokalizační systém, který jsem nikdy nepochopila. Červená čísla na echolotu. Konzoly na navigační sonar. Sklonoměr. Sextant ve stativu. Přístrojové desky. Telefon do strojovny. Rotační okna. Rádiový zaměřovač. Automatický pilot. Dvě desky s voltmetry a kontrolními světly. A nad tím vším Lukasův bdělý a uzavřený obličej.

Ve VKV-rádiu to bez ustání praská. Aniž by pohnul očima, natahuje Lukas ruku a vypíná je. Rozhostí se ticho.

– Jste na palubě, protože jsme potřebovali pokojskou, stevardku, jak se tomu teď říká, a z žádného jiného důvodu. Rozhovor, který jsme spolu měli, to byl jen a pouze přijímací pohovor.

V těch plandavých lodních botách a příliš velkém svetru si připadám jako holčička, kterou rovnají do latě. Jednou jedinkrát se na mě nepodívá.

– Nepodařilo se nám zjistit cíl cesty. Dozvíme se to později. Prozatím plujeme jen rovnou za nosem na sever.

Něco se na něm změnilo. Nemá cigarety. Možná na moři nekouří. Možná je na lodi proto, aby byl co nejdál od hracích stolů a cigaret.

– První důstojník Sonne vás provede po lodi a ukáže vám, kde budete plnit své povinnosti. Budete mít na starosti lehký úklid a také budete zodpovědná za lodní prádelnu. Mimo to budete výjimečně obsluhovat v důstojnické jídelně.

Otázka je, proč mě vzal s sebou.

Když jsem u dveří, zatrpkle a potichu volá.

– Slyšela jste, co jsem říkal, že ano? Abyste rozuměla, nevíme, kam plujeme.

Sonne na mě čeká na chodbě. Je mladý, korektní, na krátko ostříhaný. Jdeme o patro níž, na člunovou palubu. Otočí se na mě, ztiší hlas a vážně se na mě podívá.

– Této plavby se účastní zástupci majitelů lodi. Obývají kajuty na člunové palubě. Tam je vstup bez výjimky zakázán. Pokud vás nezavolají, abyste obsluhovala u stolu. Jinak se tam nesmí. Žádné uklízení, žádné drobné pochůzky.

Pokračujeme po schodech dolů. Na promenádní palubě je prádelna, sušárna, sklad ložního prádla. Na horní palubě, kde je má kajuta, jsou obytné místnosti, kanceláře lodního inženýra a elektrikáře, jídelny a lodní kuchyně. Na druhé palubě je chladicí a mrazicí box na potraviny, sklad, dvě dílny, svařovna. Tohle všechno je v nástavbě a pod ní, před ní a dále vpředu je strojovna, nádrže, tunely a nákladní prostor.

Následuji ho nahoru na horní palubu. Jdeme chodbou kolem mé kajuty. Úplně vzadu na pravoboku je jídelna. On strčí do dveří a vcházíme dovnitř.

Dopřeji si čas a napočítám v malé místnosti jedenáct lidí, pět Dánů a šest Asiatů. Mezi Asiáty jsou dvě ženy. Tři z mužů vypadají jako malí kluci.

– Smilla Jaspersenová, naše nová stevardka.

Takhle to bylo vždycky. Já stojím sama ve dveřích, ostatní sedí přede mnou. Možná to je škola, možná univerzita, možná jakékoliv jiné shromáždění. Není jisté, že proti mně přímo něco mají, je také možné, že jim to nejspíš je jedno, ale skoro vždycky to vypadá, že by tak či onak byli nejradši, kdyby jim všichni dali pokoj.

– Verlaine, náš loďmistr. Hansen a Maurice. Tito tři velí na palubě. Maria a Fernanda, pomocné síly.

To jsou ony dvě ženy.

Ve dveřích do kuchyně stojí velký, těžký muž v bílém kuchařském oděvu s rezavě hnědým plnovousem.

– Urs, náš kuchař.

Všichni jsou nějak zaražení a disciplinovaní. Až na Jakkelsena. Ten se opírá o zeď pod cedulkou "KOUŘENÍ ZAKÁZÁNO" a v puse má cigaretu. Jedno oko zavírá před kouřem, druhým mě zamyšleně pozoruje.

– Toto je Bernard Jakkelsen, říká první důstojník. Na okamžik zaváhá.

– Ten také pracuje na palubě.

Jakkelsen ho ignoruje.

– Jaspersenová nám bude uklízet kajuty. To si dá, vymetat hnůj po jedenácti lidech a čtyřech důstojnících. Já třeba jako bych snad nejradši všechno házel na zem, že jo.

Protože mi holínky jsou velké, shrnuly se mi punčochy na paty. S úhoří v punčochách člověk nemůže žít důstojný život, když je navíc ještě unavený a bojí se. A teď se smějí. Není to nijak srdečný smích. Ale z jeho hubené postavy vyzařuje převaha, která ostatní nutí do kolen.

Přestanu se ovládat. Chytnu ho za dolní ret a stisknu. Ret se mu odtahuje od zubů. Když mě vezme za zápěstí, chytím ho levou rukou za malíček a ohnu mu poslední článek prstu dovnitř. Padne na kolena a kvičí jako ženská. Přitlačím.

– Víš, jak budu uklízet v tvojí kajutě? Otevřu okénko. A představím si, že jsem otevřela velkou skříň. Pak do ní všechno naskládám. A potom to spláchnu mořskou vodou.

Pak ho pustím a ustoupím stranou. Ale on se po mně nesápe. Pomalu se zvedne a uchýlí se před zarámovanou fotografií Kronosu u tabulového ledovce v Antarktidě. Zoufale se ve skle prohlíží jako v zrcadle.

– Budu mít výron, do prdele.

Nikdo v místnosti se ani nepohnul.

Narovnávám se a rozhlížím se po nich. V grónštině se "promiňte" moc často neříká. Dánsky jsem se to slovo nikdy nenaučila.

Ve své kajutě strčím stolek ke dveřím a pod kliku vrazím Buggeův grónský slovník. Pak jdu spát. Doufám, že dnes v noci by mě pes mohl nechat na pokoji.

Je půl sedmé, ale všichni už jsou po jídle a v jídelně až na Verlaina nikdo není. Vypiji sklenici džusu a jdu si s ním do skladu pro pracovní oděv. Strážlivě se na mě podívá a podá mi hromádku oblečení.

Možná to je tím pracovním oděvem, možná prostředím, možná barvou jeho pleti. Ale na okamžik pocítím potřebu kontaktu.

– Jaký je tvůj rodný jazyk?

– Váš, říká mírně. – Jaký je váš rodný jazyk.

Jeho dánština na každém slově lehce stoupá, jako dialekt na ostrově Fyn.

Hledíme si do očí. V jedné náprsní kapse má plastický sáček. Ze sáčku vytáhne žmolek rýže. Dá si jej do úst, pomalu a důkladně žvýká, polkne, zamne si ruce.

– Loďmistře, dodává. Pak se otočí a odchází. Nic pod sluncem není tak groteskní jako chladná evropská zdvořilost realizovaná ve třetím a čtvrtém světě.

V kajutě se převlékám do pracovního. Dal mi správné velikosti. Pokud pracovní oděv vůbec někdy správnou velikost může mít. Zkousím si kolem pláště vzít pásek. Už nevypadám jako poštovní pytel, ale jako metr šedesát vysoké přesýpací hodiny. Kolem hlavy si vážu hedvábný šátek. Budu uklízet a nechci na jemném plyšovém chmýří, kterým mi lysina na temeni pomalu zarůstá, mít prach. Jdu si pro vysavač. Na chodbě ho položím a potichoučku se šourám do jídelny. Ne proto, abych pokračovala ve snídani. Nedokázala jsem pozřít ani sousto. Moře za mým okénkem mi během noci prosáklo do žaludku a spojilo se s pachem nafty a s vědomím, že jsem na širém moři, a potáhlo mě zevnitř zteplalou nevolností. Jsou tací, kteří tvrdí, že při mořské nemoci je dobré jít na palubu na čerstvý vzduch. To možná účinkuje, když je člověk na lodi uvázaný u mola nebo když proplouvá Falsterboským kanálem a může se z paluby dívat na pevnou půdu, kterou za chvíli bude mít pod nohama. Když mě ráno vzbudil Sonne, který mi zaklepal na dveře a dal mi klíč, a já jsem se oblékla a šla v pérové bundě a kulichu na palubu a podívala se do černočerné zimní tmy a pochopila jsem, že teď už nemohu vystoupit, protože jsem na širém moři a zpátky žádná cesta nevede, tak se mi teprve udělalo opravdu špatně.

Oba stoly v jídelně jsou sklizené a utřené. Stoupám si do dveří do kuchyně.

Urs zrovna šlehá v hrnci vařící mléko. Odhadovala bych ho na sto patnáct kilo. Ale je pevně stavěný. Všichni Dánové v zimě zblednou. Ale jeho obličej nemá daleko do zelenkavé. V teple kuchyně je pokrytý tenkou vrstvou potu.

– To byla fantastická snídane.

Ani jsem ji neochutnala. Ale někde přece konverzace začít musí.

On se na mě usměje a otáčí se zase k mléku a krčí rameny.

– I am Schweizer.

Dostalo se mi toho privilegia, že jsem se učila cizí jazyky. Zatímco většina ostatních lidí mluví jen zvětralým vydáním mateřského jazyka, já jsem bezmocná ještě ve dvou či třech dalších.

– Frühstück, imponierend. Wie ein erstklassiges Restaurant.

– Ich hatte so ein Restaurant. In Genf. Beim See.

Nachystal na podnos kávu, teplé mléko, džus, máslo, croissanty.

– Na můstek?

– Nein. Snídaně se nepodává. Posílá se nahoru kuchyňským výtahem. Ale když přijdete v 11.15, Fräulein, tak to budou důstojníci obědvat.

– Jaké to je vařit na lodi?

Ptám se, abych tu mohla zůstat. Urs postavil do výtahu podnos a stiskl tlačítko "Navigation Bridge". Teď chystá další podnos. Tahle snídaně mě zajímá. Sestává z čaje, topinek, sýra, medu, marmelády, džusu, vajíček na měkko. Na podnosu jsou tři šálky a tři talířky. Na člunové palubě, kam stevardka má vstup zakázaný, má tedy Kronos tři pasažéry. Urs postaví podnos do výtahu a stiskne tlačítko "Boat Deck".

– Nicht schlecht. Kromě toho to byla eine Notwendigkeit. Also elf Uhr fünfzehn.

Schéma zániku Země je pevně dané. Začne to třemi zmrzlými zimami, kdy zamrznou jezera, řeky a moře. Slunce se ochladí, takže už nenastane léto. Bude padat sníh, bílý, nemilosrdný a nekonečný. Potom přijde dlouhá, neustávající zima, a pak nakonec vlk Skolí spolkně Slunce. Měsíc a hvězdy vyhasnou a zavládne bezedná tma. To bude zima Fimbul.

Ve škole nás učili, že takhle si lidé na severu představovali konec světa, než je křesťanství naučilo, že vesmír zajde v ohni. Nikdy jsem to nezapomněla, ne proto, že by to pro mě osobně bylo méně bezvýznamné než tolik jiných věcí, které jsem se učila, ale protože se to týkalo sněhu. Když jsem to slyšela poprvé, pomyslela jsem si, že to je překroucená představa lidí, kteří nikdy nepochopili podstatu zimy.

V severním Grónsku byly názory rozdílné. Máma, a s ní mnozí další, měla radši zimu. Kvůli lovu na novém ledu, kvůli hlubokému spánku, domácím pracím, ale hlavně kvůli návštěvám. Zima, to byl čas na to, aby člověk byl s ostatními, a ne na konec světa.

Ve škole nám také říkali, že dánská kultura prý od starověku a teorie o zimě Fimbul udělala veliký pokrok. Jsou okamžiky, kdy mi přijde obtížné tomu věřit. Jako třeba teď, když lihem čistím solárium v posilovně na Kronosu.

Ultrafialové světlo ze zapnutého solária štěpí malá množství kyslíku v atmosférickém vzduchu a vzniká nestabilní plyn ozón. Jeho ostrá vůně po borovém jehličí se vyskytuje i v létě v Qaanaaqu, v téměř bolestivém, ostrém slunečním světle nad zrcadlem sněhu a moře.

Otírání tohoto pozoruhodného přístroje lihem je jednou z mých povinností.

Vždycky jsem uklízela ráda. Přestože nás ve škole učili lenosti.

Prvního půl roku nás vyučovala v osadě žena jednoho z lovců. Jednoho letního dne přišli z internátní školy a chtěli si mě odvést do města. Byl to dánský kněz a západogrónský katecheta. Rozdávali rozkazy a ani se na nás nepodívali. Říkali nám avanersuarmiut, ti ze severu.

Moritz mě donutil odjet. Můj bratr už byl na něho moc velký a tvrdohlavý. Internátní škola byla v Qaanaaqu, přímo ve městě. Zůstala jsem tam pět měsíců, než můj bojový duch dostatečně vyzrál, abych se mohla vzepřít.

Na škole jsme všechna jídla dostávali na stůl. Každý den jsme se koupali v teplé vodě a obden nám dávali čisté oblečení. V osadě jsme se koupali jednou týdně, na lovech a cestách mnohem méně často. V osadě jsem každý den z ledovce nad skalami nosila kangirluarhuq, velké bloky ledu ze sladké vody, a snášela je v pytlích domů a rozehrívala je nad kamny. Na internátu stačilo otevřít kohoutek. Když přišly letní prázdniny, jeli všichni žáci a učitelé na Herbertův ostrov

navštívit lovce a poprvé po dlouhé době jsme měli vařené tulení maso a čaj. Tam jsem si uvědomila, jak jsme ochromení. Nejen já, ale všichni. Už jsme se nedokázali sebrat, už nebylo samozřejmé sáhnout po vodě a mazlavém mýdlu a balíčku neogenu a začít čistit kůže. Bylo nezvyklé si prát, nebyli jsme schopní si uvařit. Při každé přestávce jsme upadali do snivého očekávání. A doufali jsme, že to někdo vezme za nás, že nás vystřídá, zbaví nás našich povinností a udělá, co jsme měli udělat my sami.

Když jsem pochopila, kam to vede, poprvé jsem se Moritzovi vzepřela a vrátila se domů. Byl to i návrat k relativnímu uspokojení z práce.

Totéž relativní uspokojení se hlásí, když teď vysávám prach v kajutách na horní palubě Kronosu na patře mužstva. Mám tentýž pocit klidu, jako když jsem v dětství opravovala sítě.

Ve všech kajutách vládne přísný pořádek. Ti, kteří jako já přežili internátní školy, jimiž jsem v životě prošla, pochopili, že když člověk má pro sebe a své nejnějnější city jen několik docela málo krychlových metrů a když tento soukromý prostor má odolat tlaku okolí k rezignaci, rozkladu a destrukci, musí v něm vládnout ten nejúzkostlivější řád.

Tohle puntičkářství v sobě svým vlastním způsobem měl Izaiáš. Mechanik je v sobě měl také. Má je v sobě i posádka Kronosu. A kupodivu i Jakkelsen.

Na stěnách má vlaječky, pohlednice a drobné suvenýry z Jižní Ameriky, z Východu, Kanady a Indonésie.

Všechno oblečení ve skříni je pečlivě složené a narovnané na hromádky.

Prosahávám hromádky. Zvedám matraci a vysávám prach v prostoru na ložní prádlo. Vytahuji zásuvky z psacího stolku, klekám si a dívám se pod stolní desku, pečlivě prohmatávám matraci. Má skříň plnou košil. Na všechny sahám. Některé jsou ze zdrsňeného hedvábí. Má sbírku vod po holení a toaletních vod, které voní draze a po nasládlém alkoholu. Otvírám je a liji maličko na papírový ubrousek, který pak muchlám do kuličky a strkám do kapsy pláště. Až bude čas, spláchnu jej do záchodu. Hledám něco určitého a nenacházím to. A ani nic jiného, co by mě zajímalo.

Uklízím vysavač a scházím dolů, kolem druhé paluby, kolem chladicích prostorů a skladů a dál dolů po schodišti, z jehož jedné strany je něco, co musí být vývod komínu, a z druhé zeď s nápisem Deep Tank. Na konci schodiště jsou dveře do strojovny. V ruce mám jako pohotovou výmluvu kartáč na podlahu a kbelík, a kdyby to snad nestačilo, mohu se vždycky uchýlit k vyzkoušené, ale účinné historce, že jsem tady cizí, a proto jsem zabloudila.

Dveře jsou těžké a izolované, a když je otevřu, je rámus zprvu ohlušující. Přicházím na ocelovou plošinu, za níž začíná ochoz, který pod stropem vede kolem celého prostoru.

Na podlaze deset metrů pode mnou se na mírně zvýšeném podstavci uprostřed místnosti zvedá dvoudílný motor, hlavní s devíti odkrytými hlavami válců a šestiválcový pomocný. Leštěné ventily pracují trhavě a rytmicky jako části bušícího srdce. Celý blok motoru je možná pět metrů vysoký a dvanáct metrů dlouhý a všechno to působí dojmem nesmírné, zkrocené divokosti. Není tu živá duše.

Ochoz je z děrované oceli, mé plátěnky si vykračují přímo nad propastí pode mnou.

Všude jsou cedulky, které v pěti jazycích zakazují kouření. Několik metrů přede mnou je výklenek. Odtamtud se line modrá clona tabákového kouře. Jakkelsen sedí na sklápěcí židli, nohy

má na pracovním stole a kouří doutník. Centimetr pod dolním rtem se mu v celé délce úst táhne krevní výron. Opřu se o stůl. Abych mohla diskrétně sáhnout po třináctipalcovém francouzském klíči, který tam leží.

Jakkelsen dá nohy ze stolu, položí doutník a celý se rozzáří.

– Smillo. Zrovna jsem na tebe myslel.

Pouštím klíč z ruky. Jeho neklid je dočasně pryč.

– Mám špatný záda, že jo. Na jiných lodích se to na moři bere s klidem. Tady začínáme v sedm hodin. Oklepáváme rez a splétáme uvazovací lana a natíráme a otloukáme okuje a leštíme mosaz. Jak má mít člověk hezký ručičky, když musí každé den splétat lana?

Nic neříkám. Zkousím to na Bernarda Jakkelsena s tichem. Snáší je velice špatně. I teď, kdy je v dobré náladě, si člověk všimne nervozity, která se pod ní skrývá.

– Kam jedeme, Smillo?

Já jen čekám.

– Jsem na moři pět let, ale tohle jsem nikdy nezažil. Žádnej alkohol. Uniforma. Zákaz vstupu na člunovou palubu. A i Lukas říká, že neví, kam jedeme.

Znovu bere do ruky doutník.

– Smilla Qaavigaaq Jaspersenová. To druhý jméno musí být grónský...

Musel se dívat do mého pasu. Ten leží v lodním trezoru. To je pozoruhodné.

– Mrknul jsem se na tuhle loď trochu zblízka. Já vím o lodích všechno. Tahleta má dvojitý dno a po celý délce paluby záchytný lana. Vepředu jsou pláty tak tlustý, že by snesly i protipancéřovej granát.

Mazané se na mě podívá.

– Vzadu nad šroubem je nůž na led. Tamhleten motor má nejmíň šest tisíc koní, to stačí na šestnáct až osmnáct uzlů. Jedeme do ledu. To je úplně jasný. Je možný, že bysme jeli do Grónska?

Ani nepotřebuju odpovídat. Mluví sám.

– A ta posádka. Takovej ksindl. A držej pohromadě. Všichni se znaj. A boje se, a neřeknou proč, ani slovo. A jsou tu cestující, který člověk nikdy nevidí. Proč s náma jedou?

Pokládá doutník. Vlastně si jej vůbec nevychutnal.

– A pak ty, Smillo. Byl jsem na spoustě čtyřtisícetunových lodí. Na žádný nikdy žádnou pokojskou neměli. A takovou, která dělá, jako by byla královna ze Sáby, už vůbec ne.

Beru jeho doutník a pouštím jej do svého kbelíku. Doutník se zasyčením zhasne.

– Zrovna uklízím.

– Proč tě s sebou vzal, Smillo?

Neodpovídám mu. Nevím, co bych měla říct.

Když za mnou zapadnou dveře, teprve si uvědomím, jak byl hluk ve strojevně vyčerpávající. Ticho dělá dobře.

Verlaine, loďmistr, stojí opřený o zeď na prostředním odpočívadle. Když kolem něho procházím, bezděčně se k němu otočím bokem.

– Zabloudila?

Z náprsní kapsy vytáhne žmolek rýže a dá si jej do úst. Neupadne mu ani i zrnko a žádné se mu nepřilepí na ruce, celý pohyb je čistý a rutinovaný.

Možná bych to měla zkusit s nějakou výmluvou, ale nenávidím výsledky.

– Jen jsem sešla z cesty.

O několik schodů výš si na něco vzpomenu.

– Pane Loďmistr, dodávám. – Jen jsem sešla z cesty, pane Loďmistr.

3

Trefím budík hranou ruky. Proletí kajutou jako projektil, praští do háčků na dveřích a spadne na podlahu.

Fenomény na celý život mi nedělají dobře. Tresty vězení, manželské smlouvy, doživotní zaměstnání, to jsou pokusy uzamknout části života a vyvázat je z chodu času. Ještě horší je to s tím, co má vydržet navěky. Jako třeba můj budík. Eternity clock, jak mu říkali. Vyšťourala jsem ho z rozbité přístrojové desky druhého měsíčního modulu NASA, zcela zničeného na pevninském ledovci. Snášel pětadesátistupňový mráz a sílu větrů daleko přesahující Beaufortovu stupnici zrovna tak špatně jako Američané.

Nevšimli si, že jsem budík sebrala. Vzala jsem si ho jako suvenýr, a abych dokázala, že u mě se žádným kvítkům na věčnost nedaří, že u mě ani americký vesmírný program nevydrží víc než tři týdny.

Už drží deset let, během kterých se nedočkal ničeho než brutality a příkrých slov. Ale už tehdy do něj vkládali velké naděje. Povídali, že se dá strčit do svářecího plamene a vařit v kyselině sírové a potopit na dno Filipínské předhlubně, a on bude ukazovat čas, jako by se nic nedělo. Takové tvrzení jsem pokládala za hrubou provokaci. V Qaanaaqu jsme si říkali, že náramkové hodinky jsou roztomilé. Někteří lovci je nosili jako ozdobu. Ale nenapadlo by nás se podle nich řídit.

Takhle jsem to řekla Gilovi, který řídil (já jsem seděla v kokpitu pozorovatele a hlásila, když byl fírn moc tmavý nebo moc bílý, což znamená, že nevydrží a země se otevře a spolkně patnáct tun nablblého amerického snu o Měsíci do třicet metrů hluboké, zářivě modré a zelené trhliny, která se u dna zužuje do špičky a sevře všechno, co do ní spadne, ve věčném objetí a třiceti stupních mrazu). V Qaanaaqu se řídíme podle počasí, říkala jsem mu. Řídíme se podle zvířat. Řídíme se láskou. Smrtí. A ne podle kousku mechanizovaného plechu.

Bylo mi jen něco málo přes dvacet. V tom věku člověk dokáže lhát – dokonce i sám sobě – s větší sebedůvěrou. Ve skutečnosti to už tehdy bylo dávno, dávno před tím, než jsem se narodila, co do Grónska dorazily evropský čas a hodiny. Přišly s otvíracími a zavíracími dobami Grónské obchodní společnosti, platebními termíny, bohoslužbami v kostele a námezdní prací.

Mlátila jsem do budíku plošticím kladivem. Na kladivu se udělaly rýhy. A tak jsem toho nechala. Teď se spokojím s tím, že ho smetu na zem, kde si dál nerušeně zpívá svou elektrickou písničku, a já si díky němu stačím opláchnout obličej studenou vodou a namáznout si něco kolem očí, než jdu na můstek.

Je půl třetí ráno. V severním Atlantiku je nejtemnější noc. Kolem desáté hodiny večer se z palubního telefonu nad postelí bez jiného varování než zeleného bliknutí ozval Lukasův hlas. Jako kdyby do mé místnůstky vrazila invaze.

– Jaspersenová. Zítra ve tři hodiny ráno se na můstku bude podávat káva.

Budík se ozve, až když dopadne na podlahu. Probudila jsem se sama. Vzbudil mě pocit atypické aktivity. Čtyřicet hodin stačilo, aby se rytmus Kronosu stal i mým. Na lodi na moři je v noci ticho. Samozřejmě, že duní motor, dlouhé vysoké vlny šplouchají podél boků lodi a příd' občas roztrhává padesátitunový blok vody na jemný kapalinový prášek. Ale tenhle hluk je pravidelný, a když se zvuky opakují dostatečně často, promění se v ticho. Na můstku se střídají služby, někde bijí hodiny. Ale lidé spí.

Na pozadí této dobře známé kulisy je teď neklid. V chodbách je slyšet těžké boty, bouchání dveří, hlasy, zvuk reproduktorů a vzdálené brumláni hydraulických navijáků.

Když jdu nahoru na můstek, vystrčím hlavu na palubu. Je tma. Slyším kroky a hlasy, ale nesvítí žádné světlo. Vycházím do tmy.

Nejsem oblečená na ven. Je kolem nuly, vítr fouká od zádí, nízká obloha je zatažená souvislým příkrovem mraků. Vlny jsou viditelné až těsně u lodi, ale údolí vln se zdají být dlouhá jako fotbalová hřiště. Paluba je kluzká a mazlavá od mořské vody. Podlézám zábradlí, abych se dostala do závětrí a byla co možná nejméně vidět. U plachty míjím ve tmě nějakou postavu. Vepředu svítí slabé světlo. Vychází z předního nákladního prostoru. Poklopy jsou odtahované a kolem otvoru je postavené zábradlí. Ze dvou dozadu otočených výložníků na předním stěžni vedou dolů do otvoru dvě lana. Přes zábradlí leží vepředu i vzadu těžké modré nylonové lano. Nejsou tu žádní lidé.

Nákladní prostor je překvapivě hluboký a je osvětlený čtyřmi zářivkami, na každé přepážce jednou. Deset metrů pode mnou na víku velkého kovového kontejneru sedí Verlaine. K rohům kontejneru jsou přivázané bílé laminátové sudy podobné těm, ve kterých jsou nafukovací záchranné čluny.

Víc toho zahlédnout nestihnu. Zezadu mě někdo popadne za šaty.

Nevzpírám se. Ne proto, že bych se vzdala, ale abych pak mohla o to silněji udeřit. Ve stejném okamžiku loď najede na šikmou vlnu a my ztrácíme půdu pod nohama a padáme dozadu k pultu pro ovládání navijáků a k vůni vody po holení, kterou znám.

– Ty pitomče, ty krávo!

Jakkelsen po té námaze lapá po dechu. V jeho obličejí a hlase je něco, co tam předtím nebylo. Náznak strachu.

– Na týhle lodi to je jako za starých časů. Nelez tam, kde nemáš co dělat.

Dívá se na mě téměř prosebně.

– Táhni. Odchod.

Jdu zpátky. On za mnou proti větru napůl šeptá, napůl volá.

– Chceš skončit v tý velký mokrý skříni, co?

Praštím podnosem nejdřív o jeden a pak o druhý rám dveří, pak krásné projdu a stojím ve tmě a cinkám.

Nikdo na mě nemluví. Po chvilce poodejdu a najdu na šálky a plněné croissanty místo na stole mezi pravítky a posuvnými měřítky.

– Dvě minuty, osm set metrů.

Je jen obrysem ve tmě, ale tenhle obrys jsem ještě neviděla. Sklání se nad zelenými čísly elektronického logu.

Listové těsto voní máslem. Urs je pečlivý kuchař. Vůni odnáší vír, protože dveře jsou otevřené. Na křídle můstku tuším Sonneho záda.

Nad námořní mapou se rozsvěcí slabá červená žárovka a ze tmy se vynoří obličej Sigmunda Lukase.

– Pět set metrů.

Má na sobě kombinézu se zvednutým límcem. Vedle něho na navigačním stole stojí plochá bedna o velikosti reproduktoru ke stereo soupravě. Ze stran bedny trčí dvě tenké teleskopické antény. U něho stojí žena oblečená stejně jako on. Vedle jejího pracovního oděvu a soustředění je něco až divného na jejích dlouhých tmavých učešných vlasech, jež jí volně splývají přes zvednutý límec a na zádech se jí kadeří. Je to Katja Claussenová. Instinkt mi říká, že ten muž je Seidenfaden.

– Jedna minuta, dvě stě metrů.

– Vytáhni to.

Hlas se ozývá z palubního telefonu na stěně. Pouštím se desky stolu za sebou. Potí se mi dlaně. Už jsem ten hlas jednou slyšela. Doma v telefonu. Když jsem tam byla naposled.

Červené světlo se zhasíná. Ze tmy vyrostě šedý obrys. Zvedne se z předního nákladního prostoru a pomalu se zhoupne přes bok lodi.

– Deset vteřin.

– Verlaine. Níž.

Musí sedět v uzavřeném strážním koši na vrcholu předního stěžně. Slyšíme příkazy, které dává palubě.

– Přitáhni lano. Ted' povol.

– Pět vteřin. Čtyři, tři, dvě, jedna, nula.

Vzadu paprsek světla vyvrtá do noci tunel. Kontejner leží na hladině pět metrů od zádi. Zřejmě se veze na vlně od přídě. Z jednoho jeho rohu se dopředu podél boku lodi táhne těžké modré lano. U zábradlí stojí Maria a Fernanda, Hansen a lodníci. Něčím jako hodně dlouhým člunovým hákem drží kontejner od trupu lodi. Ve světle vidím, že po stranách kontejneru jsou dvě úzké bílé nafukovací gumové lišty.

– Verlaine. Pust'.

Přesouvám se ke křídlu můstku. Světlo pochází z jednoho z reflektorů na zábradlí. Obsluhuje jej Sonne. Přejíždí kuželem světla po hladině. Kontejner se uvolnil od lana, je už čtyřicet metrů za zádi a potápí se.

Ozve se plochá rána. Pět laminátových skořápek na hladině odlétá a nad velkou kovovou bednou se jako pět velkých leknínů roztahuje pět šedivých samonafukovacích plovoucích balónů. Pak reflektor zhasíná.

– Jeden metr, dva tisíce litrů.

To je hlas Claussenové.

– Tři tisíce. Čtyři tisíce. Dva metry. Pět tisíc litrů. Dva metry. Dva a půl. Dva třicet. Pět tisíc litrů a dva metry třicet.

Stoupám si k servírovacímu podnosu. Na své místo. Na přístroji před ní teď svítí několik červených displejů.

– Pouštím. Čtyři tisíce sedm set a dva a půl. Tři, tři dvacet, čtyři, čtyři a půl, pět. Pět tisíc sedm set litrů a pět metrů. Naklonění nula. Teplota minus půl stupně.

Otočí knoflíkem a v místnosti roste zvuk, jako kdyby přinesli můj budík.

– Směrový signál deset čtyři.

Claussenová končí a vypíná palubní telefon. Muž vepředu se zvedá od logu. Napětí povolilo. Přichází Sonne a zavírá dveře. Lukas stojí hned vedle mě.

– Můžete jít do kajuty.

Ukazuji na kávu. On vrtí hlavou. Nechtějí ji ani nalít. Zavolal mě sem jen proto, abych odnesla podnos šest metrů od kuchyňského výtahu na můstek. To nedává smysl. Pokud nechtěl, abych viděla, co jsem právě viděla.

Beru podnos. Claussenová natahuje ruku a laská Seidenfadena. Nedívá se na něho. Její ruka spočine na okamžik na jeho šíji. Pak si omotá chomáček jeho vlasů kolem prstů a vytrhne jej. Vůbec si mě nevšimli. Čekám, že on na bolest zareaguje. Ale on jen stojí a ani se nepohne.

Obličeje se Ursovi leskne potem. Pokouší se gestikulovat a zároveň balancovat velkým desetilitrovým hrncem.

– Feodora, die einzige mit sechzig Prozent Cacao. Und die Schlagsahne muss ein bisschen gefroren sein. Deset minut im mrazák.

Je jich tu všech jedenáct. Ve vzduchu nevisí žádné otázky. Jako kdybych jediná já nepochopila, co se tu odehrálo. Nebo jako kdyby oni neměli potřebu porozumět.

Srkám vroucí čokoládu skrz lehce zmrzlou šlehačku. Účinkuje to jako okamžité opojení, které vychází z břicha a horké stoupá jako puls až do temene hlavy. Přemýšlím, co takový kouzelník jako Urs dělá na palubě Kronosu.

Verlaine se na mě zamyšleně dívá. Ale já se jeho pohledu vyhýbám.

Odcházím předposlední. V rohu dřepí Jakkelsen nad šálkem černé kávy.

Maria stojí na záchodě před zrcadlem. Nejdřív myslím, že to je nějaká protéza. Pak si všimnu, že to jsou duté hliníkové kužílky. Na každém prstu má jeden. Teď je opatrně stahuje. Pod nimi má nehty, červené, čtyři centimetry dlouhé, dokonalé.

– Mám rodinu. V Phuketu. Žijeme z mého platu. Přišla jsem do Dánska jako kurva. V Thajsku seš buď panna, nebo kurva.

Její dánština je temnější než Verlainova, méně zřetelná.

– Měla jsem i třicet zákazníků za den. Vypracovala jsem se z toho.

Narovná ukazováček, zvedne ruku a položí mi nehet na tvář.

– Jednou jsem vydrápala oči policajtovi.

Zůstávám stát a opřu se tváří o nehet. Ona se na mě zkoumavě zadívá. Pak ruku spustí.

Čekám v kajutě, dveře mám pootevřené. Za okamžik Jakkelsen přichází. Má kajutu na chodbě o kousek dál. Zamyká se. Jdu bosa k jeho dveřím. Něco uvnitř dělá. Je slyšet slabý šramot, klika dveří poskočí nahoru. Jakkelsen pod ni strká židli od psacího stolku.

Zabarikádovává se. Možná má strach, aby mu některá z žen, které po něm touží, nevyrazila dveře.

Plížím se zpátky do kajuty. Svléknu se, vytáhnu z bedny svůj růžový froté župan a zinku a jdu demonstrativně do koupelny a pískám si a drbu se žinkou a utírám se a natírám se krémem a plácám se v koupacích sandálech chodbou zpátky. Pak znovu lezu k Jakkelsenovým dveřím.

Vevnitř je ticho. Může být, že si zrovna manikúruje nehty nebo si jinak šlechtí své křehké ručičky. Ale myslím, že ne.

Klepu na dveře. Neodpovídá. Klepu silněji. Je tam naprosté ticho. V kapse koupacího pláště mám klíč. Odemykám dveře. Ale pořád ještě nejdou otevřít. Začnu klikou viklat. Po minutě židle padá na podlahu. Čekám, až panika opadne. Pak strčím do dveří. Avšak nejdřív se pořádně rozhlédnu chodbou na obě strany. Situace by se dala špatně pochopit.

Zůstávám stát ve tmě. Není nic slyšet. Shoduji se sama se sebou, že v kajutě určitě nikdo není. Pak rozsvěcím.

Jakkelsen spí v pyžamu z thajského hedvábí křehkých pastelových barev. Plet' má jako z vosku. V koutku úst má bublinky slin, které se při každém slabém a obtížném nadechnutí pohybují. Jedna paže mu trčí přes okraj postele. Z rukávu pyžama mu kouká děsivé hubené zápěstí. Vypadá jako – a v jistém smyslu nejspíš je – nemocné dítě.

Třesu s ním. Víčka mu nepatrně povyjedou. Bulvy se otočí nahoru a oční bělmo se na mě dívá slepým, mrtvým pohledem. Nevyjde z něho jediný zvuk.

Popelník vedle postele je prázdný. Na stole neleží nic. Všechno je jako ze škatulky.

Vyhrnuji mu rukáv pyžama. Na vnitřní straně paže se mu podél nateklých žil táhne jemný vzorek z nějakých čtyřiceti až šedesáti žlutomodrých teček s černým středem. Vytahuji zásuvku na ložní prádlo. Naházel to tam, stříbrný papír, zápalky, starou skleněnou stříkačku, desetivteřinové lepidlo, dutou jehlu, otevřený kapesní nůž, plastické pouzdro na jehly do šicího stroje, přeříznutý balicí popruh z černé gumy.

Prozatím se probudit nehodlá. Spí naprosto uvolněným a bezstarostným spánkem z prášku.

Před zavedením samosprávy nebyli v Grónsku žádní celníci. Celní úřady, to byla policie a správci přístavů. Toho roku, kdy jsem byla na meteorologické stanici v Upernaviku, jsem se seznámila s Jorgensenem.

Byl to správce přístavu. Ale v práci byl málokdy. Bud' si ho Američané odvezli do Thule, nebo byl na některé inspekční lodi námořnictva. Držel grónský rekord v letech vrtulníkem.

Jezdili pro J,rgensena, když n?co našli, ale nevěděli, kde to je. Když měli podezření, ale nevěděli přesně proč. Protidrogová jednotka na letecké základně v Thule měla psy a kovové detektory a tým laborantů a techniků. Námořnictvo mělo v Holsteinsborgu několik specialistů a v Nuuku jeden z přenosných rentgenových přístrojů Svářečské centrály.

Přesto všichni jezdili pro Jorgensena. Býval diplomovaný svářeč u Burmeistera & Waina, potom vystudoval na prvního lodního důstojníka a skončil jako správce přístavu, který se v přístavu nikdy neukázal.

Byl malý, šedivý, shrbený a ježatý jako jezevec. Mluvil stejnou huhňavou jednoslabičnou dánštinou s Gróňany, Rusy a všemi vojáky bez ohledu na hodnost.

Přivedli ho na zadrženou loď nebo do letadla a on chvíli mumlal s posádkou a s kapitánem a krátkozrace se rozhlížel a občas jakoby z roztržitosti poklepal kloubem prstu na desky, a pak přivedli zámečníka od námořnictva s úhlovou bruskou, který desku odstranil, a pod ní našli pět tisíc lahví nebo čtyři sta tisíc cigaret, a s lety stále častěji hromádky balíčků bílého prášku potažených parafínem.

Jørgensen nám říkal, že se systematicností se člověk při hledání moc daleko nedostane. – Když nemůžu najít brýle, tak na to jdu nejdřív trochu systematicky. Podívám se na záchod a vedle kávovaru a pod noviny. Ale když tam nejsou, tak přestanu myslet a posadím se na židli a rozhlížím se kolem dokola a čekám, jestli mě náhodou něco nenapadne. A vždycky mě něco napadne. Člověk nemůže jít a všechno rozmlátit, ať už hledá brýle nebo láhve, musí přemýšlet, a pak musí mít cit, musí najít zločince v sobě samém a rozhodnout se, kam by to zašil on sám.

V únoru 1981 ho na jednom ze stanovišť v zálivu u ostrova Disko zastřelili čtyři mladí Gróňané, kteří si kvůli němu odseděli nespravedlivě tvrdé tresty za pašování alkoholu. Mě měl z toho či onoho důvodu rád. Gróňany jako celek se nikdy pochopit nesnažil.

Ted' si na Jorgensena vzpomenu a hledám v sobě feťáka.

Dopřála bych si čas, kdybych to schovávala. Neodbyla bych to. Cítila bych pokušení schovat to mimo kajutu. Ale nemohla bych bez toho být, kdybych to neměla blízko u těla. Jako prý matka nemůže být bez svého miminka.

Je tu klimatizační zařízení. Na Kronosu je vysokotlaká ventilace, která i v tomto okamžiku tiše bzučí. Odsávání je pod perforovanými stropními deskami. V každé je nejméně čtyřicet šroubků. Čtyřicet šroubků pokaždé, kdybych chtěla ke svému miminku, to by bylo k nevydržení.

Podruhé dnes prohlížím jeho zásuvky. Pořád to k ničemu nevede. Je v nich dopisní papír, takový ten modrý modelovací vosk, kterým si člověk lepí na stěnu pohledy, několik velkých oblýskaných čísel Playboye, elektrický holicí strojek, několik sad karet, krabička s šachovými figurami, čtyři průhledné plastické krabičky a v každé jeden velkolepý hedvábný motýlek, nějaké zahraniční valuty, kartáč na šaty a ještě pár zlatých řetízků, jaké nosí kolem krku.

Na policice na knihy má španělsko-dánský slovník, tureckou konverzaci od Berlitze, příručku o kontraktním bridži od BP, pár knih o šachu. A ohmataný paperback s kresbou nahé vypasené blondýny s názvem Flossy – 16 let.

Nikdy jsem se vážně nezajímala o jiné knihy než odborné. Nikdy jsem netvrdila, že jsem kulturní. Na druhé straně jsem si vždy myslela, že přece nikdy není pozdě, aby člověk začal nový, učený život. Možná by mohl začít s šestnáctkou Flossy.

Beru ze zásuvky kapesní nůž. Na ostří čepele je několik lahvově zelených zrněk. Otvírám skříň a ještě jednou se probírám oblečením. V téhle barvě tu nic není. Jakkelsen si v posteli tlumeně pokloktává.

Vytáhnu ze zásuvky krabičku s šachovými figurami. Vezmu bílého krále a černou královnu a postavím je na stůl. Jsou pečlivě vyřezané z nějakého těžkého dřeva. Šachovnice leží na stole. Je na ní tenká kovová destička. Na lodi je určitě praktické, když jsou šachy na magnet. Magnet, kolečko barvy olova, je na figurách dole pod nožičkou. Na kolečku je nalepený kousek zelené plsti. Vtlačím ostří nože mezi nožičku krále a kovové kolečko. Kolečko klade odpor, ale povolí. Po stranách je na něm maličko lepidla. Pokládám kolečko na stůl. Na noži zůstalo zrnko plsti, několik droboulinkých zelených chloupků, které jsou vidět, jen když člověk ví, že tam jsou. Figura je dutá. Je možná osm centimetrů vysoká a v celé výšce je v ní vyvrtaný váleček o průměru půl druhého centimetru. To zřejmě Jakkelsen neudělal, takhle byly figury vyrobeny. Ale on toho využil. Nahoře ve figuře je hrudka modelovacího vosku. Pod ním jsou tři průhledné plastické trubičky. Vytřepu je ven. Pod nimi jsou ještě čtyři. Dávám je zpátky, zapečetím je modelovacím voskem a přilepím na figuru magnet. Mohla jsem prozkoumat i ostatní figury a podívat se, jestli se do každého pěšce vejdou dvě nebo tři trubičky. A spočítat si, jestli toho má na čtyři nebo na šest měsíců. Ale už se mi chce jít. Osamělá dáma se nemá zdržovat v kajutě cizího pána moc dlouho.

4

– Byla to moje první cesta. Tak jsem šel za kolegou. "Jak se pluje do Grónska?" ptám se. "Pojedeš ke Skagenu," on nato. "Tam zahneš doleva. Až přijedeš k mysu Farvel, zahneš doprava."

Zavrtávám vývrtku do zátky. Je to bílé víno, má žlutozelenou barvu a Urs je poslal nahoru výtahem samotné v posledním okamžiku, jako by to byla ikona citlivá na teplotu. Když vývrtku vyvklám ven, zůstane půlka zátky v láhvi. Musím vrtat ještě jednou. Teď se pahýl korku drolí a padá do vína. Urs říkal, že Montrachet je skvělé víno. Takže taková malá zátká by mu neměla uškodit.

– Pak vzal námořní mapu, položil pravítko hranou ke Skagenu, ohnul ho do oblouku k mysu Farvel a nakreslil čáru. "Podle té pojedeš," povídá, "tak popluješ grand circle sailing. A posledních osmačtyřicet hodin před mysem nebudeš spát. To budeš pít černý kafe a koukat po ledovcích."

To mluví Lukas. Je ke svým posluchačům otočený zády. Ale díky své autoritě je má pevně v moci.

V důstojnické jídelně jsou kromě něho ještě tři lidé. Katja Claussenová, Seidenfaden a lodní inženýr Kützow.

Servíruji poprvé v životě.

– Tehdy se plulo v dubnu. Zkoušeli jsme se trefit do takzvaného "velikonočního východního větru". Když se to povedlo, měli jsme někdy celou cestu vítr v zádech. Dobrovolně se rozhodnout pro dobu od listopadu do konce března, to bylo nemyslitelné.

Jsou pravidla, v jakém pořadí se má nalévat. S těmi já bohužel nejsem obeznámena. Tak to zkouším a nalévám jí. Ona víří centimetrem vína ve sklenici, ale očima visí na Lukasovi, a když ochutnává, tak chuť nevnímá.

Přistupuji ke stolu střídavě z pravé a z levé strany. Abych uspokojila všechny.

Převlékli se. Muži mají bílé košile, ona je v červených šatech.

– První led můžeme čekat čtyřicet hodin od mysu Farvel. Tam šel v devětapadesátém ke dnu "Hans Hedtoft" Grónské obchodní společnosti a pětadevadesát cestujících a členů posádky zahynulo. Viděla jste někdy plovoucí ledovec, slečno Claussenová?

Podávám květák a Ursovy bagetky s kváskem. U stolu to jde obstojně. Ale u výtahu mi zbytek kvěťáku spadne na vařeného lososa. Ten leží na podnosu v celé své kůži a zírá na mě a čeká, co bude. Urs mi vysvětlil, že se od jednoho japonského kuchaře naučil nevařit oči, ale schovat si je a dát je zpátky, když je maso měkké, a kromě toho to celé lehounce potřít bílkem, takže ryba dostane slizký lesk, jako kdyby šla na stůl rovnou ze sítě. Moc se mi to nezdá. Řekla bych, že působí chciplým dojmem.

Seškrábnu květák a nesu lososa ke stolu. Oni se stejně nedívají, co jedí. Dívají se na Lukase.

– Plovoucí ledovce jsou kusy ledu, které se odlomí od pevninského ledovce a plavou na jih do moře. Když jsou masivní, je poměr mezi částmi nad vodou a pod hladinou jedna ku pěti. Když jsou duté, je to jedna ku dvěma. Nejnebezpečnější jsou přirozeně ty druhé. Viděl jsem plovoucí ledovce čtyřicet metrů vysoké a padesát tisíc tun těžké, a mohly se převrátit vibracemi lodního šroubu.

Pálím si prsty o zapékané brambory. Lukas toho ještě moc neviděl. U Antarktidy jsem se v gumovém člunu proplížila kolem částečně roztálých tabulových ledovců, které byly devadesát metrů vysoké, vážily milion tun a mohly vybuchnout, kdyby si člověk zapískal první sloku "To léto líbezné a radostné".

– Titanic se v roce 1912 srazil s ledovcem jihovýchodně od Newfoundlandu a během tří hodin se potopil. Zahynulo patnáct set lidí.

V kajutě jsem si dala do umyvadla noviny, předklonila se a ostříhala si dvacet centimetrů vlasů, abych je měla stejně dlouhé jako to, co mi vyrostlo na popálenině. Poprvé, co jsem na palubě, jsem si sundala z hlavy šátek. Víc toho pro to, aby mě Claussenová nepoznala, udělat nemohu.

Mohla jsem si tu námahu ušetřit. Jsem jako moucha na zdi, nevidí mě. Seidenfaden se dívá na Lukase, lodní inženýr se dívá na svou sklenici a Lukas se nedívá na nikoho a na nic. Ona na mně v jednom okamžiku spočine očima a odhaduje mě. Je nejméně o dvacet centimetrů vyšší a o pět let mladší než já. Je tmavá a ostrážitá a rys kolem jejích úst vypráví příběh, možná celou historii o tom, co to – v přesném opaku k obecnému mínění – ženy stojí, aby vypadaly dobře.

Doufám. Při Izaiášově pohřbu byla tma. Bylo tam dvacet dalších žen. A ona tam byla kvůli něčemu jinému. Přišla varovat Andrease Fina. Měl si to varování vzít k srdci.

Ve zlomku vteřiny si mě zakatalogizuje. V duchu otevře zásuvku s nápisem "obsluha" a "metr šedesát" a hodí mě tam a zapomene na mě. Musí se soustředit na jiné věci. Pod stolem položila Seidenfadenovi ruku na stehno.

Ten se lososa ani nedotkl.

– Máme přece radar, říká.

– Hans Hedtoft měl radar taky.

Žádný zkušený kapitán či vedoucí expedice své spolucestující vědomě neděsí. Člověk důvěrně obeznámený s rizikem plavby v ledu ví, že když už jednou je na cestě, nemůže si dovolit napomáhat vnějšímu nebezpečí strachem v lidských duších. Nechápu ho.

– A ledovce, to je ještě ten nejmenší problém. Tak si polární moře představuje obyčejný člověk. Horší je ledové pole, souvislý pás ledových ker, který plave podél východního pobřeží na jih, v listopadu se otočí kolem mysu Farvel a táhne se kolem Godthabu na sever.

Z druhé láhve se mi podaří dostat zátku celou. Nalévám Kützowovi. Pije a prohlíží si roztržitě vinětu. Zajímá ho procento alkoholu.

– Tam, kde souvislé ledové kry končí, začíná západní led. Ten se tvoří v Baffinově zálivu a tlačí se dolů do Davisova průlivu, kde smrzne vjedno se zimním ledem. Tak vzniká ledové pole, do kterého se dostaneme u rybných lovišť severně od Holsteinsborgu.

Na cestách jsou všechny lidské city intenzivnější. Když se z Qaanaaqu vyrazilo na lov, na návštěvu či do Qeqertatu, explodovala latentní zamilování, přátelství, nepřátelství. Mezi Lukasem a jeho dvěma cestujícími a zaměstnavateli panuje obrovská vzájemná nevole.

Dívám se na Lukase. Nic neřekl ani neudělal. Přesto bez jediného slova vyžaduje, aby se na něho člověk díval. Znovu mám ten nejasný, zneklidňující pocit, že jsem shlédla představení, které bylo zinscenováno částečně kvůli mně, a já jsem je nepochopila.

– Kde je Třrk? ptá se Lukas.

– Pracuje, odpovídá Claussenová.

Když člověk přiletí z Evropy do Thule, bude mít po vystoupení z letadla pocit, že se dostal do mrazáku s přetlakem a do plic se mu teď tlačí neviditelný mráz pod tlakem několika atmosfér. Když letí opačným směrem, bude si v Evropě myslet, že přistál ve finské sauně. Ale loď plující do Grónska nemíří na sever, nýbrž na západ. Mys Farvel leží na stejné rovnoběžce jako Oslo. Zima přijde, až když se zatočí a pluje se přímo na sever. Vítr, který se během dne zvedl, je syrový a vlhký, ale ne chladnější než bouře v Kattegatu. Vlny naopak jsou hlubokými a dlouhými pohyby severního Atlantiku.

Paluba je celá pod vodou. Nákladový jícen předního nákladního prostoru je teď zavřený. Krokuji si jej. Má pět a půl krát šest metrů. To původně neměl. Vepředu i vzadu je bílý, čerstvě natřený třičtvrtimetrový okraj. A v palubě jsou svary. Není to tak dlouho, co byl otvor na každé straně téměř o metr rozšířen.

Pro Evropu je moře symbolem neznámého a plavba lodí je tak cestou a dobrodružstvím. Tahle představa se nezakládá na skutečnosti. Plavba lodí je ze všech pohybů nejblíže stavu klidu. K pocitu, že se člověk pohybuje, jsou nutné body v krajině, pevné body na obzoru, ledové hrboly mizící pod sanicemi a pohled na hory přes napariaq, stojan vzadu na saních, ledové formace, které rostou, míjejí a mizí za obzorem.

Tohle všechno na moři chybí. Loď jako by stála na místě, jako by to byla nehybná plošina z oceli, orámovaná neměnným kruhovým panoramatem, nad nímž se táhne šedivé a studené zimní počasí, a položená na pohyblivé, ale stále stejné propasti vody. Monotónně se namáhající motor jí otrásá a ona marně přešlapuje na místě.

Nebo taky už jsem na cestování moc stará.

S mlhou se na mě zvenku snáší deprese.

Aby člověk mohl cestovat, musí mít domov, z něhož odjíždí a do něhož se vrací. Jinak je to uprchlík, psanec, qivittoq. V Qaanaaqu v severním Grónsku se lidé právě teď sesedají k sobě v boudách z prken a vlnitého plechu.

Jako už tolikrát předtím se ptám, jak jsem skončila tady. Nemohu nést celou vinu sama, to je příliš těžké břímě, určité jsem také neměla štěstí, vesmír se nějak musel ode mě odvrátit. Když mé okolí ustoupí, stáhnou se i já jako živá mušle slávka, když na ni kápnou citron. Neumím nastavit druhou tvář, nedokážu vyjít nepřátelství vstříc s další důvěrou.

Jen jednou jsem Izaiáše uhodila. Vyprávěla jsem mu, že když u Siorapaluku hluboko v zálivu pukal led, skákali jsme jako děti z kry na kru a dobře jsme věděli, že když uklouzneš, tak zahučíš pod led a proud tě odnese k Nerrivik, matce moře, odkud se už nikdy nevrátíš. Den nato že prý počká před Jednotou, u sochy Gróňana na náměstí. Když jsem vyšla ven, byl pryč, a když jsem šla přes most, byl dole na ledu, na tenkém novém ledu zvětralém odspodu proudem. Nekřičela jsem, nemohla jsem křičet, šla jsem k pisoáru u mola a vlídně jsem na něho zavolala, a on šel, hopkal váhavě přes led, a když stál nahoře na kočičích hlavách, praštila jsem ho. Ta rána nejspíš byla – jak už násilí může být – destilátem mých citů k němu. Sotva se udržel na nohou.

– Ty mě biješ? řekl a mrkal skrz slzy a rozhlížel se po zbrani, kterou by mě . mohl rozpárat.

Pak se jediným, ale nesmírným skokem vrátil k bezmezným rezervám své povahy.

– Naammassereerpoq, na to se snad dá zvyknout.

Tu hloubku já v sobě nemám. Možná i proto jsem dopadla tak, jak jsem dopadla.

Nic není slyšet, ale vím, že za mnou někdo stojí. Pak se Verlaine opře o zábradlí a dívá se na moře jako já. Sundá si pracovní rukavici a vytáhne z náprsní kapsy hrst rýže.

– Myslel jsem, že Gróňani maj krátký nohy a šukaj jako svině a dělaj, jenom když maj hlad. Jednou jsme vezli petrolej do jednoho města někde na severu. Přečerpávali jsme ho přímo do nádrží na břehu. Pak se objevil chlapík ve člunu a vystřelil z pušky a něco zakřičel. A všichni utíkali domů do chat a vrátili se s puškama a vyrazili v jolách na moře nebo začali střílet rovnou ze břehu. Kdybych nedával pozor, vyrazil by tlak hadice z nádrží. Ukázalo se, že to bylo kvůli hejnu nějakých ryb.

– V kterou roční dobu to bylo?

– Možná v červenci nebo začátkem srpna.

– To byla běluha, taková malá velryba. Tak to bylo u jedné ze stanic na jih od Upernaviku.

– Telegrafovali jsme obchodní společnosti, že přestali pracovat a jeli na ryby. Odpověděli nám, že to se stává několikrát do roka. Primitivní lidi takoví jsou. Když maj pupky plný, neviděj důvod, proč by pracovali.

Souhlasně přikyvuju.

– V Grónsku se říká, že Filipínci jsou národ líných mrňavých pasáků a na moři jsou k něčemu jenom proto, že jim stačí dolar na hodinu, ale že jestli člověk nechce najednou mít nůž v zádech, musí je pořád krmit spoustou vařený rýže.

– To je pravda.

Naklání se ke mně, aby nemusel křičet. Dívám se nahoru k můstku. Tady jsme dobře vidět.

– Na tyhle lodi existují pravidla. O něčem rozhoduje kapitán. O něčem Tork. Ale ne o všem. Jsou závislí na nás, na krysách.

Usmívá se na mě. Jeho zuby jsou v kontrastu k tmavé pleti jako kousky glazované křídly. Všímá si mého pohledu.

– To jsou porcelánové korunky. Byl jsem ve vězení v Singapuru. Po roce a půl jsem v puse neměl ani jeden zub celej. Čelist jsem měl svázanou galvanizovaným ocelovým drátem. Tak jsme zorganizovali útěk.

Naklání se ke mně ještě blíž.

– Tam jsem si uvědomil, jak špatně snáším policajty.

Zvedá se a odchází. Já zůstávám stát a dívám se na moře. Začíná sněžit. Ale to není sněh. Padá to od paluby. Prohlížím se. Moje péřová bunda je po celé délce od límce až ke gumičce kolem pasu rozříznutá jedním jediným řezem, který nezasáhl podšívku, ale prořízl vycpávku, z níž teď létají pírka a víří kolem mě jako sněhové vločky. Svlekám bundu a skládám ji. Když jdu přes palubu zpátky, napadá mě, že musí být zima. Ale mně zima není.

5

Sociální rada Obchodního loďstva vydává pro předplatitele balíky vždy devíti videofilmů najednou. Sonne se chystá ukázat nám na zvětšené obrazovce v tělocvičně první z nich. Sedám si až dozadu. Když se zatemní a objeví se západ slunce nad pouštní krajinou, odplížím se pryč.

Na druhé palubě je ve dvou proti sobě postavených řadách skříní shromážděný sklad náradí a náhradních dílů. Beru si křížový šroubovák. Maně se ve skříních přehrabuji. V dřevěné bedně nacházím šedivá, lehce naolejovaná kuličková ložiska z masivní oceli, o trochu větší než golfový míček a zabalená v mastném papíře. Jedno si беру.

Jdu po schodech nahoru na zadní palubu. Tam je ve dvou dlouhých oknech vidět světlo z promítaného filmu. Lezu po kolenou k přepážce pod oknem a koukám se dovnitř. Když najdu Verlainovu leskle černou šíji i profil Jakkelsenových kudrn, jdu zpátky do chodby. Odemykám si Jakkelsenovu kajutu.

Teď je v zásuvce pod palandou jen ložní prádlo. Ale šachy jsou pořád na svém místě. Balím si krabičku do svetru. Pak chvíli poslouchám u dveří a jdu zpátky k sobě. Kovovým trupem lodi zaznívá odněkud zdaleka z neurčitého směru zvuková stopa filmu.

Dávám krabičku do zásuvky. Je to zvláštní pocit, mít u sebe něco, co by podle toho, v kterém přístavu by to našli, vyneslo majiteli cokoliv od tří roků nepodmíněně po trest smrti.

Oblékám si teplákovou soupravu. Ložisko vážu do nadvakrát přeložené dlouhé bílé osušky a věším ji zpátky na věšák. A pak si sedám a čekám.

Když člověk čeká dlouho, musí do čekání zasáhnout, aby nebylo destruktivní. Když nic nedělá, myšlenky začnou tékat, probudí se úzkost a neklid, ohlásí se deprese, půjde to s ním z kopce.

Abych neklesala na duchu, ptám se sama sebe, co je to člověk, kdo jsem já sama.

Jsem mé jméno?

Toho roku, kdy jsem se narodila, jela máma do západního Grónska a přivezla odtamtud ženské jméno Millaaraq. To Moritzovi připomínalo dánské slovo mild, mírný, které se ve slovníku jeho a mámina milostného vztahu nevyskytovalo, a protože si přál vše grónské podrobit transformaci a učinit to tak evropským a známým, a já jsem se prý – v bezmezně důvěře kojence, který ještě neví, co ho čeká – na něho usmála, shodli se podle dánského smil, úsměv, na Smillaaraq, jež se opotřebením, kterému časem podlehneme všichni, zkrátilo na Smilla.

Což je jen zvuk. Tak člověk může hledat za ním a najde tělo s krevním oběhem a proudícími šťávami, jeho radost z ledu, hněv, touhu, vědomosti o prostoru, chatrnost, věrolomnost a loajalitu. Pod těmito pocity pak stoupají a odeznívají nepojmenované síly, jsou tu rozkouskované a nesouvislé vzpomínky, bezejmenné zvuky. A geometrie. Hluboko v nás je geometrie. Moji učitelé na univerzitě se znovu a znovu ptali, co to je realita geometrických pojmů. Kde existuje, ptali se, dokonalý kruh, skutečná symetrie, absolutní rovnoběžnost, když je nelze zkonstruovat v tomhle nedokonalém vnějším světě?

Neodpovídala jsem, poněvadž by nepochopili samozřejmost odpovědi a její nedožrnné důsledky. Geometrie existuje v našem vědomí jako vrozený fenomén. Ve vnějším světě dokonalý krystal sněhu nikdy nevznikne. Ale v našem vědomí třpytivý a naprosto dokonalý led existuje.

Když má člověk ještě sílu, může se vydat dál, za geometrii, do tunelů světla a temnoty, které jsou v každém z nás a sahají až k nekonečnu.

Člověk by mohl udělat tolik, kdyby měl sílu.

Film skončil před dvěma hodinami. Před dvěma hodinami se Jakkelsen zamkl v kajutě. Ale nemám proč být netrpělivá. Když člověk vyrůstá v Grónsku, nemůže nepoznat, co to jsou drogy. Kliše, že narkomani jsou nevypočitatelní, není pravdivé. Ti se naopak dají až moc dobře odhadnout. Vím, že Jakkelsen přijde. Mám dost trpělivosti a mohu čekat, jak dlouho bude třeba. Nakláním se, abych zhasla. Budu sedět potmě. Vypínač je mezi umyvadlem a skříní, a tak se musím natáhnout.

V tom okamžiku rozrazí Jakkelsen dveře. Musel tedy poslouchat za nimi. Podcenila jsem ho. Připlížil se a odemkl a čekal, až se uvnitř něco pohne, a já jsem seděla hned za dveřmi a nic jsem neslyšela. Teď otvírá tak přesně, že mě dveře udeří do spánku a odhodí mě na zem mezi postelí a skříní. A je vevnitř a zase za sebou zavře. Na svou fyzickou sílu se nespolehal. Vzal si velký lanový roubík s dřevěnou rukojetí a dutou špičkou z leštěné oceli.

– Dej to sem.

Zkouším se posadit.

– Zůstaň ležet!

Sedám si.

On si otočí roubík v ruce těžkým koncem dolů a praští mě přes nohu. Zasáhne mě do kosti u pravého kotníku. Tělo se na okamžik vzpírá uvěřit, jak moc to bolí, a pak mi kostrou až do temene lebky šlehne bílý ohnivý jazyk a horní část těla se mi sama od sebe zase sesune na podlahu.

– Dej to sem.

Nemohu mluvit. Ale strčím ruku do kapsy a vytáhnu plastické pouzdro a podám mu je.

– Všechno.

– Je to v zásuvce.

Rozmýšlí se. Aby se dostal k psacímu stolku, musí mě překročit.

Je neklidnější než kdykoliv jindy, ale je na něm něco cílevědomého. Slyšela jsem jednou Moritze povídat, že s heroinem se dá žít dlouhý a zdravý život. Když si to člověk může dovolit. Látka sama o sobě má téměř konzervační účinek. Do hrobu feťáky klátí studená domovní schodiště a záněty jater a nečisté směsi a AIDS a vyčerpávající shánění peněz. Ale když na to člověk má, může si své závislosti užívat ve zdraví. Říkal Moritz.

Zdálo se mi, že to je cynické, ironicky distancované přehánění odborníka. Heroin je sebevražda. Když se to potáhne přes pětadvacet let, tak to podle mě lepší nebude. Za každých okolností je to pohrdání vlastním životem.

– Podej mi to.

Sedám si na bobek. Když si zkusím stoupnout, pravá noha se mi podlomí a padnu na kolena. Udělám pád trochu větší, než je, a u umyvadla se vyhrabu na nohy. Vezmu si z věšáku bílou osušku a otřu si krev z obličeje. Pak se otočím a odkulhám krok směrem k psacímu stolku a zásuvkám. Osušku mám pořád v ruce. Otočím se ke skříni.

– Klíč je tady.

Když se otáčím, rozmáchnu se. Osuška letí po kruhu dopředu k okénku, stoupá ke stropu a akceleruje dolů ke hřbetu jeho nosu.

On to vidí a ustoupí. Ale je připravený jen na šlehnutí kusem látky. Kulička ve froté ho zasáhne přímo nad srdce. Padá na kolena. Pak se rozmáchnu znovu. On stačí zvednout paži, rána mu přistane pod ramenem a odhodí ho na postel. Teď by vraždil. Rozmáchnu se ze všech sil a mířím mu na spánek. On zcela správně jde proti ráně, zvedne ruku, osuška se mu kolem ní omotá a on trhne. Letím metr směrem k němu. A on uhodí roubíkem, nízko a švihem. Trefí mě do podbřišku. Mám pocit, že se na sebe dívám zvenčí, něco mě zvedá, letím kajutou dozadu a pochopím, že to, co mě udeřilo do zad, je psací stolek. On přelézá palandu. Necítím tělo. Podívám se dolů. Nejdřív se mi zdá, že ze mě vytéká bílá tekutina. Pak si uvědomím, že to je osuška, kterou jsem mu v pádu stáhla z ruky. On přelézá okraj postele. Zvednu kuličku ze země, zkrátím osušku na polovinu, dám si pravou ruku přes levou a s nataženými pažemi se rozmáchnu.

Kulička ho zasáhne pod špičku brady. Hlava mu poskočí dozadu, tělo ji o něco pomaleji následuje a on odletí ke dveřím. Zašmátrá za sebou a opře se o kliku, ale pak to vzdá a sesune se na zem.

Chvilí zůstávám stát. Pak lezu přes tři metry podlahy a opírám se o postel a skříň a umyvadlo. Od pupku dolů jsem ochromená. Sbírám jeho roubík. Z kapsy mu vytahuji jeho malé pouzdro.

Probírá se dlouho. Tisknu se k roubíku a čekám. On si osahává ústa a plive si do rukou. Je vidět krev a v ní světlejší pevné kousky.

– Zničilas mi obličej.

V horní čelisti má vyraženou půlku řezáku. Je to vidět, když promluví. Hněv z něho vyprchal. Vypadá jako dítě.

– Tak dej mi tu trubičku, Smillo.

Vytáhnu ji a balancuji si ji na stehně.

– Chci vidět přední nákladní prostor.

Tunel začíná ve strojovně. Z podlahy vedou dolů mezi ocelovými trámy podstavce motoru schůdky. Na jejich konci jsou vodotěsné požární dveře do úzké, ani ne metr široké chodby, ve které se jen tak tak dá stát.

Dveře jsou zamčené, ale Jakkelsen je otevře.

– Tamhle na druhé straně motoru vede mezi středním a dolním prostorem zadní paluby a dolů k nárožním nádržím tunel stejný jako tenhle.

Nasypal si u mě na mé kapesní zrcátko krátkou tlustou čáru a natáhl si ji rovnou do nosní dírky. To ho proměnilo v suverénního a sebejistého průvodce. Ale šišlá přes ten uražený řezák.

Na pravou nohu téměř nemohu došlápnout. Mám ji oteklou jako po silném výronu. Držím se za ním. Hlavu křížového šroubováčku jsem zabodla do korkové zátky a strčila jsem si jej za pás kalhot.

Jakkelsen rozsvěcí. Každých pět metrů je holá žárovka a kolem ní síť z ocelového drátu.

– Tenhle tunel má pětadvacet metrů. Vede až k přední palubě. Nad námi je nákladní prostor, který má třicet čtyři a půl tisíce kubických stop, a nad ním je další. Ten má třiadvacet tisíc.

Žebra lodi po stranách tunelu tvoří hustou mříž. On na ně pokládá ruku.

– Žebra jsou od sebe dvacet palců. U čtyřtisícetunových lodí to normálně je čtyřicet. Pláty v přídi mají jeden a půl palce. To dává lokální sílu dvacetkrát větší, než kolik pojišťovny a lodní inspekce vyžadují, aby loď schválily pro plavbu v ledu, že jo. Proto jsem věděl, že jedeme do ledu.

– Odkud víš něco o lodích, Jakkelsene?

Narovná se v zádech. Je samý šarm a sil má na rozdávání.

– Pедера Mosta znáš, že jo? Peder Most, to jsem já. Narodil jsem se ve Svendborgu jako on. Jsem zrzavěj. A jsem ze starých časů, kdy lodi byly ze dřeva a námořníci ze železa. Dneska je to obráceně.

Prohrábne si zrzavé kudrny, aby se pořádné načechraly.

– Jsem taky jako on štíhlejší podle módy. Několikrát mi nabízeli, abych dělal manekýna. V Hongkongu se mnou dva chlapíci sepsali smlouvu. Byli z branže. Všimli si mého postoje na dálku. Druhej den jsem měl přijít na první zkoušky. Tenkrát jsem dělal pomocníka v kuchyni. Nestíhal jsem nádobí, že jo. Tak jsem vylil všechny příbory a nádobí oknem. A když jsem přišel do hotelu, byli už bohužel pryč. Kapitán mi srazil z gáže pět tisíc pro potápěče, kterej ten porcelán vytahoval.

– Svět je nespravedlivý.

– To teda je, člověče. To proto jsem jenom námořník. Jsem na moři sedm let. Spoustakrát jsem měl jít na vysokou námořní školu. Vždycky do toho něco přišlo. Ale o lodích vím všechno.

– Ale ten kontejner, co jsme včera hodili do moře, tos nepochopil.

Oči se mu zúží.

– Tak je to pravda, co Verlaine říká.

Čekám.

On mávne rukou.

– Já bych mohl mít pro policii cenu. Mohli by mé vzít do protidrogové jednotky. Já celej ten svět znám, že jo.

Nad našimi hlavami je vodovodní roura. Každých deset metrů je tryska samočinného hasicího zařízení. U každé trysky je matná červená žárovka. Jakkelsen vytáhne z kapsy kapesník a nacvičeným pohybem jej omotá kolem trysky. Pak si zapálí cigaretu.

– Ve všech jsou detektory kouře. Když se člověk posadí do kouta a zapálí si a nedá si pozor, spustí se poplašný zařízení.

S požitekem natáhne kouř do plic a bolestí v zubu mhouří oči.

– Zbavit se v Dánsku ilegálního nákladu, to je peklo. Celá země je samá kontrola, že jo, jen se přiblížíš k přístavu, už máš na krku policii a správu přístavu a celní úřady, a chtějí vědět odkud jedeš, a kam jedeš, a čím je to loď. A v Dánsku nikoho nepodplatíš, všechno to jsou úředníci a nevezmou si ani sklenici minerálky. A tak tě napadne, že někdo z kamarádů by mohl přijet k lodi v menším člunu a bednu vzít a ve tmě ji někde vyhodit na břeh. Ale to taky nejde. Protože všichni vědí, že v Dánsku námořnictvo a celníci spolupracují. Na velkých základnách na Anholtu a ve Frederikshavnu sedej poddůstojníci a dávaj všem připlouvajícím a odplouvajícím lodím v dánských vodách číslo na Pilot Data Systému a sledují je. Hned by na tvého kamaráda s člunem přišli. A tak dostaneš nápad, že bys prostě mohla bednu vyhodit přes palubu. A dáš na ni bójku nebo pár plovoucích balonů. A malou vysílačku na baterky, která vysílá signál, aby si ji ten, co pro ni pojede, mohl zaměřit.

Zkousím si to, co teď slyším, dát do souvislosti s tím, co jsem viděla.

Jakkelsen zamáčkne cigaretu.

– Ale stejné tu něco nesedí. Loď přijela z loděnice z Hamburku. Byla v dánských vodách čtrnáct dní, uvázaná u mola v Kodani. Vyhodit zboží pět set námořních mil od břehu v Atlantiku, to je trochu pozdě, že jo.

Souhlasím. To se zdá nepochopitelné.

– A to včera, neřekl bych, že to bylo pašovaný zboží. Já tuhle branži znám, já vlastně vím, že to nebylo zboží. A víš proč? Protože jsem se do toho kontejneru kouknul. Víš, co v něm bylo? Cement. Stovky padesátikilových pytlů portlandského cementu. Byl jsem se tam v noci podívat. Na kontejneru byl visací zámek. Ale klíče od nákladu pořád visí na můstku, pro případ, že by se náklad posunul. A když jsem měl službu, tak jsem si klíč půjčil. Byl jsem ti napnutej, člověče. Otevřel jsem víko, a on tam byl jenom cement. Říkám si, že to přece není možný, že pod ním určitě je něco schovaný. A tak jsem šel až do kuchyně a vzal jsem si grilovací špíz. Málem jsem si nadělal do kalhot, když jsem si pomyslel, co kdyby mé tam nachytl Verlaine. Dvě hodiny jsem v tom kontejneru přehazoval pytle a probodával je špízem a čekal jsem, co najdu. Tak ti mě rozbolely záda. Ruce mám popraskaný. Cementovej prach je svinstvo. Ale nenašel jsem nic, že jo. To není možný, říkal jsem si, celá tahleta cesta. Všechno je tajný. Máme větší gáži za to, že nevíme, kam a pro co jedeme. A pak s sebou vezou akorát kontejner na odpad plnej cementu. To už je moc. Skoro v noci nespím. Říkám si, že v tom musej být drogy.

– A tak jsi to vzdal.

– Řekl bych, říká pomalu, – že to včera, to byla zkouška. To je právě to, že vyhodit přes bok větší náklad, to není tak jednoduchý. Ráda by ses trefila do přesných souřadnic, abys zboží zase našla.

A nerada bys, aby se bedna dostala do šroubu. Když bude vítr a vysoký vlny, nechtěla bys s tím moc houpat, aby se něco nerozmlátilo. A víš, že i malý pohyby změni tvoji relativní rychlost na radaru námořnictva. Nejradši bys zastavila a pěkně opatrně to šoupla do vody. Ale to nejde. Zaznamenávají všechny změny rychlosti. Hned bys na VKV měla celníky. A tak kdybys opravdu chtěla hodit do vody něco velkého a těžkého diskrétně a nepozorovaně, potřebovala by sis to zkusit. Aby sis ozkoušela plovoucí balony a zaměřovači přístroje a aby se námořníci naučili, co mají na palubě dělat. Abys pořádně sladila výložník jeřábu a naviják a lana. Ten kontejner včera, to byla zkouška, atrapa. Tady ji vyhodili proto, aby si byli jistí, že po nás nepůjdou radary. Ve skutečnosti to byl jenom takovej předchůdce.

– Předchůdce čeho?

– Opravdovýho zboží, čeho asi. Toho, pro který jedeme. To mi věř. Já vím o moři všechno. Tohle je stojí strašnej balík. Takovej kapitál zúročeje jedině drogy, že jo.

Na konci tunelu se vine vzhůru úzké točité schodiště kolem ocelového nosníku ne silnějšího než patka vlnkového stožáru. Jakkelsen pokládá ruku na bílý email.

– Tenhle ten podpírá přední stěžeň.

Pomyslí na výložník jeřábu a naviják. Na obou je uvedené maximální zatížení pětadvaceti tun.

– Není moc silný.

– To je sloupcovým tlakem. Při zatížení stěžeň působí tlak směrem dolů. Žádný větší boční tlak tu nevzniká.

Napočítám šestapadesát schodů a odhaduji, že jsme vystoupili do výšky odpovídající třípatrovému domu. Moje noha to jen tak tak zvládne.

Tady je na schodišti směrem k přepážce odpočívadlo. V přepážce je kruhový poklop o průměru půldruhého metru. Se svými dvěma přítlačnými uzávěry vypadá jako vchod do bankovního trezoru v kresleném filmu. Nehodí se sem. Kronos vypadá, jako by byl postavený ve stejné době jako Kista Dan rejdařství Lauritzen, první velká loď na naftový pohon, kterou jsem v životě viděla, a ohromný zážitek mého dětství. To bylo na začátku šedesátých let. Poklop vypadá, jako kdyby jej sem dali předvěřím.

Je uzavřený ledabyle. Jakkelsen otáčí oběma uzávěry o sto osmdesát stupňů a otvírá jej směrem k nám. Poklop musí být těžký, ale vyjede bez odporu. Na jeho vnitřní straně je těžké trojitě těsnění z černé gumy.

Za dveřmi je plošina, která se vznáší nad temnou nicotou. Odkudsi vedle dveří vytáhne Jakkelsen velkou kapesní svítilnu. Beru si ji od něho a rozsvěcím.

Už podle zvuku, vzdáleného cinkotu od dalekých stěn, se dalo vytušit, jak je prostor veliký. Teď kužel světla dopadá na dno, jež se zdá být závratně hluboko pod námi. Ve skutečnosti je to možná deset až dvanáct metrů. Nakládací jícen je asi pět metrů nad námi. Svítím si podél jeho okraje kolem dokola. Je na něm totéž gumové těsnění. Svítím dolů. Dno je tvořené mříží z nerez oceli.

– Je teď níž, říká Jakkelsen. – Když tu byl kontejner, byla výš.

Pod mříží se dno svažuje ke kanálové výpusti.

Najdu kout a svítím si nahoru podél rohu mezi dvěma stěnami.

Stěny jsou z leštěné oceli. Kus nad zemí světelný kužel okrajem zachytí výstupek připomínající hlavu ruční sprchy, ale sklopený šikmo dolů. O něco výše je další. Potom ještě jeden. Na druhé straně stěny totéž. V celém prostoru je jich dohromady osmnáct.

Prohlížím si stěny. Uprostřed, nahoře a dole je v každé vsazená mřížka padesát krát padesát centimetrů.

Plošina, na níž stojíme, trčí půl metru do prostoru. Nalevo je něco jako přístrojová deska. Na ní jsou čtyři světla, vypínač, měřič označený "oxygen.0/00", další podobný označený "air atm.", termostat se stupnicí od plus 20 do minus 60 stupňů Celsia a hygrometr.

Věším svítidlo na místo. Vycházíme ven a já zavírám poklop. Nalevo jsou ve zdi bílá dvířka. Zkouším je otevřít, ale Jakkelsenovým klíčem to nejde. To není tak důležité. Vím přibližně, co za nimi je. Je tam deska podobná té v nádrži. A regulační tlačítka.

Jdeme zpátky. Jakkelsen jde první. Ubývá mu energie. Pomalu vyhasíná.

Řeknu mu, ať počká u sebe, a jdu mu pro jeho šachy. Nepotkám živou duši. Na mém budíku je půl čtvrté ráno. Je mi, jako kdybych zestárla.

Jdu se vykoupat. Když vyjdu z koupelny, stojí Jakkelsen ve dveřích. Je plný energie. Hubený mladý obličej mu jen září.

– Smillo, šeptá, – nerozdáme si to?

– Řekni mi jednu věc, Jakkelsene. Ten Peder Most, to byl taky fetišák?

6

Strkám hlavu do sušičky a zabořím ruce do ještě žhavých utěrek. Pleť na obličejích a pokožka na rukou mi začnou okamžitě citelně vysychat.

Když člověk nemá domov, bude vždy hledat shody, podobnosti, drobné vůně a barvy a dotyky, jež mu připomenou místo, kde se cítil doma, kde jednou došel klidu. V sušičce je pouštní vzduch. Já jsem se jednou cítila doma na poušti.

Šli jsme přes pláň na dně údolí a kolem nás byla plochá step bez života a nad námi žhnoucí slunce. Jako kdyby nějaký nemilosrdně zvědavý bůh na nás zaměřil svůj mikroskop a laboratorní světlo, protože jsme byli jediné živé bytosti v jinak vymřelém světě. Šli jsme písečnými dunami a přes solné pánve, žlutohnědým a popelavě šedým, a přesto dojemně krásným peklem horka. Na sklonku dne přišla písečná bouře, museli jsme se tisknout k zemi s šátkem přes obličej. Neměli jsme už vodu a jeden z účastníků, mladý muž, dostal horečku a křičel, že umírá žízni. Když bouře táhla pryč, zůstal mrak fičícího písku na okamžik viset mezi námi a sluncem. Svítíl zevnitř, jako by byl obklopil slunce, jako kdyby se sluncem do nebeského prostoru stoupal velký žhnoucí roj včel. Bez prokazatelného důvodu jsem měla jasnou hlavu a cítila jsem se šťastná.

Bylo půl dvanácté v noci, oním planoucím světlem bylo půlnoční slunce a bylo to v Schuckerdtově údolí v severovýchodním Grónsku, v arktické poušti, kde polární slunce za kratičkého léta zahřeje skály na pětatřicet stupňů a stvoří komáry sužovanou krajinu vyschlých říčních koryt a horkem se chvějící kamenité půdy. Přecházeli jsme ji dva dny a já jsem si od té doby často přála se tam vrátit. Můj bratr se té expedice zúčastnil jako lovec. Byla to naše poslední dlouhá společná cesta. Cítili jsme se jako děti, jako kdyby den, kdy mě Moritz donutil odjet do

Dánska, a dvanáct let našeho odloučení nikdy nebyly existovaly. V tomto okamžiku se před sušičkou nedokážu odtrhnout od této nespravedlivé vzpomínky z mládí, o jejíž sladkost se už nikdy nebudu moci s nikým podělit. Na smrti není zlé to, že mění budoucnost, nýbrž to, že nás zanechává samotné s našimi vzpomínkami.

Vytahuji křížový šroubovák z korkové zátky a trhám velký černý pytel na odpad.

Předvčírem v noci mi Jakkelsen ukázal nákladní prostor. Od včerejška šroubovák neodkládám.

Když jsem se včera kolem poledne vrátila z prádelny do kajuty, chtěla jsem se převléknout.

Může být, že můj život jako celek je zpackaný. Ale v oblečení mám pořádek. Vzala jsem si s sebou svírací ramínka na kalhoty a nafukovací ramínka na blůzy a svetry si skládám docela určitým způsobem. Když si člověk oblečení pořádně žehlí, skládá, věší, kartáčuje, rovná na hromádky a ukládá na místo, zůstane nové, a přesto důvěrně známé.

Jedno tričko s krátkým rukávem nahoře ve skříni není tak, jak by mělo být. Probírám se hromádkou. Někdo ji prohlížel.

V jídelně si sedám vedle Jakkelsena. Od předešlé noci jsem ho neviděla. Na okamžik přestane jíst, pak skloní hlavu nad talíř.

– Prohledával jsi mi kajutu? ptám se potichu.

Očima mu jako slabá horečka probleskne strach. Vrtí hlavou. Měla bych jíst, ale ztratila jsem chuť. Když jsem toho odpoledne šla po obědě pracovat do prádelny, nalepila jsem na dveře dva tenké proužky pásky.

Když jsem se před večerí vrátila, byly přetržené. Od té chvíle jsem šroubovák neodložila. To možná není nijak racionální reakce. Ale lidé si dodávají odvahy tolika podivnými předměty. Křížový šroubovák snad není horší než plno jiných věcí.

Z pytle se na zem sype něco pánského oblečení, síťovaná tílka, košile, punčochy, džíny, slipy, těžké kalhoty z vlněného kepru.

Tohle je první prádlo ze zapovězené člunové paluby.

Je tu troška dámského oblečení, pletená vesta, punčochy, bavlněná sukně, ručníky s cedulkou "Jutské damažské tkalcovny", z centimetr tlustého froté a s vetkaným jménem Katja Claussenová. Víc toho neposlala. Chápu ji. Ženy nemají rády, když se na jejich prádlo dívají jiní a berou je do rukou. Kdybych nebyla v prádelně sama, prala bych si v kajutě v umyvadle a všela to přes židli. Pak je tu ještě jedna hromádka pánského oblečení, trička s krátkým rukávem, košile, mikiny, plátěné kalhoty. Dají se k tomu říct tři věci. Je to všechno nové, drahé, a je to velikost 46.

– Jaspersenová.

Ty malé černé telefony z umělé hmoty, které jsou na Kronosu v každé místnosti a lze je aktivovat z můstku, takže ten, kdo má službu, může kamkoli vrazit a rozdávat rozkazy, kdykoli se mu zachce, podle mě – přinejmenším v tomto okamžiku – ozřejmují, co vzešlo z geniálního, malicherně teroristického, mazaného a nadmíru zbytečného technického vývoje posledních čtyřiceti let.

– Buďte tak laskavá a přineste na můstek kávu.

Nemám ráda dozor. Nenávídím píchačky a volnou pracovní dobu. Mám alergii na propojené úřední seznamy. Mám odpor k pasové kontrole a rodným listům, k povinné školní docházce, oznamovací povinnosti, vyživovací povinnosti, povinnosti nahradit škodu, povinnosti mlčet, k

celé téhle plesnivé obludě státních kontrolních opatření a požadavků, která člověku po příjezdu do Dánska spadne na hlavu a kterou obyčejně ze svého vědomí vymetám, ale jež mi kdykoliv může znovu zastoupit cestu, například v podobě malého černého telefonu.

Nenávidím to tím víc, protože vím, že to je i jakési zlé požehnání, že celé to západní šílenství s kontrolováním a archivováním a katalogizováním je míněno také jako pomoc.

Když se ve třicátých letech zeptali Ittussaarsuaq, která jako dítě přešla se svým kmenem a rodem přes Ellesmerův ostrov do Grónska, za onoho stěhování, kdy se kanadští Eskymáci poprvé za sedm set let setkali s Inuit v severním Grónsku, když se jí, snad pětasmdesátileté paní, jež prodělala celý proces moderní kolonizace od doby kamenné k bezdrátovému rádiu, zeptali, jaký je současný život ve srovnání s tehdejší, řekla bez váhání: "Lepší – dneska Inuit mnohem méně umírají hladu."

Aby se city nezkalily, musí být čisté. Člověk by mohl nenávidět kolonizaci Grónska s ryzí nenávistí, ale problémem je, že kolonizace, ať už se člověku hnusí pro cokoli, nepopíratelně odpomohla materiální nouzi v nejtvrdějších životních podmínkách na zeměkouli.

Není tu žádné tlačítko, aby se dalo odpovědět. Nakláním se ke zdi vedle mikrofonu.

– Zrovna jsem doufala, že dostanu příležitost udělat, co bude v mých silách.

Na cestě nahoru se jdu podívat na palubu. Kronos se valí dlouhým, příčným vlnobitím, starými vlnami, které se vzedmuly někde daleko v bouři, jež zmizela a zůstal po ní jen tenhle pohyblivý, matně šedý koberec energie spoutané ve vodě.

Ale vítr vane zepředu. Je studený. Vdechuji jej, otvírám ústa, aby ve mně mohl rezonovat, na hluboké a stojaté vlně, jako když člověk fouká přes hrdlo prázdné láhve.

Z vyloďovacího plavidla je stažená plachta. Zády ke mně u něho pracuje Verlaine. Elektrickým šroubovákem připevňuje ke dnu dlouhé lišty z teakového dřeva.

Lukas je na můstku sám. Ruku má na páce kormidla. Automatický pilot je vypnutý. Něco mi říká, že Lukas radši řídí ručně, přestože plavba je tak méně přesná.

Když vejdu, neotočí se. Dokud nepromluví, nenaznačuje nic, že si mě všiml.

– Kulháte.

Vypěštoval si schopnost vidět, aniž by se přímo na něco díval.

– Mám křečové žíly.

– Víte, kde jsme, Jaspersenová?

Nalévám mu kávu. Urs ví přesně, jak ji Lukas chce. Malou a černou a jedovatou, jako deci vařícího dehtu.

– Dnes, právě teď, je na palubě cítit Grónsko.

Z jeho zad vyzařuje nedůvěra. Pokouším se to vysvětlit.

– Vítr je cítit zemí. A zároveň je studený a suchý. Je v něm led. Tento vítr vane od pevninského ledovce na jih, ofoukne pobřeží a dosáhne až sem k nám na moře.

Stavím před něho šálek.

– Já nic necítím.

– To je vědecky dokázaný fakt, že kuřáci, kteří kouří jednu za druhou, si vypálí čich. Silná káva také není dobrá.

– Ale máte pravdu. Dnes v noci kolem druhé hodiny mineme mys Farvel.

Něco mi chce. Nepromluvil na mě ode dne, kdy jsem přišla na palubu.

– Je pravidlem, že když se proplová kolem mysu, podává se hlášení Grónské ledové centrále.

Nalétala jsem tři sta hodin v Havillandu Twin-Otter Ledové centrály a v kasárnách v Narsarsuaqu jsem na základě leteckých snímků tři měsíce kreslila mapy ledové situace a pak je telefaxem posílala Meteorologickému ústavu, který je přes Rádio Skamlebak předává námořní plavbě. Ale tohle všechno mu povídat nebudu.

– Tento systém je dobrovolný. Ale všichni jej používají. Ohlásí se, a potom se hlásí jednou denně.

Polyká kávu, jako se polyká prášek proti bolesti hlavy.

– Pokud člověk nemá za lubem něco nezákonného. A nechce zatajit, kde se pohybuje. Když se neohlásí Ledové centrále, nedozví se o něm dánská inspekční plavidla. A ani policie.

Všichni se mnou mluví o policii, Verlaine, Maria, Jakkelsen. A teď Lukas.

– S rejdařstvím byla uzavřena dohoda, že telefon na palubě se během cesty nebude používat. Jsem ochoten učinit jednu výjimku.

Nejprve mě jeho nabídka překvapí. Nemyslím, že jsem působila dojmem, že potřebuju vysedávat u telefonu a přes Rádio Lyngby fňukat s rodinou.

Pak mi pomalu svítá. Pozdě, samozřejmě, ale o to jasněji. Lukas si myslí, že jsem od policie. Verlaine taky. A Jakkelsen taky. Myslí si, že jsem tu v civilu. To je jediné možné vysvětlení. Proto mě Lukas na loď vzal.

Dívám se na něho. Není na něm nic vidět, ale samozřejmě, musí mít strach. Určitě už při našem prvním setkání byl v odrazu jeho odvráceného obličeje v oknech kasina strach. Jistě už v životě absolvoval více pochybných plaveb. Ale na téhle je něco zvláštního. Téhle se bojí. Do takové míry, že mě vzal na palubu. Myslel, že jsem něčemu na stopě. Že jeho vzpírající se povolnost mu zajistí něco jako alibi, kdyby snad na něho a Kronos a jeho pasažéry dopadla ruka zákona.

Je to v jeho zádech, v jejich ztuhlosti, v pocitu, že se snaží mít všechno pod dozorem, být vždy přítomen. V disciplíně, kterou udržuje.

– Tady na lodi... schází vám tu něco?

Tenhle obrat pro něho není přirozený. Není důstojník pro sociální otázky či personální šéf. On rozdává rozkazy.

Přistupuji zezadu k němu.

– Klíč.

– Máte klíč.

Jsem u něho tak blízko, že bych mu mohla dýchat na krk. On se neotáčí.

– Od člunové paluby.

– Ten byl zabaven.

Ze zad mu vyšlehne rozhořčení. Nad mým požadavkem. Ale hlavně nad tím, že mu odňali jeho neomezenou moc nejvyššího velitele na lodi.

Pak se ptám. Jako se Jakkelsen ptal mě.

– Kam plujeme?

Jeho prst přistane na námořní mapě vedle něho. Je to mapa jižního Grónska. Přes ni je položené průhledné plastické faksimile s čarami, kruhy, šrafovanými a inkoustově černými trojúhelníky z vysílače v Julianehabu s informacemi o koncentracích ledu, viditelnosti a plovoucích ledovcích. Na mapě je vytyčený kurs, podél pobřeží na sever, kolem Thorvaldsenova mysu a odtud na severoseverovýchod. Čára končí uprostřed moře někde kolem Západní země.

– Víc nevím.

Nenávidí je za to. Že ho drží zkratka jako batole.

– Ale západní led se táhne na jih až pod Holsteinsborg. A s tím není žádná legrace. Dovezu je někam na sever od fjordu u Jižního proudu. Dál mě nedostanou.

Sedla jsem si vedle Jakkelsena. Na druhé straně stolu sedí Fernanda a Maria. Jednou provždy se spojily proti světu mužů kolem nich. Nevidí mě. Jako by se cvičily, jaké to bude, když za chvíli už nebudu existovat.

Jakkelsen zírá do svého talíře. Vedle něho leží jeho svazek klíčů. Odložím nůž a vidličku, natáhnu se, položím pravou ruku na jeho klíče, pomalu si je přes desku stolu přitáhnu a shodím si je do klína. Pod okrajem stolu si je jeden po druhém proberu mezi prsty, dokud nenajdu klíč označený třemi písmeny K a číslem 7. To je univerzální klíč Kronosu, který mám i já. Ale na Jakkelsenově klíči je kromě toho ještě písmeno H. Loď opravovali v Hamburku. H znamená Hauptschlüssel. Stáhnu klíč z kroužku. Pak položím svazek zpátky na stůl a vstanu. Jakkelsen se ani nepohnul.

V kajutě se teple obléknu. A jdu na zadní palubu.

Courám se, ruku mám na zábradlí. Mělo by to vypadat jako promenáda.

V severním Grónsku se vzdálenosti měří v sinik, ve "spáncích", v počtu přenocování, který cesta trvá. Není to žádná určitá vzdálenost, protože počet sinik se podle počasí a roční doby může měnit. Není to ani časový pojem. Za stahující se bouře jsme s mámou jely na jeden záťah z Force Bay do Iity, což by bývalo bylo na dvě přenocování.

Sinik není vzdálenost, není to počet dnů ani hodin. Je to prostorový i časový fenomén, pojem v prostoročase, který označuje spojení prostoru a pohybu a času, jež je pro Eskymáky samozřejmé, ale v žádné běžné evropské řeči je nelze vyjádřit.

Evropská vzdálenost, pařížský normovaný metr, je něco jiného. To je pojem pro přetvořitele, pro ty, jejichž první a nejdůležitější pohled na svět je ten, že je třeba jej předělat. Je to pojem pro inženýry, vojenské strategie, proroky. A kresliče map. Jako jsem já.

Metrický systém jsem si doopravdy zažila až na zeměměřičském kursu Dánské vysoké školy technické na podzim 1983. Měřili jsme Oboru v Klampenborgu, s teodolity a měřickými pásmy a normálním rozdělením a ekvidistancí a stochastickými proměnnými a v dešti a s tužičkami, které se pořád musely ořezávat. A krokováním. Náš učitel neustále opakoval, že zeměměřičství začíná a končí tím, že geodet zná délku svého kroku.

Zнала jsem svůj běh měřený v sinik. Věděla jsem, že když jsme běželi za saněmi, protože nebe bylo černé potlačovanými výbuchy, byl časoprostor kolem nás poloviční ve srovnání s počtem

siník, který platil, když jsme se nechali táhnout přes rovný nový led. V mlze byl dvojnásobný, ve sněhové bouři až desetinásobný.

V Oboře jsem si tedy převedla své siník na metry. Od té doby přesně vím, jakou vzdálenost urazím, když udělám krok, a je jedno, jestli chodím ve spaní nebo po provaze a jestli mám na nohou těžké boty a stoupací železa nebo černé lodičky, ve kterých se musí po Japonsku pět centimetrů krok.

Neprocházím se po zadní palubě pro potěšení. Měřím Kronos. Dívám se na moře. Ale veškerou energii soustředím do své paměti.

Šourám se pětadvacet a půl metru kolem zadního stěžně s dvěma výložníky k zadní nástavbě. Podél nástavby je to dvanáct metrů. U zábradlí se nakláním a odhaduji výšku volného boku na pět metrů.

Za mnou někdo stojí. Otáčím se. Dveře do kovodílny jsou plné Hansena. Je mohutný, na nohou má velké vysoké dřeváky. V ruce drží něco, co vypadá jako krátká dýka.

Prohlíží si mě s onou pohodlnou, brutální spokojeností, kterou jistým mužům dodává pocit fyzické převahy.

Zvedá nůž. Pak levou rukou začne krouživým pohybem čistit čepel hadříkem. Na čepeli zůstává bílá mýdlovitá vrstva.

– To je vídeňský vápno. Musej se čistit vídeňským vápnem. Jinak ostří nevydrží.

Na nůž se nedívá. Když mluví, nespouští ze mě oči.

– Dělán si je sám. Ze starých rámových pil. To je ta nejtvrďší ocel na světě. Nejdřív upravím ostří na diamantovým brusku. Pak ho vyčistím karborundem a obtáhnu ho olejovým brouskem. Nakonec ho vyleštím vídeňským vápnem. Jsou strašně ostrý.

– Jako břitva?

– Ostřejší, říká spokojeně.

– Špičatější než pilníček na nehty?

– Mnohem špičatější.

– Jak je tedy možný, že se doprdele neoholiš a že přijdeš do kuchyně, kterou jsem já uklidila, a máš tak nemožně zasraný nehty?

On se podívá nahoru k můstku a zpátky na mě. Olizuje si rty. Ale neví, co by na to řekl.

Copak to není pořád stejná historie? Nevypouštěla snad Evropa vždycky svoje kanály v koloniích? Kronos, nejsou to znovu trestanci na cestě do Austrálie, cizinecká legie na cestě do Koreje, komanda anglických vojáků na cestě do Indonésie?

V kajutě vytáhnu z kapsy bundy dva stočené archy papíru A4. Nic důležitého už tu nenechávám. Dokud si je pamatuji, zapisuji odkrokovaná čísla do své kresby trupu Kronosu. Na okraj píšu další čísla, jež napůl znám a napůl odhaduji:

"délka celkem: 105 metrů

délka mezi svislicemi: 97 metrů

šířka: 15 metrů

hloubka horní paluby: 9,5 metrů

hloubka druhé paluby: 6 metrů
nákladní kapacita (druhá paluba): 100.000 kubických stop
nákladní kapacita (trup): 125.000 kubických stop
celkem: 225.000 kubických stop
cestovní rychlost: 18 uzlů, to odpovídá výkonu 4.500 koňských sil na brzdě
dosah: 10.000 námořních mil"

Hledám vysvětlení, proč je pohyb mužstva na Kronosu tak omezen. Když Eskymák Hans plul s Pearym k severnímu pólu, nesměli námořníci na důstojnickou palubu. To byla součást výcviku, pokus dovést pohodlí feudální hierarchie do Arktidy. Dnes je na lodích posádka na taková pravidla příliš malá. A přesto na Kronosu existují.

Spouštím pračky. Pak z prádelny odcházím.

Když je člověk v izolované skupině lidí – v internátní škole, na pevninském ledovci, na lodi –, rozbředne jeho individualita a zčásti se nahradí pocitem celku. V kterémkoliv okamžiku bezděky poznám v univerzu lodi všechny ostatní. Podle kroků v chodbě, podle toho, jak za zavřenými dveřmi dýchají ve spánku, podle toho, jak si pískají, podle pracovního rytmu, podle toho, co vím o jejich službách.

Tak jako oni vědí, kde jsem já. Proto je výhodné být v prádelně. Zdá se, že tam člověk je, i když tam není.

Urs právě jí. Roztáhl si skládací stůl vedle sporáku, dal si na něj ubrus, prostřel si a zapálil si svíčku.

– Fräulein Smilla, attendez mot one minute.

Jídelna Kronosu je babylónská věž, kde se mluví anglicky, francouzsky, filipínsky, dánsky a německy. Urs bezmocně povlává mezi zlomky jazyků, jež se nikdy nenaučil. Mám s ním soucit. Slyším, jak se mu mateřská řeč rozkládá.

Vytahuje mi židli a dává na stůl talíř.

Rád jí ve společnosti. Jí, jako by chtěl sjednotit lidi ze všech zemí kolem hrnců masa, jako optimista, který ví, že přes války a znásilňování a jazykové bariéry a teplotní rozdíly a suverenitu dánské armády v severním Grónsku i po zavedení samosprávy máme všichni společné to, že se musíme krmit.

Má na talíři porci těstovin dost velkou, aby se z ní dalo nabídnout.

Když odmítnu, zasmušile se na mě podívá.

– Jste moc hubená, Fräulein.

Strouhá velký kus parmazánu. Suchý, zlatý prach se na těstoviny snáší jako drobounký sníh.

– Vy jste ein Hungerkünstler.

Rozřízl si své vlastní bagetky po délce a osmahl je v másle a česneku. Cpe si je do pusy po deseti centimetrech a pomalu a s požitkem je smílá.

– Ursi, jak ses sem dostal?

Nedokážu si představit, že bych mu vykala.

On přestane žvýkat.

– Verlaine říká, že jste Polizist.

Zvažuje, co mé mlčení znamená.

– Byl jsem im Gefängnis. Dva roky. In der Schweiz.

To vysvětluje barvu jeho pleti, vězeňskou bledost.

– Byl jsem autem v Maroku. Říkal jsem si, vezmeš dvě kila, a máš vystaráno na dva roky. Na italské hranici mě vytáhli na Stichprobekontrol. Ich bekam drei Jahre. Pustili mě po dvou letech. Loni v říjnu.

– Jaké to bylo ve vězení?

– Die beste Zeit meines Lebens.

Dojetím přešel do němčiny.

– Žádný stres. Jen Ruhe. Chodil jsem na dobrovolnou službu do kuchyně. Proto jsem dostal Strafmässigung.

– A Kronos?

Ještě jednou zvažuje mé úmysly.

– Byl jsem na vojně, u švýcarského námořnictva.

Přemýšlím, jestli to měl být vtip, ale on mávne odmítavě rukou.

– Flussmarine. Byl jsem kuchař. Jeden kamarád tam měl kontakty v Hamburku. Navrhnul mi Kronos. Ich hatte meine Lehrzeit teilweise in Dänemark, in Třnder gemacht. Bylo to těžké. Když byl člověk ve vězení, nenajde práci.

– Kdo tě najímal?

Neodpovídá mi.

– Kdo to je Třrk?

Krčí rameny.

– Viděl jsem ho einmal. Zdržuje se jen na člunové palubě. Ven vychází Seidenfaden a die Frau.

– Pro co plujeme?

Vrtí hlavou.

– Ich bin Koch. Es war unmöglich Arbeit zu kriegen. Sie haben keine Ahnung, Fräulein Smilla...

– Chci vidět chladicí prostory a sklady.

V obličeji má strach.

– Aber Verlaine hat mir gesagt, die Jaspersen will...

Nakláním se přes stůl. Odtlačím ho tak od těstovin, od našeho dřívějšího porozumění, od důvěry, kterou ke mně měl.

– Kronos je pašerácká loď.

Ted' zpanikaří.

– Ahh, ich bin kein Schmuggler. Ich könnte nicht ertragen, noch einmal ins Gefängnis zu gehen.

– Copak to nebyla nejlepší doba tvého života?

– Aber es war genug.

Vezme mě za paži.

– Ich will nicht zurück. Bitte, bitte. Když nás seberou, řekněte jim, že jsem nevinný, že jsem nic nevěděl.

– Uvidím, co se dá dělat.

Sklady proviantu jsou přímo pod kuchyní. Sestávají z jednoho mrazicího boxu na maso, jednoho na vejce a ryby, dvojitého chladicího boxu s plus dvěma stupni Celsia na další snadno se kazící potraviny a různých skříní. Všechno je plné, čisté, uspořádané, funkční, a až příliš poznamenané neustálým používáním, než aby se tu dalo cokoliv schovat.

Urs sklady předvádí s rovným dílem stavovské hrdosti a strachu. Za deset minut je mám obhlédnuté. Mám časový plán. Jdu zpátky do prádelny. Vyždímu prádlo. Dám je do sušičky a přetáčím knoflík zpátky na začátek. Pak zase mizím. A jdu dolů.

O motorech nic nevím. A ani se o nich nehodlám něco učit.

Když mi bylo pět let, byl svět nepřehledný. Když mi bylo třináct, připadal mi o hodně menší, mnohem špinavější a deprimujícím způsobem předvídatelný. Teď je pořád ještě zamotaný, ale zase – i když jinak – složitý, jako když jsem byla malá.

S věkem jsem se dobrovolně rozhodla pro jistá omezení. Už nemám sílu začínat od začátku. Učit se nové řemeslo. Bojovat s vlastní osobností. Obeznamovat se s dieselovým motorem.

Držím se poznámek, které trousí Jakkelsen. – Smillo, povídá, když ho dopoledne překvapím v prádelně opřeného zády o izolaci kolem přívodu teplé vody, s doutníkem v puse a rukama v kapsách, aby se k nim nepřiplížil slaný mořský vzduch a nezohyzdil jejich broskvičkovou pleť, kterou má na laskání dam mezi stehny. – Smillo, odpovídá, když se ho ptám na motor, – je obrovskej. Devět válců o průměru čtyři sta padesát a se zdvihem sedm set dvacet milimetrů. Burmeister & Wain, reverzační, s kompresorem. Jedeme osmnáct nebo devatenáct uzlů. Je z šedesátých let, ale opravenej, člověče. Jsme vybavení jako ledoborec.

Zírám na motor. Zvedá se přede mnou, musím projít kolem něj, kolem palivových kohoutů, zdvihátek ventilů, chladicích trubek, rour, pružin, leštěné oceli a mědi, výfukového potrubí. Je bez života, ale přesto energický a pohyblivý. Stejně jako Lukasovy černé telefonky je to koncentrát civilizace, něco samozřejmého a nepochopitelného zároveň. I kdyby to bylo nutné, nevěděla bych, jak jej vypnout. V jistém smyslu to snad ani nejde. Možná jej lze na čas zpomalit, ale ne definitivně zastavit.

Možná to tak působí, protože to není osobnost, jako je člověk, ale duplikát něčeho, co se skrývá za ním, duše stroje, systému axiomů všech motorů.

Nebo také mám vidiny, protože jsem sama a je mi úzko.

Přesto nedokážu vysvětlit to důležité. Proč byl Kronos před dvěma měsíci v Hamburku vybaven silně předimenzovaným motorem.

Dvířka v přepážce za motorem jsou izolovaná. Když za mnou zapadnou, není motor slyšet a mně hluše zvoní v uších. Tunel se snižuje o šest schodů. Odtamtud se chodba táhne pětadvacet metrů dopředu, rovná jako pravítko. Kolem světél jsou drátěné sítě. Je to přesná kopie úseku, kterým jsme s Jakkelsenem procházeli určitě před necelými čtyřiadvaceti hodinami, ale zdá se, jako by to byla daleká minulost.

Naftové nádrže pod chodbou jsou označené číslý v podlaze. Míjím číslo sedm a osm. U každé nádrže je na stěně pěnový hasicí přístroj, hasicí rouška a tlačítko poplachového zařízení. Připomínky, že na lodích dochází k požárům, nejsou příjemné.

Na konci tunelu se vine točité schodiště nahoru. První dvířka jsou nalevo. Jestli má provizorní měření jsou správná, vedou dvířka k zadnímu a nejmenšímu nákladnímu prostoru. Jdu dál. O tři metry výš jsou další.

Prostor je jiný než ty, které jsem viděla předtím. Není vyšší než šest metrů. Boční stěny nejdou až do výše paluby, ale končí u mezipalubí, kde se kužel světla z mé svítilny ztrácí v temnotě.

Stěny opadávají a jsou plné skvrn, tento nákladní prostor je hodně používaný. U jedné přepážky jsou naskládané dřevěné klíny a manilová lana a vozíky na zajištění nákladu a manipulaci s ním.

U druhé přepážky je narovnaných a svázaných asi padesát železničních pražců.

O patro výš jsou dveře do mezipalubí. V kuželu světla se objevují vzdálené zdi, vysoký okraj, kam sahá nákladní prostor, vyztužení pod místem, kde musí stát zadní stěžeň, klubka bíle natřených elektrických kabelů, vývody samočinného hasicího zařízení.

Mezipalubí se táhne od jednoho boku lodi ke druhému, ve skutečnosti je to jeden rozsáhlý, nízký, sloupy vyztužený prostor, který začíná někde u přepážek, za nimiž jsou chladičí boxy a sklady, a na druhé straně se ztrácí vzadu v temnotě.

A tím směrem jdu. Po pětadvaceti metrech je zábradlí. Tři metry pod ním naráží světlo na dno. To je zadní nákladní prostor. Vzpomínám si na Jakkelsenův výpočet. Tisíc kubických stop, říkal, oproti třem a půl tisícům, které právě vidím.

Vytahuji svou kresbu a porovnávám ji s tím, co je pode mnou. Zdá se to o něco menší, než jsem to nakreslila.

Vracím se k točitému schodišti a scházím k prvním dveřím.

Při pohledu z podlahy je zřejmé, proč prostor vypadá menší než na mé kresbě. Je zpola zaplněný něčím čtvercovým a půl druhého metru vysokým pod modrou plachtou.

Udělám šroubovákem do celty dvě dírky a roztrhnu ji.

Když si člověk vzpomene na ty pražce, mohlo by ho napadnout, že možná jedeme do Grónska položit pětasedmdesát metrů trati a založit železniční společnost. Pod plachtou je hromada kolejí. Ale tyhle nebudou na pražcích držet. Jsou svařené do velké čtvercové konstrukce se dnem z úhlového železa.

Říkám si, že mi to něco připomíná. Pak to pouštím z hlavy. Je mi sedmatřicet. S věkem všechny možné věci začnou člověku připomínat všechny možné jiné věci.

Vracím se do mezipalubí a dívám se na budík. Teď už je v prádelně určitě ticho. Je možné, že na mě někdo volal. Možná se za mnou někdo zastavil.

Jdu dál dozadu.

Podle vibrací v trupu musí teď lodní šroub být někde pode mnou a šikmo vepředu, podle mé kresby asi patnáct metrů. Tady mezipalubí končí přepážkou s dveřmi. Jakkelsenův klíč se do nich hodí. Za dveřmi je červené nouzové světlo s vypínačem. Nerozsvěcuji. Musím být v patře pod nízkou zadní nástavbou. Ta je zamčená celou dobu, co jsem na lodi.

Za dvířky je krátká chodba. Po obou stranách jsou troje dveře. První napravo se klíčem dají otevřít. Peder Most a jeho přátelé mají všude dveře otevřené.

Není to tak dlouho, co tu byla jedna ze tří menších kajut nalevo. Ted' jsou příčky stržené a je tu jedna místnost, sklad. Podél stěn jsou klubka modrého šedesátimilimetrového nylonového lana. Pletená polypropylénová lana. Osm sad osmimilimetrového dvojitého lana Kermantel v zářivých alpských bezpečnostních barvách, starý známý z pevninského ledovce. Každá sada stojí pět tisíc korun, má nosnost pět tun a může se jako jediné lano na světě protáhnout o pětadvacet procent své délky.

Pod popruhy leží hliníkové žebříky, sněhové kotvy, stany, lehké lopaty a spací pytle. Na kovových vzpěrách zašroubovaných do stěny visí cepíny, lezecká kladiva, skoby, karabiny, odporové brzdy a ledovcové šrouby, úzké, které se podobají vývrtkám, i široké, do jejichž středu se vtočí válec ledu a které udrží sionu.

V několika kovových skříních podél stěny, které namátkou otevřu, jsou vklíněnce, ledovcové brýle, bedna s šesti výškoměry Tommen, batohy bez kostry, boty Meindl, jisticí lana, všechno rovnou z továrny a zabalené v průhledném plastiku.

Napravo místnost vznikla taktéž vybouráním tří kajut. Jsou tu další žebříky a lana a skříně na hořlaviny s nápisem "Explosives", která se Jakkelsenovým klíčem bohužel nedá otevřít. Ve třech velkých kartónových bednách jsou tři stejné kusy kvalitní dánské práce, dvacetipalcové manuály winches od Sophuse Berendsena, ruční vrátky se třemi rychlostmi. O mechanickém převodu nevím nic moc. Ale jsou velké jako masopustní sudy a vypadají, že by zvedly lokomotivu.

Odkrokuji chodbu. Má pět a půl metru. Na jejím konci je schodiště nahoru na úroveň paluby. Nahoře je záchod, malířská dílna, kovodílna, malá jídelna na ohřátí, když se pracuje na palubě. Rozhoduji se, že ty prozkoumám až jindy.

Pak své rozhodnutí změním.

Dveře, jimiž jsem přišla, jsem zavřela na háček. Možná proto, že v chodbě a v těch malých prostorách bych si jinak připadala jako v pasti na krysy.

Možná proto, abych si všimla, kdyby se za mnou rozsvítilo světlo.

Ted' je něco slyšet. Ne moc. Je to jen slaboučký zvuk, který se téměř ztrácí v hluku lodního šroubu a hukotu moře vřícího podél trupu.

Je to zvuk kovu o kov, opatrný, ale zesilovaný tvrdou ozvěnou prostoru.

Jdu nahoru po schodech. Chci se dostat na palubu. Nahoře jsou dveře. Otočím klíčem a západka cvakne a odskočí, ale dveře se neotvírají. Jsou zvenku zabedněné. Tak jdu zpátky.

V temnotě v mezipalubí zalezu stranou, sednu si na bobek a čekám.

Přicházejí téměř vzápětí. Jsou v každém případě dva, možná jich je víc. Jdou pomalu a prohledávají prostor kolem sebe, diskrétně, ale nijak se nenamáhají být potichu.

Pokládám svítilnu na podlahu. Čekám, až Kronos přeřadí rychlost ve vysoké vlně. Pak svítilnu rozsvítím a pustím ji. Začne se kutálet k pravoboku a světlo se třepotá po sloupech.

Já běžím podél stěny dopředu.

To je nijak nerozptýlí. Předě mnou je něco jako závěs. Chci jej odhodit stranou, ale on se omotá kolem mě. Pak se přitřepotá ještě jeden, obalí se mi kolem horní části těla a kolem obličeje a já křičím, ale tlustá látka můj křik tlumí, a tak mi jen zvoní v uších a v ústech mám chuť prachu a textilu. Zabalili mě do hasicích roušek.

Nedošlo k žádnému násilí, celé to bylo šetrné a bez dramatu.

Pokládají mě. Na hasicí roušky něco zatlačí a objevuje se nový zápach. Je cítit plíseň a jutu. Přetáhli prese mě jeden z pytlů, kterých jsem tolik viděla v nákladním prostoru.

Pořád ještě ohleduplně mě zvedají. Dva muži si mě dávají mezi sebe na rameno. Nesou mé mezipalubím a mě napadá iracionální a marnivá myšlenka, že teď určitě musím být k smíchu.

Otevřou se nějaká dvířka a zase se zavřou. Když jdou ze schodů, drží mě nataženou mezi sebou. Protože nic nevidím, jsem vnímavější k vlastnímu tělu, ale ani jednou se mnou o schody neprašťí. Nebýt toho balení a okolností, tak jako by přenášeli nemocného.

Rámus, tlumený i blízký zároveň, napovídá, že stojíme před dveřmi k motoru. Dveře se otevřou, projdeme strojovnou a hluk zase přestane. Všechny vzdálenosti a všechny čas se protahují. Když vystupují na první schod, mám pocit, že už jdeme celou věčnost. Ve skutečnosti to mohlo být jen oněch pětadvacet metrů k přednímu schodišti.

Teď je pode mnou jen jedno rameno. Pokouším se uvolnit paže.

Posazuje mě opatrně na podlahu, někde nade mnou slabě vibruje kov.

Už vím, kam jdeme. Dveře, jež se otevřely, nikam nevedou, cesta končí na plošině dvanáct metrů nad dnem nákladního prostoru, kde jsme stáli s Jakkelsenem.

Nevím proč. Ale vím, že mě z plošiny chtějí shodit dolů.

Posadil mě. V látce tak vznikl záhyb a je natolik volná, že podél prsou vytáhnu levou paži. V ruce mám šroubovák.

Když mě zvedá, spočine má hrud' na jeho. Pokouším se nahmatat, kde mu končí žebra, ale moc sebou vrtím. Kromě toho je na šroubováku pořád ještě korková zátka.

Opírá mě o zábradlí a kleká si ke mně, jako matka, která chce zvednout své dítě.

Jsem si jistá, že zemřu. Ale odháním tu myšlenku od sebe. Tohle pokoření nesnesu. Na tom, jak si to určitě chladně spočítali, je něco ponižujícího. Měli to tak snadné. A teď tu ležím, Smilla, Gróňanka na placku.

Když si mě hází na rameno, dám si šroubovák do pravé ruky. Když pomalu vstává, zvednu si jej k ústům a skousnu zátku a stáhnu ji. Otáčí mě o devadesát stupňů. Chystá se mě shodit z okraje. Prsty levé ruky nahmatám jeho rameno. Až ke krku nedosáhnu. Ale cítím pod prsty klíční kost a mezi ní a trapézem onu měkkou trojúhelníkovou jamku, kde nervy jsou nechráněné a leží jen pod tenkou vrstvou kůže a tkáně. Tam šroubovák vrážím. Projede látkou. Pak se zastaví, pružné a pevné živé buňky kladou překvapivý odpor. Sepnu ruce, a pak se trhnutím vzepřu a uvolním a celá má váha spočine na šroubováku. Zajede tam celý.

On ze sebe nevydá ani hlásku. Ale veškerý pohyb ustane a okamžik spolu vrávoráme. Čekám, že mě pustí, už jsem celá zvědavá, jaká bude srážka s mříží v temnotě pode mnou. Pak mě upustí na plošinu.

Prašťím hlavou do zábradlí. Závrať se šíří, roste a ustupuje. Pytel a vlněné hasicí roušky mi hlavu ochránily natolik, že zůstávám při vědomí.

Pak mi v břiše přistane beran. Kope do mě.

Nejprve se mi chce zvracet. Ale protože se bolest pořád vrací, nestihnu se mezi kopanci nadechnout. Začínám se dusit. Pomyslím si, že je to k vzteku, že jsem se mu nedostala blíž ke krku.

Pak slyším křik. Nejdřív myslím, že to křičí on. Někdo mě bere kolem ramen a já si říkám, že se štěstím i se silami už jsem na konci, teď chci v pokoji umřít.

Ale to nekřičí on, to je elektrický vrískot, sinusoida nízkofrekvenčního generátoru. Někdo mě táhne nahoru po schodech. Každý schod mi bouchne do kyčle.

Proniká ke mně chlad a s ním zvuk padajícího deště. Pak se zabouchnou dvířka a on mě pustí. Vedle mě nějaké zvíře vykašlává plíce.

Vyhrnu si pytel přes hlavu. Musím se kutálet sem a tam, abych se vymotala z hasicích roušek.

Vylézám do přívalů studeného deště, do elektrického křiku, do oslepujícího elektrického světla a k chrčivému dýchání vedle mě.

Není to zvíře. Je to Jakkelsen. Je na kůži promočený a bílý jako školní křída. Jsme v místnosti, kterou bezprostředně nepoznávám. Ze samočinného hasicího zařízení nad našimi hlavami se na nás snášejí divoce rotující kaskády vody. Poplašný signál monotónně stoupá a klesá nervy drásajícím způsobem.

– Co jsem měl jiného dělat? Zapálil jsem si doutník a fouknul jsem do senzoru. A celá ta sračka se spustila.

Zkouším se na něco zeptat, ale nevyjde ze mě ani hláska. On moji otázku uhodne.

– Maurice.

– Jako krasavec dojel. Ani si mě nevšimnul.

Někde nad námi je slyšet kroky sbíhající ze schodů.

Nejsem s to se pohnout. Jakkelsen vstává. Táhl mě jedno poschodí. Musíme teď být v mezipatře pod přední palubou. Ta námaha mu podťala nohy.

– Nejsem ve formě.

Pak se klopýtavě rozběhne do tmy.

Dveře se rozletí. Dovnitř vchází Sonne. Okamžik mi trvá, než ho poznám. Nese si velký pěnový hasicí přístroj a má na sobě kompletní hasičskou výstroj a na zádech kyslíkovou láhev. Za ním stojí Maria a Fernanda.

Díváme se na sebe. Poplašný signál utichá a tlak v hasicím zařízení postupně klesá a nakonec se voda zastaví. Mezi kapotem kapek ze stěn a stropů a crkotem potoků vody po podlaze proniká do místnosti vzdálený hukot vln tříštících se o příď Kronosu.

7

Zamilovanost se silně přeceňuje. Být zamilovaný, to je z pětáctyřiceti procent strach, že člověk nebude akceptován, a z pětáctyřiceti procent maniakální naděje, že zrovna tentokrát tenhle strach bude zahanben, a ze skromných deseti procent chatrné tušení možnosti lásky.

Já už se nezamiluji. Stejně jako už nedostanu příušnice.

Ale každého samozřejmě může láska přepadnout. Poslední týdny si každou noc dovolím na něho několik minut myslet. Dám svému vědomí svolení a pak se dívám, jak tělo touží, jak si ho ještě pamatuju z doby předtím, než jsem si ho opravdu všimla. Vidím, jak je pečlivý, vzpomínám na jeho koktání, jeho objetí, na pevné jádro jeho osobnosti. Když ty obrázky začnou moc silně zářit touhou, utnu je. V každém případě se o to pokusím.

Nejsem zamilovaná. Na to vidím příliš jasně. Zamilovanost je něco jako šílenství. Je to blízká příbuzná nenávisti, chladu, zášti, opojení, sebevraždy.

Občas – nanejvýš zřídka, ale stane se to – se mi připomenou chvíle, kdy jsem v životě byla zamilovaná. Jako třeba teď.

Naproti mně sedí u stolu v důstojnické jídelně muž, kterému říkají Tork. Kdyby k tomuto setkání došlo před deseti lety, možná bych se do něho zamilovala.

Někteří lidé mají takové charisma, že proklouzne naší obranou, našimi nezbytnými předsudky a zábranami, a pronikne až k vnitřnostem. Před pěti minutami se mi kolem srdce sevřela spona a teď se stahuje. Tenhle pocit se pojí s narůstající horečkou, jež je odpovědí organismu na přetížení, které vytrpěl, a působí bodavou bolest v hlavě.

Před deseti lety by z téhle bolesti mohlo vzejít vážně míněné přání přitisknout ústa na jeho a sledovat, jak se přestává ovládat.

Dnes pozoruji, co se se mnou děje, se zbožností, ale dobře vím, že to je jen krátkodobá, životu nebezpečná iluze.

Fotografie zachytily jeho krásu, ale učinily ji neživou, jako krásu sochy. Není na nich jeho dvojí kouzlo, které se rozpíná do prostoru kolem něho a zároveň přitahuje k němu.

I když se posadí, je hodně vysoký. Vlasy má téměř kovové bílé a vzadu svázané do culíku.

Dívá se na mě a ohlušující dunění v mé noze a v zádech a v týle zesiluje, a já si v mžicích, jako na záběry ledových útvarů, jež nám ukazovali u zkoušky na univerzitě a my je museli poznávat, vzpomínám na řadu chlapců a mužů, kteří ke mně za mého života takhle pronikli.

Pak se chytím skutečnosti a vytáhnu se na břeh. Chloupky na šíji se mi ježí a já vím, že ať už jinak je, jaký chce, je to ten, od kterého jsem stála pouhý metr, když jsme oba v noci a zimě čekali před Pakárnou. To světlo kolem jeho hlavy, to byly tyhle zvláštní bílé vlasy.

Pozorně si mě prohlíží.

– A proč na přední palubě?

Lukas sedí v čele stolu. Mluví k Verlainovi. Ten sedí šikmo proti mně. Je příkrčený a vstřícný.

– Byl jsem se ohřát. Než jsem zase šel na ty sanice.

Teď si vzpomínám. Kista Dan a Maggi Dan, loď rejdařství Lauritzen na cesty do Arktidy, loď mého dětství, kdy ještě neexistovala americká základna a nelétala letadla z jižního Grónska, byly pro případ extrémních podmínek, například při zamrznutí v moři, vybavené zvláštními hliníkovými záchrannými čluny, jež zespodu měly přišroubované sanice, aby se daly táhnout přes led jako saně. Takové sanice připevňoval Verlain ke dnu vylodovacího plavidla.

– Jaspersenová.

Lukas se dívá do papíru před sebou.

– Odešla jste z prádelny půl hodiny před koncem služby, tedy v 15.30, a šla jste se projít. Šla jste dolů do strojovny, viděla jste dveře, otevřela je, a šla jste tunelem ke schodišti. Co jste tam hergot měla co dělat?

– Chtěla jsem se podívat, po čem to den co den chodím.

– A dál?

– Byly tam dveře. S dvěma klikami. Tak jsem za jednu vzala a spustilo se poplašné zařízení. Nejdřív jsem myslela, že jsem je spustila já.

Lukas se podívá z Verlaina na mě. Hlas má zastřený zlostí.

– Sotva se udržíte na nohou.

Dívám se Verlainovi do očí.

– Upadla jsem. Když se poplašné zařízení spustilo, ustoupila jsem a spadla jsem ze schodů. Asi jsem se uhodila hlavou o schod.

Lukas pomalu a zatrpkle přikyvuje.

– Chcete se na něco zeptat, Torku?

Třrk se ani nepohne. Jen dá hlavu na stranu. Mohlo by mu být kolem petatřiceti, kolem pětáctýřiceti.

– Kouříte, Jaspersenová?

Tak jasně si na ten hlas vzpomínám. Vrtím hlavou.

– Samočinné hasicí zařízení se zapíná po úsecích. Cítila jste někde kouř?

– Ani to ne.

– Verlaine. Kde byli vaši lidé?

– Právě to vyšetřuji.

Třrk vstává. Zůstává stát, opírá se o stůl a zamyšleně se na mě zadívá.

– Podle hodin na můstku se poplašné zařízení spustilo v 15.57. Vypnulo se po třech minutách a pětáctýřiceti vteřinách. Vy jste se celou tu dobu zdržovala v aktivovaném úseku. Proč nejste celá promočená?

Mé předchozí city jsou pryč. Vnímám v horečce jen tolik, že další mocipán mě trápí. Podívám se mu do očí.

– Skoro všechno, co mě v životě potká, po mně jenom steče.

8

V teplé vodě je útěcha. Já, která se od malička koupala v mléčně bílých a ledem chlazených lázních z roztáleného ledovce, jsem se stala závislou na teplé vodě. To je jedna z mála závislostí, ke které se přiznám. Stejně jako se tu a tam potřebuji napít kávy a občas vidět slunce svítící na led.

Voda z kohoutků na Kronosu je vařící a já si ji míchám tak, že se skoro opařím, a nechám se jí zalévat. V týle a v zádech, v krevních výronech nad podbříškem a hlavně v noze, ještě oteklé a invalidní, mi vyšlehují plameny. Pak horečka stoupá a třesu se ještě víc, ale přesto stojím pod sprchou dál, a pak to všechno mizí a zůstává jen zemdlelost.

V kuchyni si беру termosku s čajem a nesu si ji do kajuty. Potmě ji odkládám, zamykám, vydechnu si a rozsvítím.

Na mé posteli sedí Jakkelsen, v bílé teplákové soupravě a bez zřítelnic, které mu zmizely dozadu do mozku a zůstal po nich jakoby křemenný pohled plný strojené sebedůvěry.

– Je ti jasný, že jsem ti zachránil život, že jo?

Čekám, až zděšení v mých údech povolí, abych se mohla posadit.

– Svět moře, říkám si, ten je na Smillu moc tvrdý. A tak si sednu do strojovny a čekám. Když té člověk chce potkat, stačí jít dolů. A ty se dřív nebo později ukážeš, až půjdeš ke dnu. A hned za

tebou jdou Verlaine a Hansen a Maurice. Ale já zůstávám sedět. Zamknul jsem totiž dveře nahoru na palubu. A tak budete muset jít zpátky tudy.

Míchám si čaj. Lžička a šálek o sebe cinkají.

– Když si tě zpátky nesou v pytlíku, pořád tam ještě sedím. Víím, co máš za problém. To, že odpad z kuchyně a ty, který nemá rád, člověk šoupne přes palubu, to je minulý století. Na můstku se slouží po dvou a paluba je osvětlená. Kdo hodí přes zábradlí něco většího než sirku, zadělá si na starosti a námořní výslech. Přistáli bysme v Godthabu a malí křivonohý Gróňani v policejních uniformách by se rozlezli po celé lodi jako mravenci.

Uvědomí si, že s jedním z těch malých křivonohých mravenců právě mluví.

– Promiň.

Někde bijí hodiny, čtyři dvojité údery, čtyři půlhodiny, míra času na moři, času který nezná rozdíl mezi dnem a nocí, nýbrž jen monotónní střídání čtyřhodinových služeb. Při těchto úderech sílí pocit, že se nehýbeme, že jsme nikdy nepluli, ale zůstali jsme nehybní v čase a prostoru a jen jsme se hlouběji zavrtali do nesmyslnosti.

– Hansen zůstává stát u dvířek ve strojovně. A tak se šourám nahoru na palubu a jdu dopředu ke schodišti na levoboku. Když se objeví Verlaine, tak je jasný, co se chystá. Verlaine hlídá na palubě, Hansen u dvířek. A Maurice je sám s tebou dole. Co to znamená?

– Že si to Maurice možná chtěl rozdat.

On zamyšleně přikyvuje.

– Na tom něco je. Ale on je na mladý holky. Zájem o zralé ženy přichází až se zkušenostma. Víím, že tě chtějí hodit do nákladního prostoru. To je dobře vymyšlený, člověče! To je pád z dvanácti metrů. Vypadalo by to, žeš tam spadla sama. Jenom by pak z tebe stáhli ten pytel. Proto tě nesli tak opatrně. Aby nebylo nic znát.

Celý září. Má radost, že je vymáknul.

– Jdu dolů do mezipalubí a ke schodišti. Mezi schodama vidím, jak té Maurice strká dveřma. Ani nebyl zadýchaněj. Ale taky je každé den v posilovně, dává si dvě stě kilo v benčpresu a pětadvacet kilometrů na kole. Je třeba se rozhodnout. Nikdy jsi pro mě nic neudělala, že jo? Přímo jsi mě štvála. A je na tobě něco, něco kurva...

– Upejpavýho?

– Jo, přesně tak. Ale na druhou stranu jsem nikdy nemohl vystát Maurice.

Významně se odmlčí.

– Já jsem přítel žen. Tak jsem si zapálil doutník. Neviděl jsem vás, byli jste na plošině. Ale vzal jsem senzor do pusy a fouknul, a ono se to spustilo.

Důkladně si mě prohlíží.

– Maurice vyběhnul na schody. Byl samá krev. Trysky to splachovaly. Teklo to po schodech dolů skoro jako řeka. Bylo to k blití. Že jim to za to stojí. Cos jim udělala, Smillo?

Potřebuju, aby mi pomohl.

– Doteď mě trpěli. Začalo to být zlé, až když jsem se přiblížila k zádi.

On přikyvuje.

– To je Verlainovo území.

– Jdeme na můstek a povíme to Lukasovi.

– To nejde, člověče.

V obličejí mu naskočily červené skvrny. Čekám. Ale nemůže téměř mluvit.

– Ví Verlaine, že si občas rád píchneš?

On reaguje s onou barokní sebejistotou, na kterou člověk u lidí skoro na dně občas narazí.

– Mám to pod kontrolou, a ne, že to má pod kontrolou mě!

– Ale Verlaine tě prokouknul. Řekl by to na tebe. Proč by to bylo tak zlé?

On si důkladně prohlíží tenisky.

– Proč máš univerzální klíč, Jakkelsene?

Vrtí hlavou.

– Už jsem na můstku byla. S Verlainem. Shodli jsme se, že poplachové zařízení se spustilo samo od sebe. A že já jsem překvapením spadla ze schodů.

– Na to Lukas neskočí.

– Nevěří nám. Ale nemůže nic dělat. O tobě se vůbec nemluvilo. Ulevilo se mu. Pak ho najednou něco napadne.

– Proč jsi neřekla, jak to bylo?

Musím si zajistit jeho pomoc. To je jako stavět na písku.

– Verlaine mé nezajímá. Mě zajímá Tork.

V jeho obličejí se opět zračí panika.

– To je ještě horší, člověče. Takový já cítím na sto honů, ten je bad news.

– Chci vědět, pro co plujeme.

– Už jsem ti to říkal, člověče, pro drogy.

– Ne. Pro drogy ne. Drogy se vozí z tropů. Z Kolumbie. Z Barmy. Z Pákistánu. A jdou do Evropy. Nebo do Spojených států. A ne do Grónska. Ne v množství, na které je potřeba čtyřtisícunová loď. Ten nákladní prostor vpředu je speciálně stavěný. Nikdy jsem nic podobného neviděla. Dá se sterilizovat parou. Složení, teplota a vlhkost vzduchu se dají regulovat. To všechno jsi viděl a přemýšlel jsi o tom. Co jsi vymyslel?

Jeho ruce žijí po mých polštářích svým vlastním, bezmocně třepotavým životem, jako ptáčata vypadlá z hnízda. Pusa se mu otvírá a zavírá.

– To bude něco živýho, člověče. Jinak to nedává smysl. Povezou něco živýho.

9

Sonne mi odemyká marodku. Je devět hodin večer. Beru si tlakový obvaz. On je nejistý a pomáhá si tím, že stojí v pozoru. Protože jsem žena a nechápe mě. A rád by něco řekl.

– Když jsme přišli do mezípalubí s hasicím zařízením, měla jste kolem sebe dvě hasicí roušky.

Pokapávám si prasklou kůži slabým roztokem kysličníku. Merbromin, to není pro mě. Chci cítit, jak to štípe, jinak nevěřím, že to pomůže.

– Šel jsem zpátky. Ale už tam nebyly.

– Někdo je asi dal pryč. To je prima, když je pořádek.

– Ale nedal pryč tohle.

Za zády drží vlhký složený jutový pytel. Jsou na něm velké červenomodré skvrny od Mauriceovy krve.

Přikládám na ránu tlakový obvaz. Na gáze je něco jako lepidlo, kterým se sama přilepí.

Beru si velké pružné obinadlo. Sonne vychází ze dveří za mnou. Je to hodný mladý Dán. Měl by teď být na palubě některého z tankerů Východoasijské společnosti. Mohl stát na můstku na některé z Lauritzenových lodí. Nebo sedět u tatínka a maminky doma v Ar,sk,bingu pod kukačkov?mi hodinami a jíst karbanátky s omáčkou a vychvalovat maminčino kuchařské umění a být předmětem tatínkovy skromné pýchy. Namísto toho skončil tady, v horší společnosti, než si kdy dokáže představit. Mám s ním soucit. Je kouskem toho, co je na Dánsku dobrého: poctivosti, charakteru, čínorodosti, poslušnosti, vojenského sestřihu, pořádku v penězích.

– Sonne, jste z Čřřskřbingu?

– Ne, ze Svaneke.

Je zaražený.

– Dělá vaše maminka karbanátky?

Přítakává.

– Dobré? S křupavou kůřčičkou?

Červená se. Rád by protestoval. Chtěl by, abych ho brala vážně. Rád by si udržel autoritu. Jako Dánsko. Má modré oči, červené tváře a čestné úmysly. Ale kolem něho jsou velké síly, peníze, vývoj, drogy, střet mezi novým a starým světem. A on nepochopil, co se děje. Že ho budou trpět, jen pokud bude držet krok. A na víc, než držet krok, jeho fantazie nestačí.

Zastavit se a říct dost, k tomu je třeba docela jiných talentů, mnohem hrubších, mnohem jasnozřivějších. A mnohem zatřpklejších.

Zvedám ruku a hladím ho po tváři. Nedokážu si to odpustit. Červená se od krku, jako by mu pod pletí kvetla růže.

– Sonne. Nevím, čím se zabýváte, ale držte se toho.

Zamykám dveře, stavím pod kliku židli a sedám si na postel.

Každý, kdo cestuje dostatečně dlouho někde, kde je dostatečně chladno, se dříve či později dostane do situace, kdy udržet se naživu znamená neusnout. Ve spánku je smrt. Umrzající člověk prochází krátkým stadiem spánku. Krvácející člověk usíná, člověk pohřbený pod souvislou lavinou vlhkého sněhu usíná do smrti udušením.

Potřebuji spát. Ale nejde to, ještě ne. V téhle situaci lze jistého odpočinku dojít v oné zastřené oblasti mezi spánkem a jasným vědomím.

Na první Inuit Circumpolar Conference jsme zjistili, že všechny národy kolem polárního moře sdílejí Krkavcův příběh, arktický příběh stvoření. V něm se o krkavci vypráví:

"Avšak i on měl zpočátku podobu člověka a tápal ve slepotě a jeho činy byly náhodné, dokud se mu nezjevilo, kdo je a co má vykonat."

Dojít k tomu, co člověk má vykonat. Možná právě to mi Izaiáš dal. Jako to může dát každé dítě. Pocit smyslu. Pocit, že skrze mě a dále skrze něho se točí kolo, velkým a křehkým a zároveň nutným pohybem.

A tento pohyb byl přerušen. Když Izaiáš zemřel, něco se zlomilo. Dokud žil, byl tím, kdo dává smysl, byl rozumem. A jako vždy jsem poznala, kolik pro mě znamená, až když odešel.

Teď je smyslem pochopit, proč zemřel. Proniknout do tohoto minimálního a všeobjímajícího detailu, kterým je jeho smrt, a osvětlit jej.

Ovíjím si kolem nohy pružné obinadlo a zkouším v ní rozproudit krev. Pak odemykám a tiše klepu u Jakkelsena.

Je pořád ještě plný chemické síly. Ale účinek se už pomalu vytrácí.

– Chci dneska v noci na člunovou palubu. Musíš mi pomoci.

On vstává a odchází. Nesnažím se ho zastavit. Člověk jako on nemá žádnou opravdovou svobodu volby.

– Ty ses určitě zbláznila, člověče. Tam se nesmí. To radši běž a skoč do moře.

– Budeš mi muset pomoci. Nebo budu muset jít na můstek a požádat je, aby tě přivedli, a před svědky ti vyhrnu rukávy. A odvedou tě na marodku, přivážou tě k lehátku, zamknou tě tam a budou tě hlídat.

– To bys nikdy neudělala, člověče.

– Srdce by mi krvácelo, že musím udat námořního hrdinu. Ale nemohla bych jinak.

On bojuje s pochybnostmi.

– Kromě toho bych před Verlainem utrousila pár slov o tom, cos viděl.

To ho dorazí. Třese se a nemůže to ovládnout.

– Rozsekal by mě na kousky. Jak bys to mohla udělat, když jsem ti zachránil život?

Možná bych mu to dokázala říct tak, aby to pochopil. Ale to by si žádalo vysvětlení, které mu nemohu dát.

– Chtěla bych... chci vědět, pro co plujeme. Proč je ten nákladní prostor tak zařízený.

– Proč, Smillo?

Začíná a končí to člověkem, který spadne ze střechy. Ale mezi začátkem a koncem je teď řada souvislostí, které asi nikdy nebude možné objasnit. A Jakkelsen potřebuje vysvětlení, které ho uklidní. Evropané potřebují snadná vysvětlení. V kterémkoliv okamžiku dají přednost jednoznačné lži před rozporuplnou pravdou.

– Protože to dlužím. Někomu, koho miluju.

To není chyba, že mluvím v přítomném čase. Izaiáš přestal existovat jen v úzkém, fyzickém smyslu.

Jakkelsen na mě zírá, bez iluzí a melancholicky.

– Ty nikoho nemiluješ. Ty nemáš ráda ani sebe. Ty nejseš opravdová ženská. Když jsem tě táhnul po těch schodech, všimnul jsem si té špičky, co z toho pytle koukala. Byl to šroubovák. Jako když se člověku postaví. Tys ho probodla, člověče.

Jeho obličej je plný údivu.

– Nevím, co si mám o tobě myslet, člověče. Seš dobrá víla mezi touhle bandou ničemů. Ale seš taky studená, jako nějaký skřet, do prdele.

Když přijdeme k otevřenému přístřešku na horní palubě, bijí hodiny na můstku dva dvojité údery, jsou dvě hodiny v noci, noční služba je v polovině.

Vítr se utišil, teplota klesla a pujuq, mlha, vztyčila kolem Kronosu čtyři bílé stěny.

Jakkelsen se vedle mě už začal třást. Není odolný proti chladu.

S obrysy lodi, se zábradlím, stěžni, reflektory, s radioanténou, která se třicet metrů vysoko táhne mezi předním a zadním stěžněm, se něco stalo. Mnu si oči. Ale nic s nimi nemám.

Jakkelsen položí prst na zábradlí a zase jej dá pryč. Zůstane po něm černé znamínko, jak se prohrál tenoučkou, mléčnatou vrstvou ledu.

– Jsou dva druhy námrazy, že jo. Ošklivá, která vzniká tak, že se vlny lejou přes bok a mrznou, pořád víc a pořád rychleji, a nejdřív začnou tloustnout lana a všechno svislý. A pak ta opravdu mizerná, která vzniká z mořský mlhy. Na tu žádný vlny potřeba nejsou, ta se prostě udělá všude. Najednou prostě je.

Jakkelsen ukazuje na bělobu kolem.

– Takhle ta mizerná začíná. Ještě čtyři hodiny, a budeme vytahovat palice na led.

Pohybuje se malátně, ale oči se mu lesknou. Měl by vztek, kdyby musel otloukat led. Ale někde v něm rozněcuje i tahle stránka oceánu divokou radost.

Popojdu o deset metrů směrem k přídi, kde nejsem vidět z můstku. Ale zato je odtud vidět na některá z oken na člunové palubě. Ve všech je tma. Až na slabé světlo v důstojnické jídelně je tma i ve všech oknech v nástavbě. Kronos spí.

– Tam se spí.

Jakkelsen se byl na zadní palubě podívat na okna směrem k zádi.

– Měli bysme doprdele spát všichni.

Jdeme tři poschodí nahoru k člunové palubě. Jakkelsen pokračuje k dalšímu odpočívadlu. Odtamtud uvidí, kdyby někdo odcházel z můstku. A kdyby snad někdo odcházel z člunové paluby. Například zabalený v pytlí.

Mám na sobě svůj černý stejnokroj servírky. Ted' ve dvě hodiny v noci je jako výmluva na cokoliv téměř bezcenný. Ale nic jiného mě nenapadlo. Jednám s pocitem, že nemusím myslet. Protože není jiná cesta než vpřed a zastavit se není možné. Strkám Jakkelsenův klíč do zámku. Padne tam jako ulitý. Ale nedá se otočit. Vyměnili zámek.

– Tohle je znamení, člověče, abysme se na to vykašlali.

Sešel ze schodů a stojí hned za mnou. Chytnu ho za dolní ret. Výron se mu ještě nevstřebal. Protestoval by, kdybych ho ovšem nedržela za pusu.

– Jestli to je znamení, tak to znamená, že za těmi dveřmi je něco, co si dali práci před námi schovat.

Šeptala jsem mu do ucha. Ted' ho pouštím. Chtěl by toho strašně moc říct, ale zakousne to v sobě. Jde se skloněnou hlavou za mnou. Až se naskytne příležitost, oplatí mi to a šlápne na mě, nebo mě prodá každému, kdo se namane, nebo do mě zezadu naposled strčí. Ale v tuhle chvíli je krotký.

Každá místnost určená k tomu, aby se v ní tak či onak scházeli lidé, je neskutečná, když se z ní odejde, divadelní scéna, kostel, jídelna. V jídelně je tma a mrtvo, ale přesto je zalidněná vzpomínkami, jak se tu žije a jí.

V kuchyni to silně voní kyselým, droždím a alkoholem. Urs mi povídal, že on nechává chléb kynout šest hodin, od deseti večer do čtyř do rána. Máme půldruhé, nejvýš dvě hodiny.

Když otevřu oboje posuvná dvířka, dojde Jakkelsenovi, co se bude dít.

– Věděl jsem, že jsi šílená, člověče. Ale že takhle...

Kuchyňský výtah je čistý a je v něm podnos s šálky, podšálky, talířky na snídani, příbory a ubrousky. Urs se symbolicky připravil na další den.

Dávám podnos s porcelánem pryč.

– Já mám klaustrofobii.

– Ty nahoru nepojedeš.

– Já ji mám i za jiný.

Kabinka výtahu je obdélníková. Sedám si na kuchyňský stůl a lezu bokem dovnitř. Nejdřív zkouším, jestli vůbec je možné dostat hlavu tak hluboko mezi kolena. Pak se částí těla nasoukám dovnitř.

– Pošleš mě na člunovou palubu. Až vylezu, zůstane výtah tam. Aby nedělal zbytečný hluk. Potom půjdeš nahoru ke schodům a budeš čekat. Zůstaneš tam, i když tě někdo pošle pryč. Když na tom budou trvat, půjdeš do kajuty. Dáš mi hodinu čas. Když se nevrátím, vzbudíš Lukase.

Jakkelsen kroutí rukama.

– To nejde, člověče, to nemůžu.

Musím natáhnout nohy a zároveň dávat pozor, abych nestrčila ruce do kvásku, který kyne na stole.

– Proč ne?

– Je to můj brácha, člověče. Proto jsem tady, že jo. To proto mám klíč, že jo. Myslí si, že jsem vyléčenej.

Naposled se nadechnu, co to jen jde, vydechnu a vkroucím se do kabinky.

– Když se do hodiny nevrátím, vzbudíš Lukase. To je tvoje jediná šance. Jestli si pro mě nepřijdete, všechno Torkovi řeknu. Tork přiměje Verlaine, aby se o tebe postaral. Verlaine je jeho člověk.

Nerozsvěceli jsme, v kuchyni je až na slabý odlesk světla od moře a odraz mlhy tma. Přesto cítím, že jsem ho zasáhla. Jsem ráda, že mu nevidím do obličeje.

Stahuji hlavu mezi kolena. Dvířka se srážejí k sobě. V temnotě pode mnou slabě zabzučí elektromotor a stoupám vzhůru.

Výtah jede možná patnáct vteřin. Myslím jen na to, jak jsem bezmocná. Mám strach, že nahoře na mě něco čeká.

Vytahuji šroubovák. Abych měla co nabídnout, až rozrazí dvířka a potáhnou mě ven.

Ale nic se nestane. Výtah v temné šachtě zabrzdí a já zůstávám sedět a až na bolest vzadu ve stehnech a pohyb lodi ve vlnách a vzdálený, teď sotva znatelný hluk motoru se nic neděje.

Strkám šroubovák mezi posuvná dvířka a tlačím je od sebe a otvírám je. Pak po zádech vylézám na desku stolu.

Do místnosti dopadá slabé světlo. To je poziční světlo na zadním stěžni, jež na tomto patře svítí dovnitř střešním oknem. Jsem v něčem jako kuchyňce s chladničkou, servírovacím stolkem a vařičem s dvěma plotýnkami.

Dveře vedou do úzké chodby. Na chodbě si sedám na bobek a čekám.

Lidé hynou v přechodných situacích. Když zima začala vysávat život z léta, stříleli si ve Scoresbysundu po hlavách brokovnicí. Užívat si blahobytu, zajištěné rovnováhy, to nic není. Těžké je to nové. Nový led. Nové světlo. Nové city.

Sedám si. To je moje jediná šance. To je jediná šance všech, dopřát si nezbytný čas a zvyknout si. Motor, který je někde hluboko dole, rozechvívá přepážku přede mnou. Za ní musí být komín. Tohle patro je postavené kolem jeho velké obdélníkové šachty.

Nalevo je v úrovni podlahy vidět slabé světlo. To je noční světlo na schodišti. Těmi dveřmi vede moje cesta zpět a ven.

Napravo je nejdřív ticho. Pak z ticha vyrůstá dýchání. Je daleko tišší než ostatní zvuky na lodi. Ale po šesti dnech na palubě jsou každodenní zvuky diskrétním pozadím, na němž se vyjímají všechny odchylky. I lehké chrápání spící ženy.

To znamená, že tady nalevo je jedna, možná dvě kajuty, a jedna nebo dvě budou naproti. Takže salon a jídelna mají okna na přední palubu.

Zůstávám sedět. Po chvíli někde v dálce zabublá roura. Na Kronosu jsou toalety s přetlakovým splachováním. Někde dole nebo nahoře někdo spláchnul záchod. Podle zvuků v potrubí jsou koupelna a toalety na tomto patře před komínem a jsou přistavěné k němu.

V kapse zástěry mám budík. Co jiného jsem měla dělat? Kouknu se na něj a zvednu se.

Dveře u východu mají zámek se západkou. Odemykám je. Abych se mohla rychle dostat ven. Ale hlavně proto, aby se dalo dostat sem.

Mezi krátkou chodbou k východu a tím, co musí být salon, nahmatávám dveře. Poslouchám u nich a čekám. Slyším jen lodní hodiny, které v dálce odbíjejí půlhodinu. Za dveřmi je tma hlubší než ta, ze které přicházím. I tady čekám. Pak otočím vypínačem. Nerozsvěcí se obvyklé světlo, nýbrž stovka akvarijních lampiček nad stovkou maličkých uzavřených akvárií v gumových rámech a na stojanech přes tři stěny. V akváriích jsou rybičky. Je jich víc a více druhů než v kterémkoliv akvaristickém obchodě.

Podél jedné stěny stojí černě mořený stůl s dvěma velkými plochými porcelánovými umyvadly s baterií na ovládání lokty. Na stole jsou dva plynové hořáky a dva Bunsenovy kahany, všechny připojené k plynovému kohoutku pevnými přípojkami z měděné trubky. Na stolku vedle je přišroubovaný autokláv. Je tu váha od Mettlera, pH-metr, velký fotoaparát s měchem připevněný na stativu, bifokální mikroskop.

Pod stolem je kovová polička s malými hlubokými zásuvkami. Pár jich otevírám. V lepenkových krabičkách ze Struerské chemické laboratoře jsou pipety, gumové hadičky, zátky, skleněné roztěrky a lakmusové papírky. V malých skleněných baňkách jsou chemikálie, magnézium, manganistan draselný, železné piliny, sirný květ, krystaly síranu měďnatého. U zdi v dřevěných

bednách vyložených slámou a vlnitou lepenkou stojí malé demižony s kyselinou fluorovodíkovou, kyselinou solnou, kyselinou octovou v různých koncentracích.

Na protějším stole jsou zabudované plastické misky, vývojky a zvětšovací přístroj. Vůbec to nechápu. Místnost je zařízená jako něco mezi Dánským akváriem a chemickou laboratoří.

Do salonu se vchází dvojitými dveřmi s výplněmi, které připomínají, že Kronos byl postavený pro dnes zašlou a už tehdy vyčpělou vznešenost padesátých let. Salon je přímo pod navigačním můstkem a stejně veliký, jako dánský pokoj s nízkým stropem. Má šest velkých oken na přední palubu. Všechna jsou zamrzlá a ledem proniká slabé modrošedé světlo.

Nalevo naskládané nepopsané dřevěné bedny a lepenkové krabice jsou zajištěné vlajkovým lanem nataženým mezi dvěma radiátory.

Uprostřed místnosti je pevný stůl. V zahluobeních v desce stolu stojí několik termosek. Podél dvou stěn jsou postavené dlouhé pracovní stoly s lampami Luxo. K přepážce je přišroubovaná malá fotokopírka. Vedle ní je telefax. Visutá polička je plná knih.

Námořní mapy si všimnu, když jdu k poličce. Je pod protidrazovou deskou z plexiskla, proto jsem si jí všimla až teď. Rozsvěcím svoji svítílnu.

Text na okraji je odstřižený, takže mi několik okamžiků trvá, než poznám, co na mapě je. Na námořních mapách je pevnina jen detail, čára, obrys utopený v roji čísel udávajících hloubku. Pak poznávám výběžek naproti Sisimiutu. Na okraji mapy je pod deskou povícero menších fotokopií speciálních map. "Střední čas od kulminace Měsíce (horní nebo dolní) v Greenwich! k začátku přílivu u pobřeží západního Grónska". "Přehled povrchových proudů západně od Grónska". "Přehledná mapa rozdělení sektorů v oblasti Holsteinsborgu".

Nahoře u přepážky jsou tři fotografie, dva černobílé letecké snímky a pak něco, co vypadá jako fraktální detail Mandelbrotovy množiny vytištěný na barevné tiskárně. Uprostřed všech tří je stejný obrys, který se přibližně ve tvaru kruhu obtáčí kolem nějakého otvoru, jako pětítýdenní plod stočený jako ryba kolem zaber.

Zkouším přihrádky kartotéky, ale jsou zamčené. Právě se chystám podívat na knihy, když se někde na patře otevrou dveře. Zhasnu svítílnu a přirostu k podlaze. Otevrou se další dveře a zase se zavřou, a je ticho. Ale patro už nepůsobí dojmem, že spí. Někde je někdo vzhůru. Na budík se dívat nepotřebuji. Času je dost, ale na víc už nemám nervy.

Když vezmu za kliku dveří ke schodišti, přichází někdo po schodech nahoru. Couvám zpátky do chodby. On strká do zámku klíč. Na okamžik se podíví, dveře nejsou zamčené. Strčím do dveří od kuchyňky, vejdu dovnitř a zavřu za sebou. Kroky jdou chodbou. Možná je na nich něco opatrného, zkoumavého, možná se někdo díví, proč dveře nebyly zamčené, možná patro prohledají. Možná slyším preludy. Vyhoupnu se na kuchyňský stůl a soukám se do výtahu. Zatahuji dvířka, ale zevnitř se nedají pořádně zavřít.

Dveře z chodby se otevrou a rozsvítí se světlo. Přímo před škvírou, která nešla dovřít, stojí Seidenfaden. Má kabát, ještě je ofoukaný z procházky po palubě. Jde k ledničce a ztrácí se mi ze zorného pole. Zasyčí bublinky a opět ho vidím. Pije pivo, vestoje a rovnou z plechovky.

V okamžiku, kdy se mu obličej v požitku uzavírá do sebe a zároveň se co nevidět rozkašle, upře oči na mě, ale nevidí mě. V tom momentě výtah hlasitě a s rachotem zabzučí.

Nemám dost místa, abych mohla strnout. Mohu jen stáhnout zátku ze šroubováku a připravit se, že za dvě vteřiny mě najde.

Pak se výtah rozjede dolů.

Dvířka v temnotě nade mnou se rozletí. Ale já už jsem pryč, já už se vezu dolů.

Modlím se, aby to byl Jakkelsen, který porušil mé zákazy, možná si všiml, že se v šachtě něco pohnulo, a stáhl mě dolů. Doufám, že až se dvířka otevřou, bude tam tma. A Jakkelsenovy roztřesené ruce, abych se měla o co opřít, až polezu ven.

Výtah zastaví, dvířka se opatrně roztahují. Venku je tma.

Na stehno se mi tlačí něco studeného a vlhkého. Něco se mi pokládá do klína. Něco se mi vráží pod kolenní česky. Pak se dvířka zabouchnou, výtah zabzučí, motor se spustí a stoupám vzhůru.

Dávám si šroubovák do levé ruky a do pravé беру svítilnu. Na okamžik jsem oslněná, pak si oči zvyknou.

Pět centimetrů před očima se mi k tělu tiskne a do výšky se tyčí orosená, studená a vlhká obrovská láhev s nápisem Moët & Chandon 1986 brut Imperiál Rosé. Růžové šampaňské. V klíně mám sklenici na šampaňské. Pod koleny se mi klene dno další láhve.

Najisto počítám s tím, že až se dvířka otevřou, zalije mě světlo a ocitnu se tváří v tvář Seidenfadenovi.

Není to tak. Výtah dvakrát poskočí a já vím, že člunovou palubu jsem minula. Jedu na můstek, do důstojnické jídelny.

Výtah se zastaví, a je ticho a nic se neděje. Zkousím dvířka otevřít. Přes láhve se k nim skoro nedá dostat.

Někde se otevřou a zavřou dveře. Pak škrtne zápalka. Odpáčím dvířka centimetr od sebe. Svíčka stojí v komorním svícnu na velkém jídelním stole, kde jsem před pár dny servírovala. Teď se svíčka zvedá a nese se ke mně.

Dvířka se rozjízďejí. Jednou rukou se opírám o stěnu za sebou, abych mohla do úderu dát co nejvíc síly. Čekám Torka nebo Verlaina. Hodlám jim jít po očích.

Protože je svíčka tak blízko, oslňuje mě. Není vidět nic než temný obrys, který vytahuje nejprve jednu a pak druhou láhev. Když bere skleničku, zašmátrá mi na okamžik po kyčli ruka.

Je slyšet přidušený údiv.

Sklání se ke mně Kützowův obličej. Hledíme si do očí. On je teď má vypoulené, jako kdyby ho stihl akutní basedow. Ale není nemocný v běžném smyslu. Je neuvěřitelně opilý.

– Jaspersenová!

Pak si oba všimneme šroubováku. Míří někam mezi jeho oči.

– Jaspersenová.

– Opravuji takovou maličkost.

Špatně se mi mluví, protože jsem zkroucená a těžko se mi dýchá.

– Opravy mám tady na starosti já.

Hlas má důležitý, ale zastřený. Vystrčím hlavu ze dvířek.

– Koukám, že máš na starosti i vinný sklep. To bude Urse a kapitána zajímat.

Rudne. Pomalu prochází hlubokou proměnou barev až k fialové.

– Můžu to vysvětlit.

Za deset vteřin začne přemýšlet. Vystřekne ruku.

– Nemám čas. Mám práci.

Vtom se výtah rozjede dolů. Zatáhne tělo dovnitř v posledním okamžiku. Stačím ještě pocítit bodnutí vzteku, že výtah nemá bezpečnostní systém, že není blokový, dokud se dvířka nezavřou.

Stihnu si v myšlenkách přehrát naprosté odhalení, konfrontaci a katastrofální závěr. Když dojíždím ke kuchyňce na čílnové palubě, dál má fantazie nesahá.

Výtah tu nestaví. Snáší se dál dolů.

Pak brzdí. Poslední vteřiny mě připravily o zbytek sil. Teď mám na své straně jen moment překvapení. Páčím dvířka od sebe a roztahuji je. Zajíždějí s bouchnutím do zdi. Ke mně se vznáší pytel s nápisem "Vildmose. 50 kg brambor. Dánské lovní zásobování.". Vystrčím nohy, opřu se do pytle a kopnu. Pytel se zastaví, zavravorá a odletí do protějšího rohu. Přistává mezi lepenkovými krabicemi s nápisem "Wiuffova mrkev z Lammefjordu".

Stoupám si a snažím se neupadnout. Necítím nohy. Ale v ruce mám šroubovák.

Zpoza pytle vylézá Urs.

Nenapadá mě, co bych řekla. Když klopýtám ze dveří, klečí ještě na zemi.

– Bitte, Fräulein Smilla, bitte...

Podvědomě jsem určitě očekávala poplach, ozbrojené lidi, kteří na mě budou čekat. Ale na Kronosu je tma. Míjím tři paluby a nepotkám živou duši.

Na schodišti pod můstkem nikdo není. Jakkelsena není nikde vidět. Maně vejdu na můstkovou palubu, projdu dveřmi s nápisem OFFICERS' ACCOMMODATIONS a otevřu dveře na pánskou toaletu.

Stojí u umyvadla. Zrovna se česal. Čelo má opřené o zrcadlo, jako kdyby si chtěl být jistý, že výsledek bude opravdu stát za to. Právě si shrnoval kučery za uši. Ale spí. Jeho tělo se nevědomky a vláčně poddává naklánění lodi a drží se zpříma. Ale on chrápe. Pusů má otevřenou a jazyk mu kouká ven.

Sáhnu mu do náprsní kapsy pracovní košile. Nahmatám gumovou hadičku. Vytratil se na záchod a trochu si šlehnul na posilněnou. Pak se chtěl kapku zušlechtit. A unavil se.

Podkopnu mu nohy. On se těžce sesype na podlahu. Chci ho zvednout, ale moc mě bolí záda. Zvedám mu jen hlavu.

– Přehlédli jste Kützowa.

Rty se mu roztáhnou do lehkého smyslného úsměvu.

– Smillo. Věděl jsem, že se vrátíš.

Podaří se mi ho dostat na nohy. Pak mu strčím hlavu do umyvadla a pustím studenou vodu. Když se udrží na nohou, táhnu ho ke schodišti.

Když sejdem pět schodů, vyjde ze dveří za námi Kützow.

On si nepochybně myslí, že se plíží tiše jako kočka. Ve skutečnosti se drží na nohou jen proto, že se věší na všechno, čeho se dá chytit. Když nás spatří, zarazí se, opře se rukou o desku s barometrem a zírá na mě.

Opřu si Jakkelsenovo bezvládné tělo o zábradlí. Sama se pohybuji jen s obtížemi.

Šok si pomalu razí cestu jeho opicí, teď nejspíš ještě přikrmenou jednou či dvěma velkými perlivými láhvemi.

– Jaspersenová, skřehotá. – Jaspersenová...

Muži a jejich závislosti mě tak unavují. Takhle to je, co jsem přijela do Dánska. Člověk si musí pořád dávat pozor, aby nezakopával o lidi, kteří se sami otrávilí a myslí si, že to nesou důstojně.

– Jděte do hajzlu, pane inženýr.

On za mnou tupě zírá.

Nikoho jiného už nepotkáme. Strkám Jakkelsena do jeho kajuty. Padne na palandu jako hadrová loutka. Obracím ho na bok. Kojencům, alkoholikům a narkomanům hrozí nebezpečí, že se udusí vlastními zvratky. Pak zvenku zamknu jeho klíčem.

Zamykám se v kajutě a barikáduji se. Je čtvrt na pět ráno. Budu spát tři hodiny, pak nahlásím, že jsem nemocná, a budu spát dalších dvanáct. Všechno ostatní musí počkat.

Spím tři čtvrtě hodiny. Prvními začínajícími nočními můrami na povrchu spánku proniká nejprve elektronický signál a potom Lukasův autoritativní hlas. Pracuji necelé dva metry od Verlaine. Má tvrdou gumovou palici dlouhou jako dřevařská sekera.

Podle toho, jak mi vysychají rty, poznám, že je těsně pod deset stupňů mrazu. On pracuje v košili. Jednou rukou se zavěsí za zábradlí nebo za plot kolem radarových antén. Druhou zvedne palici procítěným, měkkým obloukem za hlavu a praští jí do střechy palubního přístřešku a ozve se exploze, jako když se rozbije výkladní skříň. Obličej má zalitý potem, ale pracuje neúnavně a s lehkostí. Každým úderem urazí plát ledu tak čtvereční metr veliký.

Je bezvětrí, ale Kronos rozráží krátké zčeřené vlny. A ve tmě se válejí velké a vlhké bílé chuchvalce mlhy.

Pokaždé, když proplujeme jedním z mraků mlhy, jež jsou tak nízko, že se zdá, že plavou na vodě, vrstva ledu viditelně zesílí. Oškrabuji násadou cepínu led z antén. Když jsem s jednou hotová, můžu se zase vrátit k té předchozí. Za necelé dvě minuty se na ní utvoří milimetr tvrdého šedého ledu.

Paluba a nástavba žijí. Ne těmi tmavými postavičkami otloukajícími led, ale ledem samotným. Všechna palubní světla jsou rozsvícená. Světlo a led stvořily krajinu jako z mytologie. Lana a stehy jsou ovinuté třiceticentimetrovými ledovými girlandami, které visí ze stěžně k palubě jako zvědavé obličej. Kotevní světlo svítí na stojanu skrz své ledové pouzdro jako planoucí mozek v hlavě bájněho zvířete. Paluba je jako šedé, strnulé moře. Všechno svislé se tyčí vzhůru s tázavým výrazem v tváři a sinalými a studenými údy.

Verlaine je napravo. Za mnou je zábradlí a za ním volný pád skoro dvacet metrů na palubu. Předě mnou za sloupy s radary a krátkým stěžněm s anténami, sirénou a pohyblivým reflektorem pro manévry v přístavu pracuje Sonne. Kusy ledu, které Verlaine odsekává, hází lopatou přes zábradlí dolů na člunovou palubu vedle záchranného člunu. Tam stojí Hansen se žlutou ochrannou přilbou na hlavě a posílá je dál přes bok.

Nalevo Jakkelsen otlouká led z podstavců radarů krátkým kladivem. Pohybuje se směrem ke mně. V jednu chvíli nás antény skrývají před zbytkem střechy.

On strčí kladivo do kapsy bundy. Pak se opře zády o radar. Z kapsy vytáhne cigaretu.

– Je to ta opravdu mizerná námraza, jak jsi předpovídal.

Obličej má bílý únavou.

– Ne. Ta začíná až při pěti až šesti beaufortech a těsně kolem bodu mrazu. Poslal nás na palubu moc brzy.

Rozhlíží se. V bezprostřední blízkosti nikdo není.

– Když jsem na moři začínal, že jo, tak loď řídil kapitán a čas se měřil podle kalendáře. Když to vypadalo na námrazu, tak se zpomalilo. Nebo se změnila trasa. Nebo se loď otočila a plulo se s větrem. Ale za posledních pár let se to změnilo. Ted' rozhodují rejdaři a lodi se řídí z kanceláří ve velkých městech. A čas se měří podle tohohle.

Ukazuje na svoje náramkové hodinky.

– Jenže my očividně musíme něco stihnout. Tak mu nařídili, aby plul dál. A tak pluje dál. Začíná ztrácet cit. Protože když už tím musíme projet, tak nebyl důvod posílat nás na palubu ted'. Menší loď snese námrazu do deseti procent výtlaku. My bysme klidně uvezli pět set tun ledu. Mohl poslat nahoru jen pár chlapů, aby osekali led z antén.

Oškrabuji led ze směrové antény. Když pracuji, jsem vzhůru. Jakmile přestanu, začnu na kratičké okamžiky usínat.

– Bojí se, že neudržíme cestovní rychlost. Má strach, že něco zvoráme. Nebo že to najednou bude ještě horší. To jsou ty jeho nervy. Brzy bude hotovej.

Odhazuje zpola nedokouřenou cigaretu na led. Proplouváme další stěnou mlhy. Vlhkost jako by se lepila k už vzniklému ledu. Na okamžik Jakkelsena skoro není vidět.

Posouvám se kolem radaru. Dávám si pozor, aby na mě Jakkelsen i Sonne pořád viděli.

Verlaine je těsně vedle mě. Jeho palice létá kolem mě tak blízko, že mi tlak vhání do tváře mrazivý vzduch. Přistává u paty kovového podstavce s přesností chirurgického řezu a uráží plát ledu čirý jako sklo. On jej odkopne k Sonnemu.

Jeho obličej je vedle mého.

– Proč? říká.

Držím cepín kousek za zády. O kus dál, kde nás neslyší, čistí Sonne násadou lopaty patu stěžně.

– Já vím proč. Lukas by tomu stejně nevěřil.

– Mohla jsem poukázat na Mauriceovo zranění.

– To byla pracovní nehoda. Když vyměňoval kotouč na úhlové brusce, spustila se. Upínací klička ho uhodila do ramene. Je to nahlášené a vysvětlené.

– Nehoda. Jako ten chlapeček na střeše.

Jeho obličej je těsně u mého. Z jeho výrazu je zřejmé, že nechápe. Nemá tušení, o čem mluvím.

– Ale s Andreasem Lichtem, s tím starým pánem na lodi, se to všechno trochu pomotalo.

On strne. Vypadá to, jako by zamrzal, jako loď kolem nás.

– Viděla jsem vás na molu, lžu. – Když jsem plavala ke břehu.

Když zvažuje důsledky mých slov, odhalí se. Na okamžik na mě odkudsi z jeho nitra pohlédne nemocné zvíře. Stejně jako jeho zuby je jeho tělo jen tenkou slupkou, pod níž se týraný zvrhl v sadistu.

– V Nuuku to policie a námořnictvo budou vyšetřovat. Jen za pokus o vraždu bys dostal dva roky. Ted' se budou šťourat i v tom, proč zemřel Licht.

On se na mě usměje velkým bílým úsměvem.

– V Godthåbu nepristáváme. Stavíme u plovoucího doku pro tankery. Ten je dvacet námořních mil od břehu. Pobřeží tam odtud není ani vidět.

Zvědavě se na mě zadívá.

– Vy se jen tak nedáte. To je skoro škoda, že jste tak sama.

II

1

– Myslím na toho kapitánka tam nahoře na můstku. Ten už neřídí loď. Už nemá žádnou pravomoc. Je jen spojovacím článkem předávajícím impulsy složitému stroji.

Lukas stojí opřený o zábradlí na křídle můstku. Z moře před přídělí Kronosu roste výškový dům z červeného polyemailu. Tyčí se nad přední palubu a sahá daleko nad vrcholy stěžňů. Když člověk zakloní hlavu, uvidí, že někde nahoře pod šedým nebem je i tomuto fenoménu konec. Není to dům. Je to zád' supertankeru.

V dobách mého dětství v Qaanaaqu koncem padesátých a začátkem šedesátých let šly dokonce i evropské hodiny relativně pomaleji. Změny probíhaly tempem, při kterém se proti nim stihnul zdvihnout protest. První podobou této vzpoury byl pojem "staré dobré časy".

Touha po minulosti, to byl tehdy v Thule úplně nový pocit. První revoltou člověka proti vývoji bude v kterékoliv době sentimentalita.

Čas této reakci utekl. Teď je potřeba jiného protestu než ubrečeného nářku nad rodnou hroudou. Teď to totiž jde tak rychle, že už v tuhle chvíli žijeme v něčem, co za okamžik budou staré dobré časy.

– Pro tyhle lodi už okolní svět neexistuje. Když je člověk potká na otevřeném moři a volá je na VKV, aby si s nimi vyměnil předpovědi počasí a polohy nebo se zeptal na výskyt ledu, tak neodpoví. Nemají rádio vůbec zapnuté. Když má člověk výtlak čtvrt milionu kubíků vody a koní jako atomová elektrárna a elektronický počítač velký jako za starých časů lodní bedna, který vypočítá kurs a rychlost a pak je udržuje nebo se od nich, kdyby to snad bylo nutné, nepatrně odchýlí, tak okolí přestane být zajímavé. Pak ze světa zbyde jen místo, odkud se vyplouvá, a místo, kam se pluje, a ten, co to zaplatí, když tam člověk dorazí.

Lukas zhubnul. Začal kouřit.

Přesto možná má pravdu. Jedním ze syndromů vývoje v Grónsku je, že se zdá, jako by se všechno udalo nedávno. Dánské námořnictvo právě nasadilo nové, těžce ozbrojené a rychlé inspekční lodi. Největší zahraničněpolitický kotrmelec všech dob, referendum o vstupu do Evropského společenství a těsnou většinu pro vystoupení k 1. lednu 1985, nové jednání v listopadu 1992 a opětný vstup 1. ledna 1993 máme zrovna za sebou. Ministerstvo obrany teď před nedávným z vojenských důvodů omezilo povolení vstupu do Qaanaaqu. A místo, kde stojíme, Greenland Star, velká plovoucí ropná plošina u Nuuku dvacet námořních mil od pobřeží, pětadvacet tisíc spojených kovových pontonů připoutaných k mořskému dnu sedm set metrů pod námi, půl čtverečního kilometru nazeleno natřeného kovu, ošklivého, že by jeden brečel, a

bezútěšně ofukovaného větrem, to všechno postavili teď nedávno. Politici užívají slova "dynamický".

Cílem, se kterým to všechno vzniklo, je nátlak.

Ne nátlak na Grónany. S přítomností armády, přímým násilím civilizace, je v Arktidě pomalu konec. Vývoj už to nemá zapotřebí. Teď stačí liberální apel na lakotu ve všech jejích odstínech.

Technická kultura národy kolem Severního ledového oceánu nezničila. Věřit tomu by znamenalo mít o této kultuře až příliš vysoké mínění. Ta byla jen původcem, kosmickým předobrazem možnosti – spočívající v každé kultuře a v každém člověku – soustředit život kolem oné zvláštní západní směsi chtivosti a bezvědomí.

Chtějí vyvíjet nátlak na ono další, ono větší, to, co je kolem lidí. Na moře, zemi, led. Konstrukce, která se nám rozkládá u nohou, je jedním takovým pokusem.

Lukasův obličej je zpusťšený nechutí.

– Dřív, do dvaadevadesátého, tu byl jen Polaroil u Faeringehavnu. Bylo to tam malé. Na jedné straně fjordu byla telestanice a továrna na zpracování ryb. Na druhé straně byla čerpací stanice. Spravovala ji Grónská obchodní společnost. Mohli jsme přirazit zádí s lodí do padesáti tisíc tun. Vyhodili jsme plovoucí hadice a šli jsme na břeh. Byla tam jen obytná budova, kuchyň a čerpací stanice. Páchlo to tam naftou a brymolem. Na to všechno stačilo pět lidí. Vždycky jsme v kuchyni se správcem pili gin s tonikem.

Sentimentální stránka jeho osobnosti je pro mě nová.

– To muselo být krásné. A taky se tam tančilo v dřevácích při tahací harmonice?

Oči se mu zúží.

– Mýlíte se. Mluvím o pravomocech. A o svobodě. Tenkrát byl kapitán nejvyšší autoritou. Šli jsme na břeh a vzali jsme posádku s sebou, kromě těch, co měli kotevní stráž. Ve Faringehavnu nebylo nic. Byla to jen Bohem zapomenutá pustina mezi Godthåbem a Frederikshåbem. Ale když měl člověk chuť, šel se v té nicotě projít.

Lukas ukáže k soustavě pontonů před námi a k hliníkovým barákům v dálce.

– Tady jsou tři duty-free shopy. Je tu pravidelné spojení vrtulníkem na pevninu. Je tady hotel a potápěčská stanice. Pošta. Chevron, Gulf, Shell a Esso tu mají administrativní kancelář. Za dvě hodiny smontují přistávací dráhu pro malé tryskové letadlo. Ta loď tamhle před námi má hrubou tonáž sto pětadvacet tisíc tun. Tady je vývoj a pokrok. Ale nikdo tu nemůže jít na břeh, Jaspersenová. Když jim něco chcete, přijdou na palubu. Odškrtají si, co si objednáte, na seznamu a přijdou s přenosným skluzným žlabem a šoupnou vám to na loď. Když na tom kapitán trvá a chce na břeh, tak přijdou dva bezpečnostní důstojníci a vyzvednou si ho u můstku a drží ho za ruku, dokud zase není zpátky. Z důvodu nebezpečí požáru, jak říkají. Z důvodu nebezpečí sabotáže. Když jsou nádrže plné, je prý tu celkem miliarda litrů ropy.

Sahá po další cigaretě, ale krabička je prázdná.

– To je podstata centralizace. Kapitáni lodí se v těchhle opatřeních skoro ztratili. Námořníci už neexistují vůbec.

Čekám. Něco mi chce.

– Doufala jste, že se dostanete na břeh?

Vrtím hlavou.

– Ani kdyby to byla jediná možnost? Kdyby tohle byla konečná? Kdyby teď zbývala už jen cesta zpět?

Chce vědět, kolik toho vím.

– Nic nenakládáme. Nic nevykládáme. Tohle je jen zastávka. Na něco čekáme.

– Hádáte.

– Nehádám. Víím, kam plujeme.

Je stále uvolněný. Ale teď je ve střehu.

– Povězte mi to.

– Za to ale chci vědět, proč tady stojíme.

Pleť v obličejí nemá hrubou. Je hodně bledý a v relativně suchém vzduchu se mu pleť loupe. Olizuje si rty. Sázel na mě jako na jakousi pojistku. Teď stojí před novou a riskantní smlouvou. To vyžaduje důvěru, kterou ke mně nemá.

Projde beze slova kolem mě. Jdu za ním na můstek. Zavírám dveře. On jde k mírně vyvýšenému navigačnímu pultu.

– Ukažte mi to.

Je to mapa Davisova průlivu v měřítku 1:1 000 000. Na západním okraji mapy je nejzazší výběžek Cumberlandova poloostrova. Na severozápadě je pobřeží u Velkých platýsových lovišť. Vedle této mapy leží na stole mapa ledové situace Ledové služby.

– Tabulový led, říkám, – je letos od listopadu sto námořních mil od pobřeží a nesahá severněji než k Nuuku. Led, který Západogrónský proud vytlačí dál na sever, se dostal na moře a roztál, protože v Davisově průlivu byly tři mírné zimy, a je proto relativně teplejší než obvykle. Proud, teď už bez ledu, pokračuje podél pobřeží na sever. V zálivu u ostrova Disko je největší počet plovoucích ledovců na čtvereční jednotku na světě. Poslední dvě zimy se ledovec u Jakobshavnu denně posouval o čtyřicet metrů. Vznikají tak největší plovoucí ledovce mimo Antarktidu.

Pokládám prst na mapu ledové situace.

– Letos byly ze zálivu vytlačeny už v říjnu a výběžek turbulence mezi Západogrónským a Baffinovým proudem je odnesl podél pobřeží. Dokonce i v šérách jsou ledovce. Až odsud vyplujeme, bude nám Třrk udávat kurs na severozápad, dokud se tohoto pásu ledu nezbavíme.

Jeho obličej je bez výrazu. Ale soustředí se tak, jak jsem to viděla u plstěného stolu rulety.

– Baffinův proud od prosince odnášel západní led na jih až k 67. rovnoběžce. Západní led smrznul s novým ledem nějakých dvě stě až čtyři sta námořních mil od pobřeží v Davisově průlivu. Tam někde blízko se Tork bude chtít dostat. Potom udá kurs přímo na sever.

– Vy jste tady už někdy plula, Jaspersenová?

– Bojím se vody. Ale víím něco o ledu.

Lukas se sklání nad mapu.

– V téhle roční době nikdy nikdo neplul dál než do Holsteinsborgu. Ani šerami. Proud stlačil tabulový a západní led do betonové zdi. Snad bychom mohli plout na sever dva dny. Co budeme u okraje ledu dělat?

Narovnávám se.

– Bez vkladů se hrát nedá, pane kapitáne.

Na okamžik mám pocit, že jsem ho ztratila. Pak přikývne.

– Je to tak, jak jste řekla, říká pomalu. – Čekáme. Víc mi nepověděli. Čekáme na čtvrtého pasažéra.

Pět hodin předtím Kronos změnil kurs. Za okny jídelny visí nízko na obloze matné slunce, podle jeho polohy je to jasně vidět. Ale už jsem si toho všimla dřív.

V jídelnách internátních škol přirůstali lidé ke svým místům. Za nestabilních okolností vždy nabývají ony nemnohé vnější opěrné body na významu. Sedíme v jídelně na Kronosu, každý přilepený ke své židli. U druhého stolu jí Jakkelsen, uzavřený a bledý, s hlavou skloněnou nad talíř. Fernanda a Maria se snaží na mě nedívat.

Maurice sedí zády ke mně. Jí jen pravou rukou. Levou má na pásce uvázané kolem krku a přes mohutný obvaz na rameni. Má na sobě pracovní košili s odstřiženým rukávem, aby se do ní s obvazem vešel.

V ústní dutině mám sucho, za které může strach a které už nepřejde, dokud nebudu z lodi pryč.

Když vycházím ze dveří, jde Jakkelsen za mnou.

– Změnili jsme kurs! Plujeme do Godthabu.

Rozhduji se, že uklidím v důstojnické jídelně. Když Verlaine po mně půjde, bude muset projít kolem můstku. Jestli plujeme do Nuuku, bude muset přijít. Ve velkém přístavu mě nemohou pustit na břeh.

Zůstávám v jídelně čtyři hodiny. Čistím okna a leštím mosazné lišty a nakonec přetírám dřevěné obložení olejem z teakového dřeva.

V jednu chvíli projde kolem Kützow. Když mě spatří, pospíchá pryč.

Přichází Sonne. Zůstává chvíli stát a pohupuje se na špičkách. Vzala jsem si krátké modré šaty. Možná je chápe jako pozvání, aby zůstal. To chápe špatně. Mám je proto, abych mohla co nejrychleji utíkat. Když se nedočká žádného pobídnutí, tak zase jde. Je příliš mladý, než aby si troufl začít, a není ještě dost starý, aby už byl dotěrný.

Ve čtyři hodiny přistáváme za červeným výškovým domem. Půl hodiny nato mě volají na můstek.

– V téhle roční době, říká Lukas, – je jen jedna možnost, jak se dostat dál na sever. Pokud člověk s sebou nemá ledoborec. A ani pak šance není velká. Je třeba plout dál na moře. Jinak člověk uvízne někde v zálivu, a najednou se za ním zavře led, a už v tom je.

Mohla bych mu lhát. Ale on je jedním z těch docela málo stébel, kterých se ještě mohu chytat. Je to muž, se kterým to jde z kopce. Možná v nejbližší budoucnosti skončí na dně, kde se budeme moci setkat.

– U 54. stupně západní délky začíná být moře hlubší. Jedno rameno Západního proudu se tam stáčí od pobřeží na moře a setkává se s relativně chladnějším Severním proudem. A tam, západně od velkých rybných lovišť, je oblast s nestálým počasím.

– "Moře mlh". Nikdy jsem tam nebyl.

– Proud tam zanáší největší kusy ledu od východního pobřeží a ty se odtamtud nedostanou pryč. Je to obdoba Hřbitova ledovců severně od Upernaviku.

Rohem pravítka ukážu na mapě ledové situace na tmavé místo.

– Je to moc malé, než aby se to dalo zřetelně vyznačit. Často – a možná i teď – to vypadá jako dlouhý záliv, jako by do souvislého pole ledu vedl fjord. Je to riskantní, ale dá se jím proplout. Pokud to je dostatečně důležité. I malé dánské inspekční lodi tam občas vpluly, když honily anglické a islandské traulery.

– Proč plují se čtyřtisícetunovou pobřežní lodí a tuctem lidí k Baffinovu zálivu a do životu nebezpečného otvoru v mořském ledu?

Zavírám oči a vybavuji si snímek zvětšeného rostlinného klíčku, malého tvaru stočeného kolem vlastního středu. A snímky přiložené k námořní mapě na člunové palubě.

– Protože tam je ostrov. Je to jediný ostrov tak daleko od pobřeží před Ellesmerovým ostrovem.

Ukazuji pravítkem na tečku tak malou, že tam skoro není.

– Isla Gela Alta. Objevíli jej portugalská velrybáři v osmnáctém století.

– Slyšel jsem o něm, říká Lukas zamyšleně. – Je to ptáčí rezervace. Počasí je tam mizerné i pro ty ptáky. Je tam zakázáno vystoupit na břeh. Nedá se tam zakotvit. Na celém světě neexistuje jediný důvod, proč tam plout.

– Přesto se vsadím, že právě tam plujeme.

– Nejsem si jistý, jestli vy ve vaší situaci můžete uzavírat nějaké sázky.

Ještě když scházím z můstku, myslím na to, že v Sigmundu Lukasovi přišel vniveč hodný člověk. To jsem pozorovala často a nikdy jsem to nemohla pochopit, že v někom může existovat jiný, celistvý, velkorysý a důvěru vzbuzující jedinec, který se však vždy projeví jen v mžicích, protože žije ve zkaženém a zarytém recidivistovi.

Na palubě se setmělo. Někde ve tmě hoří cigareta.

Jakkelsen stojí opřený o zábradlí.

– To je ale něco! To je paráda!

Komplex pod námi je osvětlený světly na stožárech po obou stranách mol. Ani teď, zalitá žlutým světlem, natřená trávově zelenou, se světly ve vzdálených budovách, s malými elektromobily a bílým dopravním značením Greenland Star pořád ještě nevypadá jinak než jako několik tisíc čtverečních metrů oceli rozložených po Atlantském oceánu.

Podle mě to celé tak zjevně je omyl. Podle Jakkelsena je to zázračné spojení moře a vyspělé technologie.

– Jo, a nejlepší je, že se to všechno dá rozebrat a sbalit během dvanácti hodin.

– Tohle je vítězství nad mořem, člověče. Teď je jedno, jak daleko je to ke dnu a jaký je počasí. Můžou postavit přístav kdekoliv. I uprostřed oceánu.

Nejsem pedagog ani vůdce skautů. Nemám zájem ho opravovat.

– Proč je potřeba, aby se to dalo rozebrat, Smillo?

Možná to je nervozitou, že mu přesto odpovím.

– Postavili to, když začali těžit ropu z mořského dna u pobřeží severního Grónska. Od chvíle, kdy ropu objevili, jim trvalo deset let, než začali s těžbou. Problémem byl led. Postavili nejprve prototyp něčeho, co mělo být největší a nejpevnější vrtnou plošinou na světě, Joint Venture Warrior. Byl to výsledek glasnosti a grónské samosprávy a spolupráce mezi Spojenými státy, Sovětským svazem a A. P. Mollerem. Plul jsi kolem vrtných plošin. Víš, jak jsou velké. Jsou

vidět na padesát námořních mil a pak pořád rostou jako vesmír vznášející se na kulech. Jsou tam hospody a restaurace a pracoviště a dílny a kino a divadlo a hasičské stanice, a celé je to smontované dvanáct metrů nad hladinou, aby i největší vlny za mizerného počasí pod tím prošly. Jen si takovou plošinu představ. Joint Venture Warrior měl být čtyřikrát větší. Prototyp byl osmnáct metrů nad hladinou. Mělo tam pracovat čtrnáct set lidí. Postavili jej v Baffinově zálivu. Když byl hotový, objevil se ledovec. S tím se počítalo. Jenže tenhle byl trochu větší, než bývají. Přišel na svět někde na okraji Severního ledového oceánu. Byl sto metrů vysoký a nahoře plochý, jak bývají, když jsou tak vysoké. Sahal čtyři sta metrů pod hladinu a vážil nějakých dvacet milionů tun. Když jej viděli připlouvat, tak se přece jen trochu zamysleli. Ale měli tam dva velké ledoborce. Přivázali je k ledovci a chtěli jej odtáhnout do jiného směru. Byl slaboučký proud a bezvětří. Přesto se nic moc nedělo, když roztočili motory. Ledovec si prostě plul pořád dál rovně. Jako kdyby si ani nevšiml, že za něj tahají. A přešel přímo přes Joint Venture Warrior a za ním z pyšného prototypu zůstalo jen několik mastných skvrn a pár třísek. Od té doby dělají veškeré zařízení do Severního ledového oceánu tak, aby se dalo za dvanáct hodin sbalit. Protože Ledová centrála je může varovat dvanáct hodin předem. Vrtají z plovoucích plošin, které mohou utéct. Tenhle suverénní přístav je jen hromada plechu. Kdyby tudy plul ledovec, vzal by to s sebou, a jako by tu nikdy nic nebylo. Rozkládají ho jenom za mírných zim, kdy sem tabulový led z jihu ani souvislá pole ledu ze severu nedosáhnou. Nezvítězili nad ledem, Jakkelsene. A boj ještě ani nezačal.

Zhasíná cigaretu. Je ke mně otočený zády. Nevím, jestli je zklamaný, nebo mu to je jedno.

– Odkud to víš, Smillo?

Když ještě uvažovali, že postaví Joint Venture Warrior na ledu, pracovala jsem půl roku v americké ledotermické laboratoři na Bylot Islandu na modelech pro propočet pružnosti mořského ledu. Byli jsme tým pěti nadšenců. Znali jsme se z prvních dvou konferencí ICC. Když jsme slavili a opili se, pronášeli jsme projevy, že to je poprvé, co se na jednom místě sešlo pět glaciologů eskymáckého původu. Říkali jsme si navzájem, že tou dobou představujeme největší koncentraci odborných znalostí na celém světě.

Nejdůležitější hodnoty jsme získávali ze škopků na mytí nádobí. Nalili jsme do nich mořskou vodu, postavili je do laboratorního mrazáku a zmrazili vodu na led o normované hustotě. Desky ledu jsme si vzali ven, položili je mezi dva stoly, zatěžovali je závažími a měřili, o kolik se prohnou, než se zlomí. Připojili jsme elektrický motorek, který závažími vibroval, a dokázali jsme, že otřesy z vrtů nebudou mít na strukturu a pružnost ledu vliv. Byli jsme celí hrdí a plni průkopnického nadšení vědců. Až při psaní závěrečné zprávy, ve které jsme A. P. Mjllerovi a Shellu a Gospetrolu doporučili začít těžit ropu na grónských nalezištích z plošin postavených na ledě, nám došlo, co to provádíme. Ale to už bylo pozdě. Jedna sovětská firma navrhla Joint Venture Warrior a dostala koncesi. Všech pět nás vyhodili. Pět měsíců nato byl prototyp na prach. Od té doby to s ničím pevnějším než plovoucí plošiny nezkoušeli.

Tohle bych mohla Jakkelsenovi vyprávět. Ale neříkám nic.

– Dneska v noci všechno zařídím.

– To bude fajn.

– Ty mi nevěříš, člověče. Ale počkej a uvidíš. Je mi to všechno jasné. Mě nikdy doběhnout nemohli. Já tuhle loď znám, že jo. Mám to pod kontrolou.

Když vyjde do světla z můstku, všimnu si, že nemá kabát ani bundu. Stál v desetistupňovém mrazu a konverzoval se mnou, jako kdybychom byli uvnitř.

– Dneska v noci jenom koukej, aby se ti něco hezkýho zdálo, Smillo. Zítra bude všechno jinak.

– Ve vězeňské kuchyni byly einzigartige možnosti, jak péct chleba s kváskem.

Urs se sklání nad obdélníkovou formou zavinutou do bílé utěrky.

– Die vielen Faktoren. Kvásek samotný, droždí a nakonec chlebové těsto. Jak dlouho kyne, a při jaké teplotě? Welche Mehlsorten? A jak teplá má být trouba?

Rozbaluje utěrku. Chléb má tmavohnědou, sklovitou, lesklou kůrku, tu a tam porušenou celými pšeničnými zrny. Valí se z něj nakysle čerstvá vůně obilí a mouky. Za jiných okolností by mě to mohlo těšit. Ale zajímá mě něco jiného. Faktor času. Každé události na lodi nejdřív předchází varování v kuchyni.

– Že pečeš teď, Ursi. To je ungewöhnlich.

– Problémem je rovnováha. Mezi Säuerlichkeit a kypřivostí.

Když jsme spolu přestali mluvit, poté, co mě našel v kuchyňském výťahu, jsem si myslela, že na něm je něco těstovitého. Něco poddajného, nezkaženého, jednoduchého, a přece rafinovaného. A zároveň až přespříliš měkkého.

– Podává se o jídlo navíc?

Zkouší mě přeslechnout.

– Zahučíš do bání. Rovnou ins Gefängnis. Tady v Grónsku. Žádné služby v kuchyni nebudou. Keine Strafermässigung. Tady si na vaření moc nepotrpí. Až se zase za nějaké tři, čtyři roky potkáme, uvidíme, jestli ještě budeš mít dobrou náladu. I když budeš o třicet kilo hubenější.

Hrouť se jako propíchnuté šufle. Nemůže vědět, že v Grónsku žádná vězení nejsou.

– Um elf Uhr. Für eine Person.

– Ursi, za co tě zavřeli?

Strnule se na mě podívá.

– Stačí jeden telefon na Interpol.

Neodpovídá.

– Volala jsem tam, než jsme vypluli, když jsem viděla seznam posádky. Bylo to za heroin.

V mezírce mezi vousy a horním rtem mu vyrazí kapky potu jako šňůrka perel.

– Z Maroka to nebylo. Odkud to bylo?

– Proč mě pořád musí někdo trápit?

– Odkud?

– Z ženevského letiště. Jezero je tak blízko. Byl jsem v armádě. Vozili jsme bedny po řece společně s proviantem.

Když odpoví, pochopím poprvé v životě trochu z umění výslechu. Neodpovídá mi jenom ze strachu, ale stejně tolik z touhy po kontaktu, protože ho tíží utrápené svědomí, z osamělosti na moři.

– Byly to bedny se starožitnostmi?

Přikyvuje.

– Z Východu. Z Kjóta.

– Kdo je vozil? Kdo je přepravoval?

– Ale to určitě víte.

Neříkám nic. Znáám odpověď, ještě než zazní.

– Der Verlaine natürlich...

Takhle našli posádku Kronosu, mezi lidmi, kteří byli tak ohrožení, že neměli na vybranou. Až teď, po tak dlouhé době, vidím lodní jídelnu takovou, jaká opravdu je, jako mikrokosmos, jako obraz sítě, kterou Tork a Claussenová vytvořili už dříve. Jako Loyen a Ving použili Kryolitovou společnost, využili i oni už existující organizaci. Fernanda a Maria z Thajska, Maurice, Hansen a Urs z Evropy, všichni jsou součástí téhož organismu.

– Ich hatte keine Wahl. Ich war zahlungsunfähig.

Jeho ustrašenost se teď už nezdá přehnaná.

Odcházím a on jde za mnou.

– Fräulein Smilla. Někdy si říkám, že možná blufujete... Že možná nejste od policie.

I půl metru od něho cítím žár, který z chleba sálá. Musel jej zrovna vytáhnout z trouby.

– A v tom případě wäre es kein besonderes Risiko, kdybych vám jednoho dne naservíroval řekněme velký ovocný pohár s piškoty, krémem, likérem, šlehačkou, skleněnými střepy a kousky ostnatého drátu.

Drží bochník v ruce. Chléb má určitě přes dvě stě stupňů. Možná přece jen není tak měkký. Kdyby ho člověk vystavil vysokým teplotám, možná by se na něm udělala kůrka tvrdá jako sklo.

Zhroucení nemusí nastat coby zlom, může docela dobře přijít tak, že člověk pomaloučku zabředne do rezignace.

Tak k tomu dojde v mém případě. Když jdu z kuchyně, rozhodnu se, že z Kronosu uteču.

V kajutě si na tělo oblékám spodní prádlo z nové vlny. Na ně si беру svůj modrý pracovní oděv, modré tenisky, modrý svetr a tenkou tmavomodrou péřovou bundu. Ve tmě bude téměř černá. Nic méně nápadného teď vymyslet nedokážu. Nebalím si žádný kufr. Do plastického sáčku si stočím peníze, zubní kartáček a náhradní kalhotky a lahvičku mandlového oleje. Nevěřím, že se mi toho podaří odnést víc.

Namlouvám si, že mě dostala samota. Vyrůstala jsem mezi lidmi. Když jsem toužila po krátkých obdobích samoty a uzavřenosti a vyhledávala je, tak proto, abych se pak o to intenzivněji mohla vrátit do společenství ostatních.

Ale nemohla jsem je najít. Jako kdyby se mi ztratili, někdy kolem onoho podzimu, kdy jsem s Moritzem poprvé odletěla z Grónska. Pořád ještě hledám, nevzdala jsem se. Ale zdá se, že nikdy nedojdu k cíli.

Tahle loď teď je pokřiveným obrazem mé existence v moderním světě.

Nejsem žádná hrdinka. Cítíla jsem cosi k jednomu dítěti. Byla bych mohla dát k dispozici svou umíněnost, kdyby někdo chtěl pochopit, proč zemřel. Ale nikdo jiný než já to pochopit nechce.

Jdu na palubu. Za každým rohem čekám Verlaina.

Nepotkávám nikoho. Paluba se zdá opuštěná. Stoupám si k zábradlí. Greenland Star vypadá jinak, než když jsem tu stála před několika hodinami. To jsem ještě byla ochromena předcházejícími dny. Teď je to má cesta pryč, tady mohu utéct.

Mola, z nichž v každém případě dvě jsou kilometr dlouhá, jsou v dlouhém vlnobití valícím se ze tmy podivně tichá. U budov jsou vidět malé osvětlené elektromobily a zdvižné vozíky.

Přístavní můstek Kronosu je spuštěný. Na molech jsou velké cedule s nápisem ACCESS TO PIER STRICTLY FORBIDDEN.

Od konce můstku musím projít šest set až sedm set metrů po pontonovém molu zalitém elektrickým světlem. Žádná ostraha tam sice není. A v kontrolních věžích, odkud se řídí čerpání ropy, je zhasnuto. Ale je pravděpodobné, že tento úsek je pod dozorem, že mě uvidí a seberou mě.

Právě na to sázím. Jsou pravděpodobně povinni mě vrátit zpátky. Ale nejprve mě odvedou někam, kde bude důstojník a psací stůl a židle. A tam řeknu něco o Kronosu. Ne něco, co se blíží oné části pravdy, kterou znám. Tomu by nevěřili. Ale něco menšího. Něco o Jakkelsenových drogách, a že se cítím být ostatními členy posádky ohrožena a přeji si z lodi odejít.

Budou mě muset vyslechnout. Dezerce jako technický a právní fenomén už neexistuje. Námořník a pokojská mohou loď opustit, kdykoliv se jim zachce.

Jdu dolů na druhou palubu. Odsud jsou vidět schůdky k můstku. Tam, kde dosahují paluby, je výklenek. Tam na mě svého času čekal Jakkelsen.

Teď tam čeká někdo jiný. O nízkou ocelovou bednu má Hansen opřené tenisky.

Stačila bych seběhnout z můstku, než by vstal ze židle. Stopadesátimetrový spurt po molu bych bezpečně vyhrála. Ale pak bych zhasla a zastavila bych se a padla bych.

Stahuji se zpátky na palubu. Zvažuji své možnosti. Docházím k tomu, že žádné nemám, když tu najednou zhasne světlo.

Zrovna jsem zavřela oči. Hledám řešení ve zvucích.

Podél mola dutě bijí vlny, jak voda naráží do odrazníků. Ve tmě křičí velcí racci, vítr se s tichým skučením opírá do kontrolních věží. Spojené články pontonů o sebe s povzdechů dřou. Někde v dálce slabě piští turbogenerátory. A ještě deptavější než všechny tyto zvuky dohromady je pocit, že všechen zvuk pohlcuje prázdnota nad černým Atlantským oceánem. Že celá tahle konstrukce a přivázané lodi jsou jen zranitelný přehmat, který se za okamžik převrátí vzhůru nohama.

Tyhle zvuky mi nijak neporadí. Na místě, jako je tohle, se z lodi nedá odejít jinudy než přes přístavní můstek. Z Kronosu se nedostanu.

A pak zhasne světlo. Když otevřu oči, jsem černotou nejprve jako oslněná. Pak možná každých sto metrů vyrůstá na molu do tmy červená záře nouzového osvětlení.

Světlo zhaslo na molu, u kterého je Kronos přivázaný, i na lodi samotné. Noc je tak temná, že i nejbližší okolí zmizelo. Vzdálená část plošiny ve tmě vypadá jako bílé žlutavý ostrov.

Je vidět molo. A na něm je vidět postava. Odchází od Kronosu. Díky směsici strachu a naděje a starého zvyku neprašťím hlavou do stěžně nebo do vratidla. Nad posledním úsekem schodů se na okamžik zastavím. Nikoho není vidět. Ale i kdyby tam byl, neviděla bych ho. Pak se rozběhnu.

Vybíhám po můstku z lodi. Nikoho nevidím a nikdo na mě nevolá. Zahýbám a utíkám po molu. Pontony jsou pod nohama jako živé a nepevné. Tady dole se nouzové osvětlení zdá až trýznivě

silné. Držím se na opačné straně, než jsou stožáry, a pokaždé, když vběhnu do světla, zrychlím, a ve tmě zase jdu, abych se vydýchala. Je to jen šest dnů, co jsem se dívala, jak Lander odplouvá do mlhy a vrací se do Skovshoved. V každém ohledu jsem pořád ještě na otevřeném moři. Přesto cítím něco, co se určitě podobá radosti námořníka, který po dálkové plavbě opět vstoupí na zem.

Přede mnou se objevuje postava. Potácí se a povlává ze strany na stranu jako opilec.

Začalo pršet. Na molu je dopravní značení jako na nějaké avenue. Po jeho stranách se jako výškové domy zvedají boky lodí bez oken do výšky pětáctyřiceti metrů. V dálce se matně leskne hliník na barácích. Všechno tlumeně vibruje velkými neviditelnými motory. Greenland Star je vymřelé město na okraji prázdného vesmíru.

Jedinou známkou života je poskakující postava přede mnou. Je to Jakkelsen. Podle siluety na pozadí světla to bezesporu je on. Daleko před ním kamsi jde někdo další. Proto přebíhá sem a tam. Vyhýbá se světlu jako já. Aby ho neviděl ten, koho sleduje.

Za mnou zřejmě nikdo není, a tak zpomaluji. Nepřibližuji se tak těm dvěma přede mnou, ale jdu pořád dál.

Zahýbám kolem poslední věže. Přede mnou je rozlehlý otevřený prostor, náměstí uprostřed moře. Je tu šero, jediné světlo pochází z několika vysoko posazených zářivek.

Uprostřed prostoru se ve středu bílých soustředných kruhů krčí silueta velkého mrtvého zvířete, vrtulník Sikorsky se čtyřmi lehce oblými a povislými listy vrtule. U jednoho z baráků někdo nechal stát malý čerpadlový vůz na hašení pěnou a elektrobus. Jakkelsen je pryč. Je to nejpustější místo, jaké jsem kdy viděla.

Když jsem byla malá, zdálo se mi občas, že všichni lidé zemřeli a ponechali mě euforické svobodě volby v opuštěném světě dospělých. Vždycky jsem to považovala za sen o něčem, co bych si přála. Na tomhle náměstí teď chápu, že to vždycky byla noční můra.

Jdu dál k vrtulníku a kolem něj do slabého světla, jež se na protiskluzovém povrchu pontonů barví do tmavě zelené. Kolem je tak pusto, že se ani nemůžu bát, že mě někdo uvidí.

V místě, kde plošina přechází rovnou do moře, stojí tři baráky a přístřešek. Ve stínu kousek stranou od světla sedí Jakkelsen. Na okamžik zneklidním. Před několika minutami byl rychlý jako opice, a teď se zhroutil. Ale když mu sáhnu na čelo, cítím, jak je od běhu zahřátý a zpocený. Když s ním třepu, aby se probral, zacinká něco kovového. Zalovím mu v náprsní kapse a vytáhnu jeho injekční stříkačku. Vzpomínám si na výraz v jeho obličeji, když mě ujišťoval, že všechno zařídí. Snažím se ho postavit na nohy. Ale je příliš malátný. Potřeboval by dva silné zřízence a nemocniční lůžko na kolečkách. Svlékám si bundu a přikrývám ho. Přetahuji mu ji přes čelo, aby mu nepršelo do obličeje. Stříkačku mu dávám zpátky do kapsy. Člověk by musel být mladší nebo v každém případě větší idealista než já, aby zkrášloval lidi, kteří se pevně rozhodli, že se zabijí.

Když se narovná, odlepí se od přístřešku stín a začne žít vlastním životem. Nemíří ke mně, jde přes náměstí.

Je to člověk. Má malý kufr a rozevlátý kabát. Ale kufr není malý. To ten člověk je tak velký. Na tuhle vzdálenost nic moc nevidím. Ale to ani není nutné. Tolik toho zase třeba není, abych ho poznala. Je to mechanik.

Možná jsem to věděla celou dobu. Že tím čtvrtým pasažérem bude on.

Když ho poznám, pochopím, že se budu muset na Kronos vrátit.

Ne proto, že by mi najednou bylo jedno, jestli budu žít, nebo jestli zemřu. Ale spíš proto, že řešení tohoto problému už není v mých rukou. Nemá to co dělat jen s Izaiášem. Nebo se mnou. Nebo s mechanikem. Ani pouze s tím, co mezi námi je. Je to něco většího. Možná je to láska.

Když přijdu k molu, světla už zase svítí. Schovávat se nemá smysl.

Na věži u Kronosu je obsluha. Postava za sklem vypadá jako nějaký hmyz. Zblízka je vidět, že za to může jeho ochranná přilba s dvěma krátkými anténami. Na loď jsou natažené dvě hadice. Kronos čerpá palivo.

Nad přístavním můstkem sedí Hansen. Když mě spatří, ztuhne. Seděl tam kvůli mně. Ale čekal mě z druhé strany. S tímhle nepočítal. Přepíná mu to pomalu, není to žádný improvizátor. Začne tak, že mi zastoupí cestu. Zvažuje riziko, kdyby zkusil zaútočit. Šmátrám po šroubováku a ruka se mi dostane do plastického sáčku. Na schodišti za ním se objevuje Lukas. Podávám Hansenovi sevřenou ruku.

– To je od Verlaina.

Jeho ruka se sevře kolem toho, co jsem mu podala, se spontánní poslušností, kterou v něm vyvolalo loďmistrovo jméno. Lukas stojí hned za ním. Přehlédně situaci jediným pohledem. Oči se mu zúží.

– Jste mokrá, Jaspersenová.

Zastupuje mi cestu nahoru po schodech.

– Musela jsem Hansenovi pro něco doběhnout.

Hansen hledá slova, aby protestoval. Otvírá ruku, jestli by snad nenašel odpověď tam. Na jeho velké dlani leží kulička. Díváme se, jak se rozbaluje. Jsou to malé, křídově bílé kalhotky s kraječkami.

– Větší neměli. Ale určitě se do nich vejdete, Hansene. Zdá se, že jsou hodně elastické.

Procházím kolem Lukase. Nepokouší se mě zastavit. Veškerá jeho pozornost patří Hansenovi.

Jeho obličej je plný údivu. Má to opravdu těžké. Je to kolem něho samá nezodpovězená otázka.

Na schodech stačím ještě zaslechnout, jak rezignuje i před touto záhadou.

– Nejdřív naložíte zavazadla. Pak půjdete k zadnímu vratidlu. Za čtvrt hodiny vyplouváme.

Hlas má chraplavý, užaslý, podrážděný a utrápený.

Svlékám si mokrý pracovní oděv a sedám si na palandu. Myslím na Jakkelsena.

Skrz trup lodi je znát, že naftová čerpadla se zastavují. Hadice se navíjejí. Odvazují vyvažovači lana. Paluba se připravuje k vyplutí.

Někde ve tmě přibližně kilometr odsud sedí Jakkelsen. Já jediná vím, že z lodi utekl. Otázka je, jestli mám jeho nepřítomnost ohlásit.

Přístavní můstek se zvedá. Na palubě se obsazují stanoviště u uvazovacích lan.

Zůstávám sedět. Protože Jakkelsen možná něco věděl. V jeho hlase tam na palubě, na jeho sebedůvěře a přesvědčení bylo něco, na co pořád musím myslet. Jestli je pravda, že na něco přišel, tak musí existovat důvod, proč chtěl z lodi pryč. Určitě si myslel, že to, co je třeba udělat, se musí udělat odtamtud. Takže mi možná pořád může pomoci. I když nevím, jak nebo proč by to dělal, či jakými prostředky.

Není slyšet žádné zahoukání sirény. Kronos odplouvá od Greenland Star stejně anonymně, jako připlul. Ani jsem si nevšimla, že se zvýšily otáčky motoru. Poznávám, že plujeme, podle změny v pohybech trupu.

Plujeme cestovní rychlostí osmnáct uzlů. To je čtyři sta až čtyři sta padesát námořních mil za den. To znamená, že asi za dvanáct hodin jsme u cíle. Pokud jsem měla pravdu. Pokud plujeme k ledovci Barren na ostrově Gela Alta.

Chodbou vlečou něco těžkého. Když se dveře na zadní palubu zavřou, jdu na chodbu a za nimi. Oknem ve dveřích vidím, jak Verlaine a Hansen dozadu na vozících stěhují mechanikova zavazadla, černé bedny, v jakých hudebníci nosí nástroje. Určitě měl v letadle nadváhu. Tohle bylo drahé. Přemýšlím, kdo to platil.

2

Když se člověk v zemi jako Dánsko dožije sedmatřiceti let a v pravidelných obdobích se obejde bez léků a nespáchá sebevraždu a totálně nevyprodá křehké ideály dětství, tak se naučí něco o tom, jak se vyrovnávat s protivenstvími života.

Zařízením posílaným nahoru v meteorologických balonech jsme v Thule v sedmdesátých letech měřili podchlazené vodní kapky. Žijí svůj krátký život ve vysokých mracích. Kolem nich je zima, ale naprostý klid. V kapsičce nehybnosti klesá jejich teplota na minus čtyřicet stupňů. Měly by zmrznout v led, ale nezmrznou, chovají se naprosto klidně a vyrovnaně a neztrhnou.

Takhle se já snažím protivenstvím čelit.

Na Kronosu ještě není klid. Je tu znát neviditelný život a pohyb. Ale už nelze čekat déle.

Mohla jsem jít strojovnou a přes mezipalubí. Kdyby se to ovšem nepojilo s příliš mnoha klaustrofobickými vzpomínkami. Chci je alespoň vidět, až přijdou.

Zadní paluba je zalitá světlem. Zhluboka se nadechnu a jdu přes scénu. Koutkem oka se dívám, jak mímám přitahovací lana a zábradlí kolem paty stěžně. A jsem u zadní nástavby a odemykám si. Vcházím dovnitř a zůstávám stát u dveří a dívám se oknem na palubu.

Tohle je Verlainova doména. I teď, kdy není vidět živou duši, je tu jeho přítomnost znát.

Zamykám za sebou. Mými zbraněmi jsou celou dobu detaily, o kterých nikdo neví, moje identita, mé záměry, Jakkelsenův univerzální klíč. Nemohou vědět, že jej mám. Určitě si myslí, že to byla nehoda zaviněná jejich nedbalostí, že jsem se minule dostala dovnitř přes zadní palubu. Báli se, že jsem něčemu na stopě. Ale že mám klíč, to nemohou vědět.

V první místnosti kužel světla z mé svítilny poskakuje po těsně k sobě narovnaných a svázaných plechovkách se suříkem, základní barvou, lodním emailem, spárovací hmotou a speciálním ředidlem, po bednách, ve kterých jsou masky s filtrem, epoxidový dehet, štětce a válečky. Všechno je srovnané a čisté a úhledné. Verlaine je pečlivý.

Další dveře jsou zadním vchodem na toaletu. Ty naproti jsou od dvojité sprchy. Za dalšími je kovodílna. Tam Hansen leštil své nože vídeňským vápnem.

V poslední místnosti je elektrodílna. Kdyby v labyrintu skříní a poliček a beden schovali malého slona, hodinu bych ho hledala. Já hodinu nemám. A tak zavírám dveře a jdu dolů.

Ted' jsou dveře do mezipalubí zamčené. A navíc zavřené na závoru. Někdo se chtěl ubezpečit, že tudy se dovnitř nikdo nedostane. Rozsvěcím svítidlo jen na okamžiky. To jistě je zbytečná opatrnost. Nacházím se v temnotě bez oken. Ale moje nervy už víc nesnesou.

Zůstávám stát a naslouchám. Musím se ovládnout, abych nepanikařila. Nikdy jsem neměla tmů ráda. Nikdy jsem nechápala Dány a jejich zvyk toulat se po nocích. Chodit se večer projít, když je venku tma jako v pytli. Chodit do lesa poslouchat slavíky. Muset se stůj co stůj jít podívat na hvězdy. Běhat v noci orientační běh.

Ke tmě má člověk mít respekt. V noci vesmír vře zlem a nebezpečím. A může se tomu říkat pověra. Nebo strach ze tmy. Ale tvářit se, že noc je totéž co den, jen bez světla, to je slabomyslné. V noci se mají lidé někde vevnitř sesedat k sobě. Pokud člověk náhodou není sám a nemusí něco jiného.

Ve tmě jsou zvuky uchopitelnější než předměty. Někde pode mnou hučí voda kolem lodního šroubu. Voda v brázdě za lodí tlumeně syčí. Je slyšet motor. Ventilaci. Hřídel lodního šroubu otáčející se v ložiskách. Malý elektrický kompresor, jehož polohu je téměř nemožné určit. Jako když chce člověk zjistit, ve kterém ze sousedních bytů drnčí lednička.

I tady drnčí lednička. Nenacházím ji podle zvuku. Nýbrž proto, že si ve tmě jasně vybavuji svou kresbu. Odkrokuji si chodbu. Ale výsledek už znám. Jen díky nervozitě jsem si toho nevšimla dřív. Chodba je o dva metry kratší. Někde za koncovou zdí by měl podle Jakkelsena být hydraulický systém kormidla. Ale to nevysvětluje ty dva metry.

Svítím na stěnu. Je obložená stejnou dýhou jako ostatní stěny. Proto jsem si jí předtím nevšimla. Ale obložili ji poměrně nedávno. Odněkud zpoza ní se ozývá ono tlumené bzučení, jako by tam byla lednička. Je přibitá hřebíky. Není to žádná pečlivá skryš. Je to jen narychlo zatlučené. Ale sama bych stěnu neodtrhla. Ani kdybych měla pořádné nářadí.

Otvírám nejbližší dveře.

U stěny stojí ony černé bedny. Je na nich napsáno Grimlot Musical Instruments Flight Cases. Otvírám první. Je obdélníková a vypadá, že by v ní mohl být středně velký reproduktor pro vysoké tóny.

Na záručním listu pod dvěma modrými lesklými láhvemi z emailované oceli je napsáno Self-contained Underwater Breathing Apparatus. Láhve jsou potažené gumovou sítí chránící náter před nárazy.

Otvírám další, menší bednu. Je v ní něco, co vypadá jako ventily, které se šroubují na láhve. Jen se lesknou. Jsou uloženy v tvarovaném molitanu. Je tu dýchací přístroj. Ale tenhle typ jsem ještě nikdy neviděla. Připevňuje se na láhve, místo aby byl přímo na náústku.

V další bedně jsou manometry a náramkové kompas. Ve velkém kufru s držadlem jsou brýle, tři páry ploutví, nerez dýky v gumových pochvách a dvě nafukovací plovací vesty, na které se láhve připevňují.

V přepravním pytli jsou dva černé gumové obleky s kuklou a zipy u zápěstí a kotníků a potápěčské kombinézy z neoprénu nejméně patnáct milimetrů silné. Pod nimi leží dva potápěčské gumové obleky Poseidon. A pod těmi jsou rukavice, ponožky, dva termobleky, bezpečnostní lana a šest různých svítilen, z nichž dvě jsou připevněné na přílbě.

O přepážku je opřená bedna, v níž by mohla být basová kytara, ale je trochu delší a hlubší. Je v ní Jakkelsen.

Nebyla na něho dost velká, a tak mu stlačili hlavu k pravému rameni a nohy mu ohnuli za stehna, takže teď klečí. Oči má otevřené. Přes ramena pořád má mou bundu.

Sahám mu na obličej. Je ještě vlhký a teplý. Tělesná teplota většího zvířete zastřeleného v létě klesá venku o dva stupně za hodinu. U lidí zřejmě budou tato čísla víceméně podobná. Jakkelsen se blíží pokojové teplotě.

Sahám mu do náprsní kapsy. Stříkačka je pryč. Ale je tam něco jiného. Měla jsem o tom přemýšlet dřív. Kov nechrástí sám od sebe, nýbrž o jiný kov. Velice opatrně беру v jeho kapse do prstů trojúhelníček, který mu roste z hrudníku.

Rigor mortis se šíří od žvýkacích svalů dolů, stejnou cestou jako neurotická napětí. Jakkelsen je ztuhlý k pupku. Nemohu ho otočit, ale stlačím ruku dolů po straně bedny a za jeho zády ji strčím pod bundu. Pod lopatkami mu z těla trčí kus kovu, jen pár centimetrů dlouhý, plochý a ne o moc silnější než pilníček na nehty. Nebo list rámové pily.

Je vražený mezi dvě žebra a odtamtud jde šikmo nahoru. Řekla bych, že prošel srdcem. Potom rukojeť sňali, ale list zůstal v těle. Aby nedošlo ke krvácení.

U jiného člověka by list vepředu z těla nevyšel. Ale Jakkelsen je přece štíhlý podle módy.

Muselo se to stát těsně předtím, než jsem k němu došla, možná když jsem zrovna přecházela ono náměstí.

V Grónsku se mi nikdy nekazily zuby. Teď mám dvanáct plomb. Každý rok přibude další. Nenechávám si zub umrtvit. Vypěstovala jsem si strategii, jak se bolesti postavit. Dýchám břichem a těsně předtím, než vrtačka prorazí sklovinou k zubovině, myslím na to, že teď se mnou dělají něco, co musím akceptovat. Tak se stanu angažovaným, avšak ne pohlceným divákem přihlížejícím bolesti.

Byla jsem v Landstingu, grónském parlamentu, při tom, když strana Siumut předložila návrh, aby před plánovaným stažením amerických a dánských vojenských sil z Grónska byla vybudována grónská armáda. Ale tak ji samozřejmě nenazývali. Decentralizovaná pobřežní policie, říkali, zpočátku tvořená Gróňany, kteří v posledních třech letech sloužili jako dobrovolníci v námořnictvu, a vedená elitními důstojníky, kteří by byli vycvičeni v Dánsku.

To není pravda, říkala jsem si, to neudělají.

Návrh neprošel. "Považujeme výsledek hlasování za překvapivý," řekl Julius Hoeg, mluvčí strany pro otázky zahraniční politiky, "vzhledem k tomu, že branný a bezpečnostní výbor tohoto sněmu doporučil zřízení pobřežní stráže a ustavil přípravnou pracovní skupinu sestávající ze zástupců dánského námořnictva, grónské policie, hlídky Sirius, Ledové služby a dalších odborníků."

A dalších odborníků. Důležitá sdělení přicházejí vždy až nakonec. Jakoby mimochodem. V doplňkové smlouvě. Na okraji.

Bezpečnostní personál na Greenland Star byli Gróňané. Uvědomuji si to až teď, kdy je to za námi. To, co se stane samozřejmým, už nevnímáme. Je už samozřejmé vidět ozbrojené Gróňany v uniformě. Je pro nás samozřejmé vést válku.

I pro mě. Jediné, co mi zbývá kromě toho, je můj odstup.

Děje se to mně, bolest je má, ale nepohlcuje mě úplně. Část mého já je jen divákem.
Lezu do kuchyňského výtahu. Snazší to od včerejška není. Mladší už člověk nebude.

Ted' můžu být ráda, že výtah nemá žádné bezpečnostní zařízení. Ten životu nebezpečný systém umožňuje, abych se sama poslala nahoru.

Závan strachu v šachtě je stejný. I ticho na konci cesty. I prázdná kuchyň.

Střešním oknem sem svítí měsíc. Když jdu ke dveřím, představuji si, jak asi musím vypadat, v černém, ale bledá jako bílý klaun.

V chodbě je slyšet tytéž zvuky. Motor, záchody, dýchání ženy. Čas jako by se byl zastavil.

Měsíční světlo proudící do salonu je modré a citelně chladné, jako kapalina. Jak se loď ve vlnách pohybuje, natahují se siluety okenních ráms po zdech jako živé stíny.

Nejdřív se jdu podívat na knihy.

Je tu Grónský lodivod, kniha map Grónska z Geodetického ústavu, námořní mapa Davisova průlivu z admirality, fotograficky zmenšená na čtvrtinu a celá v jedné knize. Dynamics of Snow and Ice Masses o pohybech ledu od Colbecka. Buchwaldovy Meteorites ve třech svazcích. Číslo časopisů Svět přírody a Varv. The Review of Medical Microbiology od Jawetze a Mělnická. Příručka parazitologie od Rinteka Madsena. Lecture Notes on Tropical Medicine od Diona R. Bella.

Poslední dvě si pokládám na podlahu a pravou rukou v nich listuji a levou si svítím. V kapitole Dracunculus je toho žlutým zvýrazňovačem vytaženo tolik, že to vypadá, jako kdyby papír změnil barvu. Dávám knihy zpátky.

Na chodbě u každých dveří dlouho poslouchám. Přesto je to náhoda, že na Torkovy natrefím hned napoprvé. Maličko je pootevřeno. Měsíční světlo dopadá okénkem na palandu. V místnosti je chladno. Přesto ze sebe odhodil přikrývku. Horní část jeho těla je jako z namodralého mramoru. Spí těžkým spánkem. Vcházím dovnitř a zavírám za sebou. Náš život činí obtížným možnosti volby. Kdo dál jít musí, má život jednoduchý.

Jde to samo od sebe. Seděl u psacího stolu a pracoval. Psací potřeby uklidil, jako se na lodi musí uklízet všechno, co se kutálí. Ale papíry nechal na stole. Hromada není větší, než abych ji neunesla.

Na okamžik zůstanu stát a dívám se na něho. Znovu se divím, jako od dětství už tolikrát, jak jsou lidé ve spánku cudně bezbranní. Mohla bych se k němu sklonit. Mohla bych ho políbit. Nahmatat tep jeho srdce. Nebo mu podříznout krk.

Najednou pochopím, že můj život se utvářel tak, že jsem často bděla, když ostatní spali. Zažila jsem hodně pozdních nocí a hodně časných rán. Nechtěla jsem to takhle. Ale dopadlo to tak.

Beru si hromadu papírů do salonu. Na to, abych si je odnesla s sebou, není čas.

Sedím chvíli potmě. Do místnosti vstoupilo cosi slavnostního. Jako kdyby měsíční světlo všechno zalilo do modrošedého skla.

Najít klíč k sobě a ke své budoucnosti je snem každého z nás. V nedělní škole v Qaanaaqu vyučoval náboženství katecheta z ochranovské misie, introvertní a brutální belgický matematik, který z thulského dialektu neznal ani slovo. Výuka probíhala v neskutečné směsi angličtiny, západogronštiny a dánštiny. Báli jsme se ho, ale také nás zajímal. Byli jsme vychováni k respektu

k hloubce, která může v šílenství spočívat. Neděli co neděli kroužil kolem dvou věcí, výzvy nově objeveného kánonu Nag Hammadiho, abychom poznali sebe samé, a myšlenky, že naše dny jsou sečteny, a že ve vesmíru tedy existuje božská aritmetika. Všem nám bylo mezi pěti a devíti roky. Nerozuměli jsme jedinému slovu. Přesto jsem si později mnohé pamatovala. Obzvlášť jsem si říkala, že bych ráda viděla kosmické počty mého života.

Občas jako kdyby ten okamžik nastal. I teď jako kdyby mi hromada papíru přede mnou mohla říct něco rozhodujícího o mé budoucnosti.

Předci mé mámy by se divili, kdyby se ukázalo, že klíč vesmíru pro jednoho z jejich potomků má písemnou podobu.

Navrchu leží kopie zprávy Dánské kryolitové společnosti o expedici k ostrovu Gela Alta v roce 1991. Posledních šest stran nejsou kopie. Jsou to původní, lehce roztřesené a technicky nevyhovující letecké snímky ledovce Barren. Vypadá tak, jaká je jeho pověst. Je suchý, studený, bílý, opotřebovaný, ofoukaný, a opuštěný dokonce i ptáky.

Pak následuje tucet rukou psaných archů s čísly a drobnými kresbami tužkou, kterým nerozumím. Je tu dvanáct fotografií, kopií rentgenových snímků. Je možné, že to jsou snímky osob, které jsem kdysi viděla na negatoskopu v Moritzově ordinaci. A je možné, že na nich je cokoliv jiného. Další fotografie jsou možná také pořízené rentgenem. Ale na těch nejsou lidská těla. Přes snímky se táhnou pravidelné černé a šedé pruhy rovné jako podle pravítka.

Dále jsou listy číslované od jedné do padesáti, které tvoří celek. Je to zpráva.

Text je zběžný a krátký, četné kresby tuší jsou skicovitě, propočty jsou na několika místech, kdy na psacím stroji nebyly potřebné znaky, vepsané rukou.

Popisují se tu zkušenosti s dopravou předmětů o velké hmotnosti po ledu. Jsou zde nákresy pracovních postupů a krátké názorné propočty mechanických vztahů.

Je tu shrnutí o použití těžkých saní na expedicích k severnímu pólu. Na řadě kreseb je vidět, jak se přes led tahaly lodi, aby nezamrzly v ledu.

Několik odstavců je nadepsáno krátkými jmény, Ahnighito, Dog, Savik 1, Agpalilik. Týkají se přepravy největších známých úlomků meteoritu, který dopadl na mys York, Pearyho komplikovaného vyprošťování meteoritu a plavby na škuneru Kite, deníku Knuda Rasmussena, Buchwaldovy legendární přepravy třicet tun těžkého meteoritu Ahnighito v roce 1965.

V tomto posledním odstavci jsou fotokopie Buchwaldových fotografií. Viděla jsem je už mnohokrát, byly v posledních dvaceti letech u každého článku o tomto tématu. Přesto jako bych je teď viděla poprvé. Jsou na nich svozy z pražců, vrátky, nahrubo svařené saně z železničních kolejí. Na fotokopiích jsou kontrasty moc prudké a detaily zastřené. Přesto je to teď tak jasné. Kronos si v zadním nákladním prostoru veze kopii Buchwaldova vybavení. Kámen, který on dopravil do Dánska, vážil třicet tun a osm set osmdesát kilogramů.

Poslední odstavec pojednává o dánsko-americko-sovětských plánech na stavbu vrtné plošiny na ledovci. V seznamu literatury je uvedena zpráva z Bylot Islandu o nosnosti ledu. V seznamu autorů je mé jméno.

Předposlední složkou je šest barevných fotografií. Jsou pořízeny s bleskem v čemsi jako krápníkové jeskyni. Podobné snímky viděl každý student geologie, solné doly v Rakousku, modré jeskyně na Sardinii, lávové jeskyně na Kanárských ostrovech.

Tyhle jsou ale jiné. Světlo blesku se v oslňujících reflexech odráží zpět k čůce. Jako by to byly snímky tisíce drobných explozí. Jsou to fotografie z ledové jeskyně.

Ledové jeskyně, které jsem viděla, měly všechny kratičký život, dokud se zlom v ledovci nebo trhlinka nezavřely, nebo je nezaplňily řeky roztálené podzemní vody. Tahle se nepodobá žádné z nich. Ze stropu všude rostou dlouhé třpytící se krápníky, obrovská soustava rampouchů, která se musela tvořit po dlouhou dobu.

Uprostřed jeskyně je něco, co vypadá jako jezero. V jezeře cosi leží. Může to být cokoli. Podle fotografie není možné ani hádat.

Jestliže si vůbec lze udělat představu o rozměrech, tak díky tomu, že v popředí na jedné z vyvýšenin, které ze dna jeskyně vyrostly z mrznoucí kapající vody, sedí muž. Směje se triumfálně do objektivu. Tady má pérové kalhoty. Ale pořád ještě i kamiky. Je to Izaiášův otec.

Když hromadu zvednu, zůstane poslední list ležet na stole, protože je tenčí než fotografie. Je to arch dopisního papíru s návrhem dopisu, jen několik řádek psaných tužkou a s mnoha škrty. A leží až úplně vespodu. Jako kdyby si člověk psal deník. Nebo závěť. A vlastně se k tomu nechtěl znát a nezdálo se mu, že by se to mohlo povalovat všem na očích a rozkřikovat jeho důvěrnosti. Ale přesto to potřebuje mít po ruce. Možná proto, že na tom bude pracovat dál.

Čtu si to. Pak papír skládám a strkám si jej do kapsy.

V krku mám sucho. Ruce se mi třesou. Teď potřebuji bez problémů zmizet.

Když natáhnou ruku po klíče u Torkových dveří, cvakne to za nimi a do chodby dopadne pruh světla. Cuvám. Dveře se pomalu otvírají ven ke mně. Mám tak čas se rozhodnout pro dveře napravo ode mě, otevřít je a vejít dovnitř. Neodvážuji se dveře zavřít, ale přitáhnou je.

Je tu tma. Podle dlaždiček pod mýma nohama je to koupelna. Zvenku se rozsvítí. Ustoupím a protáhnou se závěsem do sprchového koutu. Dveře se otvírají. Není nic slyšet, ale v mém podlouhlém zorném poli v nedovřeném závěsu se vznášejí ruce. Patří Torkovi.

V zrcadle se objevuje jeho obličej. Je tak ztuhlý spánkem, že nevidí ani sebe. Sklání hlavu, pouští vodu, čeká, až bude studená, a pije. Pak se narovná, otáčí se a odchází. Pohybuje se mechanicky jako náměsíčník.

Ve vteřině, kdy se dveře od jeho kajuty zavřou, jsem na chodbě. Za okamžik si všimne, že papíry jsou pryč. Chci být odsud, než je začne hledat.

Světlo zhasne. Jeho palanda zavrže. Vrátil se ke spánku v modrém měsíčním světle.

Taková šance, takové zářné štěstí se naskytne jen jednou za život. Mohla bych k východu tančit.

Ve tmě přede mnou o kousek dál v chodbě tiše a rozkazovačně zavolá žena. Otáčím se a jdu zpátky. Přede mnou se zachichotá muž a projde pruhem světla před otevřenými dveřmi do salonu. Je nahý. Má erekci. Neviděli mě. Dostala jsem se mezi ně.

Cuvám na toaletu a lezu zpátky do sprchového koutu. Rozsvěcí se. Oba vcházejí dovnitř. On jde k umyvadlu. Stojí a čeká, až erekce opadne. Pak si stoupne na špičky a močí do umyvadla. Je to Seidenfaden, autor zprávy o přepravě těžkých předmětů po mořském ledu, ve které jsem právě listovala a kde odkazuje na článek, který jsem napsala já. A teď jsme od sebe tak blízko. Žijeme ve světě komprimovaných souvislostí.

Ona stojí za ním. V obličejí má soustředěný výraz. V jednom okamžiku mám pocit, že mě zahlédla v zrcadle. Pak zvedne ruce nad hlavu. Drží v nich opasek, přezkou dolů. Pak uhodí tak

přesně, že ho zasáhne jen přezka a vystříhne mu přes hýždí dlouhý pruh, nejprve bílý, pak ohnivě červený. On se chytí umyvadla, zhoupne se v zádech a tlačí břicho dozadu. Ona uhodí znovu. Přezka zasáhne druhou hýždí. Vzpomenu si na Romea a Julii. V Evropě mají fajnová dostaveníčka dlouhou tradici. Pak světlo zhasne. Dveře se otvírají. A jsou pryč.

Vycházím na chodbu. Kolena se mi třesou. Nevím, co si mám s těmi papíry počít. Udělám dva kroky k Torkově kajutě. Rozmyslím si to. Udělám krok zpět. Pak se rozhodnu, že je nechám v salonu. Jiné východisko není. Cítím se jako uvězněná na nákladovém nádraží.

Ve tmě přede mnou se otvírají dveře. Tentokrát je to bez varování, nikde se nerozsvěcí, a já stihnu vlézt do koupelny a schovat se do sprchového koutu jen proto, že jsem se s tou cestou už stačila důvěrně seznámit.

Světlo se nerozsvítí. Ale dveře se otevrou, a pak se zavřou a zamknou. V ruce mám šroubovák. Přišli si pro mě. Na zádech mám papíry. Hodím je po nich a pak bodnu, zezdola a nahoru k břichu. A uteču.

Závěs se odtahuje. Chystám se vyrazit od stěny.

Pouští se voda. Studená. Potom teplá. Pak se upravuje teplota. Sprcha byla otočená ke zdi. Během tří vteřin jsem úplně promočená.

Proud vody se odtáčí od stěny. On si stoupá pod něj. Jsem od něho deset centimetrů. Kromě pleskání vody není nic slyšet. A je naprostá tma. Ale na tuhle vzdálenost světlo ani není nutné, abych mechanika poznala.

V Pakárně nikdy nerozsvěcel, když šel nahoru po schodech. Čekal do poslední chvíle, než ve sklepe otočil vypínačem. Má rád klid a samotu tmy.

Když šmátrá po krabičce s mýdlem, zavadí o mě rukou. Najde mýdlo, odstoupí trochu od sprchy, namydlí se. Dá mýdlo zpátky, masíruje si pokožku. Znovu hledá mýdlo. Jeho prsty mi zavadí o ruku a zmizí. Pak se pomalu vrátí. Dotknou se mé ruky.

Přinejmenším by měl zalapat po dechu. Výkřik by byl na místě. On ani nehlesne. Jeho prsty zaregistrují šroubovák, berou mi jej opatrně z ruky, sahají mi po paži až k lokti.

Voda se zavírá. Závěs se odtahuje, on vychází ze sprchy ven. Okamžik nato se rozsvítí.

Vzal si kolem boků velký oranžový ručník. Jeho obličej je bez výrazu. Všechno proběhlo klidně, promyšleně, tiše.

Dívá se na mě. A pak mě poznává.

Situace se mu vymyká z rukou. Stojí bez pohnutí, výraz v jeho tváři se skoro nezmění. Ale je ochromený.

Vím teď, že nevěděl, že jsem na palubě.

Dívá se na moje mokré vlasy, splhlé šaty, na promočené papíry, které teď držím před sebou, na moje čvachtající tenisky, na šroubovák ve své ruce. Nic nechápe.

Pak mi neohrabaným a bezradným pohybem podává svůj ručník. Neuvědomuje si, že se tak odhaluje. Beru si jej a podávám mu papíry. Utírám si vlasy. On si drží papíry před rozkrokem. Ani na okamžik ze mě nespustí oči.

Sedíme na posteli v jeho kajutě, těsně u sebe, ale je mezi námi propast. Šeptáme, přestože to není nutné.

– Víš, o co tady jde?

– V-víceméně.

– Můžeš mi to povědět?

On vrtí hlavou.

Jsme zase přibližně tam, kde jsme začínali, v marastu zamlčování. Cítím nezkrotnou touhu přitisknout se k němu a poprosit ho, aby mě uspal a nebudil mě, dokud to všechno neskončí.

Nikdy jsem ho neznala. Ještě před několika hodinami jsem si myslela, že jsme sdíleli jisté chvíle tiché sounáležitosti. Když jsem ho viděla jít přes přistávací plošinu na Greenland Star, pochopila jsem, že jsme si vždy byli cizí. Když je člověk mladý, myslí si, že sex je vyvrcholením důvěrnosti. Později zjistí, že to je sotva začátek.

– Chtěla bych ti něco ukázat.

Nechávám papíry u něho na stole. Podává mi tričko, spodky, termokalhoty, vlněné ponožky a svetr. Oblékáme se zády k sobě, jako dva cizí lidé. Musím si jeho kalhoty ohnout nad kolena a vyhrnout rukávy svetru nad lokty. Poprosím i o vlněnou čepici a dostanu ji. On vezme ze zásuvky plochou tmavou láhev a strčí si ji do vnitřní kapsy. Beru z palandy vlněnou deku a skládám ji. A jdeme.

Otevírá bednu. Jakkelsen se na nás zasmušile dívá. Nos má namodralý, ostrý, jakoby zmrzlý.

– Kdo to je?

– Bernard Jakkelsen. Lukasův bratr.

Přistoupím k Jakkelsenovi, rozepnu mu košili a odtáhnu ji z trojhranného kusu oceli. Mechanik se ani nehne.

Zhasínám svítilnu. Stojíme chvíli tiše ve tmě. Pak jdeme nahoru. Zamykám dveře. Když vyjdeme na palubu, zastaví se.

– Kdo to udělal?

– Verlaine, loďmistr.

Na vnější přepážce jsou přivařené schůdky. Lezu první. On leze pomalu za mnou. Dostáváme se na malou polopalubu, kde je tma. Na dvou dřevěných můstcích stojí motorový člun a za ním je velký gumový člun. Sedáme si mezi ně. Odtud vidíme na zadní palubu, ale sami jsme z dosahu světla.

– Stalo se to na Greenland Star. Zrovna když jsi dorazil.

Nevěří mi.

– Verlaine ho mohl hodit do moře tam. Ale bál se, aby druhý den neplaval u plošiny. Nebo aby se nějaké lodi nedostal do šroubu.

Myslím na mámu. Co se hodí do polárního moře, to už nevyplave. Ale to Verlaine neví.

On pořád nic neříká.

– Jakkelsen sledoval Verlaine na molo. A on si ho všiml. Nejjistější v tu chvíli bylo udělat místo v jedné z beden a dát ho tam. A vzít ho na loď. A počkat, až budeme od plošiny pryč. A pak ho šoupnout přes palubu.

Snažím se, aby z mého hlasu nebylo znát, jak jsem zoufalá. Musí mi uvěřit.

– Jsme už daleko na moři. Každá minuta, kdy ho mají v nákladním prostoru, je pro ně nebezpečná. Za okamžik jsou tady. Musí s ním na palubu. Jinde ho vyhodit nemůžou. Proto tady sedíme. Říkala jsem si, že bys je měl vidět.

Ve tmě si něco tlumeně povzdechne. Vytáhl z láhve zátku. Podává mi ji. Napiju se. Je to tmavý, sladký, těžký rum.

Přikrývám nás oba dekou. Je možná deset stupňů mrazu. Přesto jsem celá rozpálená. Vlivem alkoholu se roztahují kapiláry, na povrchu těla to trochu bolí. Jestliže člověk nechce zmrznout, musí se téhle bolesti za každou cenu vyhnout. Stahuji si čepici, abych na čele pocítila chlad.

– To by Tř-Třrk nikdy nedovolil.

Podávám mu dopis. On se podívá k temným oknům můstku, zakloní se za trup motorového člunu a ve světle mé svítilny si jej čte.

– Tohle bylo v Třrkových papírech.

Znovu se napijeme. Měsíční světlo je tak jasné, že lze rozeznat barvy, zelenou palubu, modré termokalhoty, zlatou a červenou na etiketě láhve. Jako kdyby svítilo slunce. Tady na palubě je cítit, jak je světlo teplé. Líbám ho. Teplota už nic neznamena. Pak si přes něho klekám. Pak už nejsme těla, ale jen body žáru v noci.

Sedíme opření o sebe. On přes nás přetahuje deku. Mně zima není. Pijeme z láhve. Rum je těžký a horký.

Seš od policie, Smillo? Ne. Tak od nějaký jiný firmy? Ne. Vědělas to celou dobu? Ne. Víš to teď? Mám nápad.

Znovu se napijeme, on si lehá na mé. Paluba pod dekou musí být studená, ale my to necítíme.

Nikdo nepřichází. Na Kronosu je mrtvo. Jako kdyby se utrhl ze své trasy a odplouval s námi pryč, jen s námi.

Pak je láhev prázdná. Vstávám, protože vím, že něco není, jak by mělo. Není možné, že jsou v trupu nějaké otvory, ptám se, není možné zbavit se ho jinak? Proč mluvíš o smrti, ptá se on. Co mu na to mám říct? Jak je vyvedená kotva, ptá se.

Scházíme do mezipalubí. V bedně teď jsou záchranné vesty. Jakkelsen je pryč. Jdeme po schodech, tunelem, strojovnou, tunelem a po točitých schodech, a on otáčí dvěma kličkami a otvírá dvířka metr krát metr veliká. Středem místnosti prochází napjatý kotevní řetěz. U stropu vchází do otvoru, po jehož stranách je vidět měsíční světlo a siluety kotevního navijáku. Dole se ztrácí v průvlastu o velikosti kanalizačního poklopu. Kotva je vytažená až pod průvlast. Moc místa tam není. On se dívá na otvor.

– Tudy dospělýho muže ven nedostanou.

Sahám na ocel průvlastu. Oba víme, že Jakkelsena dnes v noci vystrčili tudy.

– On byl štíhlý podle módy.

3

Kapitán Lukas je neoholený, neučesaný, a vypadá, jako kdyby spal v šatech.

– Co víte o elektrickém proudu, Jaspersenová?

Jsme na můstku sami. Je půl sedmé ráno. Do začátku služby mu zbývá půldruhé hodiny. Pleť v obličejí má žlutavou a pokrytou tenkou vrstvou potu.

– Umím vyměnit žárovku. Ale zpravidla si popálím prsty.

– Když jsme včera byli v přístavu, došlo na Kronosu a v části přístavního areálu k výpadku proudu.

Má v ruce kus papíru. Ruka i papír se třesou.

– Na lodích jsou všechny kabely vedeny mezi jističi. U každé zdířky je tedy pojistka. Víte, co to znamená? To znamená, že vyhodit na lodi elektřinu je zatraceně těžké. Pokud člověk není chytřejší, než je zdrávo, a nejde rovnou k hlavnímu kabelu. Včera někdo k hlavnímu kabelu šel. V těch překrátkých chvílích, kdy je střízlivý, má Kützow bystré okamžiky. Odhalil příčinu nehody. Je to látačí jehla. Včera někdo do přívodního kabelu vrazil látačí jehlu. Pravděpodobně izolovanými kleštěmi. A pak odlomil ouško. Obzvláště to poslední byl šikovný detail. Protože izolace se tak nad jehlou stáhne. Závada potom není k nalezení. Pokud člověk nezná jako Kützow pár triků s magnetem a multimetrem a netuší, co hledat.

Myslím na Jakkelsena, jak byl rozrušený. Na tón jeho hlasu. Postarám se o to, Smillo. Zítra bude všechno jinak. Cítím teď k jeho schopnostem úctu.

– Zdá se, že za této poruchy jeden z námořníků – Bernard Jakkelsen – porušil zákaz vstupu na plošinu a opustil loď. Ted' ráno od něho přišel tento telegram. Je to výpověď.

Podává mi papír. Je to dálnopis z telestanice na Greenland Star. Na výpověď je to krátké.

"Kapitánu Sigmundu Lukasovi.

Tímto s okamžitou platností podávám z osobních důvodů na Kronosu výpověď. Táhněte k čertu.

B. Jakkelsen."

Podívám se na něho.

– Trápí mě podezření, že během výpadku proudu jste na plošině byla i vy.

Výraz v jeho obličejí se hroutí. Důstojník a jeho sarkasmus jsou pryč. Zbývá jen obava na pokraji zoufalství.

– Povězte mi, jestli o něm něco víte.

Chápu teď všechno, co mi Jakkelsen neřekl, jeho bezmeznou starostlivost, touhu ochraňovat, zachránit bratra, udržet ho na moři, aby se nedostal do vězení a byl daleko od špatných kamarádů ve městech. Za každou cenu. I když to znamená, že ho musí vzít na cestu, jako je tahle.

Na okamžik pocítím pokušení všechno mu říct. Na okamžik si v jeho trápení představím sebe. Iracionálně, slepě a marně se pokoušíme ochránit jiné před něčím, o čem nevíme, co to je, a co nehledě na to, jak si počínáme, prosadí svou.

Pak počkám, než mě má slabá chvilka přejde. Ted' pro Lukase nemohu udělat nic. Pro Jakkelsena už nic nemůže udělat nikdo.

– Stála jsem na molu. To je vše.

Zapaluje si další cigaretu. Má už plný popelník.

– Volal jsem na telestanici. Ale tam to je úplně nemožné. Takhle někoho vysadit z lodi zákon přísně zakazuje. Navíc se to všechno komplikuje způsobem, jakým to tam funguje. Člověk napíše telegram a odevzdá jej u okénka. Pak se telegram předá k odeslání. A k dálkopisu si jej vezme někdo třetí. Já mluvím s někým čtvrtým. Nevědí ani, jestli byl telegram podán osobně nebo telefonicky. Člověk se od nich nic nedoví.

Popadne mě za paži.

– Nemáte ani nejmenší tušení, proč z lodi odešel?

Vrtím hlavou.

On mává telegramem.

– To je celý on.

V očích má slzy.

Přesně tak by Jakkelsen psal, krátce, arogantně, tajuplné, a přesto okouzlen formálním jazykem a jeho klišé. Ale Jakkelsen to nepsal. Je to text z papíru, který jsem v noci vzala z Torkovy kajuty.

Lukas vyhlíží na moře, ale nic nevidí. Je pohroužen do prvních trýznivých úvah, kterých od této chvíle bude přibývat. Na mé úplně zapomněl.

V tom okamžiku se spustí požární poplach.

Je nás v kuchyni šestnáct, všichni, kdo jsou na palubě, až na Sonneho a Mariu, kteří jsou na můstku.

Z technického hlediska je den, ale venku je tma. Zvedl se vítr a teplota stoupla, při takové kombinaci déšť šlehá do oken jako větve. Vlny bijí do boku lodi jako nepravidelné rány palicí.

Mechanik se opírá o přepážku vedle Urse. Verlaine sedí trochu sám pro sebe. Hansen a Maurice sedí mezi ostatními. Jsou mezi nimi vždycky tak nenápadní. K Verlainové pečlivosti patří i diskrétnost.

Lukas sedí v čele stolu. Je to hodina, co jsem ho viděla na můstku. Je k nepoznání. Má vyžehlenou košili a nablýskané kožené boty. Je hladce oholený a pečlivě učešaný. Je bdělý a stručný.

Türk stojí u dveří. Před ním sedí Seidenfaden a Katja Claussenová. Chvilí trvá, než se na ně dokážu podívat. Neberou mě na vědomí.

Lukas představuje mechanika. Sděluje, že protipožární poplachové zařízení stále ještě nefunguje bez poruch. Poplach dnes ráno byl falešný.

Oznamuje docela krátce, že Jakkelsen opustil loď. Všechno říká anglicky. Používá slova deserted.

Dívám se na Verlaina. Opřel se o zed'. Jeho pozorné, zkoumavé oči hledí do mých. Nemohu oči sklopit. Kouká z nich někdo jiný než já, d'ábel. A slibuje Verlainovi odplatu.

Lukas sděluje, že se blížíme k cíli cesty. Víc neříká. We are approaching our terminal destination. Za den či dva jsme u cíle. Vstup na břeh nebude povolen.

Jeho sdělení je svou nedostatečnou přesností absurdní. Ve věku satelitu SATNAV lze určit okamžik, kdy se objeví pobřeží, s odchylkou několika minut.

Nikdo nereaguje. Všichni vědí, že s touhle plavbou něco není v pořádku. Kromě toho jsou zvyklí na poměry na velkých tankerech. Většina z nich okusila, jaké to je být na moři sedm měsíců bez jediné zastávky.

Lukas se dívá na Tírka. Tato schuzka se uskutečnila kvůli němu. Na jeho žádost. Možná proto, aby nás viděl pohromadě. Aby si nás mohl přečíst. Zatímco Lukas mluvil, prohlížel si jeden obličej po druhém a na každý se na okamžik zahleděl. Teď se otáčí a odchází. Seidenfaden a Claussenová ho následují.

Lukas se zvedá. Verlaine odchází. Mechanik zůstává na okamžik stát a mluví s Ursem, který chatrnou angličtinou vykládá něco o croissantech, jež jsme měli. Zaslechnu, že důležitá je pára. Při kynutí i v troubě.

Fernanda se šourá ke dveřím. Vyhýbá se mi očima.

Mechanik odchází. Ani jednou na mě nepohlédl. Uvidím ho odpoledne. Ale do té doby jeden pro druhého neexistujeme.

Myslím na to, co musím mezitím udělat. Žádnou zářnou budoucnost si neplánuji. Chystám si hubenou a fantazie prostou strategii jak přežít.

Courám se chodbou. Musím mluvit s Lukase.

Vystoupím na první schod a nahore se objeví Hansen a schází ke mně. Ustupuji na otevřenou část paluby u horního patra.

Až tady je zřejmé, jak špatné počasí je. Těžký a vydatný déšť má teplotu těsně nad bodem mrazu. Při krátkých nárazech větru švihá jako bič. Nad mořem jsou bílé pruhy, jak vítr utíná vrcholky vln a táhne je s sebou jako pěnu.

Dveře za mnou se otvírají. Neotáčím se a jdu dál ke dveřím na zadní palubu. Ty se otevrou a objeví se Verlaine.

Teď tahle krátká zakrytá část paluby působí jinak než předtím. Jindy člověka rozptylují věčná světla, oboje dveře, okna obytných kajut na téhle straně. Teď vidím, že to je jedno z nejopuštěnějších míst na lodi. Shora sem není vidět, je sem přístup jen ze dvou míst. A okna za mnou jsou od Jakkelsenovy a mé kajuty. Přede mnou je jen zábradlí. A za ním dvanáct metrů dolů do moře.

Hansen se blíží ke mně a Verlaine zůstává stát. Vážím padesát kilo. Jenom mě rychle zvedne a jsem ve vodě. Jak to říkal Lagermann? Že člověk drží dech, dokud nemá pocit, že se mu trhají plíce. Právě při tom nejvíce trpí. Pak prudce vydechne a zhluboka se nadechne. A rozhostí se klid. Tohle je jediné místo, kde to mohou udělat, aniž by je bylo vidět z můstku. Museli na tuhle příležitost čekat.

Jdu k zábradlí a vykláním se. Hansen přichází blíž. Pohybujeme se klidně a opatrně. Napravo ode mě je volný pád do moře přerušovaný volným okrajem vedeným dolů k zábradlí. Na vnější stěně lodi je do oceli zapuštěná řada obdélníkových železných příčlích ztrácejících se nahore ve tmě.

Sedám si obkročmo na zábradlí. Hansen a Verlaine se zastaví. Jako se člověk před někým, kdo chce skočit sám, zastaví vždycky. Ale já neskáču. Chytím se příčlí a vytáhnu se přes bok nahoru. Hansen nestačí pochopit, co se děje. Ale Verlaine je hned u zábradlí a sáhne mi po kotnících.

Do Kronosu uhodí prudká vlna. Trup se zatřese a loď se nakloní na pravobok.

Verlaine mě drží za nohu. Ale jak se loď zhoupne, tlačí ho to k zábradlí. Hrozí mu, že přepadne. Musí mě pustit. Stupínky jsou od soli a deště kluzké jako mýdlo a mně ujedou nohy. Loď se naklání zpět a já visím za ruce. Někde daleko pode mnou bíle svítí vodní hladina. Zavřu oči a lezu vzhůru.

Když mám pocit, že už to trvá věčnost, otevřu je. Odněkud zezdola se za mnou dívá Hansen. Vylezla jsem jen několik málo metrů.

Jsem u oken promenádní paluby. Za modrými záclonami nalevo ode mě se svítí. Buším dlaní do okna. Když to vzdám a lezu dál, záclony se opatrně roztahují. Zevnitř na mě kouká Kützow. Bouchala jsem na okno kanceláře lodního inženýra. Dává si dlaně kolem obličeje, aby se mu to nelesklo, a tiskne tvář k oknu. Z nosu má rozteklou, matně zelenou skvrnu. Naše obličeje jsou od sebe jen několik centimetrů.

– Pomoc! Pomoc, doprdele!

On se na mě dívá. Pak záclony zatáhne.

Lezu dál. Schůdky končí a jsem na člunové palubě vedle člunových jeřábů, na kterých je zavěšený záchranný člun na levoboku. Dveře jsou hned vpravo. Jsou zamčené. Po komínu vedou schůdky stejné jako ty, po kterých jsem sem vylezla, nahoru k plošině před můstkem.

Za jiných okolností by byl důvod se obdivovat Verlainově pečlivosti. Na konci schůdků několik metrů nade mnou stojí Maurice. Ruku má ještě na pásce. Je tam proto, aby se ujistil, že na hořejších palubách nejsou žádní svědci.

Jdu ke schodišti vedoucímu dolů. Zezdola po něm přichází Verlaine.

Otáčím se. Napadá mě, že bych snad dokázala spustit záchranný člun. Že se určitě nějak dá rychle uvolnit a shodit na vodu. A že budu moci skočit za ním.

Před spouštěcími navijáky to vzdávám. Systém karabin a ocelových lan je nepřehledný. Strhávám z člunu plachtu. Snad pod ní bude něco, čím bych se mohla bránit, člunový hák, světelná raketa.

Plachta je z těžkého zeleného nylonu a je stažená podél zábradlí člunu gumou. Když ji zvednu, vítr ji stáhne. Zůstane viset na očku na přídi člunu a třepotá se přes bok lodi.

Verlaine už je na palubě. Za ním jde Hansen. Chytám se zeleného nylonu a překračuji zábradlí. Kronos se zhoupne a jsem ve vzduchu. Tisknu stehna k plachtě a spouštím se. Pak plachta končí a nohy se mi klínají v prázdnu. Pak padám. Odřízli plachtu. Natáhnu ruce před sebe a zábradlí mi uhodí do podpaždí. Kolena mi praští do boku lodi. Ale nepadám. Nejprve jsem ochromená, hlavně proto, že nemohu dýchat. Pak vklouznu po hlavě na horní palubu.

V krátké absurdní vzpomínce před sebou vidím, jak jsem si hned po příjezdu do Dánska poprvé v životě hrála na piráty. Nebyla jsem zvyklá na hru, ze které rychle vypadli slabí a potom podle přirozené hierarchie i ostatní. Vzpomínám si, jak všichni po mně šli a já jsem se snažila udržet naživu.

Dveře ke schodům se otvírají a vychází z nich Hansen. Jdu na zadní palubu. Procházím kolem schodiště. Ve výši hlavy mi schází ze schodů pár modrých bot. Prostrčím ruce pod zábradlí a podmetu mu nohy. Je to ve směru jejich pohybu, takže není třeba žádné síly. Nohy krátkým obloukem vyletí do vzduchu a ve výši mých ramen praští Verlaine hlavou do schodů. Aniž by se kryl, zřítí se poslední metry schodiště a dopadne na palubu.

Běžím po schodech nahoru. Na člunové palubě jdu doleva a lezu po žebříku nahoru. Maurice mě musel slyšet. Když se zvedám, dochází k žebříku. Za ním se otvírají dveře na můstek a objevuje se Kützow. Je v županu a bos. Dívají se s Mauricem na sebe. Procházím kolem nich a jdu na můstek.

Sahám do kapsy pro svítilnu. Kužel světla dopadá na Sonneho obličej. U kormidla stojí Maria.

– Odemkněte mi ošetřovnu. Měla jsem nehodu.

On jde první. Před mapovnou se otočí a zarazí se. Prohlížím se. Kolena tepláků jsou pryč. Mám tam dvě krvavé díry. Dlaně mám pořezané.

– Upadla jsem.

Odemyká mi ošetřovnu. Přímo na mě se nepodívá.

Když si sedám a kůže na kolenou se napne, jdou na mě mdloby. Hlavou mi táhnou drobné bolestné vzpomínky, na první schodiště na internátní škole, na pády na hrubém ledu: na záblesk světla, ochromení, nával horka, ostrou bolest, chlad a nakonec ono těžké dunění.

– Můžeš mi to vyčistit?

On odvrací oči.

– Já nesnesu krev.

Čistím si to sama. Ruce se mi třesou, dezinfekce stéká po ranách. Přikládám na ně sterilní tlakové obvazy a ovazuji je gázou.

– Ketogan.

– To je proti předpisům.

Podívám se na něho. On jde a vytáhne lahvičku.

– A amfetamin.

Každá lodní lékárna a každá expedice je zásobená léky, které povzbuzují centrální nervovou soustavu a odstraňují pocit únavy.

Podává mi je. Rozdrtím si do papírového pohárku s vodou pět tablet. Je to hodně hořké.

S rukama těžko něco udělám. On najde pár bílých přiléhavých bavlněných rukavic, jaké používají alergici.

Když vycházím ze dveří, zkouší se statečně usmát.

– Už je to lepší?

Nikdo není dánštější než on. Má strach a s železnou vůlí potlačuje, co se kolem něho děje. Je to nezdolný optimista.

Děšť nepolevil. Stéká jako provazy vody šikmo přes okna můstku, která teď za slabého denního světla šedě svítí.

– Kde je Lukas?

– U sebe v kajutě.

Člověk, který osmačtyřicet hodin nespál, je bezcenný.

– Za hodinu jde do služby, říká Sonne. – Do strážního koše. Chce se na led podívat sám.

Jedna z radarových obrazovek je nastavená na poloměr padesát námořních mil. Kousek od okraje je vidět šrafovaný nazelenalý kontinent. Tam začíná tabulový led.

– Řekni mu, že tam přijdu za ním.

Paluba Kronosu je pustá. Už to tu vůbec nevypadá jako na lodi. Slabounké denní světlo vrhá hluboké stíny, které už nejsou jen stíny. V každém temném koutě se líhne peklo. Když jsem byla malá, bylo to takhle při každém úmrtí. Někde v rohu začaly křičet ženy a my jsme věděli, že někdo umřel, a celá místnost se najednou změnila. I když byl v Siorapaluku květen a vším pronikalo zelenomodré světlo, jež se vlévalo dovnitř, a lidé bláznili, že je jaro, i tohle světlo se změnilo v chladný odlesk z říše mrtvých, která teď vylezla na zem.

Žebřík je na přední straně stěžně. Strážní koš, "vraní hnízdo", je plochá hliníková krabice. Vepředu a po stranách má okna. Musí ji mít každá loď plující do ledu.

Nahoru je to dvacet metrů. Na mé mapce Kronosu se to nezdá moc. Ale lézt těch dvacet metrů je strašné. O příd' se tříští vlny a loď se kolébá ze strany na stranu, a jak stoupám a rameno úhlu se prodlužuje, všechny pohyby kolem osy trupu jsou stále silnější.

Žebřík končí na plošině, nad kterou jsou upevněné kladky výložníků. Odtamtud se vystoupí na menší plošinku, z níž se dvířky leze do té plechové budky.

Je právě tak vysoká, aby se v ní dalo stát. Ve tmě rozpoznávám staříčkový lodní telegraf, sklonoměr, log, velký kompas, kormidlovou páku a palubní telefon na můstek. Odtud bude Lukas řídit Kronos, až vplujeme do tabulového ledu, jen odtud bude dostatečný výhled.

U zadní stěny je sedačka. Když vejdu, poposedne si a dělá mi místo, vidím ho jen jako zhuštěnou tmou. Chci mu říct o Jakkelsenovi. Na každé lodi má kapitán nějakou zbraň. A on má pořád ještě autoritu. Musí být možné udržet Verlaina v šachu, otočit loď. Byli bychom v Sisimiutu za sedm hodin.

Svezu se na sedačku. On si dává nohy na telegraf. Není to Lukas, je to Tork.

– Blížíme se k ledu.

Led je sotva viditelný jako bělošedý svit na obzoru. Obloha je nízko a je temná jako uhelný kouř, jen tu a tam trochu světlejší.

Kabinka sebou trhavě hází ze strany na stranu. Převaluji se k němu a zase zpátky ke stěně. On se ani nepohne. S těžkými botami na telegrafu a rukou na sedadle jako by byl přibitý.

– Byla jsi na Greenland Star. Byla jsi v přední části lodi při prvním požárním poplachu. Kützow tě několikrát viděl v noci. Proč?

– Jsem zvyklá se na lodích volně pohybovat.

Nevidím mu do obličeje, jen tuším jeho obrys.

– Na jakých lodích? Odevzdala jsi kapitánovi jen pas. Faxoval jsem na Plavební úřad. Na tvé jméno nikdy nebyla vystavená námořnická knížka.

Na okamžik je pokušení to vzdát nesmírné.

– Byla jsem na menších lodích. Mimo obchodní flotilu se nikdy na papíry neptají.

– Slyšela jsi tedy o téhle cestě a kontaktovala jsi Lukase.

To není otázka, takže neodpovídám. Zkoumavě si mě prohlíží. Nevidí pravděpodobně o nic víc než já.

– O téhle plavbě se nikde nemluvalo. Drželi jsme ji v tajnosti. Nekontaktovala jsi Lukase. Přiměla jsi Landera, majitele kasina, aby ho přinutil se s tebou sejít.

Mluví potichu, se zájmem.

– Vyhledala jsi Andrease Fine Lichta a Vinga. Něco hledáš.

Led jako kdyby pomalu přicházel po moři k nám.

– Pro koho pracuješ?

Je to nesnesitelné pomyšlení, že on od začátku věděl, kdo jsem. Nepamatuju si, že bych od dětství někdy do takové míry cítila, že jsem v moci jiného člověka.

Neřekl mechanikovi, že jsem na palubě. Chtěl být při tom, až se setkáme. Aby pochopil, co spolu máme. Především o to mu šlo, když nás svolali do kuchyně. Těžko říct, k jakému závěru došel.

– Verlaine si myslí, že pro policii. Já jsem se k tomu názoru jednu chvíli přikláněl taky. Byl jsem v tvém bytě v Kodani. V tvé kajutě tady na lodi. Zdá se, že jsi tak sama. Že tě nikdo neřídí. Pracuješ snad pro nějaký podnik? Pro soukromého klienta?

Na okamžik se mi chtělo sesunout se na sedačku a čekat na spánek, bezvědomí a konec. Když otázku zopakuje, proberu se. Potřebuje odpověď. I tohle je jen výsledek. Nemůže s jistotou vědět, kdo jsem. S kým jsem ve styku. Kolik toho vím. Ještě žiju.

– Jeden chlapec z našeho vchodu se zřítil ze střechy. U jeho matky jsem našla Vingovu adresu. Dostávala od Kryolitové společnosti důchod po svém muži. To mě dovedlo do archivů společnosti a k tomu, co v nich bylo o expedicích k ostrovu Gela Alta. Z toho vzešlo všechno ostatní.

– Kdo ti pomáhal?

Mluví celou dobu naléhavě, a přesto jako by mu to bylo jedno. Jako bychom mluvili o společných známých, o souvislostech, které se nás přísně vzato netýkají.

Nikdy jsem nevěřila, že lidé jsou chladní. Křečovití ano, ale ne chladní. Podstatou života je teplo. I nenávisť je teplo, které se obrátilo proti své přirozenosti. Tady teď vidím, že jsem se mýlila. Z muže vedle mé vyzařuje zdrcující studená energie, jež je objektivní skutečností.

Zkousím si ho představit jako chlapce, přidržet se něčeho lidského, něčeho pochopitelného. Zkousím si představit podvyživeného chlapce bez otce v chatrči v Brønshøj, tržněného, drobného jako ptáče, osamělého.

Musím to vzdát. Nedaří se to, obrázek se třítí a rozplývá. Muž sedící vedle mě je jako z jednoho kusu kamene a zároveň pohyblivý a pružný, člověk, který se povznese nad svou minulost tak, že už po ní není ani stopy.

– Kdo ti pomáhal?

Tahle poslední otázka je rozhodující. Nejdůležitější není, co vím, nýbrž s kým jsem se o to podělila. Chce vědět, co ho čeká. Možná právě v tom spočívá jeho lidství, poznamenané tím, že vyrůstal v bezedné nejistotě: v potřebě plánovat, činit svůj svět předvídatelným.

Odpovídám beze stopy citu v hlase.

– Vždycky jsem se o sebe uměla postarat sama.

On nejdřív mlčí.

– Proč to děláš?

– Chci vědět, proč zemřel.

Člověk může nabýt zvláštní jistoty, když stojí na konci prkna s černou páskou přes oči. Ví, že jsem řekla to pravé.

On moji odpověď vstřebává.

– Víš, co já na Gela Altě budu dělat?

V tomto "já" se zableskne velká upřímnost. Loď, posádka, já, jeho kolegové, všechno je pryč. Celá tahle rozvleklá mašinérie je v chodu jen kvůli němu. Na té otázce není nic domýšlivého. Tak se prostě věci mají. Tak či onak tu všichni jsme proto, že on to tak chtěl a dokázal to prosadit.

Balancuji na ostří nože. On ví, že jsem lhala. Že jsem se nedostala až sem jen vlastní pomocí. Už jen podle toho, že jsem se dostala na loď. Ale pořád nevím, jestli sedí vedle jednotlivce nebo vedle organizace. Moje šance je v jeho pochybách. Pamatuji si, jak se tvářili lovci, když se vraceli domů, čím víc se zdálo, že jdou se sklopenýma ušima, tím víc toho na saních leželo. Vzpomínám si na máminu falešnou skromnost po rybolovu. Hrála ji ona, ale definoval ji při jednom ze svých výbuchů zuřivosti Moritz: Nejlepší je ubrat dvacet procent. Čtyřicet procent je ještě lepší.

– Pro něco jedeme. A je to tak těžké, že je na to třeba loď velká jako Kronos.

Těžko říct, co se v něm odehrává. Ve tmě cítím jako jakýsi nátlak pozornosti jen sílu, která registruje a hodnotí. A znovu se mi vybaví představa ledního medvěda, dravce střízlivě zvažujícího svůj hlad, obranyschopnost kořisti, okolnosti.

– Proč jsi mi volal do bytu? slyším se, jak se ptám.

– Hodné jsem toho tehdy pochopil. Žádná normální žena, žádný normální člověk by to nezvedl.

Na plošinu, teď pokrytou tenoučkou vrstvou ledu, sestupujeme oba současně. Když do lodi uhoď vlna, je znát, jak se motor namáhá, protože tlak na lodní šroub vzroste.

Nechávám ho jít prvního. Když člověk vyjde ven, jeho moc zeslábne. Tor-kova ne. Pojímá prostor a šedé mokravé světlo kolem nás do své osobnosti. Ještě nikdy jsem se žádného člověka takhle nebála.

Tady na plošině najednou vím, že s Izaiášem byl na střeše on. Že ho viděl skočit. Má jistota je zprvu jen představou, ještě bez podrobností, ale naprosto jistou. V tomto okamžiku sdílím napříč časem a vzdáleností s Izaiášem jeho strach, v tomto okamžiku jsem na střeše také.

Když se chytne zábradlí, podívá se mi do očí.

– Buď tak hodná a couvni pár kroků.

Naše vzájemné porozumění je naprosté a téměř bezeslovné. Představil si takovou možnost. Že sestoupí o několik stupínků a já přiskočím a odtrhnu mu ruce a kopnu ho do obličeje a on pozadu spadne z dvaceti metrů na palubu, která se tam dole zdá být tak maličká, jako by si člověk vůbec nemohl být jistý, že by dopadl na ni.

Ustupuji až k zábradlí na druhé straně. Jsem mu za toto opatření téměř vděčná. Nevím, jestli bych takovému pokušení odolala.

Dvakrát se stalo, že jsem odjela do Grónska a půl roku jsem se neviděla v zrcadle. Na cestě domů jsem se úzkostlivě vyhýbala zrcadlům v letadlech a na letištích. Když jsem si pak doma stoupla před zrcadlo, viděla jsem zcela jasně, jak se plynoucí čas na těle projevuje prvními šedými vlasy, pavučinou vrásek, stále hlubšími a zřetelnějšími stíny kostí pod kůží.

Nic mě neuklidňovalo víc než jistota, že jednou zemřu. V takových okamžicích, kdy člověk vidí jasně – a sebe člověk vidí jasně, jen když se na sebe dívá jako na cizího –, zmizí všechno zoufalství, všechna rozpustilost, všechna deprese, a dostaví se klid. Pro mě nebyla smrt ani tak

děsivou představou, stavem nebo událostí, která nastane a postihne mě. Spíš pro mě znamenala, abych se zaměřila na přítomnost, byla mi pomocí, spojencem ve snaze být na tomto světě.

Za letních nocí někdy u mě Izaiáš usnul na pohovce. Nepamatuji si, co jsem dělala, asi jsem seděla a dívala se na něho. Pak jsem mu sáhla na krk a cítila, že je mu horko. Tak jsem mu opatrně rozepla košili a stáhla mu ji z prsou, vstala jsem a otevřela jsem okno k přístavu, a v tom okamžiku jsme byli někde jinde. Jsme v letním stanu u lity. Celtou prosakuje světlo jako při úplňku. Ale do modra světlo barví celta, protože když ji odhrnu, dopadá na něho červené, matné světlo půlnočního slunce. Neprobudí se, nespál čtyřicet hodin, v tom neustávajícím světle jsme nemohli spát, a teď padl únavou. Možná je mé dítě, cítím to tak, a dívám se na jeho hrud' a krk, a na jeho hnědé, dokonalé pleti je znát, jak dýchá a jak se mu zrychlil tep.

Pak jsem šla k zrcadlu a svlékla si svetr a dívala se na svá prsa a krk a viděla jsem, že jednou to bude pryč, i s tím, co cítím k němu, jednou bude konec. Ale pak tu pořád ještě bude on a po něm jeho děti nebo jiné děti, kolo dětí, řetěz, spirála, která se bude točit až do věčnosti.

V takových chvílích, kdy jsem cítila, jak všechno končí a pokračuje, jsem byla velice šťastná.

Svým způsobem jsem šťastná i teď. Svlékla jsem se a stoupla jsem si před zrcadlo.

Kdyby snad někoho zajímalo, jak vypadá smrt, mohl by se s užitekem podívat na mě. Sundala jsem si obvazy. Na kolenních česčkách nemám kůži. Mezi kyčelními kostmi se táhne široký žlutomodrý pruh krve sražené pod kůží tam, kde mě zasáhl Jakkelsenův roubík. Na dlaních mám rány, které mokvají a odmítají se zavřít. Na šíji mám bouli jako racčí vejce a taky mi tam praskla kůže a odtáhla se. A to jsem ještě tak skromná, že jsem si nestáhla své bílé ponožky, takže není vidět nateklý kotník, stejně jako nemluvím o obyčejných modřinách nebo kůži na hlavě, ve které mi po popálení ještě občas duní.

Zhubla jsem. Z hubena na vychrtlo. Málo jsem spala, oči mi zalezly do lebky. Přesto se na cizinku v zrcadle usmívám. Matematika života není jednoduchá, štěstí a neštěstí nejsou rozdělené rovnoměrně. Na palubě Kronosu je jeden z mála lidí na Zemi, kvůli kterým stojí za to zůstat naživu.

Volá přesně v 17 hodin. To je poprvé, co k palubnímu telefonu cítím něhu.

– Sm-Smillo, za čtvrt hodiny na ošetřovně.

Je na tom s telefony jako já. Sotva stačí vyřídit, co potřeboval, a už zase jde.

– Fřjle. Nikdy předtím jsem jeho příjmení nevyslovila. Mám z toho v puse sladko. – Díky za včerejšek.

Neodpovídá. Telefon cvakne, světélko zhasne.

Beru si modrý pracovní oděv. Tahle volba není náhodná. Nic není náhodou, když se oblékám. Samozřejmě, že bych se mohla nazdobit. Dokonce i teď bych se mohla nazdobit. Ale ty modré šaty jsou na Kronosu uniformou, znamením, že teď se setkáváme za jiných podmínek, že máme svět proti sobě jinak než kdykoliv předtím.

Než vyjdu na chodbu, poslouchám dlouho u dveří.

Nedokážu si představit, že by mohlo existovat něco jako peklo podle křesťanů. Ale o staré grónské říši mrtvých jsem přemýšlela. Když se člověk podívá, kolik ho za života potká nepříjemností, zdá se nepravděpodobné, že by to mělo přestat jen proto, že zemře.

Jestli v Říši mrtvých dojde na tajné schůzky s milovaným, budou určitě začínat stejně jako tahle. Pohybují se od dveří ke dveřím. Nevidím už Kronos jen jako loď, ale spíš jako zónu nebezpečí. Dopředu si zkouším spočítat, kde by toto nebezpečí mohlo zhoustnout v ohrožení života.

Když někdo vyjde z tělocvičny, jsem na záchodě dřív, než se za ním zabouchnou dveře. Škvírou ve dveřích vidím kolem projít Mariu. Jde rychle, je uzavřená. Nejen já vím, že Kronos je svět na pokraji zániku.

Na schodech nahoru nikoho nepotkávám. Dveře na můstek jsou zavřené, v mapovně nikdo není.

Před ošetřovnou se zastavuji. Urovnávám si šaty, bez líčidla se cítím v obličeji nahá.

Vevnitř je tma, záclony jsou zatažené. Zavírám za sebou dveře a stoupám si zády k nim. Cítím své rty. Přeji si, aby vyšel ze tmy a políbil mě.

Cítím jemnou, chladivou vůni, jako z květin. Čekám.

Nerozsvěcí se stropní světlo, nýbrž lampa nad lehátkem, něco jako operační lampa. Na černé kůži se tvoří žlutá pole světla a zbytek místnosti zůstává ve tmě.

Na židli u lehátka sedí Tork. Nohy má na něm. V šeru u zdi stojí Verlaine. V nohách lehátka sedí Katja Claussenová. Nohy se jí klinkají ve vzduchu. Nikdo jiný tu není.

Dívám se na sebe z odstupu. Možná proto, že kdybych zůstala v sobě, moc by to bolelo. Ti tři přede mnou mi jsou lhostejní, i já jsem si lhostejná. Před chvílíčkou jsem přece mluvila s mechanikem. Zavolal mě sem on.

Všichni máme své meze, meze vytrvalosti, kolikrát se člověk může přiblížit k životu, kolik odmítnutí snese.

– Vyprázdni si kapsy.

To byl Verlaine. Poprvé mám příležitost vidět, jak ti dva mají rozdělenou práci. Řekla bych, že Verlaine má na starosti fyzické násilí.

Jdu do světla a pokládám na lehátko svítilnu a klíče. Divím se, co tu dělá ona. Vzápětí se mi dostane vysvětlení. Verlaine na ni kývne a ona přistoupí ke mně. Oba muži se dívají stranou a ona mě prohledává. Je o tolik vyšší než já, ale přesto je hbitá. Začíná vkleče, ohmatává mi kotníky a pokračuje nahoru. Nachází šroubovák a Jakkelsenovo pouzdro na jehly. Nakonec mi bere opasek.

Třrk se nedívá, co našla. Ale Verlaine to potežkává.

Jak se to stane? Stačím to zahlédnout?

Třrk vstává.

– Formálně jsi zatčená.

Nedívá se na mě. Oba víme, že jakékoliv poukazy na formality by byly jen součástí stejné iluze jako naše vzájemná zdvořilost. To jsou poslední zástěrky, které zbyly.

Sklopí oči. Pak pomalu zavrtí hlavou a obličejem se mu mihne něco, co se podobá údivu.

– Blufuješ fantasticky. Daleko radši bych seděl nahoře ve strážním koši a poslouchal, jak lžeš, než tu chodil mezi všemi těmi nudnými pravdami.

Na okamžik všichni tři zůstanou stát. Pak odcházejí.

Verlaine zamyká. Ve dveřích se zastaví. Vypadá unaveně. Na jeho mlčení je něco upřímného. Je mi jasné, že tohle není cela a že se nejedná o zatčení. Za chvíli bude konec, a tohle je jeho začátek.

LED

I

1

V nedělní škole nás učili, že Slunce je Náš Pán Ježíš Kristus, v internátní škole nám poprvé řekli, že prý to je permanentně vybuchující vodíková bomba.

Pro mě to vždycky bude Nebeský klaun. V první vědomé vzpomínce na ně se s přimhouřenýma očima dívám přímo do něho, i když dobře vím, že se to nesmí, a říkám si, že hrozí a směje se zároveň, jako když si klaun nalíčí obličej krví a popelem a napříč do pusy si strčí dřívko a neznámý, děsivý a radostný předstoupí před nás děti.

Ted', bezprostředně předtím, než se dotkne obzoru, kdy se na okamžik vymaní z černého příkrovu mraků a zalije led a loď záplavou světla, znázorňuje sluneční kotouč klaunovu strategii. Unikne temnotě tak, že se dostatečně příkrčí. Ponížení dokáže nebezpečně udeřit.

Kronos vplouvá do ledu. Vidím jej na dálku, zastřený deseti milimetry nerozbitného skla zvenku zamlženého solí, která na něm vykrystalizovala. Ale tím se nic nemění, cítím led, jako kdybych na něm stála.

Je to hustě nakupený tabulový led, a zprvu je všechno šedivé. Úzká dráha, kterou si Kronos proráží, je jako z popela, kry, většinou velké jako Kronos, jsou jako lehce nateklé, mrazem popraskané skály. Je to svět do důsledků dovedené neživosti.

Pak slunce spadne pod příkrov mraků jako zapálený benzin.

Tento led se vytvořil loni v polárním moři. Odtud jej proud vytlačil mezi Svalbardem a východním pobřežím Grónska, odnesl jej na jih k mysu Farvel a kolem něj a podél západního pobřeží jej vytáhl na sever.

Vznikl v kráse. Jednoho říjnového dne klesne teplota během čtyř hodin o třicet stupňů Celsia a moře se utiší a je jako zrcadlo. Čeká, aby předvedlo zázrak stvoření. Mraky a moře teď splývají v oponu z tlustého šedého hedvábí. Voda zhoustne a lehounce zčervená, jako likér z lesních plodů. Z hladiny se uvolňuje modrá mlha mrazivého oparu a vznáší se nad vodním zrcadlem. Pak voda ztuhne. Z temného moře teď chlad vytahuje růžovou zahradu, bílý koberec ledových květů ze slaných a zmrzlých kapek vody. Budou žít možná čtyři hodiny, možná dva dny.

Na základě čísla šest se už vytvořily ledové krystaly. Jako v plásvi ze ztuhlé vody se šest paží v šestiúhelníku natahuje k šesti dalším buňkám, jež se opět – na hodné zvětšených fotografiích přes barevný filtr – rozbíhají do dalších šestiúhelníků.

Pak se tvoří vnitrovodní led, ledová kaše a ledové koláče, které smrzají v kry. Z ledu se vylučuje sůl, mořská voda zamrzá odspodu. Led se láme a následkem povrchového stlačování, srážení a silnějšího mrazu má nerovný povrch. Pak se tlakem uvede do pohybu.

Nejdále od nás je hiku, stálý led, kontinent zmrzlého moře, podél kterého plujeme.

Kolem Kronosu, ve fjordu vzniklém působením jen zčásti poznaných a popsáných zdejších proudů, jsou všude hikuaq a puktaaq, ledové kry. Nejnebezpečnější jsou ty modré a černé, led z čisté roztálené vody, těžký a sahající hluboko pod hladinu, který se díky své průzračnosti zbarvil podle vody kolem.

Zřetelnější je bílý ledovcový a šedavý mořský led, zbarvený částčkami vzduchu.

Povrch ker je zpustošená krajina ivuniq, ledových návrší stlačených proudem a srážejícími se ledovými tabulemi, maniilaq, ledových pahorků, a apuhiniq, sněhu stlačeného větrem do neprostupných zátarasů.

Stejný vítr na ledu navál agiuppiniq, sněhové závěje, podle nichž se jezdí na saních, když se nad ledem snese mlha.

Když se počasí a moře a led nezmění, tak Kronos proklouzne. Lukas teď sedí nahoře ve strážním koši, provléká svou loď kanály, hledá killaq, díry v ledu, najíždí přídí na nový led tam, kde není silnější než třicet centimetrů, a loď svou vahou led roztrhne. Lukas postupuje. Protože proud tu je takový, jaký je. Protože Kronos na to je postavený. Protože má zkušenosti. Ale je to jen tak tak.

Shackletonovu loď Endurance zesílenou pro plavbu v ledu rozdrtily ledové kry ve Weddellově moři. Ztroskotal Titanic. A Hans Hedtoft. I Próteus, když v druhém mezinárodním polárním roce zachraňoval expedici poručíka Greelyho. Ztráty na polárních výpravách jsou nesčetné.

Led klade moc velký odpor, než aby mělo smysl chtít nad ním zvítězit. Zrovna teď vidím, jak se okraje ker srážkami roztrhly a stlačily se do dvacet metrů vysokých bariér, pod kterými kry ční třicet metrů pod vodu. Kolem nás mrzne. Teď, v tomto okamžiku cítím, jak by se moře chtělo kolem nás sevřít, jak plujeme dál jen díky téměř náhodné a krátkodobé konstelaci vody, větru a proudů. O sto námořních mil dále na sever je souvislé pole ledu jako zeď, kterou nic neprotrhne. Na východě jsou nehybné ledovce, které se odlomily z jakobshavnského ledovce. Ten za jediný rok od sebe odpudil tisíc plovoucích ledovců, celkem přes sto čtyřicet milionů tun ledu, které pětasedmdesát námořních mil od pobřeží stojí mezi námi a pevninou jako ztuhlé horské pásmo. V kterémkoliv okamžiku je plovoucí led na čtvrtině celkové rozlohy moří na Zemi, pás unášeného ledu v Antarktidě má dvacet milionů čtverečních kilometrů, kolem Grónska a Kanady osm až deset milionů čtverečních kilometrů.

Přesto chtějí nad ledem zvítězit. Chtějí jím proplouvat a stavět na něm ropné plošiny a tahat tabulové ledovce od jižního pólu k Sahaře, aby zúrodnili pouště.

Propočty těchto projektů mě nezajímají. Přemýšlet o nemožném je ztráta času. Člověk se může pokusit s ledem žít. Nemůže žít proti němu, nebo jej změnit a žít místo něj.

Svým způsobem je led tak jasný. Má svou historii vepsanou do svého povrchu. Stlačený led, pahorky, ledové bloky vzniklé táním a novým smrzáním. Mozaikový led a jeho směs ledu různého stáří, černé pahýly sikussaq, starého ledu vzniklého v chráněných fjordech a časem uraženého a vytlačeného na moře. Teď se v posledních slunečních paprscích z mraků, pod které se slunce sklonilo, snáší jemný závoj sněhu, qanik.

Z bílé plochy ledu vede, coby prodloužení stromečku mořské vody v něm, do mého srdce trubička.

Když se probudím, cítím, že jsem spala. Musí být noc.

Kronos pořád ještě pluje. Podle pohybů lodi poznávám, že Lukas si stále ještě musí prorážet cestu novým ledem.

Zkouším zásuvky ve skříni s léky. Jsou zamčené. Omotám si svetr kolem lokte a vyrazím sklo. Na poličkách jsou nůžky, svorky, pinzety. Je tu otoskop, láhev etanolu, jód, chirurgické jehly ve sterilním balení. Vezmu si dva plastické skalpely na jedno použití a cívku leukoplasti. Přiložím obě úzké a tenké plastické rukojeti k sobě a omotám je náplastí. Teď už se jen tak nezlomí.

Není slyšet žádné kroky, najednou se prostě otevrou dveře. Vchází mechanik s podnosem. Je unavenější a přihrbenější, než když jsem ho viděla naposled. Nemůže odtrhnout oči od rozbitého skla.

Držím si skalpel u stehna. Ruce se mi potí. On se mi podívá na ruku a já položím skalpel na lehátko. Pokládá podnos.

– U-Urs si dal záležet.

Cítím, že se pozvracím, jestli se na jídlo podívám. On jde a zavírá dveře. Odsedám si. Ovládnout se je tak těžké.

Nejhorší není hněv, nýbrž touha, jež se pod ním skrývá. S čistým citem se dá žít. Ale ta plíživá potřeba přitisknout se k němu mě opravdu děsí.

– Sa-sama jsi přece byla na expedicích, Smillo. V-víš, že přijde chvíle, kdy to člověk musí nechat být-být, kdy se to už nedá zastavit.

Říkám si, že ho svým způsobem neznám, že jsem se s ním nikdy nemilovala. Na druhé straně je v tom, že ničeho nelituje, chladná a vznešená důslednost. Vykopnu ho ze svého života, jakmile se naskytne příležitost. Ale v tuto chvíli je mou jedinou, křehoulinkou, neskutečnou šancí.

– Něco ti ukážu, říkám. A povídám mu co.

On se nuceně zasměje.

– To nejde, Smillo.

Otvírám mu dveře, aby šel. Doposud jsme šeptali, ale teď mluvím nahlas.

– Jde o Izaiáše. Svým způsobem jsi teď u toho byl taky. Teď jsi za ním stál na střeše i ty.

Popadne mě za paže a nese mě zpátky k lehátku.

– Jak si m-můžeš být tak j-jistá?

Jeho koktání je teď mnohem horší. V obličeji má strach. Teď možná na Kronosu není jediný člověk, který se nebojí.

– Ne abys u-utekla. A potom pojedeš se mnou zpátky?

Skoro se musím smát.

– Kam bych měla jít, Fojle?

On se neusměje.

– Lander říkal, že tě viděl chodit po vodě.

Stahuji si punčochy. Na noze mám pod prsty přilepený kus náplastí. Pod ní je Jakkelsenův univerzální klíč.

Nikoho nepotkáváme. Světlo nad zadní palubou je zhasnuté. Když odemykám, cítíme oba, že stojíme několik metrů od palubní plošiny, kde jsme před necelými čtyřiceti hodinami čekali na Jakkelsenovu poslední cestu. To vědomí nic zvláštního neznamena. Láska vzniká, když je všeho dostatek. Když se člověk blíží základním instinktům, hladu, spánku, potřebě bezpečí, vytrácí se.

Ve spodním patře rozsvěcím. Ve srovnání s mou svítilnou je to záplava světla. Možná to je neopatrné. Ale na nic jiného není čas. Nejpozději za pár hodin jsme u cíle. Pak se rozsvítí palubní světlo a ve všech těchto pustých prostorách budou lidé.

Zastavujeme před koncovou stěnou.

Sázím všechno na to, že mi to je divné. Je mi divné, proč je podle mých měření o více než pět stop posunutá od hydraulického řídicího systému. Proč někde za stěnou je něco jako generátor.

Dívám se na mechanika. Najednou nechápu, proč šel se mnou. Možná to nechápe ani on. Snad proto, že nepravděpodobné tak láká. Ukazuji na dveře od kovodílny.

– Tam je palice.

Nezdá se, že by mě slyšel. Vezme za lištu na okraji stěny a odtáhne ji. Prohlíží si dírky od hřebíků. Je to čerstvé dřevo.

Strká ruce do mezery mezi deskou a přepážkou a táhne. Stěna nechce povolit. Na každé straně je možná patnáct hřebíků. Pak prudce trhne a stěna mu zůstane v rukou. Je to šest čtverečních metrů desetimilimetrové nábytkové desky. V jeho rukou vypadá jako dvířka od skřínky.

Za ní stojí lednička. Je dva metry vysoká a metr široká a je z nerez oceli a připomíná mi kodaňské mlékárny z šedesátých let, kdy jsem poprvé viděla, jak lidé vynakládají energii, aby něco uchovali v chladu. Je zajištěná proti pohybům lodi na moři kovovým obložením, které musí být připevněné k původní zadní stěně, a lednička k němu musí být přišroubovaná spodní stranou. Na dveřích ledničky je zadlabávaný zámek.

On si bere šroubovák. Odšroubovává obložení. Pak popadne ledničku. Zdá se, že se s ní nedá hnout. On se úplně uvolní. Potom s ní trhne půl metru dopředu. Na jeho pohybech je něco rozvášného, ví, že ze všech sil se člověk může vydat jen ve zlomcích vteřiny. Trhne ještě třikrát a lednička stojí zadní stranou k nám. Na kapesním noži má mechanik křížový šroubovák. Kolem zadního obložení je snad padesát šroubků. On vtlačí kříž šroubováku do zářezu šroubku, podpírá šroubek ukazovákem levé ruky a točí šroubovákem doleva, ne trhavě, ale plynule. Šroubky lezou z dírek samy od sebe. Netrvá mu to ani deset minut a všechny jsou venku. Pečlivě je sbírá do kapsy. Pak odklápí celé zadní obložení s kabely, chladičí mřížkou, kompresorem a nádržkou na chladičí kapalinu.

I za těchto okolností si uvědomuji, že to, čeho jsme svědky, je banální i neobvyklé. Díváme se zezadu do ledničky.

Je plná sypané rýže. Obdélníkové krabičky jsou narovnané do úpravných hromádek odzdola až nahoru.

On bere jednu krabičku, otvírá ji a vytahuje varný sáček. Stačím si pomyslet, že jsem přece jen neměla tolik co ztratit. Pak vidím, jak se mu obličej protahuje. Pohlédnu zpět na sáček. Je matný,

ale částečně průhledný. To není rýže. V sáčku je vakuově zabalená hmota hustá a nažloutlá jako bílá čokoláda.

Mechanik otevře nůž a řízne. Sáček s heknutím nasaje vzduch. Pak se mu do ruky sype hrudkovitý tmavý prášek, jako písek z přesýpacích hodin politý rozpuštěným máslem.

Bere namátkou pár krabiček, otevírá je, dívá se do nich a dává je pečlivě zpátky.

Pak přišroubovává zadní obložení a strká ledničku zpátky. Nepomáhám mu, už se ho nemohu dotýkat. Přiloží obložení a zatlačí stěnu zpátky, jde pro kladivo a pečlivě ji zatluče. Jeho pohyby jsou roztržité a ztuhlé.

Teprve tehdy se na sebe podíváme.

– To je majam. Stadium mezi surovým opiem a heroinem. Obsahuje olej, proto musí být v ledničce. Vyvinul jej Tork. Řekl mi to Ravn. To je součást dohody mezi ním a Verlainem. Tohle je Verlainův podíl. Na zpáteční cestě zastavíme v některém přístavu, snad v Holsteinsborgu, nebo v Nuuku. Možná má Verlaine styky na Greenland Star. Před pouhými deseti lety sem pašovali alkohol a cigarety. To už je pryč. To už jsou staré dobré časy. Teď je v Nuuku spousta kokainu. Dnes už tam je grónská horní vrstva, která žije jako Evropané. Je to nejlepší trh v Grónsku.

On má v očích zasněný, vzdálený pohled. Musím se k němu dostat.

– Jakkelsen se to musel dovědět. Určitě na to přišel. A dal jim to najevo. Fetoval, přeceňoval se. Tlačil na ně. A tak museli jednat. Tork pak zařídil ten telegram. To musel. Ale on a Verlaine se nenávidí. Jsou ze dvou různých světů. Drží spolu jen proto, že jeden druhého využívají.

Mechanik se ke mně sklání a bere mě za ruce.

– Smillo, šeptá, – když jsem byl malej, tak jsem měl takovej tank na klíček. Měl pásy. Když jsi před něj něco položila, tak po tom vylezl, kolmo nahoru, protože měl tak malej převod. A když to bylo převislý, tak se otočil a tlačil se podle toho dopředu a našel si jinou cestu. Nedal se zastavit. Ty seš jako ten tank, Smillo. Měla jsi zůstat úplně mimo, ale pořád ses do toho motala. Měla jsi zůstat v Kodani, ale najednou jsi tady. A tak tě zavrou, to byl můj nápad, to je pro tebe nejbezpečnější. Zamknou ji a hotovo, teď už od ní bude pokoj. A ty seš najednou zase venku. Vždycky se zase objevíš. Ty seš jako ten tank, Smillo, jako takovej ten hrníček s kulatým těžkým dnem pro miminka, co se pokaždý zase zvedne.

V jeho hlase se svářejí neslučitelné city.

– Když jsem byla malá, dal mi táta plyšovýho medvídku. Před tím jsme měly jenom panenky, které jsme si dělaly samy. Vydržel týden. Nejdřív se zamazal, potom z něj vypadaly chlupy a pak se na něm udělala díra a výplň se vysypala. A nic víc v něm nebylo. Ty seš jako ten medvídek, Fřjle.

Sedíme v jeho kajutě vedle sebe na palandě. Na stole stojí jedna z jeho placatých lahví, ale pije jenom on.

Sedí skrčený a ruce má mezi stehny.

– Je to meteorit, nějaký kámen. Tork říká, že je starej. Je zaklíněnej v takovém sedle ve skále pod ledem. Pro něj jedeme.

Vzpomenu si na fotografie v Třrkových papírech. Mela jsem to uhodnout hned. To, co vypadalo jako rentgenové snímky, byly Widmannstättenovy obrazce. Jsou v každé učebnici. Vyjadřují poměr niklu a železa v meteoritech.

– K čemu je tohle všechno?

– Kdo najde v Grónsku něco zajímavého, musí to oznámit Grónskému muzeu v Nuuku. Ti by zavolali do Mineralogického muzea a Ústavu metalurgie do Kodaně. Nález by zaregistrovali jako předmět národního zájmu a zabavili by jej.

Naklání se dopředu.

– Třrk říká, že váží padesát tun. Je to největší známý meteorit. V jednadevadesátém s sebou měli kyslík a acetylén. Odřízli několik kousků. Tork říká, že v něm jsou diamanty. A látky, které se na Zemi nevyskytují.

Nebýt téhle zpotvořené situace, řekla bych si možná, že je na něm něco dojmavého, něco klukovského, nadšení dítěte při pomýšlení na záhadnou látku, na diamanty, na modré z nebe.

– A Izaiáš?

– Byl v jednadevadesátém s nimi. Se svým t-tátou.

Samozřejmě, takhle to přece je.

– V Nuuku utekl z lodi. Museli odplout bez něho. Løyen ho našel a poslal ho domů.

– A ty, Fřjle, cos mu chtel ty?

Když pochopí, jak to myslím, obličej se mu uzavře a má velice tvrdý výraz. V těchto chvílích, kdy na všechno už stejně je pozdě, se dostávám do odlehlých koutů jeho bytosti.

– Já jsem se ho tam na střeše samozřejmě ani nedotknul. Měl jsem ho rád, jako jsem ni-nikdy...

Koktání v něm zbytek věty zadusí. Čeká, až napětí opadne.

– Třrk veděl, že něco vzal, ka-kazetu. Ledovec se posunul. Hledali čtrnáct dní, a nenašli ho. Nakonec si Třrk najal vrtulník a letel do Thule hledat Eskymáky, co byli na expedici v šestašedesátém. Našel je. Ale znovu už s ním na ostrov ne-nechtěli. Tak mu popsali trasu. Ten pásek Baron vzal. To byl ten, co jsi našla.

– A kde ses vzal v Pakárně?

Odpověď znám.

– To zařídil Ving. Nastrčil tě tam, abys hlídal Izaiáše a Julianu.

On vrtí hlavou.

– Ne, obráceně. Samozřejmě. Nejdřív jsi tam byl ty. Ving tam nastěhoval Izaiáše a Julianu, aby je měl v tvé blízkosti. Možná aby zjistil, co vědí a co si pamatují. Proto nevyhověli Julianině žádosti o přestěhování do nižšího patra. Měl jsi jim být nablízku.

– Najal mě Seidenfaden. O těch dalších dvou jsem předtím nikdy neslyšel. Dokud jsi na ně nepřišla ty. Potápěl jsem se pro Seidenfadena. Je dopravní inženýr. Tehdy obchodoval se starožitnostmi. Lovil jsem pro něho sošky bohů v jezeře Liai v Barmě, než vyhlásili výjimečný stav.

Vzpomenu si na čaj, který mi vařil, na jeho chuť tropů.

– Pak jsem ho jednou potkal v Kodani. Byl jsem bez práce. Neměl jsem kde bydlet. Nabídl mi, abych hlídal Barona.

Neexistuje člověk, kterému se neuleví, když je donucen říct pravdu. Mechanik není rozený lhář.

– A Třrk?

Zadívá se někam do dálky.

– To je člověk, který uskuteční, co si předsevzal.

– Co ví o nás? Ví, že tu teď sedíme?

On vrtí hlavou.

– A ty, Fřjle, kdo jsi ty?

Jeho obličej je bez výrazu. K téhle otázce nikdy v životě nezaujal stanovisko.

– Ten, co by rád vydělal trochu peněz.

– Doufám, že jich bude hodně. Aby vyvážily smrt dvou dětí.

Ústa se mu stáhnou do štěrbiny.

– Dej mi cvaknout.

Láhev je prázdná. On bere ze zásuvky další. Zahlédnu v ní kulatou modrou plastikovou krabičku a nějaký obdélník zabalený do žlutého hadříku.

Ten rum má opravdu sílu.

– A Loyen, Ving, Andreas Fine?

– Ti byli od začátku mimo. Už jsou s-staří. Tohle měla být naše expedice.

Za jeho klišé slyším Třrkuv hlas. Na naivitě je něco roztomilého. Dokud se nenechá svést. Pak už jen rozlad'uje.

– Takže když jsem začala být obtížná, dohodli jste se, že budeš potichoučku sledovat i mě?

Vrtí hlavou.

– O tomhle ani o Třrkovi a Katje jsem předtím neslyšel. Co jsme zjistili my dva, to byla pro mě novinka.

Vidím ho teď takového, jaký je. Nejsem zklamaná. Jen je z tohoto pohledu složitější, než se mi zpočátku zdál. Každé okouzlení zjednodušuje. Jako matematika. Vidět ho jasně znamená vystřízlivět, zavrhnout iluzi o hrdinovi a vrátit se do skutečnosti.

Anebo jsem už po prvních doušcích podroušená. Takhle to dopadá, když člověk pije tak zřídka. Jakmile se do sliznic v ústní dutině vsáknou první molekuly, je opilý.

On vstává a jde k okénku. Nakláním se. Do jedné ruky беру láhev. Druhou vytahuji zásuvku a sahám na hadřík. Je v něm zabalený kulatý a rýhovaný kovový předmět.

Dívám se na něho. Vidím, jak je těžký, pomalý, rázný, chtivý, a jak je prostý. Jak potřebuje, aby ho někdo vedl, jak je nebezpečný. I jak je pečlivý, vřelý, trpělivý, vášnivý. A vidím, že pořád ještě je mou jedinou šancí.

Pak zavřu oči a všechno to v duchu smetu ze stolu. Naše oboustranná prolhanost, nezodpovězené otázky, důvodná i chorobná podezření letí na podlahu. Minulost je přepych, který si už nemůžeme dovolit.

– Fřjle, ty se budeš u toho kamene potápet?

Přikývl. Neslyšela jsem, jestli něco řekl. Ale přikývl. To přitakání na okamžik zastaví všechno ostatní.

– Proč? slyším se, jak se ptám.

– Kámen leží v jezeře roztálé vody. Je ve vodě skoro celý. Je prý hned pod povrchem ledovce. Podle Seidenfadena nebude těžké se k němu dostat, buď tunelem, kterým odtéká roztálá voda, nebo trhlinami ve zlomu hned za sedlem. Problémem bude dostat kámen ven. Seidenfaden říká, že musíme rozšířit tunel, kterým z jezera odtéká voda, a vyvézt kámen tudy. Tunel se musí rozšířit trhavinou. To všechno se bude dělat pod vodou.

Sedám si vedle něho.

– Voda mrzne při teplotě kolem nula stupňů Celsia. Jak ti Třrk vysvětlil, že kolem kamene je voda?

– Nemá to co dělat s tlakem v ledu?

– Jo. Má to co dělat s tlakem. Čím hlouběji do ledovce se dostaneš, tím je v něm tepleji. Důvodem je tlak ledových mas nad tebou. Pevninský ledovec má v hloubce pět set metrů minus třicet stupňů. O dalších pět set metrů hlouběji má minus deset stupňů. Jelikož bod tání závisí na tlaku, tak se v ledovcích opravdu vyskytuje voda při teplotách pod bodem mrazu. Možná až do minus 1,6 nebo 1,7 stupňů. Existují mírné ledovce, v Alpách nebo ve Skalistých horách, v nichž je v hloubkách od třiceti metrů roztálá voda.

On přikyvuje.

– Takhle to Třrk vysvětloval.

– Ale Gela Alta není v Alpách. Je to takzvaný "studený" ledovec. A je hodně malý. Ted' bude mít na povrchu teplotu minus deset stupňů. Teplota na dně ledovce bude přibližně stejná. Při takovém tlaku bude bod tání těsně kolem nuly. V tom ledovci nemůže vzniknout ani kapka vody v kapalném skupenství.

Pije a dívá se na mě. Má slova ho nijak nevyvedla z míry. Možná tomu nerozuměl. Možná Tork vyvolává v lidech důvěru, která je činí vůči okolnímu světu nepřístupnými. Možná je to jako obvykle: těm, kteří jej neznají od narození, je led nepochopitelný. Zkousím to jinak.

– Říkali, jak kámen našli?

– Našli ho Gróňani. V předhistorické době. Mluví se o tom v jejich pověstech. Proto s sebou vzali Andrease Fina. Tehdy možná ještě ležel na povrchu ledovce.

– Když meteor vstoupí do atmosféry, ve výšce asi sto padesáti kilometrů, tak jím nejprve projde tlaková vlna, jako kdyby vletěl do betonové zdi. Povrchová vrstva se odtaví. Viděla jsem na pevninském ledovci takové černé pruhy, které se sesypaly z nebe. Ale sníží se tak rychlost meteoru a tím i množství vznikajícího tepla. Když meteor dopadne až na zemský povrch a nerozbije se, bude obvykle mít střední teplotu Země, kolem pěti stupňů. Takže do ledu nezataje. Ale ani na něm nezůstane ležet. Gravitace jej pomaloučku bude zatlačovat dolů. Na ledu se nikdy žádné jen trochu větší meteority nenašly. A nikdy se žádné nenajdou. Gravitace je zatlačí dolů. Led je obalí a časem je odnese do moře. A kdyby se snad v hloubce zachytily v trhlině, tak je led rozemele. Led nic neušetří. Ledovec je něco mezi obrovským hoblíkem a drtičem kamene. Nenechá si poplést hlavu věcičkami, které zajímají geology, a nebude kolem nich dělat jeskyně. Ohobluje je, rozemele je na prášek, a ten pak vysype do Atlantiku.

– Tak kolem kamene asi jsou teplé prameny.

– Na Gela Altě není žádná sopečná činnost.

– Viděl jsem f-fotografie. Kámen leží v jezeře vody.

– Ano. Já jsem ty obrázky viděla taky. Jestli to celé není podfuk, tak plave ve vodě. Já upřímně doufám, že to podfuk je.

– Proč?

Přemýšlím, jestli to pochopí. Ale stejně není jiná možnost než to zkusit s pravdou. S tím, co si myslím, že pravda je.

– Nemůžu to vědět s jistotou. Ale možná teplo pochází z kamene. Je možné, že kámen vydává energii. Snad ve formě nějaké radioaktivity. Ale je tu i jiná možnost.

– Jaká?

Vidím to na něm. Že ani pro něho tyhle myšlenky nejsou nové. I on věděl, že něco není v pořádku. Ale odstrkoval to od sebe. Je to Dán. Kdykoliv dá přednost pohodlnému zamlčování před obtížnou pravdou.

– Přední nákladní prostor Kronosu je přestavěný. Dá se sterilizovat. Má přívod kyslíku a atmosférického vzduchu. Je postavený, jako kdyby chtěli převážet velké zvíře. Napadlo mě, že Tork si možná myslí, že kámen, pro který plujete, je živý.

V láhvi už nic není.

– Ten požární poplach, to bylo dobře vymyšlené.

On se unaveně usměje.

– To byl jediný způsob, jak dát papíry zpátky a z-zároveň vysvětlit, proč jsou mokré.

Sedíme každý na jednom konci palandy. Kronos pluje pořád pomaleji. V mém těle zuří temná a chlípná bitva mezi dvěma různými druhy otravy, mezi jako sklo průzračnou neskutečností amfetaminu a rozlévajícím se blahem alkoholu.

– Poprvé mě napadlo, že musí jít o nějakou nemoc, když ti Juliana řekla, že Loyen Izaiáše pravidelně vyšetřoval. Ale když jsem viděla rentgenové snímky, byla jsem si jistá. Byly to snímky z expedice v šestašedesátém z Nemocnice královny Ingrid v Nuuku. Sehnal je Lagermann. Nezemřeli při výbuchu. Napadl je nějaký parazit. Snad něco jako červ. Ale větší než jakýkoli známý červ. A rychlejší. Zemřeli během několika dnů, možná hodin. Loyen chtěl vědět, jestli Izaiáše parazit napadl také.

On kroutí hlavou. Nechce tomu věřit. Jede přece lovit poklady. Jede si pro diamanty.

– Proto u toho od začátku byl Loyen. Je vědec. Peníze jsou pro něho druhořadé. Šlo mu o Nobelovu cenu. Od čtyřicátých let, kdy to objevil, předvídal vědeckou senzaci.

– Proč mi to tedy neřekli?

Všichni žijeme ve slepé důvěře k těm, kteří rozhodují. K vědě. Protože svět je nepřehledný a veškeré informace jsou mlhavé. Uznáváme, že existuje kulatá Země, atomová jádra držící pohromadě jako kapky, zakřivující se prostor, že je nutné zasahovat do genetického materiálu. Ne proto, že víme, že to je správné, ale protože věříme těm, kteří nám to řekli. Všichni jsme prozelyté vědy. A na rozdíl od stoupenců ostatních náboženství už odstup mezi námi a kněžími nelze překročit. Potíž nastane, když člověk zakopne o vyloženou lež. A jde mu o život. Mechanikova panika je panika dítěte, které poprvé přistihne rodiče při nepravdě, o níž odjakživa vědělo.

– Izaiášův otec se potápěl. Ostatní pravděpodobně také. Většina parazitů prochází stadiem vývoje ve vodě. Budeš se potápět. A musíš k tomu přimět i další. Ty jsi ten poslední, kdo by měl něco vědět.

On je tak rozrušený, že vstane.

– Musíš mi pomoci s jedním telefonátem.

Když se zvedáme, беру v zásuvce kus kovu zabaleného do hadříku a plochou kulatou krabičku.

Radiokabina je za můstkem, naproti důstojnické jídelně. Dostaneme se k ní, aniž by nás někdo viděl. Před dveřmi zaváhám. On vrtí hlavou.

– Nikdo tam není. Podle předpisů Mezinárodní námořní organizace tam musí být obsluha dvakrát za hodinu, ale my na lodi nemáme radistu. A tak nechávají krátkovlnné rádio nastavené na 2182 kilohertzů, mezinárodní nouzovou frekvenci, a připojují ho k poplašnému zařízení, které se spustí, kdyby přišlo nouzové volání.

Jakkelsenovým klíčem se dveře nedají otevřít. Chce se mi křičet.

– Musím se tam dostat.

On krčí rameny.

– Dlužíš nám to oběma.

Naposled na okamžik zakolísá. Pak opatrně vezme oběma rukama za kliku a dveře vymáčkne. Žádné dřevo se neodštípne, jen to škrábne, když západka tlačí ocelový rám dovnitř.

Kabina je hodně malá a přeplněná. Je tu malé VKV rádio, dvojitý dlouhovlnný vysílač veliký jako lednička, nějaká bedna, jakou jsem nikdy předtím neviděla, s napevno uchyceným Morseovým klíčem. Je tu stůl, několik židlí, dálnopis, telefax, kávovar, cukr a plastické hrnky. Na stěně jsou hodiny polepené papírovými trojúhelníčky různých barev, mobilní telefon, kalendář, osvědčení k přístrojům v úzkých ocelových rámečcích, průkaz, který opravňuje Sonneho k výkonu funkce radiooperátora. Na psacím stole je přišroubovaný magnetofon, manuály a otevřený rádiový log.

Píšu číslo na kus papíru.

– To je na Ravna.

On se zarazí. Vezmu ho za paži a pomyslím si, že to je naposled, co se ho v životě dotýkám.

Sedne si do kancelářské židle a je z něho jiný člověk. Stejně jako doma v kuchyni se teď pohybuje rychle, přesně a úsporně. Poklepe na ciferník hodin.

– Ty trojúhelníčky označují mezinárodně stanovené časy, kdy kanály musí být volné a otevřené pro nouzové signály. Když čas překročíme, spustí se poplašné zařízení. U krátkovlnného rádia je to od půl do tří minut po půl a od celé do tří minut po celé. Máme deset minut.

Dává mi telefon a sám si bere sluchátka. Sedám si vedle něho.

– V tomhle počasí a při téhle vzdálenosti od pobřeží je to beznadějný.

Zpočátku tomu, co dělá, rozumím, i když sama bych to neuměla.

Volí maximální výkon 200 wattů. Riskuje tak, že vysílač přehluší svůj vlastní signál, ale při téhle mlze a vzdálenosti od pobřeží je to nutné.

V prázdném prostoru to praská, pak je hlas slyšet.

– This is Sisimiut. What can we do for you?

On se rozhoduje, že bude vysílat na nosné vlně. Vysílač má analogový displej a nastavuje se automaticky. Teď se bude neustále doladovat podle nosné vlny, zatímco rozhovor se bude přenášet postranním pásmem. Je to nejpřesnější a za takovéhle noci snad jediný možný způsob.

Těsně předtím, než vysílač nastaví, zachytí přijímač kanadskou stanici, která na krátkých vlnách vysílá klasickou hudbu. Na okamžik pro samé vzpomínky z dětství místnost kolem sebe nevidím.

Je to Viktor Halkenhvad a zpívá "Gurrelieder". Pak se opět ozve Sisimiut.

Mechanik nechce Rádio Lyngby, ale Reykjavík. Když ho spojí s Reykjavíkem, chce Tórshavn.

– Co to má znamenat?

On zakryje rukou mikrofon.

– Všechny větší stanice mají automatický zaměřovač směru, který se zapne, když se s nimi někdo spojí. Zaznamenávají si účty za hovory pod jménem lodi, které člověk uvede. Pro případ, že by někdo udal falešné jméno, zaměřují polohu lodi. Vždycky tak můžou hovor určit podle soustavy souřadnic. Dě-dělám clonu. Přes každou další stanici je těžší hovor zaměřit. Při čtvrtém spojení už to nejde.

Spojují ho s Rádiem Lyngby a on říká, že volá ze staré dobré "Candy 2", a udává Ravnovo číslo. Dívá se mi do očí. Oba víme, že když budu vyžadovat jiný postup, přímý hovor, podle kterého by Ravn mohl zjistit polohu Kronosu, tak spojení přeruší. Neříkám nic. Už tak jsem ho dotlačila daleko. A nejsme ještě hotovi.

Žádá o security line, linku bez odposlechu. Někde daleko, v nějaké jiné části vesmíru, zvoní telefon. Signál je slabý a ztrácí se.

– Jak to vypadá venku, Smillo?

Snažím se vzpomenout si, jaká je noc a počasí.

– Jsou tam mraky z ledových krystalů.

– To je to nejhorší. Krátké vlny se zakřivují podle atmosféry. Za sněhu a mlhy se můžou zachytit v reflexním prostředí.

Telefon zvoní, monotónně a mrtvě. Vzdávám to. Beznaděj, to je otupělost, která vychází ze žaludku.

Pak někdo sluchátko zvedne.

– Ano?

Hlas je blízko, naprosto zřetelný, ale omámený spánkem. V Dánsku musí být kolem páté hodiny ráno.

Představuji si ji, jak vypadala na fotografiích v Ravnově peněženke, bělovlasá, ve vlněném kostýmu.

– Mohla bych mluvit s Ravnem?

Když sluchátko pokládá, zapláče docela blízko dítě. Musí spát u nich v ložnici, možná mezi nimi v jejich posteli.

– Tady Ravn.

– To jsem já.

– Budete si muset zavolat někdy jindy.

Protože je ho slyšet tak zřetelně, je i odmítnutí tak jasné. Nevím, co se stalo. Ale došla jsem už příliš daleko, než abych nad tím přemýšlela.

– Už je pozdě. Chci mluvit o tom, co se děje na střeších v Singapuru a v Christianshavnu. Neodpovídá. Ale nezavěšuje.

Nedokážu si ho představit jako soukromou osobu. V čem spí? Jak teď vypadá, v posteli, vedle svého vnoučete?

– Představme si, že je pozdní odpoledne. Chlapec jde ze školky domů sám. Je jediný, pro koho každý den neprijdou. Jde, jako děti vždy chodí, pobíhá sem a tam, poskakuje, dívá se do země. Všimá si jen nejbližšího okolí. I vaše vnoučata tak chodí, Ravne.

Slyším jeho dech tak zřetelně, jako kdyby byl s námi tady v kabině.

Mechanik si odtáhl jedno sluchátko od ucha, aby mohl sledovat rozhovor a zároveň slyšel, kdyby se něco ozvalo na chodbě.

– Proto muže nevidí, dokud nestojí těsně vedle něho. Čekal v autě. Na parkoviště není z okolních domů vidět. Je téměř tma. Je polovina prosince. Muž ho popadne. Ne za paži, ale za oblečení. Za náprsenku šustíákových kalhot, která se neroztrhne a nezůstanou na ní stopy. Ale teď se přepočítal. Chlapec ho hned poznal. Byli spolu několik týdnů. Nepamatuje si ho z celé té doby, ale až z posledních dnů, ze dne, kdy viděl svého tatínka umírat. Možná viděl, jak ten člověk znovu nutí potápěče do vody poté, co jeden z nich zahynul. To ještě nechápali, co se děje. Nebo si možná chlapec s tímto mužem spojuje jen samotný zážitek smrti. V každém případě před sebou nevidí člověka, ale hrozbu, ohromnou a děsivou, jak hrozbu pocítí jen děti. A nejdříve ztuhne. Všechny děti ztuhnou.

– Teď jen hádáte.

Signál je teď horší. V jednu chvíli málem ztratím nit.

– I to dítě vedle vás by ztuhlo. A právě v tom se muž přepočítal. Chlapec před ním se zdá tak malý. Skloní se k němu. Chlapec je jako loutka. Chce ho zvednout a posadit do auta. Na okamžik ho pustí. A to udělá chybu. Nepředvídal, jak je chlapec rozhodný. Najednou se rozběhne. Sníh je sešlapaný. Proto ho muž nedohoní. Není zvyklý běhat po sněhu jako on.

Teď oba zpozorněli, ten tady vedle mě i tam v nekonečných dálkách. Mě ani tak neposlouchají. Pojí nás k sobě strach, strach dítěte, kterým v nitru všichni jsme.

– Chlapec běží podél domu. Muž vyběhne do jízdni dráhy a odřízne mu cestu. Chlapec utíká podél skladišť. Muž běží za ním, klouže, klopýtá. Ale už je klidnější. Odtud není úniku. Chlapec se otáčí k němu. Muž je teď úplně klidný. Chlapec se rozhlíží. Přestal myslet. Ale pracuje v něm motor, který poběží, dokud mu nedojdou síly. A s tím motorem muž nepočítal. Najednou chlapec leze na lešení. Muž leze za ním. Chlapec ví, co ho pronásleduje. Leze za ním sám strach. Ví, že zemře. Tohle vědomí je silnější než jeho hrůza z výšek. Leze až na střechu. A utíká přes ni. Muž se zastaví. Možná to takhle chtěl od začátku, možná ho to napadne až teď, možná si až tady uvědomí, co má v úmyslu, a že může eliminovat hrozbu. Aby chlapec nikdy nemohl říct, co viděl v jeskyni na ledovci někde v Davisově průlivu.

– To jsou jen vaše dohady!

Ravn jen šeptá.

– Muž jde k němu. Vidí, jak chlapec běží podél okraje střechy a hledá cestu dolů. Děti nemají přehled, chlapec pravděpodobně ani pořádně neví, kde je, vidí jen několik metrů před sebe. U

okraje sněhu se muž zastavuje. Nerad by po sobě zanechal stopy. Byl by radši, kdyby to nebylo nutné.

Signál se ztrácí. Mechanik točí knoflíky. A signál se vrací.

– Čeká. V jeho čekání jako by byla spousta sebedůvěry. Jako by věděl, že jeho přítomnost, jeho silueta na pozadí nebe stačí. Jako v Singapuru. Tam to stačilo, Ravne? Nebo ji strčil, protože byla starší a klidnější než chlapec a mohl jít až k ní, protože tam nebyl sníh, ve kterém by zůstaly stopy?

Je to slyšet tak zřetelně, že se mi zdá, že to byl mechanik. Ale ten mlčí.

Ted' je ten utrápený hlas slyšet znovu. To byl Ravn.

Mluvím na něho tiše.

– Podívejte se na dítě vedle vás, Ravne, je to ono dítě na střeše, Tork jde jako silueta za ním, mohl by je zastavit, ale nezastaví, žene je dál, jako tehdy onu ženu. Co to bylo za ženu, a co dělal on?

Jeho hlas se ztrácí a zase se odněkud zdaleka vrací.

– Musím to vědět! Jmenovala se Ravnová!

Mechanik mi dává ruku na ústa. Dlaň má studenou jako led. Určitě jsem křičela.

– ... byla...

Ravnův hlas se ztrácí.

Vezmu za rádio a třepu s ním. Mechanik mě odtahuje. Vtom se Ravnův hlas vrací, zřetelný, jasný, prostý jakýchkoliv citů.

– Má dcera. Strčil do ní. Jste spokojená, slečno Smillo?

– A ta fotografie, vyfotografovala Třrka ona? Byla u policie?

On něco říká. V tu chvíli jeho hlas zaniká v propasti hluku a ztrácí se. Spojení se přerušilo.

Mechanik zhasíná stropní světlo. Ve slabém světle z ovládacích panelů přístrojů je jeho obličej bílý a napjatý. Pomalu si stahuje sluchátka a věší je na místo. Já se potím, jako kdybych běžela.

– Svědecká výpověď dítěte by přece v soudní síni neplatila? ptá se.

– Před porotci by byla přitěžující okolností.

Dál o tom nepřemýšlí, a ani nemusí. Oba myslíme na to samé. V Izaiášových očích občas bylo něco, poznání starší než on sám, starší než kdokoli, hluboké porozumění světa dospělých. S tím pohledem se Tork setkal. Jsou i jiné obžaloby než ty, které se předkládají v soudní síni.

– Co ty dveře?

On se opře rukou o ocelový rám a ohne jej opatrně zpátky.

Doprovodil mě po vnějším schodišti zpátky. Na ošetřovně zůstane na okamžik stát u dveří.

Otáčím se k němu zády. Tělesná bolest je tak nicotná a lhostejná ve srovnání s bolestí v duši.

On roztáhne prsty a prohlíží si ruce.

– Až budeme hotoví, zabiju ho.

Nic by mě nemohlo zlákat, abych strávila noc – ani noc tak krátkou a bezútěšnou jako ta přede mnou – na vyšetřovacím lehátku. Stahuji ložní prádlo, беру podušky ze židlí a lehám si až úplně ke dveřím. Jestli někdo bude chtít dovnitř, nejdřív mě bude muset odšoupnout.

Nikdo dovnitř nechce. Několik hodin spím tupým spánkem, a pak se trup lodi zatřese a o něco zadře a po palubě běhá plno nohou. Myslím, že zašramotila i kotva, možná Kronos přirazil k okraji ledu. Jsem moc unavená, než abych vstávala. Někde blízko ve tmě je Gela Alta.

2

Jisté podoby spánku jsou horší než nespavost. Po posledních dvou hodinách se probouzím napjatější a ještě více zbitá, než kdybych byla zůstala vzhůru. Venku je tma.

Dělám si v hlavě seznam. Koho, ptám se sama sebe, bych mohla dostat na svou stranu. To neznamena, že bych doufala. Je to spíš tak, že vědomí nelze zastavit. Dokud je člověk naživu, bude samo od sebe neustále hledat možnosti, jak přežít. Jako kdyby člověk v sobě měl ještě někoho jiného, naivnějšího, ale také vytrvalejšího než on sám.

Nechávám seznam být. Posádku Kronosu lze rozdělit na ty, které už proti sobě mám, a ty, kteří se proti mně postaví, až na to dojde. Mechanika jsem nepočítala. Snažím se na něho nemyslet.

Když přijdou se snídání, ležím na lehátku. Někdo šmátrá po vypínači a já prosím, aby nerozsvěcel. On staví podnos u dveří a odchází. Byl to Maurice. Ve tmě neviděl rozbité sklo ve skříňce.

Donutím se trochu sníst. Před dveřmi si někdo sedá. Občas o dveře zadře židle. Pak se spustí pomocný motor a velké generátory. Deset minut nato vykládají ze zadní paluby. Nevidím co. Okna ošetřovny jsou na levoboku.

Den začíná. Jako by svítání světlo nepřinášelo, ale samo o sobě bylo látkou, obláčky kouře plynoucími kolem oken.

Ostrov z tohoto úhlu není vidět. Ale led lze rozeznat. Kronos je uvázaný záďí. Okraj ledu je možná pětasedmdesát metrů daleko. Vidím jedno z uvazovacích lan, které je zavedené ke kotvě z ledovcových šroubů připevněných k hromadě stlačených a zmrzlých ker.

Přistávají s motorovým člunem a vykládají jej. Není dost světla, a tak není vidět, kdo to je a co vykládají. V jednu chvíli to vypadá, že člun přivázali k okraji ledu a odešli.

Cítím, že jsem na konci cesty. Po nikom nelze chtít, aby šel ještě dál.

V poduškách, které jsem měla pod hlavou, je Jakkelsenův klíč. Je tu i modrá plastická krabička. A kus kovu zabalený v hadříku. Čekala jsem, že to hned zjistí, ale nepřišel.

Je to bubínkový revolver. Ballester Molina Inúnángitsoq, vyrobený v Nuuku v argentinské licenci. Mezi jeho účelem a designem je nepoměr. Je trochu překvapující, že zlo může mít tak jednoduchý tvar.

Pušky lze omluvit tím, že se jich používá k lovu. V jistých druzích sněhu je někdy k sebeobraně nezbytný velkorážní revolver s dlouhou hlavní. Protože pižmoň i lední medvěd mohou lovce obejít a zaútočit zezadu. Tak rychle, že s puškou se člověk nestihne otočit.

Ale tahle krátkonosá zbraň se nijak omluvit nedá.

Patrony mají plochý hrot z olova. Krabička je plná. Naplním bubínek. Je na šest nábojů. A zaklapnu jej.

Strčím si prst do krku. S chroptěním se rozkašlu. Kopnu do skla, které zůstalo v rozbité skřínce. Střepey padají s cinkotem na podlahu. Dveře se rozletí a vejde Maurice. Opírám se o lehátko a držím revolver oběma rukama.

– Klekni si.

On jde pomalu ke mně. Namířím mu hlaveň na nohy a stisknu spoušť. Nic se nestane. Zapomněla jsem odjistit. On uhodí rychlou levou rukou odzvola nahoru. Úder mě zasáhne do prsou a odhodí mě ke skřínce. Střepey z rozbitého skla mě s charakteristickou studenou bolestí od velmi ostrých řezných ploch řezou do zad. Padnu na kolena. On mě kopne do obličeje, zlomí mi nos a já na okamžik ztratím vědomí. Když přijdu k sobě, mám vedle hlavy jeho nohu, musí stát přímo nade mnou. Z kapsy na náradí u pracovních kalhot vytáhnu skalpely slepené náplastí. Natáhnu se trochu dopředu a říznu ho za kotník. Maličko to lupne, jak mu praskne Achillova šlacha. Když nůž odtáhnu, na dně řezné rány se žlutavě zableskne kost. Odvalím se od něho. Chce jít za mnou, ale přepadne dopředu. Až když vstanu, všimnu si, že v ruce pořád mám revolver. On klečí na jednom koleni. Bez spěchu si sahá do větrovky. Přikročím k němu a vrazím mu krátký válec hlavně do úst. On padá pozadu ke skřínce. Už se k němu netroufám přiblížit. Odcházím. Jeho klíč je pořád ještě ve dveřích. Zamykám za sebou.

Na chodbě nikdo není. Ale za dveřmi od jídelny se něco hýbe. Maličko je pootevřeno. Urs právě prostírá. Vejdu a zůstanu stát u dveří. On pokládá na stůl košíček na chléb. Nejdříve mě nevidí, pak si mě všimne.

Odšroubuji uzávěr z termosky. Naliji si do šálku, přidám cukr, zamíchám lžičkou a napiji se. Káva je téměř vařící, ze spálené chuti kávových zrn spojené s cukrem se mi dělá špatně.

– Jak tady budeme dlouho, Ursi?

On mi zírá na obličej. Necítím nos. Vnímám jen rozlévající se horko.

– Jste přece v arestu, Fraulein Smilla.

– Mám dovoleno se procházet.

Nevěří mi. Doufá, že zase půjdu. Zaručené ztroskotance nemá nikdo rád.

– Drei Tage. Zítra ponesu stravu na břeh. Pak budeme všichni pracovat im Schnee.

Budou tahat kámen po svozu z pražců. To znamená, že musí být hodně blízko u břehu.

– Kdo je na břehu?

– Třrk, Verlaine, der neue Passagier. Mit Flaschen.

Nejdřív mu nerozumím. On kreslí rukama ve vzduchu kyslíkové láhve. Když odcházím, jde za mnou. To už tu bylo, už jsme tu takhle jednou stáli.

– Fraulein Smilla...

On, který se ke mně nikdy neodvážil přiblížit, mě naléhavě popadne za paži.

– Sie müssen schlafen. Sie brauchen medizinische ošetření...

Vytrhnu se mu. Nepodařilo se mi ho vyděsit. Vzbudila jsem v něm soucit.

Na moři se dveře zásadně zamykají, jen když se odchází z místnosti. Aby se ulehčily záchranné práce v případě požáru. Lukas má otevřené dveře a spí. Spí hluboce. Zavírám za sebou a sedám si v nohách jeho postele. On otevře oči. Nejdřív je má matné od spánku, pak mu zeskelnatí šokem.

– Dočasné jsem se propustila.

Sáhne po mně. Je rychlejší, než by člověk čekal, když uváží, že leží na zádech a zrovna se probudil. Ukážu mu revolver. Znovu po mně sáhne. Dám mu hlaveň k obličejí a odjistím.

– Nemám co ztratit.

On se uklidní.

– Jděte zpátky. Zatčená jste v bezpečí.

– Ano. Když za dveřmi sedí Maurice, opravdu to člověka uklidní. Vezměte si kabát. Jdeme na palubu.

On váhá. Pak se natáhne po šatech.

– Třrk má pravdu. Vy nejste zdravá.

Možná má pravdu. V každém případě se mezi mnou a zbytkem světa usadila vrstva nečitelnosti, slupka, v níž odumřely nervy. U umyvadla si oplachuji nos. Je to nešikovné, protože v druhé ruce musím celou dobu držet revolver a dávat pozor na Lukase. Není z toho tolik krve, kolik jsem čekala. Zranění v obličejí se zdají být větší, než opravdu jsou.

Lukas jde první. Když míjíme schodiště na horní paluby, schází dolů Sonne. Stoupám si těsně za Lukase. Sonne se zastaví. Lukas ho mávnutím ruky odmítne. Sonne váhá. Pak zapůsobí námořní škola a léta v námořnictvu a celá jeho niterná ukázněnost. Ustupuje stranou. My jdeme dál. Na palubě jdeme k zábradlí. Stoupám si pár metrů od něho. To znamená, že musíme mluvit nahlas, abychom se slyšeli. Ale on na mě tak lehce nedosáhne.

Po tolika dnech na volném moři se mi ostrov zdá temně a bolestně krásný.

Je tak úzký a vysoký, že se ze zamrzlého moře zvedá jako věž. Skála je vidět jen tu a tam, ostrov jako celek je pokrytý ledem. Přes okraj vrcholu ve tvaru mísy vytéká jako ze studeného polárního rohu hojnosti led a stéká po strmých svazích. Směřem ke Kronosu spadá jeden jazyk do moře, to je ledovec Barren. Při pohledu z ostatních stran bychom viděli svislé skalní stěny pustošené lavinami a ledopády.

Vítr vane od ostrova. Je to severní vítr, avangnaq. Z něho krystalizuje jiné slovo, nejprve jen jeho zvuková podoba, jako kdyby je vyřkl někdo jiný, avšak ve mně. Pirhirhuq, sněhová bouře. Vrtím hlavou. Nejsme v Thule, tady je počasí jiné, mé opotřebované nervy plodí přeludy.

– Kam půjdete potom?

Lukas ukazuje na palubu kolem, na otevřené moře, na motorový člun u okraje ledu.

– Feel free, slečno Smillo.

Když teď odkládá zdvořilost, vidím, že nikdy nebyla jeho. Je Třrkova, jako zákony na lodi. Lukas byl pouhým nástrojem.

Pomalu ode mě odchází. I on je ztroskotanec. Ani on už nemá co ztratit. Strkám ten těžký kus kovu do kapsy. Prve jsem na ošetřovně mohla zastřelit Maurice. Možná. Nebo jsem možná neodjistila vědomě.

– Verlaine Jakkelsena zabil a ten telegram poslal Třrk.

On se vrací. Stoupne si bokem ke mně a dívá se na ostrov. Stojí tak, dokud nedomluví, a po celou dobu nezmění výraz. V jednu chvíli se vysoko nahoře od ledových svahů odtrhnou obrysy několika velkých ptáků, tažných albatrosů. On je nevidí. Povídám mu všechno od začátku. Nevím, jak dlouho to trvá. Když skončím, vítr už nevaně. A jako by se změnilo i světlo. I když se nedá přesně říct jak. Občas se podívám ke dveřím. Nikdo nejde.

Zapaluje si jednu cigaretu za druhou. Jako kdyby si musel zapálit, vdechnout a vydechnout kouř pokaždé naplno.

Narovná se a usměje se na mě.

– Měli mě poslechnout. Radil jsem jim, aby vám dali injekci, patnáct miligramů apozepamu. Říkal jsem jim, že utečete. T, rk byl proti.

Znovu se usměje. Teď se za jeho úsměvem skrývá šílenství.

– Skoro jako by si přál, abyste šla za ním. Nechal tu gumový člun. Možná by chtěl, abyste šla na břeh.

Zamává mi.

– Práce volá.

Opírám se o zábradlí. Někde v těch nízko se válejících stěnách mlhy, kde se led vlévá do moře, je Tork.

Hluboko pode mnou leží bílý věneček, nedopalky Lukasových cigaret. Nepohupují se, neplavou mezi sebou. Ani se nehnou. Voda, na které se vznášejí, je pořád ještě černá. Ale už se neleskne. Je potažená matnou blankou. Moře kolem Kronosu zamrzá. Mraky nade mnou se ztrácejí vysoko na nebi. Je bezvětří. Teplota za poslední půlhodinu klesla nejméně o deset stupňů.

Zdá se, že v mé kajutě se nikdo ničeho ani nedotkl. Beru si krátké holínky. Kamiky si dávám do plastického sáčku.

V zrcadle je vidět, že nos nijak zvlášť napuchlý nemám. Ale je nakřivo, je zmáčkнутý moc ke straně.

Za chvíli se bude potápět. Vzpomínám si, že na fotografii byla pára. Voda má možná deset nebo dvanáct stupňů. Je to jen člověk. To je tak málo. Vím to podle sebe. Přesto se ale snažíme udržet naživu.

Oblékám si termokalhoty, dva tenké vlněné svetry, péřovou bundu. Beru si z bedny náramkový kompas a plochou polní láhev a z postele vlněnou deku. Kdysi dávno jsem se na tento okamžik určitě připravovala.

Všichni tři sedí, proto si jich všimnu, až když jsem až nahoře. Gumový člun je vypuštěný, leží na zadní nástavbě plochý jako šedivý gumový koberec se žlutými kresbami.

Ona sedí na bobku. Ukazuje mi nůž.

– Vypustila jsem ho tímhle.

Vrací nůž Hansenovi, který se opírá o člunové výložníky.

Vstává a jde ke mně. Stojím zády k žebříku. Seidenfaden jde váhavě za ní.

– Katjo.

Ani jeden z nich nemá kabát.

– Chtěl, abys jela na břeh.

Seidenfaden jí dává ruku na rameno. Ona se otočí a udeří ho a roztrhne mu koutek úst. Jeho obličej vypadá jako maska.

– Miluji ho.

Neříká to nikomu určitému. Přichází blíž.

– Hansen našel Maurice, říká, jako by vysvětlovala, a bez odmlky se zeptá: – Toužíš po něm? Tohle už jsem někdy viděla, jak žárlivost a šílenství splynou v jedno a vymažou skutečnost.

– Ne.

Ustoupím a narazím do něčeho, co nechce povolit. Za mnou stojí Urs. Je ještě v zástěře. Přes ni má velký kožich. V ruce drží chléb. Musel jej zrovna vytáhnout z trouby, v mrazu je kolem chleba aureola husté páry. Ona ho ignoruje. Když po mně natáhne ruku, položí jí Urs chléb na krk. Ona upadne na gumový člun a zůstane ležet. V popálenině, která jí na krku roste jako vyvolávaný film, má otisky rýh z chleba.

– Co mám udělat? ptá se Urs.

Podávám mu mechanikův revolver.

– Dáš mi chvíli čas?

On se zamyšleně podívá na Hansena.

– Leicht.

Pontonový můstek je ještě vytažený. Jakmile se na led podívám, vím, že je ještě brzy. Je ještě moc průhledný, než aby mě unesl. Je tu židle. Posadím se a čekám. Dávám si nohy na hlavu kabelu. Tady jednou seděl Jakkelsen. A Hansen. Na lodi člověk neustále naráží na vlastní stopy. Jako v životě.

Sněží. Jsou to velké vločky, qanik, jako nad Izaiášovým hrobem. Led je ještě tak teplý, že vločky na něm tají. Když se teď na led dlouho dívám, zdá se, že vločky nepadají, ale vyrůstají z moře, vzletají k nebi a snášejí se na střechu skalnaté věže nade mnou. Z šestihranných nových vloček budou za osmačtyřicet hodin staré a rozpadlé vločky s nejasnými obrysy. Po deseti dnech z nich bude zrnitý krystal, který za dva měsíce bude kompaktní. Za dva roky bude v přechodném stavu mezi sněhem a firnem. Za tři roky to bude névé. Za čtyři roky z něho bude velký hranatý ledovcový krystal.

Na Gela Altě nebude déle než tři roky. Potom jej ledovec vypudí do moře. Pak jednoho dne odpluje a bude tát, rozpadne se a rozplyne se v moři. A z něho se jednou vznese jako nový sníh.

Led je teď nasedlý. Scházím na něj. Není dobrý. Dobré už není vlastně nic.

Co možná nejdéle se držím ve skrytu zábradlí Kronosu. V jednu chvíli je led tak tenký, že si musím zajít. Pravděpodobně mě stejně neuvidí. Začalo se stmívat. Světlo se ztrácí, a vlastně ani žádné nebylo. Posledních deset metrů musím lézt po břiše. Položím si na led deku a odstrkuji se rukama a nohama.

Motorový člun je uvázaný u okraje ledovce. Je prázdný. Ke břehu je to tři sta metrů. Tady, kde patka ledovce několikrát roztála a zase zmrzla, se vytvořily schůdky.

Přímo se tu vnucuje vůně země. Po tak dlouhé době na moři ostrov voní jako zahrada. Odhrabuji sníh. Je ho asi čtyřicet centimetrů. Pod ním jsou zbytky mechů a uvařené arktické vrby.

Když přistáli, byla tu tenká vrstva nového sněhu, jejich stopy jsou velice zřetelné. Měli dvoje tažné saně. Mechanik táhl jedny, Tork a Verlaine druhé.

Vydali se po svahu nahoru, aby se vyhnuli strmým bránám tam, kde led vybíhá do moře. Tady je sypký sníh půl metru hluboký. Střídali se při vyšlapávání stopy.

Obouvám si kamiky. Dívám se do sněhu a soustředím se jen na to, abych šla. Jako kdybych znovu byla malá. Musíme někam dojít, už si nepamatuji kam, cesta byla dlouhá, možná několik sinik, začínám klopýtat, já a mé nohy už nepatříme k sobě, jdou samy od sebe, ztěžka, jako kdyby každý krok byl úkolem, který je třeba vyřešit. Někde ve mně roste nutkání to vzdát, sednout si a usnout.

A pak je za mnou máma. Ví to, už nějakou dobu je jí to jasné. Mluví, ona, která je jinak tak nemluvná, dá mi pohlavek, napůl mě uhodí, napůl polaská, co je tohle za vítr, Smillo? Kanangnaq. To není pravda, Smillo, ty spíš. Ne, nespím, vždyť je slabý a vlhký, teď se určitě láme led. Mluv se svou maminkou pořádně, Smillo. Jsi tak nezdvořilá, to ses naučila od qallunaaq.

A tak dál, a já jsem zase vzhůru, vím, že tam musíme dojít, už dávno jsem moc těžká na to, aby mě máma nesla.

Je mi sedmařicet let. To byl před padesáti lety v Thule celý život. Ale nejsem dospělá. Nikdy jsem si nezvykla chodit sama. Někde v hloubi duše doufám, že mě něco dojde a pleskne mě. Máma. Moritz. Nějaká vnější síla.

Začínám klopýtat. Jsem u ledovce. Tady se zastavili. Připjali si na boty stoupací železa.

Takhle zblízka se dá pochopit, jak ledovec přišel ke svému jménu. Vítr zbrousil jeho povrch do jedolité a kluzké plochy bez nerovností, hladké jako bílá pálená keramická glazura. Přímo přede mnou spadá nad strž vysokou asi padesát metrů. Tady se povrch láme do ledopádu, do soustavy šedých, bílých a šedomodrých schodišť. Na dálku je vidět, jak jsou pravidelná, zblízka jsou jako labyrint.

Opravdu nevím, jak našli cestu. Ani je není vidět. Pak pomalu jdu. Stopa se teď hůř sleduje. Ale jde to. Na vodorovných schodech se sníh udržel a jsou v něm stopy. V jednu chvíli, kdy ztratím orientaci a začnu chodit v půlkruzích, zahlédnu na velkou dálku žlutou stopu po moči.

Začínám mít halucinace, slyším útržky rozhovorů. Říkám něco Izaiášovi. On odpovídá. Objevuje se i mechanik.

– Smillo.

Prošla jsem metr od něho a nevšimla jsem si ho. Je to Tork. Čekal na mě. Zavolal na mě tak vlídně. Jako když mi volal onu poslední noc, kdy jsem byla doma.

Je sám. Nemá saně a nic nenese. Je tak barevný, jak tu tak sedí. Má žluté boty. Jeho červená bunda vrhá na sníh kolem něho růžový odlesk. Kolem světlých vlasů má tyrkysovou pásku.

– Věděl jsem, že přijdeš. Ale nemohl jsem vědět jak. Viděl jsem tě, jak jdeš přes vodu.

Jako kdybychom celou dobu byli přátelé, ale museli jsme to před okolním světem tajit.

– Je na ní led.

– Předtím jsi procházela zamčenými dveřmi.

– Měla jsem klíč.

On vrtí hlavou.

– Schopným lidem se vždy stane to pravé. Zdálo by se, že to jsou náhody. Ale dochází k nim z nutnosti. Katja a Ralf by tě byli zabrzдили už v Kodani. Ale já jsem si říkal, že bys nám mohla pomoci. Že nám ukážeš, co jsme přehlédli. Co přehlédli Ving a Løyen. Co člověk přehlédne vždycky.

Podává mi lezecký úvaz. Vlezu do něj a vepředu jej zapnu.

– A co ten požár na "Severní záři"?

– Licht volal Katje, když jsi mu dala tu kazetu. Vydíral ji. Museli jsme něco udělat. Že ses do toho připletla i ty, to byla moje chyba. Nechal jsem to na Mauriceovi a Verlainovi. Verlaine chová takovou tu primitivní nenávist k ženám.

Dává mi konec lana. Vážu si na něm osmičku. On mi podává krátký cepín.

Jde první. Má dlouhou tenkou hůl, kterou zkouší, jestli ve skále nejsou trhliny. Když je ode mě patnáct metrů, promluví. Mezi hladkými stěnami kolem nás je akustika jako v koupelně, tvrdá, a přesto intimní, jako kdybychom spolu seděli ve vaně.

– Četl jsem samozřejmě věci, které jsi napsala. Taková vášeň pro led je pozoruhodná.

Zatlačí cepín do sněhu a omotá kolem něj lano. Jdu k němu a on opatrně přitahuje. Když jsem u něho, opět promluví.

– Co říkají odborné znalosti tomuhle ledovci?

Rozhlížíme se v přibývajícím tmě. Na takovou otázku je těžké odpovědět.

– Neví, co by řekly. Kdyby měl desetkrát větší rozlohu, klasifikovaly by jej jako hodně malou ledovou čepičku. Kdyby byl níž, řekly by, že to je ledovec "botu". Kdyby tu proudy a vítr byly trochu jiné, zmenšil by se odvátím sněhu a úbytkem ledu za měsíc natolik, že by řekly, že to není ledovec, ale jen ostrov posypaný trochou sněhu. Nedá se zařadit.

Dojdu opět k němu, on mi podává lano, já zůstávám stát, on jde dál. Jeho přirozené pohyby jsou obratné a metodické, ale na ledu je na nich i něco tápavého, jako u všech Evropanů. Připomíná slepce, který ovládá svou slepotu, je dokonale zvyklý na svou hůl, ale přece jen je slepý.

– Odjakživa mě zajímaly omezené možnosti vědy vysvětlovat svět. Třeba můj obor, biologie, spočívá na klasifikačních systémech zoologie a botaniky, které se všechny zhroutily. Jako věda už nemá žádný základ. Co si myslíš o změně?

Zeptal se bez odmlky. Jdu za ním, on navíjí pletené dvojité lano. Jsme spojeni pupeční šňůrou jako matka a dítě.

– Říká se, že změna je život.

Podává mi svou termosku. Napiji se. Je v ní teplý čaj s citronem. On se sklání. Na sněhu leží několik tmavých zrnek. Je to rozdrcený kámen.

– Čtyři celé šest krát deset na devátou. Čtyři celé šest desetin miliardy let. Tehdy sluneční soustava nabyla svou současnou podobu. S geologickými dějinami Země je ta potíž, že se nedají studovat. Neexistují žádné stopy. Protože od té doby, od stvoření, prošly takovéhle kameny nekonečnou řadou přeměn, stejně jako led kolem nás, vzduch, voda. Jejich původ už nelze vysledovat. Na Zemi neexistují látky, které by si zachovaly původní podobu. Proto jsou tak zajímavé meteority. Pocházejí zvenku, nebyly vystaveny přeměnám, jež popsal Lovelock v teorii o "Gaie". Jejich původ sahá k počátkům sluneční soustavy. Zpravidla se také skládají z prvních kovů ve vesmíru, z železa, niklu, ze silikátů. Čteš krásnou literaturu?

Vrtím hlavou.

– Ale to o hodně přicházíš. Spisovatelé vidí, kam spějeme, dřív než vědci. To, co nacházíme v přírodě, není ani tak otázka toho, co v ní existuje. Podstatné je, co můžeme pochopit. Vezmi si třeba Honbu za meteorem od Julese Věrna, o meteoritu, který je nejcennější věcí na světě všech

dob. Wellsovy vize o jiných formách života. Uller Uprising od Pipera. V téhle knize se popisuje zvláštní forma života na bázi neorganických látek, s těly ze silikátů.

Jsme na ploché, větrem ohlazené rovině. Před námi se otvírá řada pravidelných trhlin. Zřejmě jsme v ablační oblasti, v místě, kde se spodní vrstvy ledovce pohybují směrem k povrchu. Je tu skalní výběžek, který proud ledu rozdělil. Je z bělavé horniny, proto jsem jej zezdola neviděla. Teď v přibývajícím tmě kámen svítí.

V místě, kde se skála svažuje k trhlíně, je sníh sešlapaný. Tady se zastavili. Odtud se vrátil pro mě. Sama sebe se ptám, jak věděl, že přijdu. Sedáme si. V ledu je tu velká mísovitá prohlubeň, jako otevřená mušle. On odšroubovává uzávěr z termosky. Mluví dál, jako kdyby se náš rozhovor nepřerušil, a snad se také nepřerušil, možná pokračoval v jeho duchu, tam se možná nezastaví nikdy.

– Teorie o Gaie je hezká. Je důležité, aby teorie byly hezké. Ale je samozřejmě chybná. Lovelock ukazuje, že Země a její ekosystém je složitý stroj. Ale neříká, že to je víc než stroj. Gaia se nijak zásadně neliší od robota. Lovelock má s ostatními biology společný jeden nedostatek. Nevysvětlil, jak to začalo, jaká byla první forma života, jak vznikla, co bylo před kyanobakteriemi. Takovým prvním stupněm by byl život na bázi neorganických látek.

Opatrně sebou hýbu, abych neprostydl. A abych vyzkoušela jeho pozornost.

– Loyen tu byl ve třicátých letech s německou expedicí. Měli připravit stavbu letiště na úzkém pásu plochého pobřeží na severní straně ostrova. Měli s sebou Eskymáky z Thule. Západogrónany sem nedostali, protože ostrov má špatnou pověst. Začal hledat tak, jak své meteority našel Knud Rasmussen. Vzal vyprávění Eskymáků vážně. A našel jej. V šestašedesátém se sem vrátil, s Vingem a Andreasem Finem. Ale věděli moc málo a nevyřešili technické problémy. Vystavěli stálý sestup ke kameni. Pak museli expedici ukončit. V jednadevadesátém přijeli znovu. To jsme tu byli i my. Ale museli jsme se vrátit.

Jeho obličej se ve tmě téměř ztrácí, zůstává jen jeho hlas. Snažím se pochopit, proč mluví. Proč pořád lže, dokonce i teď, kdy má situaci tak naprosto ve svých rukou.

– Co ty kousky, které odřízli?

Jeho zaváháním se problém řeší. Když pochopím, svým způsobem se mi uleví. Otázkou pořád ještě je, kolik toho vím a jestli jsem sama. Jestli na něho někdo čeká, na ostrově, na moři, až se jednou vrátí. Ještě pořád, ještě chvíli, dokud nepromluví, mě bude potřebovat.

Zároveň si uvědomím ještě něco podstatného a nepochopitelného. Jestliže čeká, jestliže musí čekat, tak proto, že mechanik mu neřekl všechno, neřekl mu, že jsem sama.

– Zkoumali jsme je. Nenašli jsme nic neobvyklého. Skládaly se ze směsi železa, niklu, olivínu, hořčíku a silikátů.

Vím, že to určitě je pravda.

– Takže kámen není živý?

Cítím, že se ve tmě usmívá.

– Je kolem něj teplo. Je jisté, že vydává teplo. Jinak by jej odnesl led. Rozehřívá stěny kolem sebe rychlostí odpovídající pohybu ledovce.

– A radioaktivita?

– Měřili jsme ji, ale žádnou jsme nezjistili.

– A co ti mrtví a ty rentgenové snímky? Ty světlé pruhy vedoucí do vnitřních orgánů?

On chvíli mlčí.

– To mi asi neřekneš, odkud tohle víš?

Neodpovídám mu.

– Věděl jsem to. My dva jsme si mohli být užiteční. Tehdy v noci jsem ti volal z náhlého popudu. Spoléhám na svou intuici, věděl jsem, že to zvedneš, cítil jsem to. Mohl jsem říct: "Přidej se k nám." Přidala by ses?

– Ne.

Tunel začíná u úpatí skály. Je to jednoduchá stavba. V místě, kde led stejně ze skály nejspíš sleze, se prostřelili dolů a potom pospojovali velké betonové kanalizační roury. Roury vedou ve strmém úhlu šikmo dolů, schody v nich jsou ze dřeva. Nejprve mě to udiví, ale pak si vzpomenu, jak obtížné může být betonování na trvale zmrzlém podkladu.

Deset metrů před námi něco hoří.

Kouř vychází z betonem vyzdřeného a trámy zpevněného prostoru vedle schodů. Na zemi leží několik pytlů a na nich stojí sud od oleje, ve kterém hoří rozštípané dřevěné bedny.

Na širokém stole u zadní stěny stojí přístroje a zařízení, chromatografy, mikroskopy, velké krystalizační misky, teplotní skříně a přístroj, který jsem nikdy neviděla, stavěný jako velká plastická bedna se skleněnou přední stěnou. Pod stolem je generátor a dřevěné bedny stejné jako ty, které hoří v sudu. Všechno podléhá módě, i laboratorní zařízení. Přístroje mi připomínají sedmdesátá léta. Všechno je pokryté vrstvou šedého ledu. Muselo to tady zůstat v šestašedesátém nebo jednadevadesátém. Co tu zůstane po nás?

Türk poloť? ruku na plastickou bednu.

– To je elektroforéza. Používá se na štěpení a analýzu proteinů. Loyer si ji přivezl v šestašedesátém. Tehdy ještě věřili, že jde o nějakou formu organického života.

Maličko kývne. Všim, co dělá, proniká vědomí, že tato drobná znamení a pohyby stačí, aby se svět kolem něho srovnal do řady. U mikrodisekčního mikroskopu na vysokém pracovním stole stojí Verlaine. Nastavuje mi jej, okulár na 10, objektiv na 20. Přisouvá plynovou lampu.

– Už rozehríváme generátor.

Nejdřív nevidím nic, pak zaostřím a vidím kokosový ořech.

– To je Cyclops Marinus, říká Tork, – mořská buchanka. Ta nebo její příbuzní jsou všude, ve všech světových mořích. Ty nitky, to jsou tykadla. Dali jsme jí trochu kyseliny solné, proto se nehýbe. Všimni si zadní části těla. Co tam vidíš?

Nevidím tam nic. Türk se podívá do mikroskopu, posune Petriho misku pod ním a znovu zaostří.

– Zažívací ústrojí, říkám, – střeva.

– To nejsou střeva. To je červ.

Ted' to vidím. Střeva a žaludek se jeví jako tmavé políčko na spodní straně těla, zatímco onen dlouhý světlý kanálek se táhne podél hřbetu.

– Je to kmen Phylum Nematoda, oblovci, a tenhle patří k nadčeledi Dracunculoidea. Jmenuje se Dracunculus Borealis, polární červ. Je známý a popisovaný určitě od středověku. Je to velký parazit. Byl nalezen u velryb, tuleňů a delfínů, v nichž ze střev proniká do svalstva. Zde se

samečci a samičky páří, sameček umírá, samička proniká do podkoží, kde se vytvoří uzlina veliká jako pěstička dítěte. Když dospělá samička vycítí, že ve vodě kolem jsou buchanky, prorazí kůži a vypustí miliony živých larviček do moře, kde je pozřou buchanky, které jsou tím, čemu se říká mezihostitel, a v nich červi projdou několikátýdenním vývojem. Když se potom buchanka s mořskou vodou dostane do ústní dutiny nebo do střev většího mořského savce, rozloží se, a larva pronikne ven a zavrtá se do tohoto nového a většího hostitele, kde dozrává, páří se, pronikne do podkoží a dokončí svůj cyklus. Buchance ani savcům to zřejmě nevadí. Je to jeden z nejlépe přizpůsobených parazitů na světě. Přemýšlela jsi o tom, co brání parazitům v rozšíření?

Verlaine přikládá dřevo a přitahuje generátor k ohni, z jedné strany pálí sálající teplo, z druhé je zima. Dusivý kouř tu pořádně nemá kam odtáhnout, určitě jsou v časové tísní.

– Vždycky je zastaví limitující faktory. Třeba vlasovec medinský, nejbližší příbuzný polárního červa, potřebuje teplo a stojatou vodu. Vyskytuje se tam, kde jsou lidé závislí na povrchové vodě.

– Třeba na hranici mezi Barmou, Laosem a Thajskem, jako například u Chiang Rai.

Oba se zarazí. Na Třrkovi to lze sotva postrehnout.

– Ano, jako například tam, za relativně vzácných období sucha. Jakmile zaprší a voda začne proudit, jakmile se ochladí, má červ podmínky těžší. Tak to být musí. Parazité se vyvíjeli společně se svými hostiteli. Vlasovec medinský se musel vyvíjet současně s člověkem, možná přes milion let. Hodí se k sobě. Ročně je nebezpečí napadení vlasovcem medinským vystaveno sto čtyřicet milionů lidí. Ročně se vyskytne deset milionů případů. Většina postižených zakusí několik měsíců trvající utrpení, ale pak tělo červa vypudí. Dokonce i v Chiang Rai trpělo trvalými následky nejvýš půl procenta dospělé populace. Jedním z hlavních pravidel jemné rovnováhy v přírodě je, že dobrý parazit svého hostitele nezabije.

Třrk pokyne rukou a já bezdečně ustoupím. Dívá se do mikroskopu.

– Představ si Loyena, Vinga a Lichta v šestašedesátém, v jaké byli situaci. Všechno je připravené, samozřejmě jsou nějaké problémy, ale jen technické, to se dá zvládnout. Lokalizovali kámen, vystavěli sestup k němu a tyhle prostory, počasi jim přeje a mají relativně dost času. Pochopili, že kámen neodvezou celý, ale vědí, že kousek si s sebou vzít mohou. Existují fotografie jejich pily, byl to geniální vynález, pás z kalené oceli otáčející se na válcích. Loyen byl proti tomu, aby kámen řezali řezacím hořákem. A zrovna když Eskymáci chystají pilu, tak umírají, osmačtyřicet hodin poté, co se poprvé potápěli. Zemřou téměř současně, během hodiny. Všechno je najednou jinak. Expedice ztroskotává, najednou je velice málo času. Je třeba zimprovizovat neštěstí. O to se samozřejmě postará Loyen. Je natolik duchapřítomný, že mrtvolu nezničí. Už tehdy tuší, že něco není v pořádku. Hned v Nuuku provede pitvu. A co najde?

– Nemáme čas.

To byl Verlaine. Třrk ho ignoruje.

– Najde polárního červa. To je rozšířený parazit. Je velký, třicet až čtyřicet centimetrů, ale docela obyčejný. Oblý červ, jehož cyklus je známý a objasněný. Jen jedno není v pořádku: u člověka se vyskytnout nemůže. Vyskytuje se u velryb, u tuleňů, u delfínů, tu a tam u mrožů. Ale u člověka ne. Den co den se stane, obzvláště u Eskymáků, že lidé sní napadené maso. Ale v okamžiku, kdy larva pronikne do lidského těla, ji náš imunitní systém pozná a coby cizí těleso ji pohltí lymfocyty. Na tento imunitní systém si červ nikdy nezvykl. Navždy se měl omezit na určité velké

mořské savce, se kterými se musel společně vyvíjet. To patří k rovnováze v přírodě. Představ si Løyenův úžas, když ho přesto v tělech mrtvých najde. A navíc náhodou. Protože musel v poslední chvíli pořídit rentgenové snímky, aby je identifikoval.

Nechci ho poslouchat, nechci s ním mluvit, ale nedá mi to. A kromě toho se tím protahuje čas.

– Jak to bylo možné?

– Právě na tuhle otázku nemohl Løyen najít odpověď. Soustředil se tedy na jinou, totiž jak se červ do jejich těl dostal. Přivezl si vzorky vody kolem kamene. Kromě vody z tajícího ledu přitéká do jezera voda z výše ležícího jezera na povrchu. Kolem toho žijí ptáci. Je v něm i hodně pstruhů. A několik druhů buchaneč. Ve vodě kolem kamene je jich plno. Všechny vzorky, které si přivezl, byly napadené. A tak larvy naočkoval na živou lidskou tkáň.

– To je zajímavé. Jak to udělal?

Jakmile se zeptám, znám odpověď. Udělal to v Grónsku. V Dánsku by možnost, že se na to přijde, byla moc velká.

Týrk vidí, že jsem pochopila.

– Trvalo mu to pětadvacet let. Ale zjistil, že larva se přizpůsobila lidskému imunitnímu systému. Už v ústech proniká otevřenými sliznicemi a vytváří si z proteinů člověka něco jako pokožku. Takto maskovanou si ji obranný systém splete s vlastním tělem a nechá ji na pokoji. A larva začne růst. Ne pomalu, celé měsíce, jako v tuleních a velrybách, nýbrž rychle, z hodiny na hodinu nebo z minuty na minutu. Dokonce i páření a cesta tělem, které u mořských savců trvají půl roku, v člověku trvá několik málo dnů. Ale to není to podstatné.

Verlaine ho vezme za paži. Týrk se na něho podívá a Verlaine ho pustí.

– Musím se jí na něco zeptat.

On si to možná myslí, ale proto nemluví. Mluví proto, aby se mu dostalo pozornosti a uznání. Pod jeho sebejistotou a zdánlivou věčností se skrývá bezmezná hrdost a nadšení z toho, na co přišel. Verlaine i já se potíme a kašleme. Ale jemu je příjemně a je v pohodě, v třepotajícím se světle ohně je jeho obličej úplně klidný. Snad je to tím, že jsme uprostřed ledu, snad tím, že je tak jasné, že se blížíme ke konci, ale najednou ho prohlédnu. Jako vždy, když je dospělý člověk najednou průhledný, se v něm objeví dítě. Vzpomenu si na dopis Viktora Halkenhvada a zničehonic mi ta slova nezadržitelně vyjdou z úst sama od sebe.

– Jako to kolo, co člověk nikdy nedostal, když byl malý.

Ta poznámka je tak absurdní, že on nejprve nerozumí. Pak mu to dojde, na okamžik se zapotácí, jako kdybych ho udeřila, a všechno mu padá z rukou, a pak zase všechno sebere.

– Člověk by řekl, že máme co dělat s novým druhem. Ale není to tak. Je to polární červ. Ale něco zásadního se změnilo. Přizpůsobil se imunitnímu systému člověka. Ale nepřizpůsobil se naší rovnováze. Gravidní samička neproniká po páření do podkoží, nýbrž do vnitřních orgánů. Do srdce nebo do jater. A tam vypustí larvy. Larvy, které žily v těle matky a nestačily se seznámit s lidským tělem, nemají onu pokožku z lidských proteinů. Na ně tělo reaguje zánětem. Zanítí se, je jako v šoku, samička vypustí deset milionů larev najednou. Do životně důležitých orgánů. Člověk je na místě mrtvý, nelze ho zachránit. Ať už se s polárním červem stalo cokoli, porušilo to rovnováhu. Červ zabíjí svého hostitele. Pokud jde o člověka, vznikl špatný parazit. Ale je to dokonalý zabiják.

Verlaine říká něco v jazyce, kterému nerozumím, Tork ho opět ignoruje.

– Verlaine očkoval larvu na všechny ryby, které jsme sehnali, mořské, sladkovodní, velké, malé, při různých teplotách. Červ se přizpůsobí všem. Může žít kdekoliv. Víš, co to znamená?

– Že není mlsný.

– To znamená, že chybí jeden z nejpodstatnějších faktorů omezujících jeho rozšíření: vymezení okruhu hostitelů, kteří ho mohou přenášet. Může žít kdekoliv.

– Proč už se nerozšířil po celém světě?

Třrk sbírá několik klubek lana, bere si tašku, připevňuje si čelní lampu. Opět má povědomí o čase.

– Na tuhle otázku jsou dvě odpovědi. První je, že červ se v mořských savcích vyvíjí pomalu. I když se s vodou z tohoto jezera – a možná i z jiných míst na tomhle ostrově – dostane do moře, tak musí hezky čekat, až se tu objeví tuleni a odnesou ho dál. Když tou dobou ještě bude žít. Jednou z odpovědí je, že tu ještě bylo moc málo lidí. Rozběhne se to až s člověkem.

On jde první. Ví, že musím jít s ním. Na okamžik zůstanu pozadu. Když člověk odchází z místnosti, padne na něho bezmoc. Verlaine se na mě podívá.

– Za tu dobu, co jsme pracovali pro Kchum Nu, tam přišlo dvanáct policajtů. Jedinej, kdo nám utek, byla ženská. Ženský jsou škodná.

– Ravnová, Natálie Ravnová?

On přikývne.

– Přišla jako anglická zdravotní sestra. Mluvila anglicky a thajsky bez přízvuku. Tou dobou jsme válčili s Laosem, Thajskem a nakonec i s Barmou, Amerika je podporovala. Měli jsme hodně raněných.

Drží Petriho misku mezi palcem a ukazováčkem a zvedá ji ke mně. Tělo instinktivně chce od červa pryč. Zůstanu stát nejspíš jen proto, že jsem umíněná.

– Když pronikne kůží, tak vyvrhne dělohu, a pak z ní vypustí bílou tekutinu a v ní miliony larev. Viděl jsem to.

Obličeje se mu svraští zhnusením.

– Samičky jsou mnohem větší než samečkové. Prokopávají se masem. Sledovali jsme to na ultrazvuku. Loyen je naočkoval dvěma Gróňanům, co měli AIDS. Posadil je do letadla a v Dánsku je položil do jedny malý soukromý nemocnice, kde se ptají jenom na číslo konta. Viděli jsme všechno, jak se dostala do srdce, a pak to ze sebe vyzvrátila, břicho a všechno. Takový jsou všechny samice, a ženský taky, ženský hlavně.

Pokládá Petriho misku opatrně zpátky.

– Vidím, že se vyznáte v ženách, Verlaine. Co jste v Chiang Rai dělal ještě?

Můj kompliment ho nenechal úplně chladným, proto odpovídá.

– Jsem laborant. Dělali jsme heroin. V době, kdy ta ženská přišla, proti nám poslali armádu, všechny tři země. Pak šel Kchum Na do televize a řekl: "Loni jsme na trh dodali devět set tun, letos to bude třináct set, a příští rok dva tisíce, jestli ty vojáky nepošlete domů." Ten den, co to řekl, válka skončila.

Když odcházím, promluví znovu.

– To člověk je parazit. Ten červ, to je nástroj bohů. Stejně jako mák.

Třrk na me čeká. Když dosáhneme dna, jsme asi o dvacet metrů níže. Tunel, teď vodorovný, je hrubě vyztužen betonovými obdélníky. Končí v černé prázdnotě. Tork jde první. Zastavujeme se u propasti.

U nohou máme pětadvacetimetrový sráz ke dnu jeskyně. Zezdola se k nám kolmo ze země zvedají třpytivé ledové krápníky hrající duhovými barvami.

Třrk odlomí kus ledu a hodí jej dolů. Propast se změní v kruhy a potom v mlhu, a pak přestane existovat. Dívali jsme se na strop jeskyně ve vodním zrcadle jezera přímo u našich nohou, tak klidného, že na zemském povrchu něco takového nikdy nebude možné. Dokonce i teď, kdy jí probíhají soustavy vln, nechtějí oči pochopit, že to je voda. Teď se pomalu uklidňuje a obnovuje svůj podzemní svět.

Modely růstu rampouchů vyvinuli a popisy jejich krystalů podali Hatakeyama a Nemoto v The Geophysical Magazine, 28, 1958, Knight v roce 1980 v Journal of Crystal Growth, 49, Maeno a Takahashi v článku "Studies on Icicles" v Low Temperature Science, A, 43, 1984. Ale prozatím nejpoužitelnější model jsem navrhla já s Lasse Makkonenem z Laboratory of Structural Engineering v Espoo ve Finsku. Z modelu vyplývá, že rampouch roste jako rákos, jako dutina z ledu uzavírající se kolem vody v kapalném skupenství. Hmotnost rampouchu se dá jednoduše vyjádřit rovnicí

$$M = (\rho D^2) / (6 \rho_L)$$

kde D je průměr, L délka, ρ hustota ledu, a Ludolfovo číslo ? nad zlomkovou čarou je tam samozřejmě proto, že jsme při výpočtech vycházeli z hemisférické kapky, jejíž průměr je stanoven na 4,9 milimetru.

Formulovali jsme náš vzorec ze strachu z ledu. V té době došlo v Japonsku k řadě neštěstí, když se v železničních tunelech zřítily rampouchy a provrtaly vagóny. Nad námi visí nejvíc rampouchů a ty největší, jaké jsem v životě viděla. Instinktivně se mi chce jít zpátky, ale tuším vedle sebe Torka a nezkouším to.

Je tu jako v kostele. Nad námi se zvedá nejméně patnáct metrů vysoká klenba, která musí sahat až téměř k povrchu ledovce. Kolem kopule jsou lomné plochy, kde se bář zřítily a led zasypal dno, naplnil jeskyni, a poté opět roztál.

Když Moritz byl pryč, když jsme neměli na petrolej, nebo v krátkých obdobích nedostatku, kdy se k nám nedostala loď, stavěla máma parafínové svíčky na zrcadlo. I s několika málo svíčkami byl efekt odrážejícího se světla ohromný. Jako teď se světlem z Torkovy čelní lampy. Podrží ji, aby mi dal čas, a led světlo chytí, zvětší a vrhne je do prostoru jako vzhůru letící déšť paprsků.

Dlouhé ledové oštěpy jako by byly tekuté. Třpytí se jako hranoly a skapávají ze stropu a natahují se k zemi. Je jich možná deset tisíc, možná víc. Některé jsou souvislé, jako řetězy splývajících gotických katedrál, jiné jsou malé a jeden vedle druhého, jako jehelníčky z křišťálu.

Pod nimi je jezero. Má možná třicet metrů v průměru. Uprostřed nehybně leží kámen. Je černý. Voda kolem něj je od bublin rozpuštěných v ledovci maličko mléčná. Je tu cítit jen led, jeho vůně lehce pálí v hrdle. Je slyšet jen kapky, které v dlouhých intervalech do jezera dopadají. Strop je od kamene tak daleko, že je u něj rovnováha. V tomto prostoru zmrzne a roztaje jen málo. Obměna vody je minimální. Je to místo bez života.

Nebýt ovšem toho tepla. Je stejné jako teplo ve sněhových jeskyních, které jsme si jako děti stavěli. V chladu od stěn je lákavé, i když teplota je mezi nulou a pěti stupni.

Vedle nás leží hromada výstroje a materiálu, kyslíkové láhve, potápěčské obleky, ploutve, harpuny, bedna s plastickou trhavinou, lana, svítilny, nářadí. Nikdo jiný než my dva tu není. Jednou zaskřípe led, jako kdyby někde ve vedlejší místnosti někdo stěhoval těžký kus nábytku. Ale tady žádné vedlejší místnosti nejsou. Je tu jen kompaktní stlačený led.

– Jak kámen dostanete ven?

– Prostřelíme tunel.

To půjde. Tunel bude možná sto metrů dlouhý. A nebudou jej muset vyztužovat. Kámen se pokutali sám od sebe, pokud tunel bude mít správný sklon. To Seidenfaden zvládne. Katja Claussenová ho donutí. A Tork donutí ji a mechanika. Taková je má zkušenost se světem od chvíle, kdy jsem odjela z Grónska. Funguje na principu nátlaku.

– Žije? ptá se Tork tiše.

Vrtím hlavou. Protože tomu nechci věřit. On si dává ruce kolem svítilny. Světlo teď dopadá na sněh, na kterém stojíme. Ten světlo odráží vzhůru. Nejsou tak vidět jednotlivé rampouchy, ale oblak vznášejících se odrazů, jako by to byly drahokamy ve stavu beztlíže.

– Co se stane, když červ unikne?

– Kámen bude izolovaný.

– Neudržíte ho. Je mikroskopický.

Neodpovídá.

– Nemůžete to vědět. Nikdo to nemůže vědět. Víte o něm jen to, co jste zjistili z několika malých pokusů v laboratoři. Ale je nepatrná šance, že to je opravdový zabiják.

On nic neříká.

– Jaká je ta druhá odpověď na otázku, proč se červ ještě nerozšířil?

– Jako dítě jsem strávil rok na západním pobřeží Grónska. Sbíral jsem tam zkameněliny. Od té doby jsem se tu a tam zaobíral myšlenkou, že příčinou rozsáhlých vyhynutí živočichů v prehistorické době mohl v některých případech být parazit. Možná polární červ, kdo ví. Potřebné vlastnosti by k tomu měl. Dinosaurů možná vyhubil on.

Mluví žertovným tónem. Okamžitě mu porozumím.

– Ale to není důležité, co?

– Ne, to není důležité.

Podívá se na mě.

– Není důležité, jak se věci opravdu mají, nýbrž čemu lidé věří. Tomuhle kamenu věřit budou. Znáš jméno Ilya Prigogine? Je to belgický chemik, v sedmasedmdesátém roce dostal Nobelovu cenu za popis disipativních struktur. On i jeho žáci se neustále zaobírali možnostmi, že život vznikl z neorganických látek, a to tak, že jimi proudila energie. Tyhle myšlenky připravily cestu. Lidé

na tenhle kámen čekají. Jejich víra a očekávání jej učiní skutečným. Učiní jej živým, ať už je jakýkoli.

– A parazit?

– Už slyším první zástupy spekulativních žurnalistů. Budou psát, že polární červ představuje významné stadium ve střetávání kamene, neorganického života, s vyššími organismy. Budou docházet ke všem možným závěrům, které samy o sobě nebudou důležité. Důležité jsou síly strachu a naděje, jež se uvolní.

– Proč, Tjarku? Co z toho kamene budeš mít?

– Peníze. Slávu. A ještě víc peněz. Ve skutečnosti je nepodstatné, jestli je živý. Ale už jen to, jak je veliký. Teplo, které vydává. Červ, který kolem něj žije. Je to největší senzace přírodních věd v tomto století. Nejsou to čísla na kusu papíru, ani abstrakce, které se až po třiceti letech publikují v podobě, jež se dá prodat veřejnosti. Je to kámen. Lze si na něj sáhnout. Dají se z něj uříznout kousky a prodávat se. Lze jej fotografovat a filmovat.

Znovu si vzpomenu na Viktora Halkenhvada a jeho dopis. "Ten kluk byl jako led." To ale není pravda. Je chladný jen na povrchu. Pod jeho chladem se skrývá vášeň.

Najednou ani pro mě není důležité, jestli je kámen živý. Zničení je symbolem. Kolem něj v tomto okamžiku krystalizuje postoj západní přírodovědy k okolnímu světu, vypočítavost, nenávisť, naděje, strach, snaha učinit jej nástrojem. A především, silnější než cit k čemukoliv živému, touha po penězích.

– Nemůžete červa vzít a odvézt ho do hustě obydlené části světa, dokud nebudete vědět, co je zač. Mohli byste způsobit katastrofu. Jestliže se rozšíří po celém světě, omezí se jeho výskyt, teprve až vyhubí své hostitele.

On pokládá svítilnu na sníh. Kužel světla se bez přestání rozlévá po vodní hladině a po kameni. Ostatní svět přestal existovat.

– Smrt vždycky znamená ztrátu. Ale čas od času je to to jediné, co dokáže lidi probudit. Bohr spolupracoval na konstrukci atomové bomby a myslel si, že prospěje míru.

Vzpomínám si, co jednou řekla Juliana, když byla střízlivá. Že by se člověk neměl bát třetí světové války. Lidstvo novou válku potřebuje, aby dostalo rozum.

Mám teď stejný pocit jako tehdy. Uvědomuji si, jak je ten argument šílený.

– Člověk nemůže nutit lidi k lásce jen tím, že je dostatečně poníží.

Přenesu váhu na druhou nohu a vezmu do ruky klubko lana.

– Chybí ti fantazie, Smillo. To je u přírodovědce neodpustitelné.

Když se klubkem rozmáchnu, snad ho srazím do vody. Pak se dám do běhu.

– Proč Loyen vyšetřoval toho chlapce, Izaiáše?

Ustupuji, abych se mohla víc rozmáchnout.

– Skočil do vody. Museli jsme ho sem vzít s sebou, měl strach z výšek. Jeho otec zkolaboval už na povrchu. On chtěl za ním. Studené vody se nikdy nebál, plaval v moři. To byl Loyenův nápad, aby byl pod dohledem. Měl červa pod kůží, ne ve vnitřnostech. Nevěděl o něm.

Proto ta biopsie svalu. Loyen chtěl získat poslední a rozhodující vzorek. Chtěl vědět, jaký osud parazita čeká, když jeho hostitel zemře.

Voda je do zelenkavá, to je mírumilovná barva. Hrůzu vzbuzuje představa smrti, smrt samotná vždy přijde stejně přirozeně jako západ slunce. Ve Force Bay jsem jednou viděla, jak major Guldbrandsen z hlídky Sirius odehnal automatickou puškou tři Američany od medvědích jater napadených trichiny. Byl jasný slunečný den, věděli, že maso je nakažené, že musí jen počkat těch pětadvaceti minut, než se uvaří. Přesto z jater odřízli tenké plátky, a než jsme k nim došli, začali je jíst. Všechno bylo tak obyčejné, modrý odstín masa, jejich chuť k jídlu, majorova puška, jejich úžas.

On sáhne za mě a vezme mi klubko, jako člověk bere dítěti ostré nářadí.

– Běž nahoru a počkej.

Svítil na stěnu proti nám. Je v ní tunel. Jdu k němu. Ted' tu cestu poznávám. Nevede nahoru, nýbrž do zániku. Ke konci se vždycky přichází tunelem. Jako do života. Vedl mě sem. Celou cestu od lodi mě vedl.

Až ted' vidím, jak brilantně umí plánovat. Na lodi to udělat nemohl. Pořád ještě se musí vrátit. Kronos stále ještě musí připlout do nějakého přístavu. Neutajil by to. Ale tohle bude jen další útěk, zmizení, jako to Jakkelsenovo. Nikdo neviděl, že jsem ho potkala, nikdo mě neuvidí zmizet. Ani mechanik se nevrátí. On pochopí, spojí si mé zmizení s Třrkem tak jiste, jako kdyby nás tu viděl. Bude se potápět, pravděpodobně ho potřebují, v každém případě aby položil první nálož. Nechají ho, aby se potopil, a pak přestane existovat. Třrk se vrátí a bude z toho nehoda, možná závada na dýchacím přístroji. Tork to bude mít vymyšlené.

Ted' chápu, jak se výstroj k jezeru dostala. Mechanik ji vybaloval, když Tork mluvil. Proto mě vzal do laboratoře.

Světlo z jeho svítilny dopadá na kámen a vrhá jeho stín na stěnu přede mnou. Když vejdu do tunelu, setmí se.

Je to čtvercová vodorovná šachta, dvakrát dva metry veliká. Po několika metrech se tunel rozšiřuje. Stojí tu stůl a na něm jsou měřicí přístroje, láhve od mléka, sušené maso, ovesné vločky, všechno osmadvacet let staré a pokryté ledem.

Čekám, až si oči zvyknou na slabé světlo od ledu, a jdu dál, dokud všechno není černé, a i pak jdu dál a šmátrám rukou podél stěny. Tunel mírně stoupá, ale žádný průvan nesignalizuje, že někde vpředu je východ, je to slepá ulička.

Přede mnou je zeď, stěna z ledu. Tady čekám.

Žádné kroky nejsou slyšet, ale je vidět světlo, nejprve v dálce a pak blíž. Má svítilnu připnutou na čele. Zahlédne mě u zdi a světlo znehybní. Pak svítilnu odkládá. Je to Verlaine.

– Ukázala jsem Lukasovi tu ledničku. Až se to přidá k Jakkelsenovi, dostaneš doživotí bez možnosti omilostnění.

On se zastaví na půl cesty mezi mnou a světlem.

– I kdyby ti člověk oškubal ruce a nohy, stejné by sis uměla nějak kopnout.

Sklání hlavu a mluví sám se sebou, zní to jako modlitba. Pak přistoupí ke mně.

Nejdřív myslím, že to je jeho stín na stěně, ale pak se přesto ohlédnu. Na ledu roste z malých červených bodů nastříkaných na zeď růže o průměru možná tři metry. Pak Verlaine zvedne nohy, roztáhne ruce, vznese se půl metru do vzduchu a vrhne se ke zdi. Zůstane sedět uprostřed růže jako obrovský hmyz. Teprve pak se ozve krátké zasyčení. Do světla ze svítilny na zemi vpluje

šedý mrak a z něj vystoupí Lukas. Nedívá se na mě, ale na Verlaine. V ruce drží pneumatickou harpunu.

Verlaine se pohne. Jednou rukou si šmátrá za zády. Někde pod lopatkou z něho kouká tenká černá čára. Musí být ze zvláštní slitiny, jestliže ho takhle udrží nad zemí. Hrot od něho nebyl ani půldruhého metru, když Lukas stiskl spoušť. Vnikl do těla přibližně v místě, kde probodli Jakkelsena.

Vyjdu ze světla a projdu kolem Lukase.

Jdu vstříc vycházejícímu bílému slunci. Když vyjdu ze zdi tunelu, vidím, že tu teď svítí světlo na stojanu. Zřejmě už spustili generátor. Vedle světla stojí Tork. Mechanik stojí po kolena ve vodě. Okamžik mi trvá, než ho poznám. Má na sobě velký žlutý oblek s botami a přilbou. Jsem v půli cesty, když si mě Tork všimne. Sehne se a vytáhne z beden trubku velikou jako složený deštník. Mechanik je otočený čelem k vodě. V přilbě mě neuslyší. Vezmu svůj kompas a hodím jej do vody. On zvedne hlavu a všimne si mě. Pak pomalu odtáhne skleněný kryt na přilbě na stranu. Tork manipuluje s deštníkem. Odklápí rukojeť.

– S-Smillo.

Jdu pořád dál. V ozvučné rouře tunelu za mnou je slyšet kroky.

– J-jenom se jednou potopím. Je to potřeba na zítra.

– Pro nás dva už žádné zítra nebude. Zeptej se ho, kde je Verlaine.

Mechanik se otáčí k Torkovi. Podívá se a pochopí.

– A proč ten chlapec?

Ptám se kvůli mechanikovi, a abych natáhla čas, ne proto, že bych potřebovala odpověď. Vím, co se stalo, tak jistě, jako bych byla na střeše také.

Cítím, co se v Třrkovi děje, jako kdyby byl součástí mého já. Cítím, jak katastrofální situace to pro něho je. Všechna ta želízka, která má v ohni. Otázka je, jak dalece se dokáže obejít bez mechanika. Potřebuje se rozhodnout. Přesto má hlas klidný, téměř zasmušilý.

– Skočil dolů.

Zatímco mluvím, jdu pořád dál. On v pravém úhlu na hlaveň nasazuje dlouhý zásobník.

– Zpanikařil.

– Jak to?

– Chtěl jsem ho požádat o tu kazetu. Ale on začal utíkat, nepoznal mě. Myslel, že jsem někdo cizí. Byla tma.

Třrk odepíná jakousi pojistku. Mechanik zbran nevidí, dívá se Třrkovi do obliceje.

– Vylezli jsme až na střechu. Neviděl, že to jsem já.

– Co ty stopy, lžu. – Viděla jsem stopy, otočil se.

– Volal jsem na něho, otočil se, ale nepoznal mě.

Dívá se mi do očí.

– Neslyšel. Byl nedoslýchavý. Neotočil se. Nic nemohl slyšet.

Pode mnou je led, jdu po ledu k němu, jako Izaiáš utíkal od něho. Jako kdybych já byla Izaiáš. A on se teď vracel. Aby něco udělal jinak. Aby zkusil, jestli snad neexistuje jiná možnost.

Když si ho Třrk všimne, je Lukas pět metrů od něho. Šel druhou stranou kolem kamene, Tork dával pozor na mě a na mechanika. Člověk nemůže ohlídat všechno. Ani on ne.

– Bernard je mrtvý, říká Lukas.

Drží harpunu před sebou. Musel ji znovu nabít. Zdá se dlouhá jako kopí, on na okamžik se svou až moc rovnou a vychrtlou postavou vypadá jako hrdina z obrázkového seriálu. Z kalhot má ledový pancíř. Zřejmě se propadl, když šel ke břehu.

– Poneseš za to odpovědnost.

Třrkuv deštník sebou trhne. Velká neviditelná ruka otočí Lukasem na místě kolem dokola. Až pak se ozve plochá rána a Lukas přibližně na stejném místě opíše piruetu. Stojí opět čelem k nám, ale nemá levou ruku. Sedne si na led a začne krváčet.

Pak se mechanik pohne. Protože leze z vody, vypadá na okamžik jako velká ryba vyskakující na břeh. Deštník se s řinkotem rozkutálí po ledu. I bez něj vyzařuje z Torkovy vzpřímené postavy velká sebejistota.

Mechanik už je u něho. Jeden žlutý palčák leží Torkovi na rameni, druhý se mu svírá kolem čelisti. Pak mechanik stiskne. Když se obličej pod světlými vlasy otočí dozadu, skloní se mechanik nad něj. Hledí si do očí. Čekám, že se ozve praskot trhajících se obratlů. Nelupne to, jako když se něco zlomí, ale jako když něco zaskočí na místo.

Třrk kopne nacvičeným pohybem, který se zvenku po polokruhu snese k mechanikovu obličej. Zasáhne přílbu ze strany se zvukem, jako když se sekýra zaboří do dřevěného špalvu. Celá žlutá postava se pomalu převrátí stranou a jde do kolen.

Deštník leží přede mnou na ledu. Mám ze zbraní takový strach, že do něj ani nekopnu.

Mechanik se zvedá a rve ze sebe láhve. Pohybuje se pomalu jako ve stavu beztlíže, jako astronaut. Pak se Třrk dá do behu. Běžím za ním.

Mohl by ostatní donutit odplout. Nelíbilo by se jim to. Hlavně Sonnemu by se to nelíbilo. Ale on by je donutil.

Běží podél zlomu ledovce. Světlo na jeho čele se třepotá, je tu tma. V Qaanaaqu jsem v noci chodila na ledovec pro kusy ledu na rozehrátí. Na ledu je v noci něco vstřícného. Nemám teď žádnou svítilnu, ale běžím jako po rovné cestě. Ne bez obtíží, ale bezpečně. Kamiky se sněhu chytají jinak než jeho těžké boty.

Stačí tak málo. Jedna jediná nepozornost, a spadne, jako spadl Izaiáš.

Bílá pole tam, kde se sníh udržel, tvoří ve tmě šestiúhelníky. Běžíme vesmírem.

Sbíhám z okraje ledovce dřív než on a běžím dolů. Chci ho odříznout od motorového člunu. Neviděl mě, ani mě neslyšel. Ale přesto ví, že tu jsem.

Je to hikuliaq, nový led, který se vytvořil tam, odkud starý led odnesla voda. Je moc silný, než aby se jím dalo projet s motorovým člunem, a příliš slabý, než aby se po něm dalo jít. Nad ním se pohupuje bílá mrazivá mlha.

Vidí mě, nebo možná vidí jen tolik, že tu stojí postava, a pak vchází na led. Jdu za ním ve směru rovnoběžném s jeho. Vidí, že to jsem já. Cítí, že už nemá dost sil, aby mě dostihl.

Kronos je skrytý v mlze. On se pouští moc daleko doprava. Když instinktivně směr vyrovnává, je loď dvě stě metrů za námi. Ztratil orientaci. Jde na otevřenou vodu. Tam, kde je led vymletý proudem a tenký jako blanka, jako plodová blána, a pod ní je moře temné a slané jako krev, a zezdola se k ledové blance tiskne obličej, je to obličej Izaiášův, ještě nenarozený Izaiáš. Volá na

Třrka. Táhne ho Izaiáš k sobe, nebo ho já obíhám z druhé strany, abych ho tak vytlačila na tenký led?

Docházejí mu síly. Jestliže člověk v téhle krajině nevyrostl, spotřebuje jeho síly.

Možná pod ním led za okamžik povolí. Pocítí to možná jako úlevu, až ho studená voda zbaví tíže a stáhne ho dolů. Zezdola bude led i za takovéhle noci bíle namodralý, jako neonové světlo.

Nebo změnění směr a dá se znovu doprava přes led. V noci teplota ještě klesne a přijde sněhová bouře. Bude žít jen pár hodin. Pak se zastaví a chlad ho promění, bude jako rampouch, zmrzlá skořápka kolem sotva proudícího života, dokud i tep neutichne, a on splyne vjedno s krajinou. Nad ledem se zvítězit nedá.

Za námi je pořád ještě kámen, jeho záhada, otázky, které vyvolal. A mechanik.

Někde přede mnou běžící postava pomalu tmavne.

Vyprávěj, budou mi říkat. Abychom pochopili a mohli to uzavřít. Mýlí se. Člověk může uzavřít jen to, co nechápe. Nic se nerozhodne.

Poznámka překladatele:

Citáty z Euklidových "Základů" jsou převzaty z překladu Františka Servita.